

ČESKOSLOVENSKÁ AKADEMIE VĚD

Vědecký redaktor Dr Otto Muneles

DR OTAKAR KLÍMA
DR STANISLAV SEGERT

MLUVNICE
HEBREJŠTINY
A ARAMEJŠTINY

NAKLADATELSTVÍ
ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
PRAHA 1956

PŘEDMLUVA

Podíl obou autorů na sepsání této knihy je tento:

Dr Otakar Klíma napsal hebrejskou mluvnici (str. 23—182) a vzorce k ní (str. 183—236), a sestavil bibliografii týkající se hebrejštiny (str. 18—20).

Dr Stanislav Segert napsal aramejskou mluvnici (str. 237—302), úvod (str. 7—17) a bibliografické údaje k aramejštině (str. 20—21); přispěl též některými podněty k mluvnici hebrejské, zvláště v oddílech o hláskosloví a o slabých slovesech.

V zpracování obou mluvnic se jeví určitý rozdíl, který je dán též účelem: Hebrejská mluvnice je zpracována tak, aby ji mohli s prospěchem užívat i naprostí začátečníci, ba i samoukové. Proto jsou některé formulace stilisovány s ohledem na tyto uživatele, z důvodů pedagogických. Výsledky historického srovnávacího jazykovědy jsou uváděny jen tam, kde se jeví vhodné k objasnění jazykových jevů, nikoliv samoučelně. Aramejská mluvnice je určena uživatelům, kteří si již získali spolehlivou znalost hebrejštiny; proloze znalost aramejštiny — na rozdíl od živé hebrejštiny — je potřebná jen k studiu starých textů, bylo v aramejské partii věnováno poměrně více místa historické a srovnávací gramatice. Příslušné rozdíly v účelu a zaměření jsou tedy patrné i v způsobu podání.

Dr Otakar Klíma

Dr Stanislav Segert

1. Semitské jazyky

Hebrejšťina i aramejšťina patřĩ k jazykům semitským. Souborné toto označení pochází teprve z r. 1781, kdy ho užil Schlözer podle rodokmenu Semova v Genesi 10,22. Semitské jazyky patří k flektujícím a mají určité společné rysy: artikulační základna je hluboko a vzadu (četné hlásky laryngální a emfatické), význam slova je spjat s kořenem tvořeným souhláskami, jež jsou zpravidla tři, zatím co samohlásky obměňují tento základní význam. Pokusy o nalezení souvislosti jazyků semitských s indoevropskými vesměs selhaly, je však jisto, že semitské jazyky jsou příbuzné se starou egyptštinou a s jazyky hamitskými.

Semitské jazyky se vyvíjely způsobem dosti podobným, národy a kmeny jimi mluvící žily za podobných podmínek a většinou se vzájemně stýkaly. Proto jsou si semitské jazyky navzájem daleko podobnější než třeba indoevropské, rozdily mezi nimi nejsou o mnoho větší než mezi jazyky slovanskými. Na druhé straně však tento stav nedovoluje, aby se srovnávací jazykozpyt semitský rozvinul tak jako indoevropský.

Běžně se dělí semitské jazyky ve tři skupiny:

1. východní, k níž náleží jen stará *akkadšťina*, jazyk Babyloňanů a Assyřanů; jeho písemné památky jsou zachovány z XXV. až I. stol. př. Kr. Již brzy se její vývoj dal jiným směrem než vývoj ostatních semitských jazyků.

2. západní po př. severozápadní, o níž dále. Dělí se na skupinu *kenaanskou* a *aramejskou*.

3. jižní po př. jihozápadní. K ní náleží jednak *severní arabšťina*, jejíž literatura rozkvétá od VI. století po Kr., avšak zachovala mnoho původních rysů semitských. Její studium je důležité i pro

hebraisty, neboť bez něho se nevnikne do jazykového typu semitského. Arabština, kterou se dnes mluví v Palestině a v Syrii, odpovídá svým hláskoslovím v mnohém staré hebrejštině a aramejštině. Jižní arabština je doložena nápisy od začátku I. tisíciletí př. Kr.; dnes se z ní udržely jen některé dialekty na jihu Arabie. Ji velice příbuzná *ethiopština* má hojnou literaturu v nářečí Ge'ez z doby od III. do XVI. stol. po Kr., avšak dnešní nářečí habešská (amharština a j.) se dosti odchýlila od ostatních jazyků semitských.

Toto běžné rozdělení nevystihuje plně vzájemné vztahy semitských jazyků, avšak zatím je od velké většiny badatelů uznáváno.

2. Skupina kenaanská

Akkadský název *Kinaḫnu* značí zemi purpuru, je tedy souhlasný s řeckým názvem Foinikie. Staří Izraelité nazývali tak zemi, kterou obsadili, i svou řeč (*šəpāl K'na'an*, Izai. 19, 18). Odvozeného jména *K'na'ānī* užívali k označení Foiničanů (Izai. 23, 11).

Podle běžného dělení se do této skupiny zahrnuje kromě hebrejštiny stará kenaanština, doložená glossami v listinách amarnských (asi 1375 př. Kr.) a transkripcemi egyptskými a akkadskými, a *foiničtina*, jazyk přímořských měst Gebálu (Byblu), Sidonu, Tyru a j.; je doložena jen nápisy, většinou krátkými. Ve své vlasti žila do I. stol. př. Kr., v koloniích severoafrických (Karthago a j.) se udržela její mladší odnož – *punština* – až do počátku středověku, na Kanárských ostrovech až do konce středověku. Do této skupiny řadí většina badatelů též *ugaritštinu*, které přisuzují jiní samostatné místo v skupině jazyků semitských. Při vykopávkách města Ugaritu na severním pobřeží syrském u mysu Rás Šamrá se počínaje r. 1929 nalezlo množství tabulek psaných zvláštním abecedním klínopisem, asi z XV.—XIV. stol. př. Kr., jež jsou pro hebrejštinu důležité jazykově i obsahově, neboť v nich zachované myty poskytují cenný přínos k poznání starokenaanské literární mluvy, slohu i náboženství a kultu. Ojedinelé nápisové doklady z Ja'udi, Chamatu a Moábska (stéla Měša'ova) svědčí o existenci dalších dialektů.

3. Hebrejštiny

Tento název není doložen Starým zákonem, kde se nazývá tato řeč kenaanskou (Izai. 19, 18), nebo i judskou (II. Král. 18, 26 a 28. Neh. 13, 24). První doklad je z prologu k řeckému překladu knihy Sirachovy (asi 130 př. Kr., ἑβραϊστὶ), hebrejsky je doložen v Mišně (Jada'im IV, 5 עברית). Název Hebrejců byl ve Starém zákoně uváděn jen zřídka.

Hebrejštiny si zachovala v skladbě starosemitskou volnost a tím i svou názorností se hodí dobře k vyjadřování živého líčení a hlubokých citů. Její tvary ztratily některé koncovky, ale ne na úkor srozumitelnosti. Konsonantismus byl poněkud zjednodušen, vokály jsou sice působením přízvuku dosti redukovány, avšak některé patrně druhotně zase zdloženy. Starozákonní text je sice celý nivelisován podle jerusalemského dialektu, přece však i v něm jsou dosud zřetelné stopy dialektu severoizraelského, zvláště v knize Ozeášově, v t. zv. elohistickém prameni Pentateuchu a v některých vyprávěních o prorocích, na př. o Elizeovi v II. Král. Výslovné, i když ne zcela jasné svědectví o rozdílnosti nářečí efraimského podává kniha Soudců 12, 6: Efraimští nevyslovovali š ve slově *šibbō-lət*. Ze staré hebrejštiny jsou kromě 24 knih biblických zachovány četné pečeti a drobné nápisy obsahující jména, výkazy a značky, i několik památek, podávajících souvislejší text: t. zv. kalendář či lépe řečeno seznam zemědělských prací z Gezeru asi z X. stol., ostraka ze Samaří z IX. stol., nápis v tunelu vedoucím vodu do rybníka *Šilōah* v Jerusalemě asi z r. 700 a 18 dopisů z Lakiše asi z r. 589. Tyto nápisné památky doby předexilní jsou velice krátké, avšak cenné, neboť ukazují původní způsob psaní. Řeči, která se mnoho neliší od biblické hebrejštiny, jsou psány též rozsáhlé zlomky hebrejského originálu knihy Sirachovy a t. zv. Damašský spis sádokovský, nalezené r. 1896 v genize synagogy v Staré Káhiře. Cennější než tyto rukopisy z X.—XII. stol. po Kr. jsou svitky, nalezené r. 1947 v jeskyni u 'Ain Fašcha u Mrtvého moře nedaleko Jericha, neboť obsahují texty kladené většinou odborníků do II.—I. stol. př. Kr. Kromě biblických textů obsahují výklad knihy Abakukovy, t. zv. Řád Jednoty, t. zv. Knihu války Synů světa

se Syny tmy, různé žalmy, zlomek knihy Jubilejí i zlomky neznámých knih.

Hebrejština přestala být řečí, již se běžně používalo, již brzy po návratu z babylonského zajetí; někdy od V. stol. př. Kr. byla vytlačena aramejštinou. Avšak jako řeč bohoslužebná a vůbec náboženská se hebrejština držela stále. Mišna, která byla kodifikována v II. stol. po Kr., je však již psána řečí dosti odlišnou od staré biblické. Působila na ni aramejština, kterou se v Palestině mluvilo v denním životě, ba obsahuje i oddílky aramejské. Této hebrejštině, kterou jsou též psány části palestinského talmudu a midrašů, se říká nedosti přesně „nová hebrejština“, lepší je židovský název *lšon h'kāmim*, t. j. jazyk mudrců. Ve středověku byly psány hebrejské básně jazykem, který se se zdarem přimyká k biblickému, (na př. Jehuda ha-Léví), avšak rabínská pojednání jsou většinou v jazyce promíšeném aramaismy a nedosti pečlivém. Ve výslovnosti se uplatňovaly různé dialekty: sefardský (ve Španělsku), aškenázský (ve střední a východ. Evropě).

Od poloviny XVIII. stol. začali Židé pěstovat hebrejský jazyk se stále větším úsilím a zdarem, takže se počátkem XX. stol. mohl státí obcovací řečí kolonistů v Palestině a pak i úřední řečí státu Izraele. Tento jazyk se sice chce přimknouti úzce k jazyku biblickému, avšak zvláště výslovnost a skladba jsou zcela pod vlivem jazyků evropských. Zdá se však, že příliv Židů z arabských zemí působí k uplatnění semitských rysů. Velkým úsilím ne nepodobným snahám Jungmannovým, Preslovým, Štúrovým a jiných našich buditelů byla vypracována moderní terminologie pro různé obory; literatura původní i překladová, krásná i odborná, svědčí o použitelnosti tohoto oživeného jazyka. Ten, kdo zná biblickou hebrejštinu, může bez obtíží číst i moderní hebrejské texty, ovšem jejich slovní zásoba je mnohem rozsáhlejší.

4. Hebrejská bible po stránce jazykové

Složitý a různorodý soubor starozákonních knih pochází z různých dob. Ve starších oddílech se jeví vliv obecné kenaanské poetické mluvy, v mladších z doby po exilu jsou stále četnější aramaismy.

Jednotlivé kratší partie možno přibližně datovati mezi XIII. a II. stol., při čemž některé látky jsou ještě starší. Časové a nářeční rozdílnosti byly nivelisovány jednak dosti jednotnou úpravou konsonantního textu, jednak, a to důkladněji, pečlivým systémem vokalisačním. Kdy došlo k úpravě konsonantního textu, lze těžko zjistit, židovská tradice ji klade do II. stol. po Kr. Vokalisačních systémů bylo více: známe supralineární, se značkami pro samohlásky a přízvuky nad písmeny, a to dva babylonské a tři palestinské, všechny je však zatlačil systém sublineární, se značkami pod písmeny, který prý vynalezl karaita Moše Moche kolem r. 800 po Kr. Nazývá se tiberiádský, neboť v Tiberiadě u jezera Genezaretského opatřili masoreti, strážci tradice, hebrejský biblický text značkami pro samohlásky a přízvuky pro přednes. Tento text se nazývá masoretský. Nejstarší datovaný masoretský rukopis proroků je z r. 895, nejstarší dostupný úplný text hebrejského Starého zákona z r. 1008 je ve státní knihovně v Leningradu. Pochází přímo od Aharona, jehož otec Moše ben Ašer byl hlavou jedné školy masoretské. Tento pečlivý rukopis byl vydán prací profesorů Kittela, Kahleho a j. r. 1937 a je v nových vydáních přetiskován. Je to jediné spolehlivé vydání hebrejské bible, neboť ostatní jsou závislá na vydání, jež pořídil pro nakladatele Bomberga v Benátkách r. 1525 Jakob ben Chajim podle novějších rukopisů, které obsahují i čtení druhé školy masoretské, již vedl ben Neftali. Práce tiberiádských masoretů byla provedena neobyčejně pečlivě; jednak se snažili zachytit starou tradici výslovnosti, jednak rekonstruovat předpokládanou výslovnost správnou. Avšak přesto je zřejmé, že nemohli u mrtvého jazyka, který byl tradován rozdílnými směry a školami, stanovit původní skutečnou výslovnost. Jistě zde působil ohled na běžnou výslovnost aramejskou. Avšak základem pro poznání a zpracování hebrejské mluvnice zůstává tato účtyhodná práce, i když jsme si vědomi jejích mezí. I tato mluvnice používá výhradně punktace tiberiádské.

Avšak ani způsob výslovnosti tiberiádských znaků není jednotný, neboť Židé jej přizpůsobovali řečem, kterými mluvili. Nejbližší výslovnosti masoretské je výslovnost sefardská (u španělských Židů); ta je základem t. zv. vědecké výslovnosti, již se používá

i v této mluvnici. V Československu a okolních zemích užívají Židé výslovnosti aškenázské, jež je u dlouhých samohlásek dosti odlišná. Starší způsoby výslovnosti jsou zachyceny ve svrchu zmíněných supralineárních punktačních soustavách, v dosud živé tradici samaritánské a v transkripcích řeckých septuagintních a origenovských a latinských Hieronymových. Velkou pomocí jsou i nálezy starších nepunktovaných textů biblických, jejichž plné využití pro hebrejskou mluvnici si vyžádá ještě mnoho práce: papyrus Nashûv, obsahující desatero (Exod. 20, 1—17) a Šma^a (Slyš, Izraeli..., Deut. 6, 4 n.), objevený r. 1907, a zvláště rozsáhlé nálezy v jeskyni u Ain Fašcha z r. 1947, mezi nimiž je úplný text knihy Izaiášovy, jiný neúplný, proroctví Abakukovo (s výkladem), zlomky knihy Danielovy a různých knih Pentateuchu a předních proroků. Tyto rukopisy pocházejí asi z II.—I. stol. př. Kr., jak soudí většina badatelů, a vykazují značné rozdíly pravopisné ve srovnání s masoretským textem. Na stejném místě nalezené zlomky Levitiků asi ze IV. stol. se zcela shodují s podáním masoretským. Je nutno mít na paměti, že masoreti opatřili biblický text vokály a akcenty tak, aby se dal zpěvavým způsobem recitovati při synagogální bohoslužbě, proto asi je v něm tolik dlouhých vokálů. Je proto též účelné vyslechnouti si k poznání způsobu přednesu synagogální bohoslužbu. Zvláště začátečníkům se doporučuje číst si hebrejštinu nahlas.

5. Jazyky aramejské

Skupina aramejská náleží spolu s kenaanskou k severozápadní větvi semitských jazyků. Podobně jako v hebrejštině i v aramejštině nastala vlivem přízvuku redukce vokálů; protože přízvuk byl asi silnější, pokročila dále. Konsonantismus je zjednodušen asi ve stejné míře, ale jiným způsobem než v hebrejštině. Koncovky byly více otřeny, takže pak skladba stále více hromadí výrazové prostředky, což dodává řeči rozvlácnosti.

Stará aramejšтина nebyla — pokud nám dovoluje soudit písmo vyznačující jen souhlásky — znatelně rozlišena v nářečí. Nejstarší její doklady jsou nápisy a pečeti z IX. stol. př. Kr. ze Sam'álu,

hlavního města říše Ja'udí v severní Syrii, kde se lidová aramejšтина pomalu uplatňuje proti spisovné kenaanštině, podobně v nápisech hamatských. (Tyto nápisy jsou považovány i za doklady samostatných jazyků.) Zcela jistě aramejské jsou nápisy z Nérabu u Damašku asi ze VII. stol. př. Kr. a množství nápisů, tabulek, ostrak a listin ze Syrie, Assyrie, Egypta a Malé Asie z pozdějších století.

Tyto nálezy svědčí o značném rozšíření aramejštiny, jejíž jednoduché tvarosloví a abeceda o 22 souhláskách jí umožnily rozšířit se na úkor akkadštiny s jejím složitým klinopisem i hebrejštiny a foiničtiny, jež byly složitější gramaticky. Aramejšтина, třebaže se Aramejci necítili jako jednotný národ a nikdy nevytvořili jednotnou říši, ovládla území od Persie po Egypt, jako obchodní a obcovačič řeč ještě před vznikem perské veleříše. O tom svědčí i r. 1942 nalezený dopis krále Ádóna z Aškalonu(?) egyptskému faraonovi z doby kol. r. 600 př. Kr. Perští králové jí pak použili jako řeči úřední pro toto území i pro Egypt.

Touto říšskou aramejštinou jsou psány m. j. listiny židovských žoldnéřů v perských službách, kteří v V. stol. př. Kr. byli posádkou v pevnosti Elefantině (Jébu) na jižní hranici Egypta. Jsou důležité i pro poznání náboženství izraelského. Zároveň s nimi byly nalezeny počátkem tohoto století i zlomky oblíbeného vyprávění o moudrém Achikarovi a překlad oslavného nápisu perských králů. K těmto papyrům se řadí další menší nálezy z Egypta, 13 dopisů perského místodržícího Aršáma a j. do Egypta, jakož i dosud nevydané papyry z Hermúpole.

Sem náleží i jazyk oficiálních listin knihy Ezrovy ze VI. a V. stol. př. Kr.; i jazyk aramejských partií knihy Danielovy lze přiřadit do této skupiny. (Viz dále str. 15). Též aramejské zlomky Testamentu Léviho a dosud neuveřejněný aramejský essejský svitek (patrně Apokalypsa Lámechova) bude asi možno zařadit sem.

Mladší aramejské dialekty jsou již jasně rozlišeny v západní a východní. Většinou jsou důležité pro textovou kritiku a exegesi biblickou.

K západní skupině patří židovské dialekty, jimiž se mluvilo v Palestině, judský a galilejský. Jsou dochovány v targumech, t. j. překladech Starého Zákona, a je jich užito hojně i v palestinském

(jerusalemském) talmudu a midráších. Sem náleží i aramejská slova v Novém Zákoně. Samaritáni měli též aramejský targum k svému pentateuchu, odlišný od židovského.

Galilejský dialekt křesťanský je zachován ponejvíce v překladu evangelií.

Zvláště nápisy jsou doloženy: dialekt nabatejský z území východně od Mrtvého moře a palmyrský z oasy zvané aramejsky Tadmor mezi Syrií a Mezopotamií.

I východní skupina zahrnuje více dialektů.

Dialektem babylonských Židů je psána největší část rozsáhlého babylonského talmudu, části midrášů, pojednání gaonů i liturgická poesie. Podobného nářečí užívali i pisatelé magických textů na miskách.

Jemu podobný dialekt je dialekt sekty Mandejců, kteří dodnes žijí v okolí Basry v dolním Iráku a zachovali si starobylou náboženskou literaturu. Její studium má značný význam pro poznání náboženských směrů židovských a gnostických.

Je známo, že i polytheisté v městě Charánu a manichejci užívali aramejštiny ve svých spisech, žádné se nám však nedochovaly.

Nejbohatším aramejským dialektem je syrština.

Velmi hojná je literatura křesťanských Syřanů, kteří použili za spisovný jazyk nářečí města Edessy (syřsky Ůrhó, nyní Urfa v Turecku) již předtím literárně zkultivovaného. Tato literatura obsahuje několikero překladů biblické, velmi důležité pro kritiku textu Starého i Nového Zákona, překlady apokryfů a pseudepigraphů, spisy exegetické, liturgické zpěvy a spisy, básně, historii a mn. j. Syřská výslovnost je fixována dvojí odlišnou tradicí, západní jakobitskou a východní nestoriánskou.

Aramejštiny byla počínaje VII. stol. po Kr. ze svého rozsáhlého území vytlačována arabštinou.

Obě větve aramejské se udržely do nynějška: dialekt novoaramejský ve třech vesnicích na Antilibanonu, novosyrština ve třech dialektech v okolí Mosulu, na přilehlém území syřském, a na sever odtud v Kurdistánu, druhotně též v Armenii.

6. Aramejštiny biblická

Biblický text sám ji označuje jako *ʿarāmīt* (Ezdr. 4, 7; Dan. 2, 4). Mylný název „chaldejština“, jenž se velmi dlouho držel, byl utvořen podle Dan. 2, 4, kde jí užívají „Chaldejci“ (*Kašdāʿē*), t. j. kouzelníci, jejichž označení původně skutečně znamenalo národ.

Biblická aramejštiny je blízká t. zv. říšské aramejštině. Protože je biblický text aramejský poměrně nerozsáhlý, není mluvnice biblické aramejštiny v mnoha bodech úplná. Ve Starém Zákoně jsou psány aramejsky: dvě slova v Gen. 31, 47; věta v Jer. 10, 11 (obojí glossy nejistého původu); listiny a děj s nimi souvisící v knize Ezrově 4,8 — 6,18, a 7, 12—26; vyprávění o Danielovi (kap. 2—6) a vidění o královstvích (kap. 7) v knize Danielově 2,4b — 7,28. Listiny v knize Ezrově, jejichž pravost byla nepřímě dosvědčena nálezy aramejských papyrů, jsou zachovány v původním aramejském jazyce, a pocházejí ze VI. a V. stol. př. Kr.; dějový rámec kolem nich je asi o málo pozdější. Proč je aramejštiny v knize Danielově, je navozeno přechodem v 2,4b, avšak další otázky po důvodech a rozsahu nejsou vyřešeny. Kapitoly 7—12 jsou patrně z doby těsně před povstáním makabejským, před r. 168, kapitoly 1—6 jsou asi poněkud starší.

Masoretská tradice přizpůsobuje aramejštinu těchto oddílů v něčem k hebrejštině (srovn. str. 10), četné úpravy masoretů svědčí o nejednotné a rozkolísané tradici, což je pochopitelné, neboť aramejštiny na rozdíl od hebrejštiny byla v době masoretů ještě řečí živou.

7. Vědecké zpracování hebrejštiny (a aramejštiny)

Zmínky jazykozpytné jsou sice již v talmudu a v nejstarší knize kabbalistické, avšak soustavně se začali Židé věnovat zkoumání svého jazyka až podle vzorů arabských: Saʿadjá Gáʿón (892—942), Jehuda Hajjúdž a Jona zv. ibn Džannáh. Tuto tradici rozvíjeli Abraham ibn Ezra (z. 1167) a rodina Kimchi v Provinci: otec Josef, synové Moše a zvláště David (kolem r. 1200). Tito gramatikové užívali srovnávání s aramejštinou a arabštinou. Masoreti se zabývali více fixací textu než jazykovědou.

V XVI. stol. působil židovský gramatik Elias Levita, ale v této době se ujímají práce již více křesťané, kteří se do té doby spokojovali nanejvýš pasivní znalostí hebrejštiny, ale ještě více úplnou její neznalostí.

Jako první významnější křesťanský hebraista se uvádí koncem XV. stol. dominikán Petr Niger, první gramatika „De rudimentis hebraicis“ (1506) byla sepsána Johannem Reuchlinem (z. 1522). On i jeho následovníci, z nichž vyniká Johannes Buxtorf st. (z. 1629), se zcela drželi židovských gramatických tradic.

Samostatněji začali užívat výsledků srovnávacího studia semitských jazyků A. Schultens a N. W. Schröder, kteří působili v XVIII. stol. v Holandsku. Od začátku XIX. stol. zůstává vedení u gramatiků německých: W. Gesenius (1786—1842) sepsal stále pak obnovenou gramatiku a slovník na základě empirického, zatím co G. H. A. Ewald (z. 1875) hledal jazykové zákony, podobně i J. Olshausen (z. 1882) odvozoval hebrejské tvary z předpokládaných starších. B. Stade (z. 1905) spojil úspěšně obě tyto metody. Mluvnice F. Böttchera a E. Königa vynikají množstvím materiálu, u Königa je zpracován kritičtěji. Geseniovu gramatiku udržovali na výši její další vydavatelé E. Rödiger a E. Kautzsch (z. 1910). Uvedení badatelé byli vesměs theologové, kteří též pracovali exegeticky a pod.

Všem jazykozpytným požadavkům odpovídající mluvnice začali vydávat jednak G. Bergsträsser, jednak společně H. Bauer (z. 1937) a Švéd P. Leander (z. 1935). Bergsträsser do své tragické smrti r. 1933 stačil zpracovat úvod, hláskosloví a sloveso po stránce tvaroslovné i skladebné, kde šťastně spojil metodu deskriptivní a historickou. Bauer a Leander vydali jen hláskosloví a tvarosloví.

Těžké otázky hebrejských časů se věnovali oxfordští profesori S. R. Driver a G. R. Driver. Nové metody v zkoumání kenaanských dialektů uplatňuje Z. S. Harris.

Zpracování aramejštiny se netěšilo dlouho zdaleka takové pozornosti. Na vědeckou výši je pozvedl teprve Th. Nöldeke (1836 až 1930). Dobré gramatiky biblické aramejštiny sepsali E. Kautzsch a K. Marti. Vyhovující úplnou historickou gramatiku biblické aramejštiny vypracovali jmenovaní již H. Bauer a P. Leander, obsa-

huje i skladbu. P. Leander vydal i mluvnici egyptské aramejštiny elefantinských a j. papyrů, takže nyní je aramejšтина co do vědeckého zpracování v lepším postavení než hebrejšтина.

Nové nálezy starých hebrejských a aramejských textů si vyžadají důkladných rozborů a oddáli na dlouho žádanou syntesu.

Základní mluvnické poznatky, které podává tato mluvnice, tím však budou změněny jen nepatrně.

LITERATURA

1. Hebrejštiny v rámci srovnávacího jazykozpytu semitského:

- C. Brockelmann, Grundriss der vergleichenden Grammatik der semitischen Sprachen, Berlin, I. 1908, II. 1913. Týž, Kurzgefasste vergl. Grammatik der semit. Sprachen, ve sb. Porta ling. orient. XXI., 1908. Týž, Die semit. Sprachwissenschaft, Samm. Göschen, 2. vyd. 1916.

2. Hebrejské mluvnice:

- H. Bauer-P. Leander, Historische Grammatik der hebr. Sprache des Alten Testaments, I. Halle 1922. Hebr. Schulgrammatik, Halle, 2. vyd. 1933.
W. Gesenius, Hebr. Grammatik, 28. vyd. (E. Kautzsch) Lipsko 1909, 29. vyd. (G. Bergsträsser), Lipsko I. 1918, II. 1929.
G. Beer, Hebr. Grammatik, 2 díly, Samm. Göschen, 1915—16. II. vyd. přepracoval R. Meyer, 1952—1955. Hebr. Übungsbuch, t. 1916.
F. E. König, Historisch-kritisches Lehrgebäude der hebr. Sprache, Lipsko I. 1881, II. 1895, III. 1897. Hebr. Grammatik für den Unterricht, Lipsko 1908.
B. Stade, Lehrbuch der hebr. Grammatik, I. Lipsko 1879.
A. Ungnad, Hebr. Grammatik, 2. vyd. Tubinky (Tübingen), 1926.
C. H. Vossen-F. Kaulen-J. Schuhmacher, Kurze Anleitung zum Erlernen der hebr. Sprache, 20.—21. vyd. Freiburg i. B. 1914 a dal. vyd.
H. L. Strack, Hebr. Grammatik, 14. vyd. (A. Jepsen), 1930.
J. Prill, Einführung in die hebr. Sprache, Bonn 1932.
C. Steuernagel, Hebr. Grammatik, 11. vyd. Lipsko 1948.
V. Zapletal, Grammatica linguae hebraicae, 3. vyd. Paderborn 1921.
P. Joüon, Grammaire de l'hébreu biblique, 2. vyd. Řím 1947.
W. Hollenberg-K. Budde-W. Baumgartner, Hebräisches Schulbuch, 18. vyd. 1949.
B. Templer, Gramm. der hebr. Sprache für den Selbstunterricht, Víděň-Lipsko s. a.
Mayer Lambert, Traité de Grammaire hébraïque, Paříž 1938.
K. Holzhey, Kurzgefasste hebr. Grammatik, Paderborn 1913. Übungsbuch zum Hebräischen, 1914.

- Ch. F. Jean, Grammaire hébraïque élémentaire, 2. vyd. Paříž 1945.
Jaroslav Sedláček, Lešon hassefarim, základové hebrejského jazyka biblického, Praha 1893.
Aladár Hornyánszky, Hebrejská mluvnice a čítanka, I. Bratislava 1923.
— Praktickou mluvnici a učebnici moderní hebr. je Moses Rath, Sefat ammenu, Lehrbuch der hebr. Sprache für Schul- und Selbstunterricht, 6. vyd. Víděň 1920.

3. Slovníky:

- W. Gesenius-F. Buhl, Hebräisches und aramäisches Handwörterbuch über das Alte Testament, 18. vyd. Lipsko 1933.
D. Cassel, Hebräisch-deutsches Wörterbuch, 12. vyd. 1934.
J. Fürst-V. Ryssel, Hebräisches und chaldäisches Handwörterbuch über das Alte Testament, 3. vyd. 1876.
E. F. Leopold, Lexicon hebraicum et chaldaicum in libros Veteris Testamenti, Lipsko 1932.
C. Siegfried-B. Stade, Hebräisches Wörterbuch zum Alten Testament, Lipsko 1893.
F. E. König, Hebräisches und aramäisches Wörterbuch zum alten Testament, 3. vyd. Lipsko 1922.
F. Brown-S. R. Driver-Ch. A. Briggs, A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament, Oxford 1906.
S. J. Fuenn, Hebräisch-chaldäisches Wörterbuch über Bibel, Mischnah und Midraschim, Varšava 1912—13.
Karl Feyerabend, Taschenwörterbuch der hebr. und deutschen Sprache, Berlin u. Langenscheidt 1912 a častěji.
Eliezer Ben Jehuda, Thesaurus totius hebraeae, Jerusalem-Berlin 1912 nn.
H. Weinheimer, Hebräisches Wörterbuch in sachlicher Ordnung, Tübingen 1918.
Fr. Zorell, Lexicon Hebraicum et Aramaicum Veteris Testamenti, Řím od 1947.
L. Köhler (-W. Baumgartner), Lexicon in Veteris Testamenti libros, Leiden 1948—1953.
F. Baumgärtel, Einzelwörterbücher zum Alten Testament, Giessen od 1924.
E. Meier, Hebräisches Wurzelwörterbuch, 1845.
L. H. Strack, Hebr. Vocabularium, 11. vyd. 1914.
R. Kraetzschmar, Hebr. Vocabular, 1902.

K modernímu jazyku hledí:

- S. Grünberg-A. M. Silbermann, „Menorah“-Wörterbuch, Berlin 1920.
S. M. Laser-H. Torczyner, Deutsch-hebr. Wörterbuch, Berlin 1927.

4. Kritické vydání hebrejské bible:

Biblia hebraica... ed. R. Kittel s mnoha spolupracovníky, 3. vyd. uspořádal A. Alt a O. Eissfeldt 1937, Stuttgart.

5. Konkordance:

Salomon Mandelkern, Veteris Testamenti concordantiae hebraicae atque chaldaicae, 2. opr. vyd. Lipsko 1937.

6. Chrestomathie:

H. Lindemann, Florilegium hebraicum, Freiburg i. B. 1912.

J. Pollak a G. Weiner, Biblická čítanka (se stručnou mluv. a slovníkem), I. Praha 1917.

7. Bibliografie prací gramatických, lexikálních atd.:

M. Steinschneider, Bibliographisches Handbuch über die Literatur der hebräischen Sprache, Lipsko 1859, dodatky 1896. Hojná literatura uvedena v mluvnické Steuernagelově 11. vyd. str. 125—132. Nepřehledné množství článků, studií a referátů v odborných časopisech orientálských a biblistických (Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft, Orientalistische Literaturzeitung, Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft, Zeitschrift für Assyriologie, American Journal of Semitic Languages, Revue des Études Juives, Biblische Zeitschrift, Archiv orientální, Vetus Testamentum, Journal of Biblical Literature atd.)

Literatura k studiu aramejštiny:

1. Srovnávací jazykozpyt semitský:

viz u hebrejštiny.

2. Mluvnice:

H. Bauer, P. Leander, Grammatik des Biblisch-Aramäischen. Halle 1927. Základní spolehlivé dílo. Autoři sami z něho pořídili přehledný výtah: Kurzgefaßte biblisch-aramäische Grammatik. Halle 1929. Jsou připojeny texty a glossář.

E. Kautzsch, Grammatik des Biblisch-Aramäischen. Lipsko 1884. Dobré, avšak již zastaralé.

K. Marti, Kurzgefaßte Grammatik des Biblisch-Aramäischen. Berlin, 3. vyd. 1925.

H. L. Strack, Grammatik des Biblisch-Aramäischen. 4. vyd. Lipsko 1905. 5. vyd. 1911. Obě stručnější, s texty a s glossářem.

P. Leander, Laut- und Formenlehre des Ägyptisch-Aramäischen. Göteborg 1929.

W. B. Stevenson, Grammar of Palestinian Jewish Aramaic. Oxford 1924. Dotýká se též staré aramejštiny.

Ch.-F. Jean v dodatku své hebrejské gramatiky. Viz str. 18.

3. Slovníky:

Biblické partie aramejské jsou zpracovány v hebrejských slovnících Geseniusově, Königově, Leopoldově a j. Pro slovník Köhlerův (Leiden 1953) připravil aramejský oddíl W. Baumgartner, překonává šíři i hloubkou všechna dosavadní zpracování.

4. Konkordance:

Aramejské partie biblické jsou zachyceny v Mandelkernově konkordanci.

5. Texty

Jediný spolehlivý text v tiberiádské puntaci je v „Biblia Hebraica“ ed. R. Kittel (a P. Kahle). 3. vyd. Stuttgart 1937 a další nezměněná. Supralineárně vokalisované texty jsou v Strackově grammatice. Elephantinské papyry vydal souborně A. Cowley, Aramaic Papyri of the Fifth Century B. C. Oxford 1923.

Část první

**MLUVNICE
HEBREJŠTINY**

I. PÍSMO, PRAVOPIS, ZÁKLADY HLÁSKOSLOVÍ

§ 1. Abeceda

1. Hebrejské texty biblické se píší a tisknou písmem aramejského původu, zvaným písmo čtvercové, které se ve své nejstarší podobě vyskytuje od 2. stol. př. Kr. Píše se z prava na levo, nerozlišují se písmena velká a malá. Psaní písmen začíná od levého horního vrcholu.

2. Písmo čtvercové má těchto 22 znaků:

Pořadí	Tvar	Jméno	Přepis	Číselná hodnota
1.	א	אֵלֶּף 'ālæp̄	'	1
2.	ב	בֵּית bēt	b, <u>b</u>	2
3.	ג	גִּמְל gīmæl	g, <u>g</u>	3
4.	ד	דָּלֶת dālæt	d, <u>d</u>	4
5.	ה	הֵ' hē'	h	5
6.	ו	וָו wāw	w, <u>u</u>	6
7.	ז	זַיִן zaijin	z	7
8.	ח	חֵת ḥēt	ḥ	8
9.	ט	טֵת tēt	t	9

Pořadí	Tvar	Jméno	přepis	číselná hodnota
10.	י	יֹד jōd	<i>i (i)</i>	10
11.	כ	כָּפּ kap	<i>k, k̄</i>	20
12.	ל	לָמֶד lāmæd	<i>l</i>	30
13.	מ	מֵם mēm	<i>m</i>	40
14.	נ	נּוּן nūn	<i>n</i>	50
15.	ס	סָמֶךְ sāmæḵ	<i>s</i>	60
16.	ע	עֵיִן ʿajin	<i>ʿ</i>	70
17.	פ	פֶּה pēʾ	<i>p, p̄</i>	80
18.	צ	צָדִי šādē	<i>š</i>	90
19.	ק	קוֹף qōp	<i>q (k)</i>	100
20.	ר	רֵשׁ rēš	<i>r</i>	200
21.	ש	שֵׁן šīn שֵׁן šīn	<i>ś, š</i>	300
22.	ת	תּוֹ tāw	<i>t, t̄</i>	400

§ 2. Písmena koncová

Patřou písmen má na konci slova jinou podobu než na počátku nebo uprostřed. Jsou to: *k* כ (č. 11), *m* מ (č. 13), *n* נ (č. 14), *p* פ (č. 17), *š* ש (č. 18.) Tyto koncové tvary slouží litterae finales;

Příklady: מֶלֶךְ *mlk* (mælæḵ) 'král'; אִמָּה *m* (ʿēm) 'matka'; זָקֵן *zqn* (zāqēn) 'stařec'; כַּף *kp* (kaḵ) 'dlaň'; עֵץ *š* (ʿēš) 'strom'. Všechna písmena (i koncová) přicházejí v bibli v jednom verši v knize Sofoniášově 3, 8.

§ 3. Písmena roztažitelná

V hebrejštině se písmena při psaní nespojují a slova se nedělí.

Prostor, jenž by v řádku vznikl dělením slova, vyplňuje se tím, že se některá písmena již uprostřed řádku roztáhnou. Jsou to:

א	ז	(č. 1)
ח	ט	(č. 5)
ל	מ	(č. 12)
נ	ס	(č. 22)
פ	צ	(č. 13, jen koncové, § 2.)

Tato písmena se nazývají litterae dilatabiles.

§ 4. Rozdělení souhlásek

Všechna písmena abecedy vyjadřují jen souhlásky. Podle toho, kterou částí mluvidel jsou artikulovány a jaká je jejich fonetická platnost, dělíme je na ústní (orální) a hrtanové (laryngální). Ústní se dělí v předpatrové (palatální): כֵּין, zadopatrové (velární): ק, zubní (dentální): נֶתֶד, jazyčné (linguální): רֶל, sykavé (sibilantní): שֶׁשֶׁסֶס, retné (labiální): פֶּמוֹב. Hrtanové (laryngální) jsou עֶההא. Dále dělíme souhlásky v závěrové (okklusivy) čili ražené (explosivy): אֶבֶפֶדֶתֶטֶקֶנֶב, trivé (spiranty, frikativy): עֶההבֶפֶשֶׁשֶׁסֶדֶתֶגֶב, nosovky (nasály) מֶנ, plynné (likvidy) רֶל a polosamohlásky (semivokály) יֶי. Přehled souhláskové soustavy je tento:

	Ústní (orální)						Laryngály	
	předopatrové	zadopatrové	zubní	jazyčné	sykavé	retné		
emfatické		<i>q (k)</i>	<i>t</i>					soulásky závěrové (okklusivy)
neznělé	<i>k</i>		<i>t</i>			<i>p</i>		
znělé	<i>g</i>		<i>d</i>			<i>b</i>		
emfatické					<i>š</i>			soulásky třívé (spiranty)
neznělé	<i>ḳ</i>		<i>ṭ</i>		<i>s š ṣ̌</i>	<i>p̄</i>	<i>h ḥ</i>	
znělé	<i>g̣</i>		<i>ḍ</i>		<i>z</i>	<i>ḅ</i>	<i>ʿ</i>	
nosovky			<i>n</i>			<i>m</i>		
plynné				<i>r l</i>				
polosamohlásky	<i>j (i)</i>					<i>w (u)</i>		

§ 5. Výslovnost souhlásek

Ⲁ je naše hrtanová souhláska zvaná ráz, která je v západní češtině na počátku slov, počínajících v písmě samohláskou (srv. čes. *fokně* a pod.) V češtině není pro ni písmene v abecedě. Přepisujeme řeckým znakem *ˆ* (spiritus lenis). Srov. § 7, 1; 11, 4, pozn. II.; 9, 2.

Ⲃ je české *b*. Srv. § 6.

Ⲅ se vyslovuje jako české *g*. Srv. § 6.

Ⲇ má platnost českého *d*. Srv. § 6.

Ⲉ je naše *h*. Na konci slova po samohlásce je němé (§ 7, 1; 9, 2). O t. zv. *h mappicatu* srv. § 14, 1.

Ⲋ má platnost anglického *w*. Srv. § 7, 1; 14.

Ⲍ je české *z*.

Ⲏ je silná hrtanová souhláska. Vyslovuje se tak, že se vzduchový proud nechá volně procházet hrtanem, při čemž se nejhlubší část hrtanu svírá. Správně vyslovíme slovo *rūh* tehdy, když před *h* zazní zřetelně *a*.

Ⲑ *t* je emfatické, s větším napětím hrtanu vyslovované *t*, při jehož artikulaci se opírá hřbet jazyka o zubní lůžka (Brockelmann, Die sem. Sprachw. str. 53, Beer I. str. 27.)

Ⲓ je české *j*. Srv. § 7, 1; 14.

Ⲕ je předopatrové *k* s velmi lehkou aspirací. § 6.

Ⲗ, Ⲙ, Ⲛ, Ⲝ jako v češtině *l, m, n, s*.

Ⲟ je znělý hrtanový spirant, vyslovovaný stejně jako *h*, ale zněle. Přepisujeme řeč. znamením *ʿ* (spiritus asper.) K výslovnosti srv. Bauera-Leandera str. 167 a tam uvedené studie, jmenovitě R. Růžičky ve Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes r. 28 (1914), str. 21 nn.

Ⲕ je české *p* s velmi lehkou aspirací. § 6.

Ⲓ je emfatická sykavka. Vyslovuje se se stejným stažením hrtanu jako *t*. K výslovnosti srv. Brockelmann str. 54. Dnešní Židé vyslovují ponejvíce *c* (něm. *z*). Přepis *š*.

Ⲑ je zadopatrové *k*, v přepise *q (k)*. Vyslovuje se co nejhloběji vzadu.

Ⲍ je *r*. O jeho výslovnosti a druzích Brockelmann, Die semit. Sprachwiss. str. 54, Gesenius-Kautzsch str. 34 a 36, Bauer-Leander str. 163.

Ⲙ *š*, vyslovit jasně se špičkou jazyka nahoře, aby se odlišilo od následujícího.

Ⲟ *ś*, jež se vyslovuje mezi *s* a *š*. Toto *ś* splynulo později ve výslovnosti se Ⲏ (č. 15) a vyslovovalo se jako *s*.

Ⲑ *t*, je rovno čes. *t*, ale s velmi lehkou aspirací. § 6.

Pozn. Při pravopisu je nutno dbáti, aby se nezaměňovala některá písmena: א a ע; ט a ת; י a כ; פ a ח; ש a ז resp. צ.

§. 6. Souhlásky explosivní a spiranty

Šest písmen, a to תפכדגב, má dvojí výslovnost: buď jsou vyslovována jako souhlásky ražené (závěrové): *b, g, d, k, p, t*, nebo jim odpovídající trivé (vanuté, spiranty) a pak se vyslovují: ב jako naše *v* (na př. jméno města *Tel Abib* se vysloví jako *Tel Aviv*), ג jako české znělé *ch* ve spojení abych byl, ד jako *th* v anglickém *that* (znělé, „měkké“ *th*), כ jako *ch*, פ jako naše *f*, ת jako *th* v anglickém *thin* (neznělé „tvrdé“ *th*). Pokud se mají vysloviti jako hlásky ražené, klade se do nich bod, zvaný židovskými gramatiky *dāḡeš qal*, slabé, *dāḡeš lene*. Přepisujeme je takto: ב *b*, ב *b̄*, ג *g*, ג *ḡ*, ד *d*, ד *d̄*, פ *p*, פ *p̄*, ת *t*, ת *t̄*. Obsažena jsou tato písmena v pamětném hesle *bḡḡadkḡpāt*. Kdy se vyslovují jako souhlásky ražené a kdy jako spiranty, o tom § 13.

§ 7. Označování samohlásek (vokálů)

1. Hebrejská abeceda neobsahuje znaků pro samohlásky; vznikl však časem zvyk, označovat dlouhé samohlásky za určitých okolností pomocí některých souhlásek. Byly to předně obě polosamohlásky י a י, které sloužily k vyznačení souhláskové součásti dvojhlásek *ay, uy, ai, ii*. Když se dvojhlásky změnilly v samohlásky jednoduché *ō, ū, ē, ī*, zůstaly י a י v písmě na svém místě a označovaly tak tyto dlouhé samohlásky. Na př. původní מות *mut* (*maṭt*) se změnilo stažením v *mōt* a י, které bylo setrvačností psáno dále, značilo v tomto slově *ō*; podobně י ve slově בית *bjt* (*baṭt*) po stažení v *bēj* značilo *ē*. Staré הורד *huṛad* se změnilo v *hūrad*, a proto י značilo později zde *ū*; תיטב *tjtb* (*tiṭtab*) se stáhló v *tītab* a י ozna-

čovalo *ī*. Od takovýchto případů se přeneslo potom užívání י a י tam, kde byly dlouhé samohlásky, které se však v konsonantním textu pomocí י a י nepsaly, na př. v 1. os. sg. perfekta קטלתי *qāṭalti* nebo v 3. os. plur. perfekta קטלו *qāṭlū*. Souhláska ה vyznačovala na konci slova *ā, ē, ā, ō*. Tento zvyk vyšel patrně odtud, že ה bylo souhláskovou součástí přivěšovaného přivlast. zájmena **hu*, **ha* 'jeho', 'její'. Původní koncové *a* s příponou *hu* po vypadnutí *h* dalo *au*, z toho vzniklo *ō*, ale *h* se psalo dále: סותה *sūtaḥ* 'jeho roucho' se změnilo v סותה *sūṭō*; koncové *a* s příponou *ha* dalo *ā*, ale v příponě se udrželo původ. *h* i ve výslovnosti: מלכה *malkaḥ*, 'její král', se změnilo v מלכה *malkāḥ*. Později se označovalo pomocí ה i koncové *ā* (otevřené): רבה *rōḇā* 'lučištník', i *ē* (zavřené): גלה *gālā* 'odhal' (čisti je *rōḇā, gālē*). Uprostřed a na konci slova stojí někdy א k označení *ā, ē, ō*, na př. ve slově קאם *qām*, které se píše jinak a správněji קם, nebo na konci psaní א— (místo původnějšího ה—) *ā* v mladších textech. Tento zvyk vznikl od případů, kde א původně bylo souhláskou a vyslovovalo se, ale později se nepronašelo, na př. ראש *rōš* 'hlava' a pod. V těchto případech se hlásky אהיו nevyslovují, jsou němé. Proto slují též slabými a poněvadž slouží k označování samohlásek, služebnými (serviles). Poněvadž jsou pak jakoby oporami a nosičkami samohlásek a napomáhají alespoň poněkud čtení, říká se jim v hebrejských mluvnicích אמות הקריאה *'immōt haqqrī'ā*, matres lectionis („matky čtení“).

Příklady: *w* jako *ū* uprostřed slova: קום *qūm* 'státi', יהודה *jēhūdā*, vl. jm. muž., ירושלם *jērūšālajim* 'Jerusalem'; na konci: קטלו *qāṭlū* 'zabili'; *w* jako *ō* uprostřed a na konci: קולו *qōlō* 'jeho hlas'; *j* jako *ī* uprostřed: ריב *rīb* 'hádati se'; na konci: כלי *kālī* 'nádobu'; *j* jako *ē* uprostřed: תימן *tēmān* 'jih'; na konci: מלכי *malkē* 'králové' (st. constr.); *j* jako *ā* uprostřed: ידיך *jādāḡā* 'tvoje ruce'; *h* jako průvodce *ā*: מלכה *malkā*, 'královna'; *u* *ā*: זה *zā* 'tento',

§ 8. Výslovnost a psaní samohlásek

u ē: שָׁדֶה *šādē*, 'pole' (st. constr.); u ō: כֹּה *kō*, 'tak', פֹּה *pō* 'zde', 'sem' (פה *pə* 'ústa' se píše stejně!); *ālāp* u ā: רָאמוֹת *rāmōt* 'výšiny', jm. města, תָּא *tā*, 'komora', בָּא *bā* 'vešel'; uprostřed u ō: תֹּמַר *tōmar* 'řekneš'; na konci: לֹא *lō* 'ne'; u ē uprostřed: לֵמֹר *lēmōr* 'řka'; na konci: גֵּה *gē* 'pyšný', מֹשֶׁה *mōšē* 'nalézající'; u ā: גֹּמֵא *gōmā*, 'papyrus', 'třtina'; u ī: רִשׁוֹן *rīšōn*, 'první'.

2. Jak vidno, nebylo původně žádného označování krátkých samohlásek. Proto v době po sepsání talmudu vytvořili židovští theoretikové několik soustav značek,*) jimiž měla býti tradiční výslovnost samohlásek ustálena a pro budoucnost uchována. Přitom bylo ponecháno označování dlouhých samohlásek „slabými“ souhláskami, neboť ty patřily k souhláskovému textu. Soustavy samohláskové se skládají z teček, čárek a pod., t. zv. punktů, které se vyslovují po samohlásce, nad níž nebo pod níž jsou. Jedinou výjimku činí paṭaḥ furtivum (§ 10).

3. Systém punktace, jehož se dnes výlučně užívá v tištěných biblich, sluje tiberiadecký, poněvadž byl složen kolem r. 800 nejspíše v galilejském městě Tiberiadě. Užívá značek samohláskových pod písmeny (sub-, infralineární) s výjimkou bodu pro ō, jenž se píše vlevo nahoře, a bodu pro ū, jenž se píše doprostřed ı.

Značky tiberiadecké jsou tyto:

1. $\bar{\text{—}}$ $\bar{a}$ qāmæš	7. $\bar{\text{—}}$ $\bar{æ}$
2. $\bar{\text{—}}$ $\bar{a}$ qāmæš ḥātūp.	8. $\bar{\text{—}}$ $\bar{u}$, $\bar{u}$ qibbūs
3. $\bar{\text{—}}$ $\bar{e}$ šērē	9. $\bar{\text{—}}$ $\bar{ə}$ šəwā
4. $\bar{\text{—}}$ $\bar{i}$, $\bar{i}$, ḥīræq	10. $\bar{\text{—}}$ $\bar{a}$ ḥātēp paṭaḥ
5. $\bar{\text{—}}$ $\bar{o}$ ḥōlæm	11. $\bar{\text{—}}$ $\bar{e}$ ḥātēp sēgōl
6. $\bar{\text{—}}$ $\bar{u}$ šūræq	12. $\bar{\text{—}}$ $\bar{o}$ ḥātēp qāmæš
7. $\bar{\text{—}}$ $\bar{a}$, $\bar{a}$ (§ 16) paṭaḥ	

*) Vedle soustavy tiberiadecké, níže vyložené, jsou ještě známy dvě soustavy babylonské a tři palestinské.

1. $\bar{\text{—}}$ se nazývá u židovských gramatiků קָמֶץ „stažení (úst).“ Dlouhé qāmæš se vyslovuje jako *á* zabarvené do *ó*. Krátké qāmæš *ā* (*o*) sluje קָמֶץ הַטּוֹף „zrychlené stažení (úst)“ a vyslovuje se jako krátké *o* mírně zabarvené do *a*. Qāmæš označuje dvě samohlásky různého původu (*ā* z **ā*, *ā* z **u*). Běžná výslovnost *ā* je *á*; *ā* se vyslovuje jako *o*.

A. Qāmæš se čte jako *ā*:

- v otevřené přízvučné slabice (§ 18, 2, 3): לֵבָב *lēbā* 'tobě';
- v otevřené nepřízvučné slabice: דָּבָר *dābār* 'slovo', 'věc'; הָרָע *hārā* 'to zlo'; o přízvuku srv. § 16, 1.
- v zavřené přízvučné slabice: לָמָּה *lām-mā*, 'proč?'.
B. Qāmæš se čte jako *ā* (otevřené *o*):

- v zavřené slabice nepřízvučné a) uprostřed slova (po šəwā quiescens): אֶלֶל *āk-lā*, 'pokrm', חַנְּנִי *ḥānnēnī* 'smiluj se nade mnou' (žalm 4, 2 a j., v ž. 9, 14 je psáno חַנְּנִי b) na konci slova: וַיָּמָת *waj-jā-māt*, 'a zemřel'.
- výjimečně se čte jako *ā* (*o*), je-li v otevřené slabice a) před jiným qāmæš ḥātūp nebo b) před ḥātēp qāmæš: פָּעִלְךָ *pā-āl-kā* 'tvé dílo' (muž.), פָּעִלְךָ *pā-āl-lō* 'jeho dílo'; c) ve dvou slovech: קִדְּשִׁים *qā-dāšim* 'svatosti' a שְׂרָשִׁים *šā-rāšim* 'kořeny' (sg. k tomu קִדְּשׁ, שְׂרָשׁ).

Pozn. I. *ā* vzniká z původního *u*, je často před maqqēp (§ 14, 3): קִדְּשִׁי *qā-d-šī* 'moje svatost' (od קִדְּשׁ); וַיָּנַם *waj-jā-nās* 'a prchl', od יָנַם *jānūs*, imperf. 'prehne', od כָּל־אָדָם *kāl-ādām*, 'každý člověk'.

Pozn. II. Určitý člen ve tvaru ḥā- (§ 35) se čte před ḥātēp jako *hā*:-: הָאֲנִיָּת *hā-ānijjōt* 'lodi' (plur.).

Pozn. III. *ā* bývá chráněno zpravidla ve své výslovnosti značkou maṭæḡ (§ 14, 5). V koncovém ı se píše ā doprostřed: קָא *kā*.

Příklady: $\hat{a}$: חֵכְמָה *hāk-mā* 'moudrost'; יָקָר *jāq-lān* vl. jm. muž. Gen. 10, 25., קָרָבָן *qār-bān* 'obětní dar'; אֲהֹלֵי *ʾaholē* st. con., 'stany'; כַּאֲנִיּוֹת *kā-onijjōt* 'jako lodi'; לְמִשְׁחָה *līmšāhākā* 'aby tě pomazal'; אֲהֹלֵי־אֵב *ʾaholē-āb* vl. jm. muž. Exod. 31, 6; יִרְבְּעָם *jā-rāb-ām* vl. jm. muž. 1. Kr. 11, 26.

2. $_$ sluje *sērē* „roztržení“ (náhlé rozšíření) a značí zavřené napjaté *e*, které je většinou dlouhé. Je v otevřené přízvučné slabice: עֵגֶל *ʿē-gēl* 'tele', i v zavřené: חֵק *hēq*, 'ňadra', ve slabice nepřízvučné: בֵּיתִי *bē-ī* 'můj dům'.

3. $_$, $_$ má jméno *hīræq* „skřipění“ a vyjadřuje dlouhé nebo krátké *i*; ve spojení s $_$ jen dlouhé *ī*. Je ve slabice nepřízvučné zavřené: מִשְׁלִי *miš-lē* 'průpovědi'; v přízvučné zavřené: וַיִּשֶׁב *waj-jiš-b* (§ 11, 3, 2) 'a chytil'; v přízvučné otevřené: מַלְכִי *mālki* 'můj král'; v nepřízvučné otevřené: כִּידֹן *kīdōn* 'oštěp'.

4. $_$, $_$ je znakem pro zavřené, napjaté *o*, které je většinou dlouhé a sluje חֹלָם „plnost“. Ve starších tiscích byl ten usus, že setka-lo-li se *hōlæm* s diakritickým bodem ש, užívalo se bodu jen jednoho pro obojí: מֹשֶׁה *mōšē* 'Mojžíš'. ש znamená též *šō*: שֹׁנֵא *šōnē* 'nepřítel'. ש znamená buď *šō* nebo *ōš*: שֹׁמֵר *šōmēr* 'strážce'; עֹשֶׂה *ʿōšē* 'činící'. Od 3. vyd. Kittelovy bible tiskne se podle způsobu starých masoret. rukopisů מֹשֶׁה, שֹׁנֵא. — Jinak: שׁוֹפֵט *šōpēl*, 'soudce', נֹשֵׂא *nōšō*, 'nésti.' Je-li podkladem pro *hōlæm* א, má toto א bod na sobě: צֹאן *šōn*, 'ovce'. Před samohláskou se čte $_$ jako *ōw*: לֹוֶה *lōwē*, 'půjčující', po samohlásce před souhláskou jako *wō*: עֹוֶן *āwōn*, 'hřích'.

5. $_$ je dlouhé, zavřené a napjaté *ū*, zve se שׁוּרֵק „pískání“. רֹוּת *rūt*, žen. jméno; מוּת *mūt*, 'zemřít'; הוּא *hū* 'on', תוּהוּ *tōhū*, 'pustota'; יוּבֹאוּ *jābō-ū*, 'přicházejí'; וּמַלְאֵךְ *ūmælæk* 'a král'. $_$ značí *wwē*, na př. עוּוֶר *ūwwēr* 'slepý'.

6. $_$ značí krátké otevřené *a* a sluje פֶּתַח „otevření“. Nejčastěji je ve slabice zavřené (§ 18, 2. 6. 7): שָׁמַר *šāmār*, 'střežil',

מַלְכָּה *mal-kāh*, 'její král'; výjimečně ve slabice otevřené (§ 18, 2, 3): בָּיִת *bājīt* 'dům', נָעַר *nā'ar* 'hoch', שָׁמָנִי *šāmānī*, 'posadil mne'.

7. $_$ je označením krátkého nebo dlouhého *æ* otevřeného. Podle své podoby sluje סָגוּל „hrozen“. Ve spojení s $_$ a ה ($_$, ה) je vždy dlouhé: סוּסֶיךָ *sūsēkā* 'tvoji koně' (mužovi), s ה jen na konci slova: קָנָה *qānā* 'tržina'.

8. $_$ slove קְבוּיָן „stažení“ a značí krátké *u*: שְׁלֵחַן *šulhān*, 'stůl', nebo dlouhé *ū* v otevřené slabice: גְּבֻלָּו *gəbūlō* 'jeho území'. O ostatních znameních § 11 a 12.

Punktace vystihuje jen kvalitu samohlásek. Samohlásek je sedm podle kvality: *a, æ, e, i, ā, o, u*; protože se defektivní (§ 9) *ū* píše jinak než *ū* značené plene (*gəbūlō* buď s *šūræq* nebo s *qibbūš*), je o jednu značku více. V některých tvarech jsou patrně *e* a *o* také krátké, takže lze říci, že všechny kvality samohláskové vyjma *a* jsou i dlouhé i krátké.

Pro dlouhé *ā* nemá tiberiadská soustava znaku, neboť $_$ je pro *ā* a *ā*; ve výslovnosti tiberiadské se nemohlo *ā* (čisté) vysloviti proto, že neotvírali dostatečně úst a *ā* bylo proto zabarveno do *ā*. — S hlediska kvantity i kvality je 13 samohlásek: *a, æ, ā, e, ē, i, ī, ā, ā, o, ō, u, ū* (§ 20).

Pozn. Výslovnost výše uvedená se nazývá sefardská (španělských Židů). Židé jiných oblastí vyslovují jinak, na př. němečtí ve výslovnosti *aškenázské* pronášejí $_$ jako *o*, $_$ (i) jako *au* atd., jinak polští, litevští, ruští, jemenští atd.

§ 9. Scriptio plena a defectiva

1. K souhláskám, které naznačují přítomnost samohlásky (*matres lectionis*), připojovaly se samohláskové značky, jimiž se význam matrum lectionis činil zřejmý a přesný (§ 7). Na př. $_$ slouží

Psaní samohlásky s příslušnou mater lectionis se nazývá scriptio plena (psaní úplné). Tam, kde z nějakého důvodu mater lectionis chybí, mluvíme o scriptio defectiva (psaní schodném). Slova jako יְקוֹמוּ, דָּוִד, יִצְחָק, יִצְחָקִי jsou psána plene, יִצְחָקִי defective.

3. Častěji se vyskytuje defektivní psaní v starších textech starozákonních, méně často v mladších. Scriptio plena slouží k vyjádření dlouhých samohlásek a je na konci slova nutná. Zřídka tedy stojí *y* a *i* místo samohlásek krátkých *u* a *i*:

V pozdější době se připisuje **א** na konec slova po dlouhé samohláске: **נָקִיא** *nāqī* 'prost', 'prázden' (Joel, 4, 19), **אָבוּא** *ābū* 'chtěti' (Izai. 28, 12) místo **נָקִי, אָבו**. — Jako nekrytá samohláska bez mater lectionis na konci slova je jen *qāmaes*: **לֶכָּה** *l'kā* 'tobě' (muž.); **שָׁמָרְתָּ** *šāmártā* 'ty jsi střežil'; **אָבִיָּה** *ābīhā*, 'její otec'.

36

37

§ 10. Pataḥ furtivum

Laryngály, stojící na konci slova, a to ה (hē mappicatum, § 14, 1), א a ע, mají pod sebou *pataḥ*, předchází-li před nimi ē, ī, ō, ū. Toto *pataḥ* se čte výjimečně před souhláskou, pod níž je; netvoří slabiky a nemá přízvuk, poněvadž to není plná samohláska, nýbrž pouhý pazvuk, jenž doprovází výslovnost laryngálů. Sluje furtivum („zlodějské, vplížené“). Příklady: רִיחַ *rēah*, ‘vůně’; מָשִׁיחַ *māšiah*, ‘pomazaný (Mesiáš)’; נֹחַ *nōah*, ‘Noe’; רוּחַ *rūah*, ‘duch’; הִשְׁמִיעַ *hišmīa*, ‘prohlásil’; יָדַעַ *jōdēa*, ‘znající, přítel’; שְׁמוֹעַ *šāmōa*, ‘slyšení’; מַדּוּעַ *maddūa*, ‘proč’; גָּבוֹהַ *gābōah*, ‘vysoký’, atd.

§ 11. Šwā

1. Šwā je pojmenování značky, která se klade jednak pod písmeno, za nímž není samohlásky (odkud význam pojmenování: prázdnota), jednak se klade pod písmeno, aby vyznačila za ním redukovanou samohlásku, jakýsi e-ový pazvuk. V prvním případě se nazývá *šwā quiescens*, němé, v druhém *šwā mobile*, hlasné. Znak pro obojí je stejný — a sluje *šwā simplex*, jednoduché. V prvním případě je nepřepisujeme, v druhém případě užíváme znaku ° nad řádkou: °.

2. Vlivem okolních laryngálů a v některých jiných případech se vyslovovalo *šwā mobile* s určitějším samohláskovým zbarvením a to jako poloviční *a*, *æ*, nebo *ā*. Tato výslovnost se vyjadřovala znaky, v nichž bylo *šwā* se značkami pro příslušné samohlásky: —, —, —. Toto *šwā* se nazývá složené (compositum) čili *hātēp* (aramej. particip. = „zrychlující“). Znak pro *šwā* se píše vždy vpravo (§ 12).

3. Šwā je hlasné:

1. po první hlásce slova: פְּרִי *p̄rī* ‘plod’; יְהִי *j̄hī* ‘budi’.

2. ze dvou šwā uprostřed slova za sebou bezprostředně následujících je první němé, druhé hlasné: יִקְטְלוּ *jiq-ṭlū* ‘budou zabíjeti’. Podle masoretské punktace platí toto pravidlo i pro konec slova. נָרְדַּךְ je čisti podle toho *nērd* (nardus), srv. Joüon str. 31 pozn.

3. pod zdvojenou souhláskou: קִטְּלוּ *qittlū*, ‘zabijeli’. Podle masoretské punktace platí toto pravidlo i pro konec slova: נָתַתְּ *nāṭatt* ‘dala jsi’; אַתְּ *att* ‘ty’ (zájm. 2. os. žen. sg.)

4. uprostřed slova po dlouhé samohlásce před dlouhou samohláskou: שׁוֹמְרִים *šōm̄rim*, ‘strážcové’; קָטְלָהּ *qāṭlā*, ‘zabila’ (3. os. žen. perf.). דָּמָהּ *dām̄kā* ‘tvá krev’. Předcházející dlouhá samohláska mívá při sobě znak mæṭæḡ (§ 14, 5).

5. velmi vzácně mezi dvěma stejnými souhláskami: הִנְנִי *hin̄nī* ‘hle já’ (§ 12, 1 b).

Pozn. I. Hebraisté jsou převážně nakloněni v případech dvojího šwā na konci (v 2. a 3.) vykládati tvary jako dvojkonsonantní konec a čisti *nērd*, *nāṭatt*, *att*.

Pozn. II. Do koncového ך dělá se dvojtečka, aby se řádně odlišilo od koncového ך nebo od ך a ך. Toto šwā má platnost jen grafickou. ך čte se *k*, ך značí podle § 11, 3, 2 *k* se šwā mobile, na př. וַתֵּבֶךְ *wattēbk* ‘a plakala’.

Pozn. III. Jak vidno z § 6 a 13, 1—2, stojí před souhláskami בּוֹדְכַת samohláska, mají-li se čisti jako spiranty. To znamená, že je-li před nimi šwā, musí býti hlasné. Ale případy jako מַלְכֵי *mal̄kē* je čisti *mal̄kē*, *kan̄pē*; šwā je němé a stojí na místě samohlásky, která způsobila změnu explosivy ve spirant a pak vůbec zmizela (Bauer-Leander str. 210, pozn. 1.) Někteří gramatikové soudí, že před spiranty je vždy šwā hlasné, vyslovují *mal̄kē*, *kan̄pē* a nazývají toto šwā medium. Jde patrně o slabý pazvuk, který se vyvine před spirantem přirozeně jako průvodní hláska.

Pozn. IV. Š^wā mobile na počátku slova i uprostřed tvoří slabiku. Na př. slovo ברית *brīt* 'smlouva', je dvojslabičné, יקטלו *iq-t-lū* 'zabijí' (3. plur.) je tříslabičné. Někteří počítají š^wā za pouhou slabičnou předrážku.

4. Š^wā je němé (quiescens) uprostřed slova, když uzavírá slabiku (§ 18): אשתו *'iš-tō* 'jeho žena', מלכה *mal-kā* 'královna', אברהם *'ab-rā-hām* vl. jm. muž., קטל *qā-tal-tā* 'zabil jsi'. Po něm mají písmena ב ג ד כ פ ת vždy dāḡeš lene (§13).

Pozn. I. Pod souhláskou na konci slova se š^wā quiescens nepíše: אב *'āb*, 'otec'. Také se nepíše pod koncovým א po souhlásce: חמא *hē* 'hřích', וירא *wajjar* 'a viděl'.

Pozn. II. Š^wā quiescens se nepíše pod souhlásky uprostřed slova, které ztratily svou původní hláskovou hodnotu: ראשים *rā-šīm* 'hlavy' (z původ. *ra'šīm*). Srv. § 7, 1.

§ 12. Š^wā compositum

1 a) Ḥātēp pataḥ (), zvané též *ḥātēp pataḥ*, stojí zpravidla u laryngálů místo jednoduchého š^wā mobile: חנית *ḥanīt* 'oštěp'; אדונים *'adōnīm*, 'pánové', הלא *hālō* 'zdaž ne?', עמוקה *'amūqā*, 'amūqqā 'hluboká'. Také uprostřed slova: יעבד *ja'ābōd* 'bude sloužiti', יעמד *ja'amōd* 'bude státi'. Souvisí to s tím, že laryngály mají rády u sebe pataḥ (§ 10).

1 b) Bývá též pod jinými souhláskami, a to, když jdou za sebou dvě stejné souhlásky, z nichž první je předcházena samohláskou *a*, není zdvojena a měla by míti za sebou obyčejné š^wā; místo הלל *hal-lū* bývá psáno הלל *hal-lū* 'chvalte!'. I po jiných samohláskách než *a*: סוררים *sōr-rīm* 'protivíci se' (plur.). Slovo הנני *je* výjimkou (§ 11, 3, 5).

1 c) Po ב א ר je místo prostého š^wā po dlouhé samohlásce před přízvukem: תאכלנה *tōkalənnā* 'budeš jísti'; ברכו *bār-kū* 'žehnejte!'.

1 d) Po spojovacím ו = 'a' je po ש ve slově ישבה *'a* zajmi', 'a chytí' (*ūšāḥē*).

1 e) Také hlásky emfatické (*q, s, t*) a sykavky mají u sebe časem ḥātēp pataḥ.

2. Ḥātēp s^gōl je jen u laryngálů: אכל *'ēkōl* 'jez', איל *'ēwil* 'bláznivý'; אמת *'emæt* 'pravda'; אמר *'emōr* 'řici'; uprostřed slova: יחזק *jəḥzeq* 'je silný'.

3. Ḥātēp qāmæš je zpravidla v sousedství laryngálů a většinou za původní u místo obyčejného š^wā, které vzniklo redukcí: צרי *šōrī* 'balsám'; הלי *hōlī* 'nemoc'; ראי *rō'ī* 'vidění'; עמוניות *'ammō-nijjōt* 'ženy ammonske' (od jedn. čís. עמונית *'ammōnīt*). Chrání tudíž samohlásku *o*, která se zeslabila v pazvuk. Jest také pod souhláskou, která by měla býti zdvojena: לקחה *luq'hā* 'byla vzata' (místo לקחה).

Ḥātēp, stojící uprostřed slova, je zpravidla oddělován od předchozí samohlásky značkou mæṭæḡ (§ 14, 5e).

Pozn. Z technických důvodů označujeme v prepise ḥātēp s^gōl jako malé *e*, ḥātēp qāmæš jako malé *o*.

§ 13. Dāḡeš lene a dāḡeš forte

1. Dāḡeš lene (§ 6) označuje raženou (explosivní) výslovnost souhlásek ב ג ד כ פ ת a je:

a) na počátku slova uprostřed písmene: בראשית *b^o-rēšīt* 'na počátku' (Gen. 1, 1); את-פיה *'æt-pīhā* 'její ústa' (po souhlásce).

b) uprostřed slova po předchozí souhlásce: מלכה *malkāh* 'její král' (§ 14, 1).

Dāḡeš lene nemusí býti na počátku slova při těsné souvislosti s předchozím slovem, když toto končí samohláskou: ויהי בקר *wajhī ḥōqær* 'a bylo jitro' (Gen. 1, 5); שלמה בנה *šlōmō bⁿēk* 'Šalomoun, tvůj (žen.) syn'; ale je, je-li naznačeno rozlučovacím

akcentem (§ 17), že slova nejsou v těsné souvislosti: **וַיְהִי כִי** 'a stalo se, že' (Gen. 6, 1).

Pozn. I. Po **ה** (§ 14, 1), protože je plnou souhláskou, a po **י** a **י** původních dvojhlásek (**וַיְהִי**, **וַיְהִי**, **וַיְהִי**, **וַיְהִי**, **וַיְהִי**, **וַיְהִי**) a po patah furtivu (§ 10) je na počátku následujícího slova náležitě d. lene.

Pozn. II. D. lene klade se do posledního písmene, končí-li slovo dvěma souhláskami se š^wā: **וַיְהִי וַיְהִי** a pod. (§ 11, 3, 2).

Pozn. III. V těsné souvislosti ve větě klade se d. lene do předložek **ב** a **כ** ('v', 'jako'), i když předešlé slovo končí samohláskou, aby nevznikly skupiny těžko vyslovitelných spirantů: **וַיְהִי בְּבֵיתוֹ** *waj-jiq-b-rūhū b^hēṭō* 'a pohřbili ho v jeho domě' (1. Šam. 25, 1). **ב** má d. lene, ač je před ním samohláska, protože by jinak vyšlo čtení *b^hēṭō* s dvěma stejnými spiranty za sebou.

2. Dāḡēš forte vyznačuje zdvojení všech souhlásek vyjma laryngálů a *r*. Značí se bodem uprostřed písmene. Může býti jen po plné, zpravidla krátké samohlásce. Stává v těchto případech:

a) když mezi dvěma stejnými souhláskami není ani úplné samohlásky ani pazvuku: **נָתַנּוּ** *nā-ṭan-nū* 'dali jsme'. Š^wā pod ním je hlasné: **עֲנֵבִי** 'in-n^hē 'hrozny' (§ 11, 3, 3).

b) zesiluje souhlásku po dlouhé samohlásce, která má větný přízvuk: **הָדְלֻ** *hā-dēl-lū* 'přestali'.

c) po zájmeně **מָה** 'co?' často se následující souhláska zdvojuje: **מָהּ** *maz-zē* 'co (jest) to?' (z pův. *ma[h]-zē*); též po *maqṣēp* (§ 14, 3): **מַה־טֹּב** *maṭ-ṭōḇ* 'jak dobré!', **לְכֹדֵנָא** *l^kān-nā* 'jdi prosím!'.

d) po určitém členu **הָ** *ha-*: **הָדְבָר** *had-dāḇār* 'slovo' (§ 35); po t. zv. wāw konsektivním (§ 58): **וַיְהִי** *wajjōmær* 'a pravil'; při časování sloves v perfektu, když poslední kořená souhláska je *t* (v 2. os.) nebo *n* a připodobňuje se koncovkovému *t*: **כָּרַת**

kārat-tā 'ty jsi uřízl' (sloveso **כָּרַת** *kārat*); **נָתַתְּ** *nāṭat-tā* 'ty jsi dal' (sloveso **נָתַן** *nāṭan*, tedy z **nāṭan-tā*).

3. Souhlásky laryngální (hrtanové, § 4 a 5) se nezdvojují. Náhradou za to se před nimi samohláska často prodlužuje nebo mění kvalitu (§ 35, 1—4. § 67). Někdy zůstává samohláska krátká a ukazuje tak na zdvojení virtuální (laryngál není zdvojen, ale předcházející samohláska se nemění): **שִׁהֲלֵת** *šihēl* 'kazil'; **כִּהֵן** *kihēn* 'konal kněžskou službu'; **נִעַץ** *ni'ēp* 'cizoložil'; **בִּיעַר** *bi'ēr*, 'odstranil'.

4. Souhláska na konci slova není zdvojena. V množném čísle se zdvojení objeví, poněvadž je chráněno koncovkou: **פָּג** *paḡ* 'fík', mn. č. **פָּגִים** *paggīm*; **חֹק** *hōq* 'zákon', mn. č. **חֻקִּים** *huqqīm*.

5. Rozlišení obou dāḡēš:

1. D. lene je jen v písmenech **ת פ כ ד ג ב**, d. forte ve všech kromě laryngálů a *ר*;
2. před d. lene nestojí nikdy samohláska nebo hlasné š^wā v témž slově (§ 11, 1 c); d. forte je naopak jen po samohlásce.
3. Spiranty se nikdy nezdvojují. **פ** uprostřed slova po samohlásce se čte vždy jen *pp*, nikdy *ff*!
4. Stojí-li po plné samohlásce v písmeni bod, je to dāḡēš forte.

Příklad. Ve slově **מְדַבֵּר** 'poušť' je dālæt bez dāḡēš, poněvadž je před ním samohláska, která způsobuje, že se vyslovuje jako spirant *d*. Pod ním je š^wā quiescens, proto má následující *bēl* dāḡēš lene, t. j. vyslovuje se jako explosiva *b*. Kdyby nemělo *bēl* v sobě dāḡēš, čtlo by se jako spirant *b* a předchozí š^wā by bylo podle toho mobile. Srv. však § 11, 3 pozn. III. Jediná výjimka, kde dāḡēš po samohlásce neznamená zdvojení, nýbrž explosivní výslovnost, je slovo **בָּתִּים** *bāṭīm* 'domy' (Ungnad str. 95. Bauer-Leander str. 617).

§ 14. Značky v písmě

1. Mappīq (מפיק)

Mappīq je tečka, která se klade do koncového ה, má-li se vysloviti ve své souhláskové platnosti, tedy jako *h*, na př. גָּבַהַ *gāḇah* 'byl vysoký', אֶרְצָה *arṣāh* 'její země' (proti אֶרְצָה *arṣā* 'k zemi').

Pozn. V rukopisech se vyskytuje mappīq též v koncovém ו: qāw 'provaz, šňůra', a v koncovém י: gōj 'pohanský národ'. Čtyřikrát je též uprostřed slova v נ (srv. וַיִּבְיֶא *wajjābī'ū*, Gen. 43, 26); zajišťuje čtení יֵא jako souhlásek.

2. Rāpā (רפה)

Rāpā je vodorovná čárka nad konsonantem, která v rukopisech upozorňuje na to, že souhlásku pod ní je čisti jako spirant, že v ní není ani dāḡeš ani mappīq. V tiscích je vzácná.

3. Maqqēp (מקף)

Maqqēp (spojovatel) je vodorovná čárka mezi slovy, která k sobě patří a tvoří smyslem jeden celek. Spojuje slova dvě:

כָּל-אָדָם 'všichni lidé', nebo tři:

אֶת-כָּל-עֵשֶׁב 'všechnu bylinu', nebo čtyři:

אֶת-כָּל-אֲשֶׁר-לִי 'vše, co mu (bylo)' = 'vše, co měl'.

Toto spojení způsobuje, že se hlavní přízvuk posouvá na konec takového celku a proto některé samohlásky předchozích slov se někdy krátí.

V našich případech: כָּל *kāl* místo כֹּל *kōl* 'všechnen'; אֶת *æt* místo אֵת *ēt*, značka akusativu.

Maqqēp bývá hojně po jednoslabičných slovech, jako jsou: אֵם 'jestliže', אֵת 's' a znak akusativu, עַד 'až', אֶל 'ne' (v zákazu), אֶל 'k', עַל 'na', עַם 's', מִן 'z', 'od', פֶּן 'aby ne', גַּם 'též', כִּי 'že'.

כָּל 'všechnen', אֵין 'není', אֲשֶׁר 'který'. Stojí též před יָנָא 'tedy', 'nuže', 'přece'. Zamezuje se jím též srážka dvou slabik, které mají obě hlavní přízvuk (srv. Gen. 1, 3; 3, 16; 6, 9; 7, 11).

4. Pāsēq (פסק)

Pāsēq (zastavovatel) je svislá čárka mezi slovy, která brání jejich spojování v proudě řeči. Užívá se jí, když předchází slovo končí touž souhláskou, kterou následující slovo začíná (1. Paral. 22, 3), když jdou za sebou dvě stejná slova (Gen. 46, 2), chrání před nedorozuměním (Gen. 18, 21 má כָּלָה | עֵשָׂו, slovo כָּלָה značí zde 'opravdu', ne substantivum 'pobití') a klade se k jménu božimu (žalm 119, 156). Po ní mají explosivy *k*, *p*, *t*, *b*, *g*, *d* dāḡeš lene.

5. Mæṭæḡ (מת)

1. Jméno znamená „uzda“. Je to svislá čárka vlevo od samohláskové značky (vyjma u ḥōlæm). Označuje vedlejší přízvuk a chrání výslovnost samohlásky, u níž stojí.

T. zv. lehké mæṭæḡ stojí

a) u samohlásky v druhé otevřené slabice před slabikou přízvučnou:

הָאָדָם *hā-ādām* 'člověk' (s urč. členem).

b) V čtvrté otevřené slabice před přízvukem:

מֵהַתִּיכֹנֹת *mēhattikōnōt* 'než prostřední' (žen., Ezech. 42, 5);

c) jestliže je druhá slabika před přízvukem zavřená, stojí mæṭæḡ v třetí otevřené, je-li třetí zavřená, je ve čtvrté otevřené:

הָאַרְבָּעִים *hā-ar-bā'im* 've 40. (roce)', Num. 33, 38;

d) je u dlouhé samohlásky, za níž je šwā a potom přízvučná slabika; chrání dlouhou samohlásku v zavřené slabice před maqqēp a upozorňuje u qāmæš, aby se čtlo jako ā: קָמְלָה *qā-t-lā* 'zabila'; שָׂתִּילִי *šāt-lī* 'uložil mi'; בָּתִּים *bātim* 'domy'; לָמָּה *lām-mā* 'proč?'; אָנָּה *ānnā* 'ach!'; שָׁמָּה *šāmmā* 'tam'; יָמָּה *jāmmā* 'na moře';

e) stojí u samohlásky, za níž jde *hātēp*: *הָאֲנָשִׁים* *hāʾanāšim* 'muži'; *יָעֹלָה* *jaʿalē* 'vystoupí'; *פָּעִלּוֹ* *pāʿlō* 'jeho dílo'. Proměnil-li se *hātēp* v samohlásku plnou, stojí před ní *mætæg*: *נַעֲלָה* *naʿalā* 'tvůj střevíc'; *פָּעִלְךָ* *pāʿlākā* 'tvé dílo'; *יִחְזְקוּ* *jəhəzqū* 'budou silni';

f) u sloves *הָיָה* *hājā* 'byl' a *זָיָה* *hājā* 'žil' stojí *mætæg*, když jejich první písmena nemají samohlásek a před nimi je *i*.

Pozn. I. *Mætæg* chrání délku samohlásky a brání tím často nedorozumění: *יִרְאוּ* *jirʾū* 'oni se bojí', proti *יִרְאוּ* *jirʾū* 'oni vidí'; *יִשְׁנוּ* *jisnū* 'oni spí', proti *יִשְׁנוּ* *jisnū* 'oni opakuji'.

Pozn. II. T. zv. těžké *mætæg* má stejné znamení jako lehké a stává

1. u tázací částice *הָ* *ha*: *הָאֵתָהּ* *hāʾattā* 'zdaž (jsi) ty' (2. Sam. 7, 5);
2. u urč. členu *הָ* *ha* před laryngálami: *הַחֲכָמָה* *hahākmā* 'moudrost', *הַחֲצִצִּים* *hahissim* 'šípy', *הָעִוְרִים* *hāʾiwrim* 'slepci' a p.
3. u předložek *בְּ* a *לְ* před následujícím *šwā*: *לַמְנַצֵּחַ* *lamnaššəh* 'hudebnímu dirigentovi' (žalm 11, 1 a j.).

§ 15. *Q̄rē*, *k̄tib*, mimořádné body a smíšené tvary

1. Když masoreté prováděli konečnou úpravu starozákonního textu, neodvažovali se něco měnit v souhláskovém textu biblickém, a proto chyby jednak gramatické, jednak textové — podle svého mínění — označili v textu kolečkem (*circellus*) nebo hvězdičkou (*asteriscus*) a na okraji poznamenali, jak se místo psaného (*פְּתִיב*) má správně čísti (*קָרָי*). Správné čtení dostaneme, jestliže vokální značky, které jsou psány u *k̄tib* (výrazu psaného), ale nepatří k němu, dáme ke konsonantům *q̄rē* (výrazu, jenž má býti čten), napsaným na okraji. Časem nevíme, jaké vokály by měly ke *k̄tib* patřiti. Tak je na př. v Gen. 24, 33 psáno *וַיִּשֶׁם*, *q̄rē* je *וַיִּשֶׁם*, což je vokalisováno *וַיַּשֶּׁם* *wajjūšām* 'a bylo předloženo'. *K̄tib*

je *וַיִּשֶׁם*; masoreté v textu označili tvar kroužkem (*וַיִּשֶׁם*) a připojili tuto poznámku: *וַיִּשֶׁם קָרָי* (*וַיִּשֶׁם*). Z toho plyne, že konsonantní text má omylem psáno *jōd* místo *wāw*. Často tvary v *q̄rē* poskytují opravdu lepší čtení. Jindy masoreté naznačují, že na příslušném místě má se užití slušnějšího tvaru. V 1. Sam. 5, 6 je k slovu *בַּעֲפָלִים* poznámka: *קָרָי בַּחֲוָרִים*; to značí, že místo slova *בַּעֲפָלִים* jest užití při čtení slova *בַּחֲוָרִים*. Obě slova značí haemorrhoidy, ale slovo *בַּחֲוָרִים* je pokládáno za slušnější. V 2. Král. 18, 27 se praví:

עַל־הָאֲנָשִׁים הַיֹּשְׁבִים עַל־הַחֲמָה לֶאֱכֹל אֶת־הַרִירָהּ וּלְשִׁתּוֹת אֶת־שִׁנֵּיהֶם עִמָּם;

„k mužům, přebývajícím na hradbách, aby jedli výkaly své a pili moč svou s vámi“. Slovo *הַרִירָהּ* 'výkaly', je podle masoretského výkladu méně slušné a podle poznámky *קָרָי צוֹאתָם* má býti nahrazeno slušnějším *צוֹאָה*, jehož samohlásky jsou slovu *שִׁנֵּיהֶם* podloženy, tedy *הַרִירָהּ* (*צוֹאתָם*). Podobně místo *שִׁנֵּיהֶם* (od slova *שִׁין*, 'moč') je čísti podle poznámky *קָרָי מִימֵי רִגְלֵיהֶם* (*שִׁין*, 'moč'), tedy *מִימֵי רִגְלֵיהֶם* Srv. Deuter. 28, 30 a j.

Někdy se stává, že slovo chybně napsané přichází často a protože je čtenáři známo, není proto potřebí, aby bylo v poznámkách ustavičně opravováno. Samohlásky *q̄rē* jsou prostě slovu *k̄tib* podloženy. To se nazývá *q̄rē perpetuum*. Často se objevuje v Pentateuchu tvar *הָיָה* s významem 'ona' a stojí tedy na místě tvaru *הָיָה*. Masoreté naznačili správný tvar ženského rodu vokalizací a píší na příslušných místech *הָיָה*. U jména *יְרוּשָׁלַם* je psaní místo masorety žádaného *יְרוּשָׁלַם*; *k̄tib* ukazuje na *יְרוּשָׁלַם*. Slovo *נַעֲרָה* 'dívka', má *q̄rē* *נַעֲרָה*, *k̄tib* *נַעֲרָה*. U číslovek *שְׁנַיִם* *šənajim* 'dva, dvě', zní *q̄rē* *שְׁנַיִם*, *k̄tib* je čísti *שְׁנַיִם* *šənajim*.

2. Mělo-li se slovo z textu při čtení vůbec vypustiti, značili to masoreté tím, že slovo nevokalisovali. Tak v 2. Sam. 13, 33 je po-

známka kslovu **ק' אַם** *q'rē wālō k'lib* 'napsané, ale nečtené' (srv. 2. Král. 5, 18; 2. Sam. 15, 21; Ruth 3, 12; Jerem. 38, 16; 39, 12; 51, 3). Naopak, kde mělo býti slovo doplněno, ponechána byla v textu mezera, do ní vepsána **○** se samohláskami slova, jež mělo býti doplněno, a k tomu přičiněna poznámka: **כתיב** *q'rē wālō k'lib* 'čteno, ale nenapsáno'. Tak je psáno v knize soudců 20, 13 **○**, v poznámce je **בני**, t. j. chybí slovo **בני** 'synové'. (Srv. 2. Sam. 8, 3; 16, 23; 18, 20; 2. Král. 19, 31; 19, 37; Ruth 3, 5, 17; Jerem. 31, 37; 50, 29.)

3. Odstranění celého slova nebo jeho části se dalo tak, že kritické udělali nad příslušná písmena tečky a do poznámky napsali **נקוד על** 'bodování nahoře'. Tyto body slují mimořádnými (puncta extraordinaria) a jsou na těchto místech Starého zákona: Gen. 16, 5; 19, 33; 37, 12; 18, 9; 33, 4. Num. 3, 39; 9, 10; 21, 30; 29, 15. Deuter. 29, 28; 2. Sam. 19, 20; Izai 44, 9. Ezech. 41, 20; 46, 22; žalm 27, 13. Na př. je psáno v Gen. 18, 9: **אֵלֶיךָ** s poznámkou **נקוד על אי** 'bodování nad וי', t. j. tato tři písmena se nemají čísti. Nebo v Gen. 33, 4 je podle toho vypustiti celé slovo **וַיִּשָּׁקֵהוּ** 'a polibil ho'.

4. Kde bylo možno čísti slovo dvěma správnými způsoby, punktovali naqdanové (punktátoři) oběma a dali tak čtenáři na výběr. Punktování slova **שְׁתִּים** ukazuje na dvojí čtení, buď **שְׁתִּים** nebo **שְׁתִּים**. Takové případy se nazývají smíšenými tvary. Srv. Gen. 16, 11; žalm 7, 6; Ezech. 36, 11.

5. Jméno boží zní v konsonantním textu **יהוה**, punktováno podle starých rukopisů **יהוה** (Kittel), ale v pozdější tradici **יהוה**. Není však vyslovováno, nýbrž na jeho místě je vždy čteno jen **אֲדֹנָי**. Samohlásky tohoto slova byly připisovány k tvaru **יהוה**; počáteční **י** nemá ovšem šewā compositum jako **א**. Tvar na **י** má funkci rozlišovací a značí jméno Boha proti tvaru na **י**, jenž

znamená 'moji pánové, moje panstvo'. Následuje-li za **אֲדֹנָי** slovo **יהוה**, čte se místo **יהוה** slovo **אֱלֹהִים**, aby se **אֲדֹנָי** nevyslovovalo dvakrát, ale slovo **יהוה** se punktuje samohláskami slova **אֱלֹהִים** a píše se tudíž **יהוה** (Kittel **יהוה**). Srv. Izai. 28, 16. (Gesenius-Kautsch str. 70 a 310. Beer, I. str. 49.)

Pozn. Tora se dělila původně v části zvané **פְּרָשִׁיּוֹת** (sg. **פְּרָשָׁה**), velké označovány byly třemi stejnými písmeny, malé jedním; počínaly-li novou řádkou, sluly otevřené (**פְּתוּחוֹת**) (značeny **פפפ** a **פ**), počínaly-li uprostřed řádky, jmenovaly se zavřené (**סְתוּמוֹת**) (značeny **ססס** a **ס**). I menší oddíly biblických knih jsou podobně značeny.

§ 16. Přízvuk

1. V hebrejštině je přízvuk důrazový (expiratorní), dosti silný. Slovní přízvuk je většinou na poslední slabice, takto přízvukované slovo sluje **מִלְרָע** (*milra* 'zdola'). Znamením přízvuku je **דָּבָר** *dā-bār* 'slovo'. V jistých případech je přízvuk na předposlední slabice a pak se nazývá slovo takto přízvukované **מִלְעֵיל** (*mil'el* 'shora'): **מֶלֶךְ** *mēlāk* 'král'; **דְּבָרֵנוּ** *dēbārēnū* 'naše slovo'; **קָטַלְתָּ** *qātaltā* 'ty jsi zabil'.

2. Někdy má slovo dvojí význam podle různé polohy přízvuku: **בָּנוּ** *bānū* 'stavěli', **בָּנוּ** *bānū* 'v nás'; **מֵתָה** *mētā* 'mrtvá', **מֵתָה** *mētā* 'zemřela'.

3. Vedlejší přízvuk se označuje jen na otevřených slabikách značkou *mæ̃tæ̃g* (§ 15,5): **קָטַלְתָּ** *qā-tlā* (*qā-* má vedlejší přízvuk), **שֹׁמְרִים** *šōmerim* 'strážci' a p.

4. Jména mají celkem silnější přízvuk než slovesa. Imperativy a infinitivy constr. mají slabší přízvuk než ostatní tvary slovesné. Proto se vokál jejich předposlední slabiky před přízvukem nedlouží, nýbrž redukuje (**קָטַל**, **שָׂא**, **גָּלָה**).

§ 17. Akcenty

1. Každé slovo v bibli, které má samostatný přízvuk, je opatřeno znaménkem, zvaným טַעַם *ta'am* 'akcent'. Znaménka mají význam not při kantilenačním přednesu, dále slovních přízvuků a konečně i značek rozdělovacích (interpunkčních).

2. Obvykle stojí tyto značky u samohlásek v poslední, méně často v předposlední slabice. Slovní přízvuk označuje značka první od konce slova, při čemž se nepřihlíží k značce, která je u souhlásky bez samohlásky po případě za koncem slova. Na př. v Gen. 1, 2 תָּהוּ *tōhū* ukazuje, že slovo má přízvuk na předposlední slabice.

3. Jestliže akcenty vyznačují přerušení proudu řeči, slují rozlučovací (disjunktivní), znamenají-li naopak souvislost a spojitost slov, slují slučovací (konjunktivní).

4. Rozeznávají se dvě soustavy akcentů, prosaické (v 21 pros. knihách Starého zákona) a poetické (ve 3 knihách básnických, t. Žalmech, Jobovi a Šalom. příslovích.)

5. Hlavní rozlučovací akcenty prosaické jsou:

1. סֵלֶק pod poslední přízvuknou slabikou verše. Za posledním slovem verše následuje dělitel veršů (naše tečka), †, zvaný סוֹף פְּסוּק 'konec verše': Gen. 1, 1: הָאָרֶץ
2. אֲתַנָּה dělí verš na dvě poloviny a stojí pod přízvuknou slabikou posledního slova první poloviny verše. Gen. 1, 1:

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ:

Ostatní rozlučovací akcenty jsou: † sōgōltā, † šalsælæt, † zāqēp qātōn, † zāqēp gādōl, † rēbīa', † tīphā čili tarhā, † paštā, † zarqā, † tēbir, † jētib, † pāzēr, † qarnē pāārā, † gēræš, † gēršajim, † tēlišā gōdōlā, † lōgarmēh.

6. Slučovací akcenty jsou: † mūnah, † mahpak, † mērēkā, † mērēkā kōpūlā, † dargā, † azlā, † tēlišā q'tannā, † galgal, † mō'ajjālā.

7. V soustavě poetické je 12 rozlučovacích akcentů. Nejdůležitější jsou sillūq (se sōp pāsūq), dále 'olē wōjōrēd, jenž dělí verš na dvě poloviny, a 'atnāh, jenž dělí kratší verše a oddílý po 'olē wōjōrēd (†). Ostatní jsou: † rēbīa' gādōl, † rēbīa' muḡrāš, † šalsælæt gōdōlā, † šinnōr, † rēbīa' qātōn, † dēhī, † pāzēr, † mahpak lōgarmēh, † azlā lōgarmēh.

8. Spojovací akcenty soustavy poetické jsou: † mērēkā, † mūnah, † illūj, † tarhā, † galgal, † mahpak, † azlā, † šalsælæt q'tannā, † šinnōrit.

9. Při sillūq, 'atnāh a 'olē wōjōrēd jsou pravidelně tvary pauzální (§ 19), časem i u méně významných rozlučovacích akcentů.

§ 18. Slabika

1 a. Každá hebrejská slabika smí začínati jen jednou souhláskou: בִּינְתָנוּ *bī-nā-tē-nū* 'náš rozum'. Dříve se za jedinou výjimku uvádělo slovo שְׁתִּי שְׁתִּי 'dvě', čtlo se *štajim*, *štē*, ale dnes se vykládá jako kompromisní psaní za *š'tajim* nebo za *šittajim* (§ 18, 4).

1 b. Slabika nesmí začínati samohláskou. Jedinou výjimkou je v tiberiádském podání spojka v tvaru וּ ū před retnicemi (פֶּמֶךְ) a souhláskou se šwā hlasným: וּפְרִי *ūp'rī* 'a plod', וּמֶלֶךְ *ūmælæk* 'a král', וּבַיִת *ūbajit* 'a dům', וּגְדִלִים *ūg'dōlīm* 'a velcí'.

2. Slabiky rozeznáváme v podstatě dvojí:

a) otevřené, které končí na samohlásku, a b) zavřené, končí-li souhláskou. Obojí mohou býti opět přízvukné nebo nepřívukné. Otevřenou slabikou je i ta, která končí nevyslovovanou souhláskou (mater lectionis): יָצָאתִי *jā-šā-tī* 'vyšel jsem', מְלָאכָה *mē-lā-kā* 'práce', 'řemeslo', בִּינָה *bī-nā* 'rozum' (§ 7, 1, 9, 2).

3. Otevřená slabika má zpravidla dlouhou samohlásku; podle některých je † u segolat (§ 44, č. 6) a před zájmennými pří-

ponami v otevřené slabice dlouhé: מֶלֶךְ *mēlæk* 'král'; דְּבָרְךָ *dā-bā-rē-kā* 'tvé slovo' (v pause, § 19.) Jinak je krátká samohláska u jmen, která mají v předposlední slabice —: נָעַר *nā'ar* 'chlapec', זַיִת *zá-jit* 'oliva', též před הָ — ā, které značí směr: מִדְבָּרָה *mid-bā-rā* 'na poušť', a před zájm. příponami u sloves: קָטַלְנִי *qā-tā-lā-nī* 'zabil mne'.

4. Okolnost, že otevřené slabiky končí dlouhou samohláskou, souvisí pravděpodobně se způsobem přednesu textů v liturgii.

5. Zavřené slabiky přízvučné mají samohlásky buď dlouhé, na př. דָּבָר *dā-bār* 'slovo', בּוֹר *bōr*, 'cisterna', nebo krátké, na př. שָׁמַע *šā-mā* 'slyšel', בָּבֶל *bā-bēl*, 'Babylon'.

6. Nepřízvučné zavřené slabiky mají vždy jen krátkou samohlásku: מִשְׁפָּט *miš-pāt* 'souzení'; מִשְׁפַּחְתִּי *miš-pah-ti*, 'moje rodina'. Zavřenými nepřízvučnými slabikami jsou jmenovitě částice jako אִם *'im*, 'jestliže', מִן *min*, 'od', 'z', עִם *'im*, 's', které stojí obyčejně před maqqēf, ztrácejí tudíž přízvuk a tvoří s následujícím výrazem jakoby jeden celek.

Pozn. I. Souhláska s hlasným š^wā tvoří samostatnou slabiku, i když její samohláska je kratší (Ungnad str. 25 n. zve ji poloviční slabikou, srv. i Bauer-Leander str. 174.) Někteří počítají souhlásku se š^wā jako předrážku následující slabiky nebo ji kladou na konec slabiky: בְּרִית *b-rīt*, 'smlouva' יַעֲמֹד *ja-^wmōd*, 'bude státi'. Ti, kdo kladou souhlásku s š^wā na konec předchozí slabiky, mluví o t. zv. volně zavřené slabice (Hornyánszky a j.) Srv. § 11, 3, pozn. IV.

Pozn. II. Ti, kdo vykládají, že na konci slova mohou býti dva konsonanty (*att*, *qālalt* a pod.), mluví též o dvojnásob zavřené slabice (srv. § 11, 3, 3 a pozn. I.)

Pozn. III. Někdy se mluví ještě o slabice zostřené, která končí tou souhláskou, kterou následující slabika začíná. Jde tedy o slabiku zavřenou.

Následující tabulka ukazuje výskyt samohlásek ve slabikách. Některé vokály se v určité slabice mohou vyskytnout jen v soustředění laryngálů a příklady toho jsou v závorkách:

Samohláska	Slabika otevřená		Slabika zavřená	
	přízvučná	nepřízvučná	přízvučná	nepřízvučná
a	(נָעַר) קָטַלְנִי	(יַעֲמֹד, יַעֲמֹדוּ)	שָׁמַר	בָּבֶל
æ	—	(יַחֲזֹק, יַחֲזֹקוּ)	בָּבֶל	(יַחֲזֹק, יַחֲזֹקוּ)
e	—	—	תִּדְבָּרְנָה	—
i	—	—	וַיֵּשֶׁב	מִשְׁלִי
ā	—	קָדְשִׁים פְּעֻלָּי	—	קָרְבָּן, וְיָקָם
o	—	—	תִּקְטַלְנָה	—
u	—	—	—	שִׁלְחָה
æ	מֶלֶךְ בְּנִיךְ	—	—	—
ē	סָפַר	בֵּיתִי פִלְטָה	עִיר חֵיק	—
ī	מִלְכִּי	בִידוֹן	צִדִּיק	—
ā	לָךְ	בָּבֶל	דְּבָר	—
ō	שִׁירֹךְ קָדֵשׁ	מוֹשֶׁב	שָׁלוֹם	—
ū	קָטַלוּ	תָּהוּ, דּוּמָה	בָּחֹר	—
•	—	שָׁמַר	—	—
•	—	אֲדָמָה	—	—
•	—	אֱלֹהִים	—	—
•	—	חָלִי	—	—

jen v polovičních slabikách

Přehled slabik:

Otevřená	Zavřená
přízvukná: בִּנְיָהּ נָעַר samohlásky jen dlouhé, výjimky jako נָעַר.	přízv.: בָּבֶל דָּבָר אֵינֶנָּה לָמָּה samohlásky dlouhé i krátké
nepřízvukná: חָכֵם samohlásky dlouhé, výjimky jako פָּעֻלָּתָם.	nepřízv.: אִמּוֹ מִדְּבָר samohlásky jen krátké.

§ 19. Pausa

1. Pro souvislost řeči (kontext) platí částečně jiná pravidla přízvuková než pro pauzu, t. j. konec řeči. Většina tvarů se v pauze mění. Pausální postavení má slovo u rozlučovacího akcentu (§ 17.)

2. Krátké samohlásky tvarů kontextových (normálních), které mají přízvuk, v pauze se dluží: מַיִם *majim*, 'voda', p. מַיִם *mājim*; לָקַח *lāqah* 'vzal', p. לָקַח *lāqāh*. V pauze přicházejí někdy i kvalitativní změny samohláskové:

se mění v אֶרֶץ, p. אֶרֶץ; se mění někdy v עוֹלָם; (kont. tvar je עוֹלָם) 'na věky věků'; se mění v kont. דָּפַר 'zlomil', p. דָּפַר; 'dává', יָאֵל 'ji', p. יָאֵל; 'dává', דָּבַר 'mluvil', p. דָּבַר.

3. Místo redukováných samohlásek kontextu jsou v pauze původní plné, případně zdložené samohlásky:

חֲצִי *həšī*, 'polovina', p. חֲצִי *həšī*

לָחִי *lāhī*, 'tvář', p. לָחִי *lāhī*

בָּךְ *bākā*, 'v tobě' (muž.), p. בָּךְ *bāk*

נָתַן *nātānā*, 'dala', p. נָתַן *nātānā*
נָטְפוּ *nāṭpū* 'kráпали', p. נָטְפוּ *nāṭpū*
יָמְשְׁלוּ *jimšölū* 'panují', p. יָמְשְׁלוּ *jimšölū*.

4. Často je v pauze přízvuk na slabice předposlední místo na poslední:

אֲנִי *ānōkī* 'já', v p. אֲנִי *ānōkī*.

אַתָּה *attā*, 'ty', v p. אַתָּה *attā*.

כִּבְדָּה *kāb'dā* 'byla těžká', p. כִּבְדָּה *kāb'dā*.

Naopak je tomu na př. u tvarů jako וַיָּמָת *wajjāmāt*, 'a zemřel', v p. וַיָּמָת *wajjāmōt*.

HLAVNÍ JEVY HLÁSKOSLOVNÉ

§ 20. Samohlásky

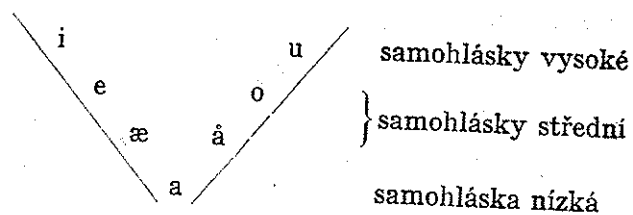
1. Samohlásky se dělí na jednoduché (monofthongy) a skupiny z původních dvojhlásek (difthongů, § 9, 4). Podle kvantity rozeznáváme: a) krátké: *ā*, *æ*, *i*, *a*, *u*, (*e*, *o*); b) dlouhé: *ā*, *æ*, *i*, *ū*, *ē*, *ō*. c) redukované a pazvuky (*šwā*, *hātēp*, *paṭaḥ furtivum* §§ 10, 11, 12). Dále se dělí samohlásky na otevřené (*ā*, *æ*, *a*) a zavřené (*e*, *o*, *u*, *i*). Značení a výslovnost v §§ 7, 8, 9.

Přehled:

	otevřené			zavřené			
krátké	<i>ā</i>	<i>æ</i>	<i>a</i>	<i>i</i>	<i>u</i>	(<i>e</i>)	(<i>o</i>)
dlouhé	<i>ā</i>	<i>æ</i>	—	<i>i</i>	<i>ū</i>	<i>ē</i>	<i>ō</i>

Pozn. I. *e* a *o* nemají zvláštních znaků; vyskytují se velmi pravděpodobně v zavřených slabikách některých tvarů, na př. v časování (יָקַטְלָהּ, תִּקְבְּרָנָהּ, תִּקְבְּרָנָהּ), jak ukazují krátké samohlásky analogických tvarů sil. sloves (יָקַטְלָהּ, יָקַטְלָהּ).

Pozn. II. Vzájemný poměr, polohu a příbuzenství samohlásek lze naznačiti tímto schématem:

2. Samohlásky dělí se dále na stálé (neměnné), které nepodléhají změnám při flexi, a na proměnné, které se mění. Stálé jsou:
- dlouhé přirozeně (i vzniklé stažením), zpravidla psané plene (ale ne vždy!), jako: *ī* v יִיטֵב *jēṭēb* 'dělá dobro', *ō* v קוֹל *qōl* 'hlas', *ū* v סוּס *sūs* 'kůň', גְּבוּל *gəbūl* 'pomezí', *ē* v הֵיכָל *hēkāl* 'palác', *ā* v כְּתָב *kəṭāb* 'písmo' a pod.
 - krátké v zavřené slabice ne na konci slova; též v zostřené slabice: צַדִּיק *ṣaddīq* 'spravedlivý', גַּנָּב *gannāb* 'zloděj', מִדְבָּר *midbār* 'poušť', מַמְלָכָה *mamlākā* 'říše', מַלְבוּשׁ *malbūš* 'oblek', מַלְכוּת *mal kūṭ* 'království', מִגְדָּל *miḡdāl* 'věž' a j.
 - zdloužené náhradně před laryngály místo zdvojení (neboť laryngály se nezdvojují, § 11, 4): בֵּרֶךְ *bērēk*, z původ. *burak*; בֹּרַךְ *bōraḵ* 'byl žehnán', z původ. *birrēk* 'žehnal'; מֶעֱנֵן *mē'ēn*, z původ. *mi'ēn*, 'odpíral'; מֶהֱנֶה *maḥēnā*, 'tábor', 'ležení'; נֶאֱמָן *nə'ēmān* 'věrný'.
3. *ā* se nemění v aktiv. participiu aktivních sloves střední *wāw* (typ קָם *qām*), dále u jmen, odvozených od kořenů, které mají druhou a třetí hlásku stejnou, tvořených předponou מִ (typ מִנֵּן *māḡēn* 'štíť', מִגִּנִּי *māḡinnī* 'můj štít', מִגִּנִּים *māḡinnīm* 'štíty' též מִגְנוֹת).

§ 21. Změny krátkých samohlásek

1. Krátká samohláska se dluží ve slabice přízvučné a ve slabice před přízvukem.

- a*: דָּבָר *z *dabār*, ve slabice zavřené přízvučné (*-bār*) a v otevřené před přízvukem (*da-*). Jinak *a* v slabice zavřené nepřízvučné buď trvá: מַלְכִי *malkī* 'můj král', nebo se mění v *i*: מִדְבָּר *midbār* 'poušť'. Také u slovesa před suffixem יָ a pod přízvukem trvá.
- i* zůstává ve slabice nepřízvučné zavřené: סִפְרוֹ *siṣrō* 'jeho kniha', ve slabice otevřené před přízvukem se dluží v *ē*: עֵנָב *ēnāb* 'hrozen' (**ināb*); stejně v otevřené slabice přízvučné: סֵפֶר *sēpār* 'kniha'. V zavřené přízvučné slabice dává rovněž *ē*: תֵּלֵד *tēlēd* 'porodí' (**tilid*), יָתֵן *dā* (**jittin*). V posledních dvou případech je patrně *e* krátké.
- u* v přízv. otevřené slab. se mění v *ō*: קֹדֶשׁ *qōdāš* (z **qudš*), též v zavřené přízvuč.: קָטָן *qāṭōn* 'malý' (z **qatūn*). Ve slabikách nepřízvučných se objevuje buď jako *u*: הַקִּים *huqqīm* 'zákony', הֻשְׁלַק *hušlak* 'byl vržen', nebo jako *ā*: הֻפְקַד *hāpqaḍ* 'byl potrestán'. Někdy je obojí samohláska v témž tvaru: עֵזִי *'uzzi* a עֲזִי *'āzzī* 'moje síla'.

2. V otevřené slabice před přízvukem se *ā*, *i*, *ū* může udržeti jen za okolnosti, že následující souhláska se zdvojí:

- a*: גְּמָלִים *gəmallīm*, 'velbloudi'; sg. גְּמַל;
- i*: צִיִּים *ṣiṣšīm* 'květy'; sg. צִיִּין;
- u*: אֲדָמִים *'adummīm* 'červení' (plur.); sg. אָדָם.

3. Zdloužení samohlásky v otevřené slabice před přízvukem není v těchto případech:

- po slabice s vedlejším přízvukem, po níž jde šwā: קָטְלָה *qāṭlā*, 'ona zabila'; שָׁמְרָה *šāmra*, 'střežili(y)';

b) u kontextových tvarů slovesných, protože mají slabší přízvuk: יִקְטֹלוּ *iqṭōlū* 'oni zabijí' (ale v pause, kde je přízvuk silný: יִקְטֹלוּ *iqṭōlū!*)

c) v imperativu a infinitivu constr. sloves, poněvadž mají slabší přízvuk: קַטֵּל *qṭōl*, 'zabij!', stejně inf. cons.

4. Naopak se krátký vokál mění v š^wā (redukuje se):

a v otevřené slabice před přízvukem: שֵׂאן *š^wā* 'nestel!', mezi hlavním a vedlejším přízvukem, srv. 3a.

i, které v otevřené slabice dá ē, srv. výše 1b, s dvojím vývojem:

α) toto ē v otevřené slabice před přízvukem se dluží (hlavně po š^wā předcházející slabiky: וְקָנִים 'starci', a v dvojslabičných jménech před plurální koncovkou: כִּלִּים 'nádobý', שְׁמֹת 'jména', a v dvojslab. jménech ženských před koncovkou וְעָה 'pot') nebo

β) se redukuje: מֵאָת *m^wat* (st. constr.) 'sto' (**mi'at*); u sloves neutrických: כָּבְדָּה *kāb^wdā* (**kabidat*) 'byla těžká'; v participiích a jménech mezi hlavním a vedlejším přízvukem: קוֹטְלִים *qōṭlīm* 'zabíjející' (muž.), אֹיְבִים *ōj^wēbīm* 'nepřátelé'; před possessivními příponami zájmennými: בְּנִי *b^wni* 'můj syn' (**binī*), שְׁמִי *š^wmī*, 'mé jméno' (**šimī*) a pod.

u se redukuje ve š^wā před přízvukem: יָכְלָה *jāk^wlā*, 'mohla', (**jakulat*, od יָכַל *h^wlī*, 'nemoc').

5. Na druhém místě před přízvukem se redukuje krátká samohláska v š^wā: דְּבָרִים *d^wbārīm*, 'slova' (**dabarīm*); לִבִּי *l^wbābī*, 'moje srdce' (**libabī*); קָטַלְתֶּם *q^wṭalt^wem* 'vy jste zabili' (**qatalt^wem*); צְדָקָה *s^wdāqā*, 'spravedlnost' (**šadaqat*) a pod. Naproti tomu se týž krátký vokál na prvním místě před přízvukovou slabikou v slabice otevřené prodlouží: דָּבָר *atd.*, srv. výše odst. 1.

6. Jsou-li před přízvukovou slabikou dvě slabiky otevřené s krátkými vokály, vysune se vokál 2. slabiky (elise); z pův. **dabarai-kem* je דְּבָרֵיכֶם 'vaše slova'. Vokál v první slabice trvá, protože tato stala se zavřenou; אֲדָמָתוֹ *ād^wmāṭō* 'jeho pole' (**adamatahu* > **adamatō*, elise 2. *a* a zdloužení před přízvukem).

7. Dvě kvalitativní změny u krátkých samohlásek jsou pozoruhodné: přechod *a* v *i* v slabice nepřízvukné zavřené (ne všude) (srv. דְּבָרֵיכֶם výše, מִדְּבָר a pod.) a změna pův. *i* v *ā* (t. zv. zákon Philippiho) v zavřené přízvukné slabice; pův. **bint*, 'dcera', dá do hebr. **bant*, assimilací **batt*, zjednodušením na konci *bat* בַּת; v nepřízvukné slabice se však objeví původní *i*: בִּיתִי *bittī* 'moje dcera' (z **bintī*.) Pův. **zaqin* dá *zāqēn* זָקֵן 'starý' (změna *i* > *e* a dlužení před přízvukem), ale v st. constr. *z^wqan* זָקָן (v slabice nepřízvukné zavřené, neboť přízvuk je až na následujícím slově, § 42, 2, 3).

§ 22. Změny dlouhých samohlásek

1. Původní semit. *ā* se pod přízvukem změnilo v *ō*: semit. *šalām*, arab. *salām*, h. שָׁלוֹם 'pokoj', 'mír'; **qātil*, h. קוֹטֵל 'zabíjející', též před přízvukem.

2. *ō* přechází v otevřené nepřízvukné slabice v *ū*: מְנוּסִי *mānōs*, 'utíkání', 'útočiště', מְנוּסִי *m^wnūsī*, 'moje útočiště'; נָקָם *nāqōm* 'byl pozdvižen', נִקְמוֹתִי *n^wqūmōṭī* 'byl jsem pozdvižen'.

3. Dlouhé samohlásky se zkracují v zavřené slabice, ustoupí-li s ní přízvuk: בֵּן *bēn*, 'syn', před *maqṣep* בֶּן *b^wen* (na př. בֶּן-אַבְרָהָם 'syn Abrahamův'); יָקָם *jāqōm* 'vstane', po ׀ sousledném, jež působí, že přízvuk se přesune k počátku: וַיָּקָם *wajjāqām*, 'a vstal'. Zároveň je tu přechod od kvality zavřené k otevřené.

ā se kráti po ztrátě přízvuku v *a*: קָמַתֶּם *qamt^wem* 'vy jste vstali' (proti קָמָה *qāmā* 'vstala' atd.).

§ 23. Změny původních dvojhlasek

1. Původní *ai* se změnilo pod silným přízvukem ve slabice otevřené v *æ*: מַעֲשֶׂה *ma^ašæ* (z **ma^ašai*), ve slabice s přízvukem slabším v *ē* (také v bezpřízvukné): st. constr. מַעֲשֶׂה *ma^ašē*. Podobně srv. שִׁירִיךָ (v pause) 'tvé písně', proti שִׁירְכֶם 'vaše písně'.

2. Staré *au* v slabice přízvukné se změnilo někde v *ō*: יֹם *jōm* (**jaum*), někde dalo *āu*: שָׁא *šāu*, 'lež'; pod slabším přízvukem nebo v nepřízvukné je *ō*: מוֹת *mōt*, st. constr. 'smrt'.

3. O tvarech jako *bajit*, *māwæt*, kde zůstávají *ai* a *au* v zavřené přízvukné slabice, srv. § 24, 2.

§ 24. Vložené samohlásky

1. Mezi poslední dvě souhlásky slova, které nemají samohlásek, vkládá se zpravidla pomocná samohláska, která odstraňuje dvojkonsonantní dosloví. Pravidelně děje se tak u jmen typů מֶלֶךְ, כֶּסֶף, בֶּרֶךְ, která po odpadnutí původních pádových přípon se stala jednoslabičnými: **malk*, **sipr*, **buqr*. Mezi poslední dvě souhlásky se vkládá *ə* a proto slují jména těchto typů „segolata“. Podobně se i u sloves vkládá *ə* často mezi koncové souhlásky, když tyto ztratí při flexi své samohlásky: וַיֵּגֵל *wajjiḡæl* z pův. **wajjiḡl* 'a zjevil'.

2. Vloženým vokálem po *j* je *ə*: **bajt*, בַּיִת *ba-jit* 'dům'; **zajt*, זַיִת *za-jit* 'oliva'. Po *w* se vkládá *ə*: **maut*, מוֹת *mā-wæt* 'smrt'. Vložený vokál u laryngálů je *ə*: נָעַר *na^aar* 'chlapec' (**na^ar*).

§ 25. Změny samohlásek vlivem laryngálů

1. Laryngály (a ר) se nezdvoují; předchozí samohláska se náhradně dluží, a to *a* v *ā*, *i* v *ē*, *u* v *ō*; pravidelně je tomu tak před ר, většinou před ע a נ, méně často před ה a ח: שֵׁרֵת (**širret*) 'sloužil'; בִּרְךָ (**birrek*), 'pozdravoval', 'velebil'; בִּרְךָ (**burrak*),

byl veleben; בָּעַר (**ba^aer*) 'zapáliti', 'odstraniti'. Někdy se však samohláska nedlouží (srv. virtuální zdvojení § 13, 3).

2. Před koncovými souhláskami ה, ח a ע se mění krátké samohlásky v *ə*; po dlouhých samohláskách (s výjimkou *ā*) stojí toto *ə* mezi samohláskou a koncovou souhláskou (paṭaḥ furtivum § 10): **gabūh* > גָּבֹהַ *gāḇōah* 'vysoký', 'výše', st. cons. **gabuh* (bez přízvuku) > גָּבַח *gāḇah*. Jak vidno, laryngály mají u sebe rády *a*, které ostatně při jejich artikulaci je jim nejbližší.

3. Proto též po laryngálu nemůže býti jako reduk. samohláska prosté *šəwā*; nejčastější redukovanou samohláskou po laryngálu je *ə*: עָמַדְתֶּם *amadtēm*, 'vstali jste' (proti obyčejnému hlasnému *ə* v silném slovese normálním: קָטַלְתֶּם Srv. § 53).

4. Laryngál může míti na konci zavřené nepřízvukné slabiky u sebe prosté *šəwā* quiescens (§ 9, 2): מַעֵין *ma^a-jān* 'pramen'; יַחְסַר *jəḥsar* 'nedostává se'. Krátké *i* se mění v této situaci v *æ* (místo **iqṭōl* 'zabijím', je אֶקְטֹל *əqtōl*; místo **hi^alīm* 'tajil', je הֵעֲלִים). Ale velmi často místo tohoto uzavření slabiky prostým němým *šəwā* se objevuje za laryngálem ḥāṭēṭ, čímž z původní zavřené slabiky vzniká otevřená a za ní „poloviční“; v ḥāṭēṭ je vlevo ta samohláska, která je před ním: místo **jə^asōṭ* 'shromažduje', vznikne יֵאָסֶף; místo **ja^amōd* je יַעֲמֹד *ja^amōd* 'stojí'; původní ḥā^amaḍ dá הָעֵמַד *hā^amaḍ* 'byl postaven'. Jestliže by po ḥāṭēṭ následovala souhláska se *šəwā* hlasným, mění se ḥāṭēṭ v příslušnou plnou samohlásku a následující *šəwā* v němé: proti תַּעֲמֹד *ta^amōd* 'vstaneš', je יַעֲמֹדוּ *ja^amdū* 'vstanou' (nemůže býti יַעֲמֹדוּ, protože dvě *šəwā* za sebou uprostřed slova nemohou býti hlasná, srv. § 11, 3, 2.).

§ 26. Souhlásky (konsonanty)

1. Původní *w* na počátku slova se změnilo v *j*. *W* zůstalo jen ve spojce וּ (ו) 'a', ve jménech וְ הֶרֶב 'hřeb' a וְ לֵד 'ditě'. Srv. § 75.

2. U sloves I. n zpodobuje se n následující souhlásce: od נָקַם *nāqam* 'mstil', je imperfektum יָקַם *jiqqōm* místo pův. **jinqōm* (§ 72). Podobně אָתָּה 'ty' (muž.) z **anta*, § 27.

3. Ražené souhlásky *b, g, d, k, p, t* po samohlásce se mění v třivé (spiranty), §§ 6, 13.

4. נ na konci slabiky nebo před jiným konsonantem na konci, je-li bez vokálu, mizí a samohláska před ním se prodlužuje náhradně: pův. **maša* > מָשָׂא 'našel' (נ se píše, ale nečte se! § 9, 2); **māši't* > מַשִּׁיט 'nalézající' (žen.); **mušu* > מִשָּׂא 'naléztí'; **ra'sš* > רֹשׁ 'hlava'. Stejně zjevy jsou i u sloves I' a III' (§§ 73, 74).

5. ה mizí v přívěs. zájmeně 3. os. sg. muž.: **lahu* dá לִי 'jemu' (přes **lau*); dále v členu po předložkách ב, ל § 35, 5. Také suffixy 3. os. pl. někdy vysunují ה; srv. שִׁירָם 'jejich píseň', proti פִּיהֶם 'jejich ústa'; u předložky ב oba tvary בָּם, בֵּם 'v nich'.

6. Na konci slova se zdvojení souhlásky ruší (§ 13, 4). Laryngály se vůbec nezdvojují (§ 13, 3). Zdvojené souhlásky mizí někdy před š>wā hlasným, zejména před laryngálem: יָקַחוּ 'vezmou' (čisti *jiqḥū* místo původního *jiqqḥū* z *jilqḥū* podle *jilqlū*); עִוְרִי 'iwwēr 'slepý', plur. עִוְרִים 'iwrīm místo 'iwwrīm; הַמְבַקְשִׁים *hambaqšim*, 'žádající si', místo *ham-mḥaqšim*. Velmi často ו (wāw souledného § 58) před předponou וַיְהִי *wajhī* 'a stalo se', místo *wajjhī*.

7. O přesmyknutí v hitpa"ělovém praefixu הָת a sykavky jako prvního radikálu u sloves v hitpa"ělu § 67, 5.

II. TVAROSLOVÍ

Jako v jiných řečech, rozeznávají se i v hebrejštině slovní druhy. Ohebné jsou: zájmena, jména (podstatná a přídavná, mezi nimiž není ve skloňování rozdílu), číslovky a slovesa. Ostatní druhy shrnujeme pod název částic (k nim patří příslovce, předložky, spojky a citoslovce.)

ZÁJMENA

§ 27. Zájmena osobní

jsou dvojí: samostatná (separata) a přívěsná (suffixa).

α) Osobní zájmena samostatná mají tyto tvary kontextové: sg. 1. os. společná (muž. i žen.) אֲנִי, אֲנִי, 2. os. m. אַתָּה (את), 2. os. žen. אַתְּ (pův. tvar אַתִּי zachován jen jako *kātib*, Soudc. 17, 2 a j.), 3. os. m. הוּא, 3. os. žen. הִיא. Plur. 1. os. אֲנֵנוּ, אֲנֵנוּ, אֲנֵנוּ, 2. m. אַתֶּם, 2. ž. אַתֶּן, אַתֶּן, אַתֶּן, 3. os. m. הֵם, הֵם, הֵם, 3. ž. הֵנָּה, הֵנָּה. První a druhé osoby jsou ze základu **an-*, srv. arab. 2. sg. m. *anta*, ž. *anti*.

β) V pause se vyskytují tvary: 1. sg. אֲנִי, אֲנִי, 1. pl. אֲנֵנוּ, אֲנֵנוּ, 2. sg. m. אַתָּה, אַתָּה, 2. ž. אַתְּ.

γ) V 1. os. jedn. č. pausální tvar אֲנִי je i v kontextu ve výrazu אֲנִי-חַיִּי 'jako že jsem živ!'.

V 3. os. jedn. č. žen. se píše v Toře הִיא, naqdánové punktuji הִיא, čisti je *hī* (§ 18, 1).

§ 28. Zájmena osobní přívěsná (suffixy zájmenné)

1. Pro všechny jazyky semitské je charakteristické připojování zájmen osobních, jež v těchto tvarech samostatně se nevyskytují. Ve spojení se jménem vyjadřuje toto zájmeno majitele, u slovesa znamená zájmenný předmět v akkusativu nebo dativu. Přivěšuje se i k některým částicím.

2. Suffixy mají tyto tvary (s příklady u jm. פֶּה, m. 'ústa'):

sg. 1. os. spol.	י	מִי	můj, má, mé	פִּי
2. os. m.	כָּא	חָא	tvůj, tvá, tvé	פִּיךָ
2. os. ž.	כִּי	חִי	tvůj, tvá, tvé	פִּיךְ
3. os. m.	w, hū	וְהוּא	jeho	פִּיו, פִּיהוּ
3. os. ž.	āh, hā	וְהִיא	její	פִּיהָ (§ 14, 3)
pl. 1. os. spol.	nū	נִנוּ	náš, -e, -e	פִּינוּ
2. os. m.	kæm	כֶּם	váš, -e, -e	פִּיכֶם
2. os. ž.	kæn	כֶּן	váš, -e, -e	פִּיכֶן
3. os. m.	hæm	הֶם	jejich	פִּיהֶם
3. os. ž.	hæn	הֶן	jejich	פִּיהֶן

3. 1. osoba se připojuje k plurálu v tvaru י; 2. os. m. má suff. חָ s předchozím סוּסָךָ 'tvůj kůň' (muž.), v pauze סוּסֶיךָ. V množ. č. je vždy před suffixem charakteristické י: סוּסֵיךָ sūsākā 'tvoji koně' (muž.), סוּסֵיךָ sūsajik 'tvoji koně' (žen.), סוּסוֹתֶיךָ sūsōtākā 'tvoje klisny' (muž.), סוּסוֹתֶיךָ sūsōtajik 'tvoje klisny' (žen.). 3. os. m. má nejčastěji וְ-: סוּסוֹ sūsō 'jeho kůň'. V 3. os. u plur. muž. je וְ-āw (pův. āy, § 9, 4). V 3. os. plur. m. je též מְ-ām a básn. tvar מִן sīprām 'jejich kniha' (m.), פִּימֹן pīmō 'jejich ústa', v 3. os. žen. rodu מְ-ān: סִפְרָן sīprān 'jejich kniha' (žen.). K plurálu se připojuje הֶם a הֶן: סִפְרֵיהֶם sīprēhæm 'jejich knihy' (muž.), סִפְרֵיהֶן sīprēhæn 'jejich knihy' (žen.).

4. U sloves zní suffix 1. os. sg. נִי -nī (znamená mne, mně). Jinak jsou suffixy stejné, 2. os. pl. žen. není doložena, 3. os. m. v plur. je מְ -m, 3. os. ž. וְ -n.

Pozn. K způsobu přivěšování suffixů a změnám samohláskovým u jmen atd. viz §§ 29, 30, 43, u sloves § 68, u předložek § 85, a paradigmata (1—24).

§ 29. Význam a užívání osobních zájmen samostatných

1. Slovesné tvary vyjadřují osobu svými koncovkami (§ 53). Zájmený podmět je nadbytečný, ale musí býti, je-li na něm důraz: הֵמָּה יֵאָבְדוּ וְאַתָּה תַעֲמֹד 'oni zahynou, ale ty budeš státí'; a pak, je-li ve větě ještě podmět jiný, jenž následuje po podmětu, inherentně obsaženém v tvaru slovesném: שָׁמַעְנוּ אֲנַחְנוּ וּבְנֵינוּ 'slyšeli jsme my i synové naši'.

2. Osobního zájmena se užívá i jako spony ve významu čes. slovesa býti: אֲנִי יְהוָה 'já jsem' (Gen. 3, 10); אֲנִי יְהוָה 'já jsem Hospodin'; אֲנַחְנוּ 'my jsme' (Gen. 42, 11); כִּי עִירְמִים הָם 'protože byli nazí' (Gen. 3, 7); v opsaném praesentu (וּמִן הַיּוֹם): אַתָּה אָמַר 'ty pravíš'; מִי הוּא זֶה 'kdo je to?'; אֵלֶּה הֵם בְּנֵי אָדָם 'toto (tito) jsou synové Adamovi'. Zájmeno 3. os. plur. se vztahuje k podmětu v 2. os. u Sofon. 2, 12: גַּם-אַתֶּם פּוֹשִׁים חֲלָלֵי חֶרֶבִי הֵמָּה 'i vy, Ethiopové, poranění mečem mým budete'.

3. V uctivém oslovování a v ponížené řeči užívá se v hebrejštině místo zájmen opisů. Místo אֲנִי se říká עַבְדְּךָ 'tvůj sluha' (Gen. 44, 32 a j.), v ženském rodě אֲמַתְךָ 'tvá služebnice' (Soudc. 19, 19 a j.). Místo אַתָּה stává אֲדוֹנִי 'pane můj', na př. אֲדוֹנִי שָׁאַל אֶת-עַבְדִּי 'pán můj se tázal služebníků svých' = 'ty ses tázal nás' (Gen. 44, 19).

§ 30. Význam a užívání osobních zájmen přívěsných

1. U sloves znamenají suffixy objektívní předmět: קָטַלְתָּהוּ 'zabil ho', i v dativu: נָתַתָּנִי 'dal jsi mně' (= נָתַתָּ לִי); při dvou akusativech se jeden vyjadřuje suffixem, druhý akusativem osob. zájmena: וְהִרְאֵנִי אֹתוֹ 'a ukáže mně jej'.

2. U podstatných jmen vyznačují suffixy possessivní majitele. Ve smyslu objektivního genitivu: הָמָסִי (Gen. 16, 5)

'moje křivda' = 'křivda, spáchaná na mně', nebo חֲמָסוֹ (žalm 7, 17) 'křivda, spáchaná na něm'. Je-li suffix stejný u více jmen, je opakován: בְּקָרְךָ וּצְאֲנֶךָ 'tvůj skot a tvé ovce'. Ve vazbě statu constructu se připojuje suffix na druhou část: הָרָה קִדְשׁוֹ 'hora jeho svatosti' = 'jeho svatá hora'; הָרָה קִדְשִׁי 'má svatá hora' (Izai. 11, 9; Abd. 16; žalm 2, 6 a j.). Suffixem se vyznačuje genitiv, závislý na dvou jménech: מִרְכַּבַּת פָּרְעֹה וְחִילוֹ (Exod. 15, 4) 'vozy faraonovy a vojsko jeho' = 'vozy a vojsko faraona'.

3. Suffix se zesiluje někdy samostatným osobním zájmenem, které se položí za něj, a zájmeno má pak význam akusativní, na př. בִּרְכֵנִי גַם־אֲנִי (Gen. 27, 34) 'požehnej mně, i mně' ('ba, právě mně'); בְּמָקוֹם אֲשֶׁר לָקְחוּ הַכְּלָבִים אֶת־דָּם נָבוֹת יִלְכּוּ 'na místě, na kterém lízali psi krev Nábotovu, budou lízati psi krev tvou, právě tvou' (1. Král. 21, 19.) וְלִשְׁתִּי גַם־הוּא יִלְדֶּבֶן 'a Setovi, právě jemu, se narodil syn' (Gen. 4, 26, srv. 10, 21). Po předložkách: וְתֹאמַר בִּרְאִי אֲדֹנִי הָעֵץ 'a pravila: Na mně — já (jsem to) —, pane můj, (jest) ta vina' (1. Sam. 25, 24). לֹא־עָלִיךָ אֵתָה הַיּוֹם כִּי אֶל־בֵּית מִלְחָמָתִי 'táhne) ne na tebe — ty (= jako bys byl mým nepřítelem) — dnes, ale k domu mého bojování' (= domu, jenž bojuje se mnou) (2. Paral. 35, 21). הֵיטָ לָכֶם אַתֶּם לִשְׁכַּת בְּבֵיתֵיכֶם 'zdaž (jest) čas vám (= máte čas) — právě vám — k přebývání v domech vašich' (Aggeus 1, 4).

4. Objektní suffixy nemají nikdy funkci našich zvratných zájmen. Ta se vyjadřují často pomocí předložek: וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם 'a udělali si (doslovně: jim) zástěry' (Gen. 3, 7). Jinak se užívá některých podstatných jmen, jako קָרֶב 'nitro', לֵב 'srdce', נֶפֶשׁ 'duše', u neživotných pojmů (v pozd. době i u životných) עֵצָם 'kost', 'podstata': וַתִּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ 'a zasmála se Sára v nitru svém' (= pro sebe) (Gen. 18, 12). וַיִּאְהָבֵהוּ יְהוֹנָתָן 'ty právě jsi král můj' (žalm 44, 5).

בְּנִפְשׁוֹ 'a zamiloval si ho Jonatan jako svou duši' (= jako sebe) (1. Sam. 18, 1). Jinak se užívá podstatného jména נֶפֶשׁ se suffixy i místo samostat. osob. zájmen: נִפְשִׁי 'má duše' = 'já', נִפְשְׁךָ 'tvá duše' = 'tý' atd. עֵצָם přichází u osob ve spojení הוּא בְּעֵצָמוֹ 'on sám' (dosl. 'on ve své podstatě', 've svém těle').

§ 31. Zájmena ukazovací

1. Pro poukázání na osobu nebo předmět bližší užívá se v hebrej. zájmena זֶה zē pro sg. m., זאת zōt pro sg. žen., pro plur. obou rodů אֵלֶּה ēllē. Vedle této formy je i kratší אֵל (v Toře a 1. Paral. 20, 8). Vzácněji se vyskytují tvary: pro sg. žen. זֹה (zō) (2. Král. 6, 19 a j.), זוּ (zō) (tento spíše ve smyslu vztažném pro rod m., Ozeáš 7, 16, pro rod ž. žalm 132, 12), a tvar זוּ (zū) pro oba rody i obě čísla, většinou také ve smyslu vztažném. זוּ má ukazovací význam u Hab. 1, 11 (זוּ כֹחַ, ta jeho síla nebo: toto je jeho síla) a v žalmu 12, 8 (מִן הַדּוֹר זוּ, od tohoto pokolení).

2. Ukazovací zájmena stojí v podmětu i v přívlastku. Jsou-li v podmětu, řídí se číslem a rodem doplňku: זֶה הַדָּבָר 'toto je slovo', זאת הָעִיר 'toto je město', אֵלֶּה בְּנֵי־עֵשָׂו 'toto jsou synové Esauovi', אֵלֶּה מְשֻׁפָּחַת לֵוִי 'toto jsou rody Léviho'. V přívlastku stojí zájmeno za podst. jmenem a má člen: הָאִישׁ הַזֶּה 'tento muž', הָאָרֶץ הַזֹּאת 'tato země', הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה 'tyto činy', הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה 'tyto příkazy'. Se členem přichází méně často i tvar הַזֶּה pro j. č. muž., הֵזָה pro j. č. muž. i žen.

3. Pro ukazování na předmět vzdálenější užívá se zájmena osob. 3. os.: הוּא, ž. הִיא, mn. č. הֵם, ž. הֵנָּה, „onen", 'ona', 'ono', 'oni', 'ony', 'ona'. Znamená i 'právě to'. Na př. הוּא הַקּוֹל 'ono právě (je) hlas, hluk'; אֲנִי־הוּא 'já jsem to, já jsem tyž' (Izai. 41, 4); אַתָּה־הוּא מֶלֶכִּי 'ty právě jsi král můj' (žalm 44, 5).

Zájmeno toto je někdy zesíleno určitým členem: **הַהוּא**, **הַהיא**, a má význam 'onen', 'sám', 'právě on', 'týž': **בְּעֵת הַהִיא** 'v oné právě době'.

זה k použití po st. construct. (§ 42) ve smyslu genitivním:

מְחִיר זה 'cena toho', **אָזְנֵי אֵלֶּה** 'uši těch'.

§ 32. Tázací zájmena

1. Substantivně se užívá pro osoby tvaru **מִי** 'kdo?': **מִי אַתָּה** 'kdo jsi?', **מִי זֶה** 'kdo je tato?', **מִי יֹאמֶר** 'kdo by řekl?', **מִי אֵלֶּה** 'kdo jsou tito?'. Genitiv: **בֶּת-מִי** 'či dcera' (Gen. 24, 23). Dativ: **לְמִי-אַתָּה** 'komu (jsi, patříš) ty?' (Gen. 32, 18). Akusativ: **אֶת-מִי** 'koho?' (Izai. 6, 8); po předložce: **מִמִּי** *mimmī* (z *minmī*) 'od koho?' (Ezech. 32, 19). Zesiluje se i jinými zájmeny: **מִי-הוּא** (Izai. 50, 9), **מִי זֶה** (žalm 24, 8), **מִי הוּא-זֶה** (Jerem. 30, 21). Opakuje se: **מִי וְמִי** 'kdo a kdo' = 'kdo jednotlivě?' (Exod. 10, 8). **מִי** je též částicí tázací a značí 'zda': **מִי יָקוּם יַעֲקֹב** 'zdaž by povstal Jakob?' (Amos 7, 2, 5).

2. Na věci se táže hebrejštiny zájmenem **מָה**, **מַה**, **מֶה** 'co?'. V pause je **מָה**: **מָה זֶה** 'a co jsme my?' (Exod. 16, 8). Před **א** a **ר** je **מַה**, ať následuje či nenásleduje maqqēp: **מָה אִמְךָ** 'co (byla) tvá matka?' (srv. Exod. 3, 13; před **ר** Ester 9, 26; i před **ה**, Exod. 12, 26 a před **ע**, Gen. 31, 32). U Ezech. 8, 6: **מָה עֲשִׂים** 'co oni činí?'

מָה s následujícím zdvojením je před hláskami s výjimkou hrtanových:

מֶה-לָּךְ 'co je ti?'

Někdy se píše zájmeno s následujícím slovem dohromady:

מַהוּעַ 'co je vám?' **מַהוּעַ** 'proč?'

מָה bez zdvojení je:

před **הוּא** a **היא**:

מַה-הוּא 'co je on?' (Num. 16, 11),

מַה-היא 'co je to?' (Zachar. 5, 6).

Ve dvou případech je **מָה** před **ה** (h):

מָה הַשָּׂאתִי 'co jest mým hřichem?' (Gen. 31, 36).

מָה-הַחֲפֵצִי 'co jest jeho žádosti?' (Job 21, 21).

מָה je před **ה**, **ע**, velmi často před **ה**:

מָה עָשִׂיתִי 'co jsi učinil?' (Gen. 4, 10).

Spojuje se též s předložkami spojenými **ב** a **בִּ**, ale tu přichází i normální **מָה**: **בְּמָה**, **בְּמָה**, **בְּמָה**. Přichází též po předložkách **עַל** 'na', **עַד** 'k', 'až k', **יַעַן** 'pro':

עַל-מָה 'na co?', **עַד-מָה** 'až do kdy?', **יַעַן-מָה** 'k vůli čemu?', 'nač?'

§ 33. Zájmena vztažná

1. Nejčastěji se užívá v bibl. řeči slova **אֲשֶׁר** bez rozdílu rodu a čísla; vedle něho přichází **שֶׁ** s následujícím zdvojením (Soudc. 5, 7 má **שֶׁ**, před laryngálem **שֶׁ** Soudc. 6, 17, nebo jen **שֶׁ** Kaz. 3, 18.) Původně se pokládalo **שֶׁ** za slovo spíše lidové, časem však v sakrální mluvě zvítězilo. Nejsou to pravá zájmena, nýbrž formální slova, jimiž se vyjadřuje vztah (notae relationis).

Příklady:

יְהוָה ... אֲשֶׁר לָקַחְנִי מִבֵּית אָבִי ... וְאֲשֶׁר דִּבֶּר-לִי וְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע-לִי ... הוּא יִשְׁלַח ...

'Hospodin... jenž vzal mne z domu otce mého... a jenž mluvil mně a jenž přísahal mně... ten pošle...' (Gen. 24, 7).

וַיְכַל אֱלֹהִים ... מְלֶאכֶתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה
'a dokončil Bůh... dílo své, které dělal' (Gen. 2, 2).

הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרְקִיעַ
'vody, které (jsou) pod oblohou' (Gen. 1, 7).

יש דבר שיאמר ראה זה חדש הוא
'jest (nějaká) věc, o níž by řekl: „Hleď, to je (něco) nového?“
(Kaz. 1, 10).

2. V básnických textech užívá se jako vztažného zájmena též
זה ... הרציני זה שכנת בו זה 'vzpomeň si na horu Sijjōn, která
přebýváš na ní' (= na níž přebýváš) (Žalm 74, 2) (srv. Žalm 78,
54; 104, 8; Job 19, 19; Přísl. 23, 22; Izai. 25, 9 a j.) i וְיָ וְיָ:
ברשתיו טמנו גלגדה וגלם 'v síti, kterou položili tajně, byla
chycena noha jejich' (žalm 9, 16) (srv. Exod. 15, 13 a 16; žalm
142, 4; Izai. 43, 21 a j.)

3. Genitivní vztah se vyjádří tak, že se k vztahovanému pojmu
připojí suffigované osobní zájmeno: נֹי אֲשֶׁר לֹא־תִשְׁמַע לְשׁוֹנוֹ
'národ, který nerozumíš jeho řeči' (= n., jehož řeči nerozumíš.)
(Deuter. 28, 49.)

Pozn. K větám vztažným srv. § 97.

§ 34. Neurčitá zájmena

1. Pro neurčitá zájmena není zvláštních samostatně vytvořených
slov. Užívá se pro ně jiných zájmen, číslovek, jmen nebo různých
vazeb.

2. Naše zájmeno 'někdo' je tlumočeno v hebr. buď zájm. מִי
(často s významem 'jestliže kdo', 'kdokoli', 'každý', Exod. 24, 14;
Kaz. 5, 9; Izai. 54, 15; 2. Sam. 18, 12; Soud. 7, 3) nebo jmény אִישׁ
'muž', Gen. 13, 16; Exod. 16, 29; Pís. 8, 7, znamená též 'všeliký',
'leckterý', 'každý', zejména ve spojení אִישׁ וְאִישׁ, אִישׁ וְאִישׁ
'každý a každý' (1. Král. 20, 20; žalm 87, 5; Esther 1, 8), אָדָם 'člověk',
Lev. 1, 2, se zápořem לֹא אָדָם 'nikdo', Job 38, 26), נֶפֶשׁ 'duše',
Lev. 4, 2.

3. Něco, cokoli se vyjadřuje slovy: מֵאֲמָרָה, מֵאֲמָרָה (Num.
22, 38), se zápořem: לֹא מֵאֲמָרָה (Dent. 13, 18) nebo אֵין
מֵאֲמָרָה (1. Král. 18, 43). Též דָּבָר znamená: něco.

4. Poměr jeden-druhý se vyznačuje opakováním וְהָ (Job 1,
16), což značí i 'tento — onen' (1. Král. 22, 20), dále výrazem
וַיִּפְרְדּוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו 'a oddělili se
jeden od druhého' (dosl. 'muž od svého bratra'). Oba dva:
שְׁנֵיהֶם בְּאֶחָד (Kaz. 11, 6).

5. Několik: se překládá plurálem אֲחֵרִים nebo výrazem יֵשׁ אֲשֶׁר
'jsou tací, kdož' = 'někteří'.

6. Každý: značí se slovem כָּל (před maqqēp כל- nebo zdvo-
jením slova: כָּל־הַיּוֹמִים יוֹם בְּיוֹם 'každého dne', též כָּל־הַיּוֹמִים יוֹם בְּיוֹם (Gen. 39,
10; Nehem. 8, 18; žalm 42, 4), יוֹם בְּיוֹם (Esther 3, 4), לְיוֹם בְּיוֹם
(2. Paral. 24, 11), כָּל־הַיּוֹמִים יוֹם בְּיוֹם (1. Sam. 18, 10), כָּל־הַיּוֹמִים יוֹם בְּיוֹם (Esther 2,
11). כָּל znamená 'každý' před jménem bez členu a jiného určení:
כָּל־עֵץ 'každý (všeliký) strom'; před určeným jménem znamená:
'všichni', 'celý': כָּל־הַגּוֹיִם 'všichni národové'; naproti tomu:
כָּל־עַם 'každý národ'; כָּל־עַמּוֹ 'jeho celý národ' (Exod. 1, 22);
je též se suffixy: כָּל־נוֹ 'my všichni' (Gen. 42, 11); כָּל־הָאָרֶץ 'celý svět'. Zde se objevuje původní význam slova
כָּל, 'celost', 'úplnost' (dosl. 'svět' — 'celost jeho'). Srv. franc. *tout
jour, tous jours, tous les jours*.

Pozn. Spojení כָּל־אֶלֶּמֶןי פָּלָנִי znamená 'ten a ten; N. N.' (1. Sam.
21, 3 a j.).

§ 35. Člen

1. V hebr. se užívá jako urč. členu zájmena původně ukazovacího
ה s následujícím dāḡeš forte. Znělo původně asi hā, později se
zkrátilo ā v a, následující souhláska se zdvojila. ה je stejné ve všech
rodech i číslech: הַבָּשָׂר 'maso'; הַתְּפִלָּה 'modlitba'; הַכְּפִירִים 'lvi-
čata'; הַמְּמַלְכוֹת 'říše'; הַיָּדַיִם 'ruce' (duál).

2. Zdvojení následující souhlásky nebývá při י (j) dítka.
Následuje-li však za י buď ה nebo ע, nastane zdvojení: הַיְּהוּדִים

§ 36. Kořen

1. Kořen je základem slovní skupiny, jejíž všechny členy mají vesměs významy, odvozené z jednoho základního významu. Odstraníme-li od slova koncovku, přípony, předpony, dostaneme jeho kořen. Na př. v tvaru **כְּאֹתֶיךָ** 'jako tvoji otcové', je **כ** předražená srovnávací částice: 'jako', **יך** přípona přivlastňovací 2. os. sg. muž., připojená k plurálu, **וְ** je koncovka množ. čísla. Zbývá **אב**, což je kořen slova, od něhož je **אב** 'otec'. Od kořene se děje odvozování předponami, příponami a vnitřními změnami samohláskovými. Postavení kořene ukáže příklad:

מֶלֶךְ král	מֶלֶךְ panoval
מֶלֶךְ Moloch, bůžek („král“)	וְ מֶלֶךְ vláda, říše
י מֶלֶךְ můj král	י מֶלֶךְ bude panovati
יִם מֶלֶךְ králové	יִם מֶלֶךְ ustanovil králem
ה מֶלֶךְ královna	ה מֶלֶךְ byl ustanoven králem
ם מֶלֶךְ Milkôm, bůžek	וְ מֶלֶךְ říše, vláda
ת מֶלֶךְ královna (Astarte)	יְכֶם מֶלֶךְ vaši králové (muž.)
ה מְלִיכָה vláda, říše	

Jak patrně, kořen je **מֶלֶךְ** *m-l-k*, má tři souhlásky kořenné (radikály). Naprostá většina hebrej. kořenů má tři radikály, v jejichž seskupení tkví základní význam celé skupiny, na př. zde vše, co souvisí s „kralováním“. Všechna slova, v nichž jsou v téměř pořadí souhlásky **מְלִיכָה**, mají významy, odvozené od základního významu „zabíjení“.

'Židé', **הַיְעָפִים** 'unavení'. Také při **מ** u některých podstatných jmen a participií se souhláska nezdvojuje: **הַמְבַקְשִׁים** 'hledající'. Jestliže po **מ** následuje **ה**, **ע** nebo **ר**, zdvojuje se následující souhláska: **בְּמַרְעִים** 'u zlosynů'. Zdvojení však nenastane, mají-li **ה**, **ע** a **ר** za sebou souhlásku s krátkou samohláskou zostřenu: **הַמְהַלְכִים** 'putující'.

3. Samohláska členu se někdy mění před náslovným laryngálem. Člen zní **ה** před **ה** a **ה**, mají-li jiné samohlásky než **qāmaš** nebo nemají-li samohlásky: **הַהֶבֶל** 'marnost', **הָהוּא** 'onen'. (Výjimky jsou: **הָהֵם**, **הָהֵמָּה**, **הָהֵנָּה**, 'oni', 'ony'). **חֲכָמָה** 'moudrost'; **הַחֲלָלִים** 'ubiti', **הַחֲצִים** 'šipy'. (Výjimky: **הָחַי** 'živoucí', Gen. 6, 19; **הַחֲרִיטִים** 'kapsy', Izai. 3, 22. **הַחֲמָנִים** 'sluneční obelisky', Izai. 17, 8.)

4. Tvar **ה** má člen před **א** a **ר**: **הָאוֹר** 'světlo', **הָרֹאשׁ** 'hlava'; před **ע** s jinou samohláskou než je nepřízvučné **qāmaš**: **הָעֶבֶד** 'služebník', **הָעֵגְלָה** 'vůz', **הָעָם** 'národ', **הָעֵמֶרִים** 'snopy', **הָעֹר** 'slepec', ale plur. (**הָעֹרִים**). Před nepřízvučným **ה** a **ע** jakož i přízvučným a nepřízvučným **ה** zní člen: **הָהָרִים** 'hory', **הָהָרִים** 'hřích', **הָהָרִים** 'svátek', **הָהָרִים** 'mléko'. Také před **הָהָרִים** 'měsíce'. Slova **אֶרֶץ** 'země', **הָרָה** 'hora', **הָרָה** 'svátek', **עָם** 'národ', **בָּר** 'býk' mají po členu tvar jako v pause: **הָאֶרֶץ**, **הָהָרָה**, **הָהָרָה**, **הָעָם**, **הָבָר**. Substantivum **אֶרֶץ** 'truhla' zní se členem **הָאֶרֶץ**.

5. Po částicích **כִּ**, **בִּ** zmizí **h** členu, ale částice přijme jeho samohlásku: **הַכֶּסֶּף** 'stříbro', **בַּכֶּסֶּף** 'v stříbre' (místo *bʰakəsəp*) **הָעֶפֶר** 'prach', **בָּעֶפֶר** (místo *kʰæʔpār*); **הָאִישׁ** 'muž', **לְאִישׁ** (dat.) místo *lʰāʔiš*. Po **וְ** člen nemizí: **וְהַשָּׁמַיִם** 'a nebesa'. V pozdější době člen někdy nemizí: **כְּהָחֶם** 'jako mudřec' (Kaz. 8, 1). Někdy má tvar se členem jiný význam než bez členu: **כִּיּוֹם** 'teprve' (Gen. 25, 31), **כְּהִיּוֹם** 'právě nyní' (1. Sam. 9, 13.)

Pozn. Masoreté punktovali částice uvedené většinou tak, jako by byl po nich člen, i tam, kde patrně členu nebylo.

2. Vyskytují se slova, která mají jen jeden radikál. K takovým patří většinou částice a zájmena: כ 'v', ל 'k' (a nota dativi), כ 'jako', ו 'a', ה určitého členu, י základ ukazovacích zájmen וְהָ a זאת ש, zájmeno vztažné. Ze jmen sem patří פה 'ústa' a slova asi cizího původu אִי 'ostrov', 'šakal', צִי 'loď', 'divoká kočka' (?).

3. K dvojradikálními jmenům patří starožitná slova jako: חֶרֶב 'hřeb', תו 'znamení', רְחִים 'ruční mlýnek', פֶּאֶה 'okraj', אב 'otec', אח 'bratr', אחות 'sestra', בן 'syn', בת 'dcera', חם 'tchán', תְּחִינָה 'tchyně', אִמָּה 'služka', אִישׁ 'muž', אל 'Bůh', dále jména náradí, částí těla a stará kulturní slova: דֶּלֶת 'dveře', קֶרֶת 'město', עִיר 'město', קֶשֶׁת 'luk', רֶפֶת 'ovčín', יָד 'ruka', שֵׁר 'prs', דָּם 'krev', זָדָה 'záda', שֵׁת ' zadek', רֶבֶה 'žaludek', פָּנִים 'obličej', שֵׁם 'jméno', דָּג 'ryba', יוֹם 'den', שָׁנָה 'rok', דָּר 'hora', סָאָה 'míra obilní', עֵץ 'strom', מָאָה 'sto', מַתִּים 'lidé', מִים 'voda', שָׂה 'ovce', שֶׁה 'ret', שָׁנִים 'dva', a pod.

4. Menší počet je také jmen čtyřsohláskových: עֵטְלָה 'netopýr', פֶּרֶעַשׁ 'blecha', עֶקְרֵב 'štír', חֶרֶם 'srp', חֶנְמֵל 'jiní' (?), כֶּרֶב 'okraj', שְׂרֵבִישׁ 'žezlo', סְנוּרִים 'slepota' (plur.), שְׂבִלֹל 'hlemýžď', אֶרְנַב 'zajíc', נֶלְמוֹד 'pustý', עֶקְבִישׁ 'pavouk', סִנְפִיר 'ploutev', עֶקְבֵר 'polní myš', חֶלְמִישׁ 'křemen', קֶרֶסֶל (v 2. Sam. 22, 37 v tvaru קֶרֶסֶלִי v pause, 'mě dva kotníky'), בְּרִזֶּל 'železo'. Některá jsou cizího původu.

Pětiradikální jméno je na př. צִפְרָדֵּעַ 'žába'.

§ 37. Tvoření jmen

1. V hebrejštině rozeznáváme jména původní, jako jsou již uvedená dvojsohlásková, nebo třísohlásková, jako: מֶלֶךְ 'král', אֶרֶץ 'země', דָּבָר 'slovo' a pod., dále vicesohlásková, k nimž nelze najít tříhláskového kořene, a

2. jména odvozená, která jsou tvořena:

- zdvojením prostřední souhlásky, na př. גְּבוּר 'hrdina', od kořene, גִּבַּר, גִּבַּב 'zloděj' od גִּבַּב.
- opakováním třetí souhlásky, na př. רִעֵנֵן 'zelenající se', od kořene רִעַן.
- opakováním druhé a třetí souhlásky, na př. יִרְקֶרֶק 'zeleňavý', od kořene יִרַק.
- opakováním celého dvojsohláskového kořene, na př. נִלְגַּל 'kolo', צִנְצִנָה 'koš', כֶּרֶב 'rubín', כֶּקֶבֶק 'láhev', נִלְגַּלָּה 'lebka' a pod.
- hláskami před kořen předraženými, jimiž jsou:
 - אֶכֶזֶב 'lživý', od kořene כִּזַּב.
 - הַשְׁמָעוֹת 'zvěstování', od kořene שָׁמַע.
 - יִצְהָר 'olej' od kořene צָהַר.
 - מִפְתָּח 'klíč' od kořene פָּתַח.
 - נִפְתָּלִים 'bitvy' od kořene פָּתַל.
 - שִׁלְהָבָה 'plamen' od kořene לָהַב.
 - יִימֵי 'jih' od kořene יָמַי; תִּפְאָרֶת 'okrasa', od פָּאָר.
- připojenými hláskami a koncovkami:
 - מִצְרַיִם 'Egyptan' (žen. מִצְרַיִת).
 - נָבִי druh kobyly.
 - כְּרֵם jméno hory, od כָּרַם 'zahrady', 'vinice'.
 - שָׁפֶם jm. žen. ('Marie'); שֶׁפֶם 'knír', od שָׁפָה 'ret'.
 - בְּנֵי 'stavba', od בָּנָה 'stavět'.
 - אִישׁוֹן 'mužiček', 'zřítelnice', od אִישׁ 'muž'.
 - שְׁאָרִית 'ostatek', od יָת.
 - מַלְכוּת 'království', 'vláda', od מָלַךְ.
 - חֲכָמִים 'moudrost', od חָכַם.
- rozšířením vpředu i vzadu:
 - מַלְכוּת 'královská důstojnost', kořen מָלַךְ.
 - אֶקְרָטִיק 'ukrutník', kořen כָּרַט.

Pozn. Od kořene, útvaru bez samohlásek, je lišiti basi, t. j. tvar odvozený od kořene, jenž je opatřen samohláskami a z něhož v tom kterém semit. jazyce podle jeho příslušných zákonů se tvoří hotová forma nám v textech dochovaná. Podle počtu slabik dělí se base na jedno-, dvoj- a víceslabičné. Na př. od kořene מלך je base *malk, z ní muž. substantivum מלך 'král', žen. מלכה 'královna', base *malūk, z ní je subst. מלוכה 'vláda', 'říše' a pod. — Jak kořen, tak i base jsou pouhá gramatická schemata vykonstruovaná abstrakcí a sloužící jako pomůcky pro orientaci v kmenosloví a tvarosloví.

§ 38. Rod jmen

1. Hebr. jména jsou buď rodu mužského nebo ženského. Mužská (maskulina) jsou jména osob mužských, národů, řek, hor, moří, větrů, měsíců, kovů, vůbec bytostí, projevujících se činností, odvahou a silou, jimž patří úcta. Jsou ovšem i výjimky. Ženská (feminina) jsou jména osob ženských, ženských funkcí, měst, zemí, krajin, částí těla, které přicházejí v páru, často jména přírodních zjevů, vůbec bytostí menších, slabých, sloužících a o něco pečujících. Neutrum (rod střední) není a nahrazuje se většinou femininem, méně často i maskulinem.

2. Maskulinum nemá zpravidla žádné zvláštní koncovky; femininum také často je bez zvláštní koncovky rodu ženského; tak jsou fem. slova ארץ 'země', חרב 'meč', אוזן 'ucho', נפש 'duše', שואל 'podsvětí', אתון 'oslice' a p. Slova téže pojmové skupiny jsou odvozena často od různých kořenů: אב 'otec', אם 'matka'; עבד 'sluha', שפחה 'služka'; איל 'beran', רחל 'ovce'; חמור 'osel', אתון 'oslice'.

3. Velkou většinou se tvoří ženská jména příponami:

1. ת : מדינית 'žena z kmene Midjan' (muž. rod מדיני); זאת 'tato'; חטאת 'hříšnice' (חטא 'hříšník'); בת 'dcera' (z bint,

בן 'syn'); דלת 'dveře'; participia: אהבת 'milující' (m. rod אהב); ברהת 'prchající' (m. rod ברה). V posledních třech případech je patrné vsouvání pomocné samohlásky mezi ת a kořen.

2. ת (z *at), z toho vznikla pausální forma na -ah, která se změnila v ת (ā). Toto -ā je nejobvyklejší ženská koncovka: אשה 'žena', נערה 'dívka', עלמה 'mladá žena', תפלה 'modlitba'. V st. constr. zůstává původní ת : תפלת יהוה 'modlitba k Hospodinu'. Místo ת se píše na konci někdy א (srv. žalm 127, 2). K tvaru na *at se připojují přívěsná zájmena: תפלתו 'jeho modlitba'.

ת se zachovalo v adverb. רבת 'mnoho' a v některých jmenech osob. a míst.: אילת město edomské, נגבת vl. jm. muže.

ת je v adverb. מחרת 'zítra' a některých jmenech: חמת jm. města.

3. ות vzniklo z *āt (změnou ā > ō) a vyskytuje se ve slovech אחות 'sestra', חמות 'tchyně' a v infinitivech třetí wāw a jōd: בנות 'stavěti'.

4. Pouhé ת je jako jakási náhrada radikálu u infinitivu qal některých slabých sloves: נעת 'dotknouti se' (נע), לדת 'poroditi' (ילד).

5. Vzácné koncovky feminina jsou:

י : שרי 'Sára', Gen. 11, 29 a j.

ה : אשה 'oběť zápalná', Lev. 1, 9 a j.

ה : עשרה 'deset', ve složeninách číslovkových od 11—19.

4. Některá substantiva jsou maskulina i feminina, při čemž význam zůstává týž. Na př. je שמש 'slunce' m. v žalmu 104, 19, f. v Gen. 15, 17. Některá jména jsou označením celého druhu a znamenají obojí pohlaví: זאב 'vlk', 'vlčice'; דוב (רב) 'medvěd' (1. Sam. 17, 34 a j.), v 2. Král. 2, 24 značí plur. דובים 'medvědice'.

Jméno יְהוּדָה je m., kde znamená národ (Izai. 3, 8 a j.), f. při označení země (žalm 114, 2 a j.).

Pozn. I. Rod lze rozeznati rodem přídav. jména, tvaru urč. slovesa nebo participia: גִּמְלוֹ 'velbloud', 'velbloudice', na př. גִּמְלוֹת 'kojící velbloudice' (Gen. 32, 16), ale גִּמְלוֹת בָּאִים 'velbloudi přicházeli' (Gen. 24, 63).

Pozn. II. Maskulina mají někdy i v sg. ženskou koncovku: קַהֲלָת 'shromažďovatel'.

Pozn. III. Kolektiva jsou často feminina: גּוֹלָה 'vystěhovalec-tvo', 'diaspora'. Abstrakta jsou rovněž feminina: טוֹבָה 'dobrota'.

Pozn. IV. Od kolektiv se tvoří jména jednotlivin často koncovkou הָ : אֲנִי 'loďstvo', אֲנִיָּה 'loď'.

§ 39. Číslo jmen

Hebrejšтина má trojí číslo: singulár, duál a plurál.

A. Plurál se tvoří obyčejně koncovkami; jen vzácně se zachoval starší způsob tvoření plurálu, totiž zdvojením celého slova; od מַיִם 'voda' je status constr. מֵימִי vedle častějšího מֵי, od פֶּה 'ústa' přicházejí plurály פִּיִּם, פִּיּוֹת, פִּיּוֹת a zdvojený פִּיפִּיּוֹת (pīpījōt).

Plurální smysl má i opakování slova: יוֹם יוֹם 'den co den', 'všechny dny'.

Pozn. Kolektiva při sing. tvaru mají plur. význam: אָדָם 'člověk', 'lidé'; בָּקָר 'dobytčů', 'skot'; צֹאֵן 'brav', 'ovce'; s koncovkou ženskou: גּוֹלָה (= 'odvedení'), 'vyhnanci', 'emigranti'; יִשְׁבָּת (= 'obyvatelstvo'), 'obyvatelé'.

B. Koncovky plurálu muž. rodu jsou:

1. מַלְכִּים 'králové' (sg. מֶלֶךְ), גְּבוּרִים 'hrdinové' (sg. גִּבּוֹר), צְדִיקִים 'spravedliví' (sg. צְדִיק). Jména zakončená na יִי mají jen יִים 'Hebrej', pl. עֲבָרִים. Vzácně přichází v pl. koncovka יִים.

-ijjīm: עֲבָרִים (Exod. 3, 18.) Jména zakončená na הָ ztrácejí v pl. tuto příponu úplně: מַעֲשֵׂה 'dílo', 'čin', pl. מַעֲשִׂים.

2. יֵץ; přichází vzácně: רָץ 'běžec', pl. רָצִי (2. Kr. 11, 13); מַלְכִּין 'králové' (Přisl. 31, 3); יָמִין 'dni' (Dan. 12, 13); אֵין (místo אֵין) 'ostrovy' (Ezech. 26, 18).

3. Podle některých gramatiků jsou také plurálními koncovkami יֵי (srv. מְנֵי 'struny', žalm 45, 9) a יֵי (srv. שָׂרֵי 'knížata', Soudc. 5, 15). Srv. k tomu Gesenius-Kautzsch str. 252.

4. Koncovky -īm a -īn jsou přízvučné; bezpřízvučné zakončení mají dva plurály: מַיִם 'voda' a שָׁמַיִם 'nebesa', které svými koncovkami mají podobu duálu.

5. Status constructus má u muž. rodu v množ. číslo koncovku יֵי -ē, která vznikla z původní plur. koncovky -aj: דְּבָרֵי הַיָּמִים 'slova dní' = 'kronika'.

C. Ženská podst. jména mají v plur. koncovku יֹת -ōt: מַלְכָּה 'královna', pl. מַלְכוֹת (Pís. 6, 8). Stejně u přídav. jmen: טוֹבָה 'dobrá', pl. טוֹבוֹת.

Jména na יֹת mají v plur. יֹת -ijjōt, jména na יֹת mají יֹת -ujjōt: מִצְרַיִת 'Egyptanka', pl. מִצְרַיִת, מַלְכוֹת 'království', pl. מַלְכוֹת.

D. Některá jména jsou doložena jen v pl.: מְתִים 'lidé', נְעוּרִים 'mládí', פָּנִים 'obličej', נְפִילִים (נְפִלִים) 'obří'.

E. U některých podstat. jmen muž. rodu je v plur. koncovka ženská: אָב 'otec', pl. אֲבוֹת, חָלֹם 'sen', pl. חֲלֻמוֹת; שֵׁם 'jméno', pl. שְׁמוֹת.

F. Naopak mají některá jména žen. rodu v pl. mužskou koncovku: יוֹנָה 'holub', pl. יוֹנִים, חֲטָה 'pšenice', pl. חֲטָיִם; אִשָּׁה 'žena', pl. נָשִׁים.

G. Některá jména mají v pl. koncovku mužskou i ženskou; jedna z forem je obvyklejší nebo teprve v pozdějších pa-

mátkách doložena: עבים 'mraky' (sg. עב), méně časté je עבות; שנים a שנות od שנה 'rok'. Od אלמה 'snop' jsou pl. v téže době אלמות, אלמים.

H. Někdy se liší od sebe muž. a žen. plurály od jednoho jména významem: אריות (od ארי 'lev') jsou jednak 'lvi-zvířata', jednak 'sochy lvů u trůnu Šalomounova' (1. Kr. 10, 19), אריות jsou jen 'lvi-sochy' (1. Kr. 10, 20). תהלות 'hymny' (od תהלה) proti תהלים 'žalmy' a pod.

J. Jména obojrodá (communia) tvoří plurál i s koncovkou mužskou i ženskou, tedy dvojí: עצם 'kost', 'podstata', pl. עצמים a עצמות.

K. Některá feminina s koncovkami ית a ות tvoří plurál od singuláru, nikoli od základu bez singulární koncovky: זנות 'smilstvo', pl. זנותים (Num. 14, 33 a j.) הנית 'kopí', má dvojí plurál: הניתים (2. Paral. 23, 9) a הניתות (Izai. 2, 4; Mich. 4, 3.)

Pozn. I. Některá substantiva se vyskytují jen v singuláru, na př. אדם 'člověk', 'lídé', též jména kovů, jako כסף 'stříbro' a pod.

Pozn. II. Abstrakta kromě forem sg. fem. (§ 38, pozn. III.) jsou vyjadřována plurály: זקנים 'stáří'.

Pozn. III. Někdy má plurál význam zesilovací nebo vyzdvihuje pojem: רחמים milosrdenství. Sem patří i t. zv. pluralis maiestaticus: אלהים 'Bůh Hospodin'.

Pozn. IV. Pokud přichází i plurál jmen kovů (srv. pozn. I.), má jiný význam. כספים značí 'stříbrné mince' (Gen. 42, 25.)

§ 40. Duál (číslo dvojný)

1. Duálem se vyjadřuje pár předmětů ve dvojici se vyskytující buď v přírodě nebo i díla rukou lidských. Koncovkou du. je ים, v st. constr. י. Příklady: רגל 'noha' (z pův. *ragl), du. רגלים

'pár nohou'; יד 'ruka', du. ידי, st. c. ידי 'den', du. ימים 'dva dny'; שני 'zub', du. שנים 'zuby' (obou čelisti); ברכ 'koleno', du. ברכים, st. cons. ברכי; מתי 'hýždě', du. מתנים, st. c. מתני; נעל 'střevíc', du. נעלים, st. cons. נעלי; לחי 'tvář', du. לחיים, st. cons. לחי; אף, nos, du. אפים 'nozdrý', st. cons. אפי; דלת 'dveře', du. דלתים, st. cons. דלתי; מלקח, du. מלקחים 'kleště', atd.

2. Některá jména jsou dualia tantum, t. j. vyskytují se jen v duále, na př. מאזנים 'váhy', מלקחים 'kleště'. Od jména זרוע 'paže', není duál, nýbrž jen plur. (זרועות, זרועים).

3. V ženském rodě (na ה), připojuje se duál. ים na původní tvar na -at: שפה 'ret', du. שפתיים. Výjimečně je připojeno ים na tvar plur.: חומותים (od חומה 'hradba'), 'dvojitě hradby'.

4. Zájmena a přídavná jména duálu netvoří. Adjektivní přívlastek k duálovému substantivu je v plurálu: עינים רמות 'zpuštěné oči' (Přisl. 6, 17). ידיים רפות 'slabé ruce' (Job 4, 3.).

5. Duálové ponětí zmizelo později leckde, takže čteme i takové výrazy jako שש כנפים 'šest křídel' (Izai. 6, 2), כליידים 'všechny ruce' (Izai. 13, 7.) (Srv. české „hráti na čtyři ruce“.)

6. Koncovka ים je též u vlastních jmen významu původně duálového, v mlad. tvaru ית: דתיד, vl. 'dvě studnice', jm. osady (Gen. 37, 17 a j.); עינים, עינים, vl. 'dva prameny', jm. osady (Gen. 38, 21; Jos. 15, 34), a též u příslovečných výrazů, jako ביי הערבים 'za večerního soumraku' (Exod. 12, 6.) — Duálovou koncovkou je podle jedné tradice též ים v tvaru שנים 'dva' ve spojení שנים עשר 'dvanáct.' Duály nejsou tvary מים 'voda', שמים 'nebe' a ירושלם 'Jerusalem'.

7. Některé duály řeči biblické: מכנסים (cons. מכנסי 'spodky'; אפסים 'konce', 'kotníky nohou'; אזנים (cons. אזני 'uši'; שקים (cons. שוקי 'stehna', kýty'; שנתים 'dva roky'; אבנים 'hrnčířský kruh'; ירכתים 'oba lodní boky'; כלאים 'dvojí druh'; כפלים 'dlaně';

קֶרְנִים (קֶרְנִים) 'rohy'; יָרְכִים 'hýždě'; שְׁרִים 'prsý'; סִאתִים 'dvě míry obilí'; נְהָרִים 'dvě řeky' (Eufrat a Tigris); שְׁבָעִים 'dva týdny'; מֵאתִים 'dvě stě'; אֲמִתִּים 'lokty'.

§ 41. Vyjadřování pádů

1. Původní pádové koncovky časem zanikly a hebrejščina má pro všechny pády jeden tvar. Potřeba pády vyznačovat vedla arci k tomu, že někdy předstupuje předložka před jméno, která podržuje svůj význam (v ablativu, sociativu a pod.) nebo se stává pouhým formálním znakem (v dativu a akusativu), nebo se mění nominativní tvar před genitivem (status constructus.)

2. V nominativu bylo původně -u. Jeho zbytkem v hebrejštině je asi jednak ך uprostřed složených vlastních jmen (מְתוֹשֵׁלָה, מְתוֹשָׁל, בְּתוֹאֵל, שְׁמוּאֵל, פְּנוּאֵל) a potom i v některých ustrnulých skupinách slovních: הֵיתוֹ-אֶרֶץ 'zemská zvířata' (Gen. 1, 24), syn B'or'uv ('Bil'am', Num. 24, 3), מַעֲיֵנוֹ-מַיִם 'pramen vody' (Žalm 114, 8).

3. Genitiv je roven tvarem bezkoncovkovému nominativu, jenž se před ním mění skoro vždy samohláskovou změnou (status constructus (§ 42, 1, 3). Později byl opisován genitiv po urč. i neurč. nominativu předponou: לֵל הַצִּפִּים לְשָׁאוּל 'zvědové Saulovi' (1. Sam. 14, 16), בִּי לֵישִׁי 'syn Jišajův' (1. Sam. 16, 18). Toto לֵל předstupuje též, když genitiv jde za jiným genitivem, na němž závisí: לֵל מְלִכֵי יִשְׂרָאֵל 'kroniky králů Izraele' (2. Král. 14, 28). Pomocí לֵל značí se i genitiv, závislý na vlastním jméně: מַעְבְּרוֹת הַיַּרְדֵּן לְמוֹאָב 'brody Jordánu, patřící Moábským' (Soud. 3, 28). Také po číslovkách: שְׁנָה לַחַיִּי-נָח 'v 600. roce života Noemova' (Gen. 7, 11.)

4. Přivlastňovací genitivní vztah se vyjadřuje též výrazem לְ, na př. לְשָׁאוּל אֲשֶׁר, a אֲבִנֶר בֶּן-נֵר שֶׁר־צָבָא אֲשֶׁר לְ, na př. אֲבִנֶר, a Abner,

syn Nerův, velitel vojska Saulova' (2. Sam. 2, 8), nebo v nejmladších knihách výrazem שָׁל (vztažné שֶׁ s násled. zdvojením, spojené s לֵל) מִשְׁתוֹ שֶׁל־שְׁלֹמֹה 'lože Šalomounovo' (Pís. 3, 7).

5. Akusativ blíže neurčený nemá pádové přípony. Před determinovaný akusativ se klade t. zv. nota accusativi אֵת, אֶת-: אֵת הָאָרֶץ 'zemi', אֶת-הַמָּאֹר 'světlo'. Původní koncovka akus. byla -ā; staré tvary akus. se udržely jen ve významu příslov. určení směru a času: בָּבֶלָה 'do Babylonu', הָאֶהְלָה 'do stanu', קָדְמָה 'na východ' a pod. Š plurálem: כְּשִׁדְיָמָה 'do Chaldejska' (Ezech. 16, 29). Po předložce: מִבָּבֶלָה 'z Babylonu', לְשָׁאוּל 'do podsvětí'. Sem patří i לֵילָה, což není fem., nýbrž od לַיִל, m. 'noc' (srv. přízvuk!).

5a. Akusativ stojí při označení směru (kam?): הַשָּׂדֶה 'na pole' (Ruth 2, 2); וַיָּבֹאוּ הָהָרָה 'do Taršiše' (Jon. 1, 3); 'a přišli k té hoře' (Jos. 2, 22); וַיֵּצֵא הָעָם הָעִירָה 'a vystoupil lid do toho města' (Jos. 6, 20); určuje čas (jak dlouho?): וַיֵּלֶךְ בִּכְנֹחַ הָאֵכִילָה 'a šel v síle pokrmu onoho po čtyřicet dní a čtyřicet nocí' (1. Král. 19, 8); určuje čas (kdy?): וַיִּחַלֵּק 'a oddělil se (a narazil) na ně on (= Abrahám) a jeho služebníci v noci a porazil je' (Gen. 14, 15); וַיְהִי לַיְלָה וַיְהִי לַיְלָה 'i v nocích poučuje mne mé nitro' (Žalm 16, 7); vyjadřuje zřetel a vztah: רַק לַעֲתָ וּקְנָתוֹ חָלָה 'jen v čase svého stáří byl (Asa) nemocen na nohy' (1. Král. 15, 23); וַיֹּאמֶר לֹא נִפְנוּ נַפְשׁ 'a řekl: Nezabijeme jej, co se týče života' (= 'nepřipravíme jej o život') (Gen. 37, 21); אַתָּה תִּהְיֶה עַל-בֵּיתִי וְעַל-פִּיךָ יִשָּׁק כָּל-עַמִּי רַק הַפֶּסַח אֲגִדֵּל מִמֶּךָ 'ty budeš nad mým domem a na tvá ústa bude (tě) líbat všechen lid můj' (nebo: 'podle tvého rozkazu bude se řídit v. I. m'); 'jen co se týče trůnu, budu já větší než ty' (Gen. 41, 40). Srv. řecký akusativ vztahový.

6. V mladších textech bibl. se vyjadřuje akus. vztah také předložkou ל (Jerem. 40, 2; Pláč 4, 5; Job 5, 2; Žalm 135, 11 a.j.).

7. Vokativ v přístavku (i jinde) má u sebe urč. člen: אֲדֹנֵי הַמֶּלֶךְ 'pane můj, králi!' (1. Sam. 24, 9); יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן 'Josue, velekněz!' (Zach. 3, 8).

8. Dativní vztah se opisuje předl. ל: לְדָוִד 'Davidovi', לְכֹהֲנֵי 'knězi' (ה členu mizí. Srv. § 85).

9. Ostatní pádové vztahy se opisují předložkami מִן z, עִם s atd.)

10. Zbytky původ. lokálu na -u jsou v příslovcích יַחְדָּו 'dohromady', 'spolu', 'zároveň' (Gen. 22, 6) a שְׁלֹשָׁם 'předevčirem', 'dříve' (Exod. 5, 8 a j.).

§ 42. Determinace. Status constructus

1. Sama sebou jsou určena vlastní jména a nemají proto člen. Jen výjimečně má vl. jméno člen: הַיַּרְדֵּן 'Jordán', הַלְבָנוֹן 'Libanon', הָעִי 'Aj, (město palestinské). Též jm. národů: הָעִבְרִים 'Hebreové'.

2. Determinace se děje

1. určitým členem: הַדָּבָר, fr. *le mot*, angl. *the word*, něm. *das Wort*.

Pozn. Svou původní platnost ukaz. zájmena si uchoval člen v některých příslov. výrazech: הַיּוֹם 'dnes' (Gen. 4, 14 a j.), הַפֶּעַם 'tentokrát', 'nyní'.

2. zájmennou příponou (suffixem): אִשְׁתּוֹ 'jeho žena'.

3. následujícím genitivem; v tomto případě má nominativ atd. zvláštní tvar a říká se, že stojí in statu constructo (v stavu vázaném), spojení obou sluje hebrejsky סְמִיכוּת. Určené jméno se nazývá נִסְמָךְ, určující jméno סוּמָךְ. Na př. ve výrazu בֵּית אָבִי 'dům otce mého' je slovo בֵּית blíže určeno (נִסְמָךְ).

následujícím genitivem אָבִי, jenž je jménem určujícím (סוּמָךְ). Určující jméno vyjadřuje dílem majitele, dílem vlastnost a konečně i látku, z níž je zhotoveno jméno určené. Obě jména tvoří jeden syntaktický celek, v němž je přízvuk na druhé části. Posunutím přízvuku mění se proto původní nominativ v samostatném stavu (in statu absoluto). Na př. zní st. absolutus יָד יָדָה, 'ruka', st. const. יָד יָדָה, jako יָד יְהוָה 'ruka Hospodinova'. Na vlastním jméně je genitiv závislý jen zřídka: יְהוָה צְבָאוֹת 'Hospodin zástupů'.

Určitý člen přistupuje, musí-li býti, zpravidla jen před druhou část. Tím je celý výraz determinován: עַם הַמִּלְחָמָה 'lid válečný', 'bojovníci' (Jos. 8, 1); שַׁעֲרֵי הָאָרֶץ 'brány země' (Jerem. 15, 7).

Poznámka.

a) Jen výjimečně stojí člen i před první částí a v tom případě odkazuje na týž pojem již dříve uvedený: אֶת־הַסֵּפֶר הַמִּקְנָה 'tu listinu o koupi', Jerem. 32, 12, dále když druhý pojem je vlastní jméno: הַמֶּלֶךְ אֲשֹׁר 'ten král assyrský', Izai. 36, 16; při volnějším poměru obou členů: הָאֶבֶן הַבְּרִיל 'ten kámen, (totiž to) olovo' (= 'tu olovnici'), Zach. 4, 10; při dvojí závislosti: נְשָׂאֵי הָאָרוֹן 'nesoucí (pl.) archu úmluvy', Jos. 3, 14.

b) Jméno se suffixem má člen v kontrastu: חֲצִי־אֶל־מוֹל 'polovina jeho' (= lidu) k hoře Gerizím a ta (druhá) polovina jeho k hoře Ebal', Jos. 8, 33.

c) Chce-li se výslovně vyznačiti neurčitost prvního členu, klade se před druhý בֶּן לִישִׁי 'nějaký syn Jišajův' (proti אֶת־בְּרִי־יִשִׁי '(toho) syna Jišajova', 1. Sam. 16, 18 a 22, 9).

Určujícími živly mohou býti i předložky se zájmennými příponami nebo vztahné věty: אֶחָד מֵמֶנּוּ 'jeden z nás'; וְיִשְׁכְּרֵהָ 'ať se opije'.

'bydlící (plur.) v ní'; **אֶל־בֵּית הַסֵּדֶר מִכּוּם אֲשֶׁר יוֹסֵף אָסוּר שָׁם** 'do vězňního domu, místa, v němž Josef byl vězněm' (Gen. 40, 3) (**מָקוֹם** je st. cons. místo st. absol. **מָקוֹם** 'místo').

Před status constructus mohou předstupovati předložky: **בְּאַרְץ מִצְרַיִם** 'v zemi egyptské'.

Pozn. I. Mezi **נִסְמָךְ** a **סוּמָךְ** může býti člen (**שַׁעְרֵי הָעִיר** 'brány města'), směřová koncovka na prvním členu (**בֵּיתָה יוֹסֵף** 'do domu Josefova') nebo předložka před druhým členem: **הָרִי בְּגִלְבּוֹעַ** 'hory v Gilboa'.

Pozn. II. Patří-li k jednomu určenému jménu dva genitivy, opakuje se toto jméno: **אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ** 'Bůh nebe a země'. Je-li nominativ participiem (i zpodstatnělým participiem), neopakuje se a genitivy lze chápati spíše jako adnominální akusativy: **קָנָה שָׁמַיִם וָאָרֶץ** 'tvůrce nebes a země' (t. j. 'jenž stvořil nebesa a zemi').

Pozn. III. **סוּמָךְ** může míti význam genitivu subjektivního, na př. **דְּבַר הַמֶּלֶךְ** 'slovo královo', nebo gen. objektivního, na př. **יִרְאֵת יְהוָה** 'bázeň Hospodinova' (= před H.). Partitivní význam má ve výrazech jako **אֶחָד הָעָם** 'jeden z lidu'. Vyznačuje dále látku, z níž věc je: **כְּלִי זָהָב** 'zlatá nádoba'; nebo povahu: **פֶּרָא אָדָם**, 'divoký osel - člověk' (Gen. 16, 12), t. j. 'člověk mající povahu divokého osla', 'lítý'; nebo pojmenování: **נְהַר הַדִּיקְלָה** 'řeka Tigris'; nebo vlastnost: **אֶרֶץ קֹדֶשׁ** 'země svatosti' = 'svatá země'.

Pozn. IV. Vazbou statu constructu se opisuje podstatné jméno jednoduché: **אִישׁ מִלְחָמָה** 'muž války' = 'bojovník'. Substantivum **בֶּן** má význam formální ve spojeních jako **בֶּן־שְׁלֹשִׁים שָׁנָה** 'třicetiletý'; jindy tvoří z kolektiva označení jednotlivce: **בֶּן־אָדָם** 'syn člověka' = 'člověk', nebo příslušníka určité třídy společenské: **בֶּן־נְבִיא** 'člen stavu prorockého'.

Pozn. V. Jako určení vztahu (limitativní) lze pojímati **סוּמָךְ** ve spojeních jako **מָלֵא יָמִים** 'plný co do dnů' = 'staříčkový' nebo 'mající zemřít'; **נָקִי כַפַּיִם** 'čistý dlaněmi' = 'čistých rukou'. Při překladu do češtiny je nutno převést **סוּמָךְ** často pádem s předložkou nebo i pádem jiným než genitivem, na př. **עֵץ הַחַיִּים** 'cesta k stromu života' (Gen. 3, 24); **מִבְּהַ אֱלֹהִים** 'ubitý od Boha' (Izai. 53, 4), **יָלֹד אִשָּׁה** 'zrozený ze ženy' (Job 14, 1), **שָׂרָפּוֹת אֵשׁ** 'spálené (žen.) ohněm' a pod.

Pozn. VI. Opakuje-li se jméno, stojí prvé v statu constructu, na př. **שַׁבַּת שַׁבַּת** 'sobota co sobota' (1. Paral. 9, 32); také před kopulativním, jde-li o slova v těsné souvislosti: **חֲכָמָה וְדַעַת** 'moudrost a vědění' (Izai. 33, 6).

Pozn. VII. Podle § 41, 3 nebývá více genitivů na sobě závislých vyjádřeno vazbou statu constructu. Ale jsou i výjimky, na př. Gen. 47, 9: **יָמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אֲבֹתַי** 'dny let života otců mých'; Izai. 10, 12: **פְּרִי־גִדְלָה לִבָּב מֶלֶךְ־אֲשׁוּר** 'ovoce pyšného srdce krále asyrského'.

3. Místo genitivu se členem může státi v **סְמִיכוֹת** i genitiv s přivlastňovacím zájmenem přívěsným: **עֵץ הָנִיתוֹ** 'dřevce jeho oštěpu' (1. Sam. 17, 7). Vlivem ztráty přízvuku nastávají v prvním členu genit. spojení rozličné vokalické změny, o nichž níže.

Duálová koncovka nemá v genit. spojení koncové **ם** a **אֵי** se stahuje v **ֵי**: **עֵינַיִם** 'oči' (od **עֵינָן**), **עֵינֵי הַכֹּהֵן** 'oči kněze'. Toto **ֵי** je i v st. constr. v plurálu:

גְּבוּרֵי 'hrdinové', **גְּבוּרֵי מוֹאָב** 'hrdinové mō'ābšti'. U feminina na **ה** se objevuje v st. constr. původní koncovka ***-at**: **מַלְכָּה** 'královna', **מַלְכַּת שֶׁבַע** 'královna sábská' (1. Kr. 10, 1); **מִצְוֹת הַמֶּלֶךְ** 'rozkaz králův'.

Koncovky **ת**, **ת**, **ית** a **ות** se nemění: **אֶדְרֵת אֵלִיהֶוָה** 'plášť Eliášův' (2. Kr. 2, 13). Také v plurálu je **ות** i v statu constr.: **תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל** 'chvalozpěvy Izraele'.

Jména na הַ mají v st. constr. $\text{שָׂדֶה} : \text{הַ}$ 'pole', שָׂדֶה עֵפְרוֹן 'pole Efronovo' (Gen. 23, 17).

§ 43. Připojování přívěsných zájmen (suffixů)

1. Přívěsná zájmena vyjadřují u jmen zpravidla majitele a slouží jako přivlastňovací zájmena. Jinak se vyjadřuje přivlastňovací vztah genitivem: בֶּן־הַמֶּלֶךְ 'syn krále, králův'. Suffixy se dělí v 1) lehké a 2) těžké, v 2. a 3. pl. כֶּם , כֶּן , הֶם , הֶן , které na sebe stahují přízvuk.

2. Připojování suffixů vysvitne z těchto příkladů:

A. Rod mužský: דָּבָר 'slovo', 'věc', st. constr. דָּבָר

a) suffixy singulární u singuláru (jedna věc, jeden majitel):

3. os. m.	דְּבָרָיו	jeho slovo
3. os. ž.	דְּבָרֶיהָ	její slovo
2. os. m.	דְּבָרְךָ	tvé slovo, v pause דְּבָרְךָ
2. os. ž.	דְּבָרְךָ	tvé slovo
1. os. spol.	דְּבָרִי	mé slovo

b) suffixy plurální u singuláru (jedna věc, více majitelů):

3. os. m.	דְּבָרָם	jejich slovo
3. os. ž.	דְּבָרֶיהֶן	jejich slovo
2. os. m.	כֶּם	vaše slovo
2. os. ž.	כֶּן	vaše slovo
1. os. spol.	הֶם	naše slovo

Plurál: דְּבָרִים , st. constr. דְּבָרֵי :

c) suffixy singulární u plurálu (více věcí, jeden majitel):

3. os. m.	דְּבָרָיו	jeho slova
3. os. ž.	דְּבָרֶיהָ	její slova
2. os. m.	דְּבָרְךָ	tvá slova
2. os. ž.	דְּבָרְךָ	tvá slova
1. os. spol.	דְּבָרִי	má slova

d) suffixy plurální u plurálu (více věcí, více majitelů):

3. os. m.	הֶם	jejich slova
3. os. ž.	הֶן	jejich slova
2. os. m.	כֶּם	vaše slova
2. os. ž.	כֶּן	vaše slova
1. os. spol.	הֵם	naše slova

B. Rod ženský: פָּרָה 'kráva', st. constr. פָּרָה

a)	פָּרָתוֹ	jeho kráva
	פָּרָתֶיהָ	její kráva
	פָּרָתְךָ	tvá kráva
	פָּרָתְךָ	tvá kráva
	פָּרָתִי	má kráva
b)	פָּרָתָם	jejich kráva
	פָּרָתֵיהֶן	jejich kráva
	כֶּם	vaše kráva
	כֶּן	vaše kráva
	הֶם	naše kráva

Plurál פָּרוֹת , st. constr. stejně.

c)	פָּרוֹתָיו	jeho krávy
	פָּרוֹתֶיהָ	její krávy
	פָּרוֹתְךָ	tvé krávy
	פָּרוֹתְךָ	tvé krávy
	פָּרוֹתִי	mé krávy
d)	הֶם	jejich krávy
	הֶן	jejich krávy
	כֶּם	vaše krávy
	כֶּן	vaše krávy
	הֵם	naše krávy

Suffixy při množ. čísle začínají vesměs s י , které je tím právě rozpoznávacím znamením pro plurál. — V poesii se vyskytují suffixy הוּ pro 3. os. sg. muž. a יָמָן pro 3. os. plur. muž.

§ 44. Deklinace

Podle rozličných změn, jimž podléhají jména při skloňování, rozoznáváme několik typů deklinačních. Lze je roztržiti takto:

A. Jména mužská a ženská bez koncovky ženské.

1. skupina obsahuje jednoslabičná jména, jejichž samohláskou je ī , ē , ō , ū , která se při skloňování nemění, potom jména se šwā na počátku před přízv. slab. Sem patří jména jako:

שיר 'píseň', ציץ 'květ', איד 'neštěstí', גר 'cizinec', חיק 'ňadra', קול 'hlas', אור 'světlo', גוי 'národ', בכור 'prvorozenec', כוס 'kůň', צור 'skála', לבוש 'oděv', גבול 'mez', 'území', רוח 'duch'; dále sem patří jména dvojslabičná, která mají první slabiku zavřenou s krátkou samohláskou, jako na př. ילד 'váček', a dvojslabičná, jejichž první slabika je zostřená, na př. עמוד 'sloup', צדיק 'spravedlivý', גבור 'hrdina' a j. Dlouhá samohláska trvá v statu constructu i před suffixy.

2. skupina zahrnuje nomina jednoslabičná s $\bar{q}āmaš$ a dvojslabičná s první slabikou zavřenou nebo zostřenou, v druhé pak s $\bar{q}āmaš$. Sem patří: דם 'krev', יד 'ruka', דג 'ryba', משפט 'soud', מכתב 'písmo', 'psaní', מדבר 'poušť', 'step', משכן 'obydlí', מספר 'číslo'; dále sem náleží jména dvojslabičná, která mají první slabiku otevřenou s dlouhou samohláskou, v druhé mají $\bar{q}āmaš$: אוצר 'poklad', כוכב 'hvězda', היכל 'chrám', מוסר 'kázeň', מושב 'sedlo', עולם 'věčnost', a j. Tato jména mají místo $\bar{q}āmaš$ v druhé slabice pataḥ a to v statu constructu a před suffixy těžkými, v plurálu v statu constructu a před těžkými suffixy mají šwā:

משפטים 'váš soud', אוצרותם 'váš poklad', atd., v plur. אוצרותיכם 'vaše poklady'.

Jméno דם má status constructus דם, plur. דמים, st. con. דמי, před těžkými suffixy má ḥiræq: דמכם 'vaše krev'. יד má místo $\bar{q}āmaš$ před těžkými suffixy ידכם: 'vaše ruka'.

3. skupina čítá jména, která mají v prvé (resp. předposlední) slabice $\bar{q}āmaš$, v druhé (resp. poslední) dlouhou samohlásku kromě $\bar{q}āmaš$. Příklady: פקיד 'dozorce', אביב 'klasy', אדון 'pán', גחון 'břicho', חזון 'vidění', 'oraculum', נביא 'prorok', מקום 'místo', כבוד 'čest', נגיד 'vůdce', שלום 'pokoj', זכרון 'paměť', ביהור 'jinoch' a j. Tato jména zkracují $\bar{q}āmaš$ ve šwā,

samohláska v poslední slabice je neměnitelná. Status constructus: פקיד, plurál פקידים, st. con. פקידיו.

4. skupina obsahuje jednoslabičná jména s $\bar{q}āmaš$ a dvojslabičná s $\bar{q}āmaš$ v druhé slabice. V ni zahrnujeme jména: שם 'jméno', איב 'nepřítel', ספר 'písař', שפט 'soudce', מועד 'svátek', participia qal aktivní קטל 'zabíjející', שומר 'hlídající' atd. $\bar{q}āmaš$ se drží v statu constructu v singuláru, před příponami se mění v šwā: שם, שמי, שמם. Dvojí šwā je nahrazováno $\bar{q}āmaš$: שמכם (*šm^hkem). V plurálu je $\bar{q}āmaš$, v st. con. $\bar{q}āmaš$: שמות, שמות. U víceslabičných se mění $\bar{q}āmaš$ v sgōl: ישב 'obyvatel', st. con. ישב, plur. יושבים, st. con. יושביו, se suffixem: יושבכם 'váš obyvatel' (místo *jōš^hkem). Laryngály mají a-ové zabarvení: מזבח 'oltář', st. con. מזבח, plur. מזבחות, st. con. מזבחות, se suffixy: מזבחותיכם, מזבחותי.

5. skupina zahrnuje v sobě jména dvojslabičná, která mají 1. v obou slabikách $\bar{q}āmaš$,

2. v první slabice $\bar{q}āmaš$ a v druhé $\bar{q}āmaš$,

3. v první slabice $\bar{q}āmaš$ a v druhé $\bar{q}āmaš$.

Příklady: 1) דבר 'slovo', חכם 'mudřec', כנף 'křídlo', בשר 'maso', דגן 'obilí', זהב 'zlaté', מטר 'dešť', משל 'průpověď', רעב 'hlad'; 2) לבב 'srdce', ענב 'hrozen', צלע 'žebro'; 3) זקן 'stařec', גדר 'hradba', ירד 'hýždě', חצר 'ohrada', 'dvůr', כתף 'ramě', שכן 'obyvatel', 'soused'.

První samohláska ($\bar{q}āmaš$ nebo $\bar{q}āmaš$) se mění při flexi v šwā, které je u laryngálů compositum, před těžkými suffixy dává dvojí šwā $\bar{q}āmaš$, někdy $\bar{q}āmaš$. Druhá samohláska se mění v $\bar{q}āmaš$, v plurálu před těžkými suffixy v šwā; před lehkými suffixy trvá:

דבר, st. con. דבר, pl. דברים, st. con. דברי, s těžkým suffixem זכרון, זכרון, st. con. זכרון, pl. זכרונם, st. con. זכרונם, s těž. suff. זכרונם.

Jména **יָרֵךְ** a **נָדָר** mají v sg. statu constructu tvary **יָרֵךְ** a **נָדָר**. **כַּתְּכֶם** má v sg. před těž. suffixem **כַּתְּכֶם**.

Do 6. skupiny patří t. zv. segolata. Jsou to dvojslabičná jména s pomocným vloženým vokálem mezi 2. a 3. radikálem. Tímto vokálem je nejčastěji **ו**, v sousedství laryngálů **א**, po **י** **י**. Segolata vznikla z původních jednoslabičných základů.

1. typ **qatl*: **malk*, z toho **מַלְךְ**. Mezi 2. a 3. souhlásku bylo vsunuto pomocné **ו**, k němuž se první **מ** připodobnilo v **מַ**. Přízvuk je na první slabice. Ve flexi se objevuje před suffixy původní **ו**: **כֶּלֶב** 'pes' (arab. *kalb*), st. cons. **כֶּלֶב** (stejný jako st. absol.), plur. **כְּלָבִים** (vl. od dvojslabičného základu **kalab*), st. cons. **כְּלָבִי**. Se suff.: **כְּלָבִי** 'můj pes', **כְּלָבֵיכֶם** 'vaši psi'.
2. typ **qill*, původní jednoslab. základy s **ו**: **sipr*, z toho **סֵפֶר** 'kniha'; i tam se objevuje před suffixy původní **ו**: pl. st. cons. **סִפְרֵי**, se suff. **סִפְרֵי** 'má kniha'.
3. typ **qull*, z jednoslab. tvaru s původním **ו**: **qumš*, z toho **קָמִין** 'hrst'; před suffixy se objeví **ו**: **קָמִי**. U některých jmen místo **ו** je **א**, na př. **קָדֵשׁ** 'svatost', se suff. **קָדֵשִׁי** 'má svatost'. Někdy je kolísání u téhož jména: **גָּדֹל** 'velikost', 'vznešenost', se suff. **גָּדֹלִי** i **גָּדֹלִי** (žalm 150, 2). — Je-li 3. radikálem **ג** **רַגְבַּת** má po šewā v sg. i du. dāḡeš (vysl. se explosivně), v plur. i po šewā quiescens je bez dāḡeš (vysl. se spiranticky). (§ 9, 3, pozn. III.)

K segolatům patří tříradikální jména se středním **ו** s vokalisací **וּ**: **זֵית** 'oliva', **בֵּית** 'dům', **לֵיל** 'noc', **עֵין** 'oko', 'pramen vodní', nebo se středním **י** a vokalisací **יִ**: **מוֹת** 'smrt'. V st. cons. se stahuje **-aji-** v **ē**: **זֵית**, **בֵּית**, **לֵיל**, **עֵין**. **-āwæ-** se mění v **ō**: **מוֹת**. Totéž stažení je i v plurálu: **זֵיתִים**, **בֵּיתִים**, **מוֹתִים**; **בָּתִּים** *bātīm* (§ 11, 5).

Segolaty jsou i jména na **ו** s předchozím šewā, která jsou odvozena od kořenů třetí **ו**, jež se mění na konci slova v samohlásku **ī**, uprostřed slova zůstává: **פְּרִי** 'plod', **אֲרִי** 'lev', **הָרִי** 'nemoc', se suff. **פְּרִיִּי**, **אֲרִיִּי**, **הָרִיִּי**. Podobně jména na **י** (od kořenů na třetí **ו**): **שָׁחַי** 'plování' (Ezech. 47, 5), **תָּהוּ** 'pustota', **בָּהוּ** 'prázdnota', se suff. **שָׁחַיִּי** 'mé štěstí', žalm 30, 7 (od **שָׁלוּ**).

7. skupina tvoří jména, odvozená od kořenů, které mají obě souhlásky poslední stejné (mediae geminatae). V absolutním dosloví zdvojení zmizí, ale objeví se před koncovkou a příponou: **דָּב** 'medvěd' (**dubb*), pl. **דְּבִים** *dubbīm*. Sem patří jména jako **חֵק** 'zákon', st. cons. **חֵק** (*hāq*), se suff. **חֵקִי**; **יָם** 'moře', st. cons. **יָם**, pl. **יָמִים**; **אִם** 'matka', st. cons. **אִם**, se suff. **אִמִּי** 'jeho matka'; **עֵז** 'moc', se suff. **עֵזִי**; **חֵץ** 'šíp', se suff. **חֵצִי**; **רַב** 'mnohý', pl. **רַבִּים**. Nominativní **א** trvá: **גֵּן** 'zahrada', se suff. **גֵּנִי**; nominat. **ī** trvá: **אִי** 'ostrov', se suff. **אִיִּי**, pl. **אִיִּים**, st. cons. **אִיִּי**.

Do 8. skupiny patří jména s koncovým **ה**, která mění **ו** v **ו** ve st. const.: **שָׂדֶה** 'pole', st. cons. **שָׂדֶה**, pl. **שָׂדֵה**, st. cons. **שָׂדֵה**; **קִנְיָה** 'třtina', st. cons. **קִנְיָה**, pl. **קִנְיָה**, st. cons. **קִנְיָה**. Podobně **מִטָּה** 'hůl', **מִרְאָה** 'pohled', 'vzhled'. Též participia **qal** třetí **ו** a **י**: **חֹזֶה** 'prorok', 'vidinář', **רֹעֶה** 'pastýř' a pod. **ה** po šewā se nepíše a jeho samohlásku dostává předcházející souhláska: **חֹזִי** 'můj prorok', pl. **חֹזִים**. **ה** je jen v suff. 3. os. sg. muž. rodu.: **רוֹעֵהוּ** 'jeho pastýř', **שָׂדֵהוּ** 'jeho pole'.

B. Jména ženského rodu se ženskými koncovkami se skloňují podle týchž pravidel. Největší množství feminin má koncovku **ה**, někdy též **ת**: **פְּרוֹסָה** 'kopyto', **קַדִּידָה** 'kadidlo'. Místo **ת** je u laryngálů **תּוֹכָהּ** 'pokárání'. Plur. na **וֹת**: **פְּרוֹסוֹת**.

Jména s koncovou vokalisací **ה** mají v st. constr. místo toho vokalisací **ת**, stejně i jména na **ה**: **יִבְשָׁה** 'souš', st. cons. **יִבְשָׁת**.

דְּבִלָה 'fik', st. cons. דְּבִלָת. V plur. má status cons. koncovku stejnou jako st. absol.: תְּפִלּוֹת דָּוִד 'modlitby Davidovy'.

V duálu jsou koncovky st. cons. stejné jako v plur., totiž יָדִים 'ruce', st. cons. יָדִי; קַרְנִים 'rohy' קַרְנֵי. Připojování suffixů děje se stejně jako v plur. (Přehled všech deklinací v paradigmatech č. 1—24.)

§ 45. Jména nepravidelná

Zvláštní skupinu deklinační tvoří substantiva, která mají v statu constructu a v plurálu tvary, jejichž tvoření nesouhlasí leckdy s obecnými pravidly. Zvláštnosti forem jsou arci vysvětlitelné z forem předhebrejských, zrekonstruovaných srovnávací metodou a z analogií tvaroslovných i kmenoslovných. Sem náleží tato substantiva:

A. Jména příbuzenská:

1. אָב 'otec', status constr. אָבִי, plur. s koncovkou ženskou אִבּוֹת, st. cons. אִבּוֹת. Se suffixy k sg.:

Sg.	3. os. m.	אָבִי	Pl.	3. os. m.	אֲבִיהֶם
	3. os. ž.	אֲבִיהָ		3. os. ž.	אֲבִיהָּ
	2. os. m.	אֲבִיךָ		2. os. m.	אֲבִיכֶם
	2. os. ž.	אֲבִיךָּ		2. os. ž.	אֲבִיכֶן
	1. os. spol.	אָבִי		1. os. spol.	אֲבִינוּ

Se suffixy k pl.:

Sg.	3. os. m.	אֲבוֹתָיו	Pl.	3. os. m.	אֲבוֹתֵיהֶם
	3. os. ž.	אֲבוֹתֶיהָ		3. os. ž.	אֲבוֹתֶיהָּ
	2. os. m.	אֲבוֹתֶיךָ		2. os. m.	אֲבוֹתֶיכֶם
	2. os. ž.	אֲבוֹתֶיךָּ		2. os. ž.	אֲבוֹתֶיכֶן
	1. os. spol.	אֲבוֹתֵי		1. os. spol.	אֲבוֹתֵינוּ

2. אָח 'bratr', st. constr. אָחִי, pl. אֲחִים, st. cons. אָחִי. Se suffixy: אָחִי 'můj bratr', אֲחֵיהֶם 'jejich bratr', אֲחֵינוּ 'náš bratr', אָחִיו 'jeho bratři', אֲחֵיהָ 'její bratři', אָחִי 'moji bratři', אֲחֵיהֶם 'jejich bratři', אֲחֵינוּ 'naši bratři'.

3. חָם 'tchán', fem. חֲמוּת 'tchyně', skloňuje se jako אָח a אָחוֹת. Se suffixy: חֲמוּתָּהּ 'její tchán', חֲמוּךְ 'tvůj tchán', חֲמוּתָּהּ 'její tchyně'.

4. אָחוֹת 'sestra', st. con. אָחוֹת, pl. אֲחֵיות, st. con. אֲחֵיות a אָחוֹת. Se suffixy: אָחוֹתוֹ 'jeho sestra', אָחוֹתְךָ 'tvoje sestra', אָחוֹתִי (אֲחֵיתִי) 'mé sestry', אָחוֹתֶיךָ 'tvé sestry' atd.

5. בֶּן 'syn', st. constr. בֶּן, pl. בָּנִים, st. constr. בָּנֵי. Se suffixy: בָּנוּ 'jeho syn', בָּנָהּ 'její syn', בָּנְךָ 'tvůj syn' (m.), בָּנְךָ 'tvůj syn' (ž.), בָּנִי 'můj syn', בָּנֵם 'jejich syn', בָּנֶכֶם 'váš syn', בָּנֵנוּ 'náš syn', בָּנָיו 'jeho synové', בָּנֶיהָ 'její synové', בָּנֵי 'moji synové', בָּנֵיהֶם 'jejich synové', בָּנֵינוּ 'naši synové'.

6. בַּת 'dcera', st. constr. בַּת, plur. בָּנוֹת, st. con. בָּנוֹת. Se suffixy: בָּתִּי 'moje dcera', בָּנוֹתִי 'mé dcery', בָּתּוֹ 'jeho dcera', בָּתֵּינוּ 'naše dcera', בָּנוֹתָיו 'jeho dcery' atd.

B. Jiná slova:

7. אִישׁ 'muž', st. con. אִישׁ, pl. אֲנָשִׁים, pl. st. con. אֲנָשֵׁי. Se suffixy: אִישׁוֹ 'jeho muž', אִישָׁהּ 'její muž', אֲנָשָׁיו 'jeho muži', אֲנָשֵׁי 'moji muži', אֲנָשֵׁיהֶם 'jejich muži' atd.

8. אִשָּׁה 'žena', st. con. אִשָּׁה, plur. נָשִׁים, st. con. נָשֵׁי. Se suffixy: אִשָּׁתִּי 'má žena', אִשָּׁתּוֹ 'jeho žena', אִשָּׁתְךָ 'tvoje žena', נָשָׁיו 'jeho ženy', נָשֵׁינוּ 'naše ženy', נָשֵׁיהֶם 'jejich ženy'.

9. אָמָה 'služebnice', pl. אֲמָהוֹת, st. con. אֲמָהוֹת, se suffixy: אֲמָתוֹ, אֲמָתְךָ, אֲמָתֵינוּ, אֲמָתֵיהֶם.

10. רֹאשׁ 'hlava' (*raš > rāš > rōš), pl. רִאשִׁים, st. con. רִאשֵׁי. Se suffixy: רִאשֵׁי 'má hlava', רִאשֶׁכֶם 'váše hlava', רִאשָׁיו 'jejich hlavy' atd.

11. יום 'den', pl. ימים, du. יומים. St. cons. pl. ימי. Se suffixy: ימיו 'jeho dny', ימיהם, ימיהם atd.

12. שנה 'rok', st. con. שנת, se suff. שנתו. Plur. שנים a שנות, st. con. שני, שנות, se suffixy: שניו, שניהם, שנותיו. Duál zní שנתים.

13. שמים 'nebe', je plurál; st. con. שמי, se suff. שמיכם, שמיך.

14. מים 'voda', jen plurál; stat. con. מי, zdvojený tvar מימי. Suffixy se připojují jen k druhému tvaru: מימיכם, מימיך.

15. עיר 'město', plur. ערים.

16. שט 'zadek', se suffixem 3. pl. שתותיהם (2. Sam. 10, 4). Plur. zní שתות, ve významu 'základy' (žalm 11, 3, Izai. 19, 10, znamená přeneseně 'sloupy', 'předáci').

17. שר 'prs', duál שרים, se suffixy שריהם, st. con. שרי.

18. פה 'ústa', st. con. פי, pl. פיות, se suffixy, srv. § 28.

19. קשת 'luk', pl. קשתות. ש. bývá před suffixy zdvojeno: קשתותיו 'jeho luky', קשתותם 'jejich luky'.

20. דלת 'dveře', pl. דלתות, se suff. דלתותיו 'jeho dveře'; du. דלתים, st. cons. דלתי.

21. אל 'bůh', pl. אלים (Exod. 15, 11. Dan. 11, 36; žalm 29, 1; žalm 89, 7), z pův. *ilu, pův. 'božstvo', 'božská moc'; etymolog. příbuzné je slovo, jehož se užívá většinou v plur. אלהים, st. cons. לאלהי (se suff. אלהי, אלהי, řídčeji v sg. אלה (se suff. לאלהי, Hab. 1, 11). Význam obou slov není stejný a o něm poučují slovníky.

22. פחה 'místodržitel', st. cons. פחת, pl. פחות, se suff. פחותיה 'její místodržitelé'; st. cons. zní též פחותות pahawōt se vsunutým ן.

23. מת, doloženo jen v plur. מתים 'lidé'. (V Deuter. 2, 34 a 3, 6 je מתם).

24. יד 'ruka', st. con. יד, se suffixy: ידו, ידי, ידכם, ידך; duál ידים, st. con. ידי, se suff. ידיך, ידיכם, plurál ידות,

st. con. ידות, má význam 'osy kol', 1. Král. 7, 32, též 'čepy', Exod. 26, 17.

25. פאה 'okraj', st. con. פאת, pl. פאות, st. con. פאתי.

26. שפה 'ret', st. con. שפת, du. שפתים, st. con. שפתי. Plur. st. cons. שפתות. Se suffixy: שפתו 'jeho ret', שפתיו 'jeho oba rty', שפתותיהם 'jejich rty'.

27. כלי 'nádob', plur. כלים, constr. כלי, se suffixy: כליה 'tvá nádoba', כליהם 'jeho nádoby', כליהם 'jejich nádoby'.

28. שׂה 'ovce', st. con. שה, se suffixy doloženo v Deut. 22, 1: שׂה 'jeho ovce' a v 1. Sam. 14, 34: שׂה 'jeho ovce'.

§ 46. Přídavná jména

1. Skloňováním se neliší příd. jména od podstat. jmen. Femininum se tvoří taktéž příponou הָ: קטן 'malý', קטנה 'malá'. Plurál קטנים. V duálu příd. jména nejsou doložena.

2. Doplnkové přídavné jméno se klade za své podstatné, jež je ve větě podmětem: הבית הגדול 'dům je velký'. Chce-li se doplněk zdůrazniti, stojí napřed: הגדול האלהים 'veliký jest Bůh'. Přívlastkové příd. jméno stojí za svým substantivem a má člen, je-li i substantivum determinováno: בית גדול '(nějaký) velký dům', הגדול הבית 'ten velký dům'. Po jméně se suffixem: אחותה 'její menší sestra'. Po vlastním jméně: ירושלם הגדולה 'velký Jerusaleml'.

3. Smysl příd. jmen mají často různé obraty:

1. značí-li se látka, z níž je věc vyrobena, užíváme obratu, v němž je jméno látky určující částí v statu constructu, t. j. na druhém místě této vazby: כלי זהב 'nádob z zlata' = 'zlaté nádoby'; קרני ברזל 'železné rohy' (1. Král. 22, 11) a p.

2. vlastnost se naznačuje podstatným jménem abstraktním za sub-

stantivy, která v tomto případě sklesnou na slova formálního významu: **חֵיל** 'síla', **בֶּן-חֵיל** 'silák', doslovně 'syn síly'; **בֶּן-עוֹלָה** 'zlosyn' ('syn nepravosti'); **בֶּן-שֶׁמֶן** 'tlustý' ('syn tuku'); **בֶּן-שָׁחִין** 'zpupný' ('syn zpupnosti'); **בֶּן-מוֹת** 'hoden (nebo určen k) smrti' ('syn smrti', 1. Sam. 20, 31) (ale **בֶּן-יוֹקָנָן** v Gen. 37, 3 znamená 'syn stáří!'); **בֶּן-עֲנִי** 'ubohý'; **בֶּן-בְּלִיעַל** 'ničemný'; **בַּת-צָר** 'dcera Tyru' = 'lid tyrský', 'Tyřané', (žalm 45, 13); **בַּת-עַמִּי** 'dcera lidu mého' = 'moji soukmenovci' (Izai. 22, 4); **בַּעַל כְּנָפַיִם** 'pán křídel' = 'okřídlený', 'pták' (Kaz. 10, 20); **אִישׁ דָּמִים** 'muž krví' = 'krvavý'; **אִישׁ לֵבָב** 'muž srdce' = 'rozumný', 'pevného charakteru'; **אֲנָשֵׁי הַשָּׁם** 'muži jména' = 'slavní' (Gen. 6, 4) atd.

3. Vlastnost bývá vyjádřena někdy jménem podstatným, jež se prostě přiřadí: **אֲמָרִים אֱמֶת** 'výroky pravda' = 'pravdivé výroky' (v Přísl. 22, 21 je **אֲמָרֵי אֱמֶת**).

§ 47. Vyjádření stupňů přídavných jmen.

1. Pro komparativ a superlativ nemá hebrejšтина zvláštních tvarů s koncovkou, nýbrž je opisuje normálním tvarem adjektiva (positivem) a před přirovnávaný pojem klade předložku **מִן** 'z', 'od': **גָּבַהּ מִכָּל-הָעָם** ('vysoký z všeho lidu' = 'vyšší než všechen lid', 'nad všechen lid povýšenější', nejvyšší z všeho lidu', o postavě Saulově, 1. Sam. 9, 2.) **מֶתוֹק מִדָּבָשׁ** 'sladší než med' (Soudc. 14, 18), **חָכָם מִמֶּלֶךְ** 'moudřejší než král'. Místo adjektiva může býti před **מִן** též slovesný tvar: **וַיִּגְבֶּה מִכָּל-הָעָם** (1. Sam. 10, 23) 'a převyšoval všechen lid', 'byl vyšší než všechen lid'; **וַיִּשְׂרָאֵל** 'a Izrael miloval Josefa (více) než všechny své syny' (Gen. 37, 3). **כִּי-אֶתּוֹ אָהַב אֲבִיהֶם מִכָּל-אֶחָיו** 'že ho miloval otec jejich (více) než všechny bratry jeho' (Gen. 37, 4). 'Větší', 'starší' atd. vyjadřuje se přídavným jménem se členem: **הַקָּטָן הַגָּדוֹל** atd.

2. Superlativ se vyznačuje určitým členem před adjektivem: **וְדָוִד הוּא הַקָּטָן** znamená též 'největší'; **וְדָוִד הוּא הַקָּטָן** (1. Sam. 17, 14) 'a David byl nejmladší'. Srv. Gen. 42, 13; Jon. 3, 5. Jiné opsání děje se pomocí spojení substantiva s následujícím genitivem plurálu téhož jména: **מֶלֶךְ מַלְכִּים** 'král králů' = 'nejpřednější král'; **שִׁיר הַשִּׁירִים** 'píseň písní' = 'nejlepší píseň'; **עֶבֶר עֲבָדִים** 'sluha sluhů' = 'nejnižší sluha'. Za pozitiv je možno postaviti i slovo **מְאֹד** 'velmi': **טוֹב מְאֹד** 'velmi dobrý' = 'nejlepší', **רַע מְאֹד** 'velmi zlý'. Před substantivum se klade neodlučitelná předložka **כִּי**: **הַיָּפָה כִּי** 'nejkrásnější z žen' (Pís. 1, 8). Superlativní význam je i ve spojení jako **זֶקֶן בֵּיתוֹ** 'nejstarší (z) jeho domu' (Gen. 24, 2.)

ČÍSLOVKY

§ 48. Číslovky základní

U základních číslovek rozeznává se status absolutus a status constructus. Jednotlivé tvary znějí pro číslovky 1—10:

	pro rod mužský:		pro rod ženský:	
	st. absolut.	st. constr.	st. absolut.	st. constr.
1	אֶחָד	אֶחָד	אֶחָת	אֶחָת
2	שְׁנַיִם	שְׁנֵי	שְׁתֵּים	שְׁתֵּי
3	שְׁלֹשָׁה	שְׁלֹשָׁת	שְׁלֹשׁ	שְׁלֹשׁ
4	אַרְבָּעָה	אַרְבַּעַת	אַרְבַּע	אַרְבַּע
5	חֲמִשָּׁה	חֲמִשָּׁת	חֲמֵשׁ	חֲמֵשׁ
6	שֵׁשׁ	שֵׁשֶׁת	שֵׁשׁ	שֵׁשׁ
7	שִׁבְעָה	שִׁבְעַת	שִׁבְעַת	שִׁבְעַת
8	שְׁמֹנֶה	שְׁמֹנֶת	שְׁמֹנֶה	שְׁמֹנֶה
9	תְּשֻׁעָה	תְּשַׁעַת	תְּשַׁע	תְּשַׁע
10	עֶשְׂרֵה	עֶשְׂרֵת	עֶשֶׂר	עֶשֶׂר

Číslovka 1 má v statu absolutu žen. rodu v pause tvar **אַחַת**; číslovka 2 v st. abs. muž. rodu v pause **שְׁנַיִם**, u rodu žen. **שְׁתַּיִם**.

Pozoruhodné je, že číslovky rodu mužského mají zakončení ženské **הַ** pro čísla od 3 do 10, číslovky rodu ženského jsou od 3—10 bez koncovky ženské.

Číslovky od 11—20:

	pro rod mužský:	pro rod ženský:
11	אֶחָד עֶשֶׂר	אַחַת עֶשְׂרֵה
	עֶשְׂתֵּי עֶשֶׂר	עֶשְׂתֵּי עֶשְׂרֵה
12	שְׁנֵי עֶשֶׂר	שְׁתֵּי עֶשְׂרֵה
	שְׁנַיִם עֶשֶׂר	שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה
13	שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר	שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה
14	אַרְבָּעָה עֶשֶׂר	אַרְבַּע עֶשְׂרֵה
15	חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר	חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה
16	שֵׁשׁ עֶשֶׂר	שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה
17	שִׁבְעָה עֶשֶׂר	שִׁבַּע עֶשְׂרֵה
18	שְׁמֹנֶה עֶשֶׂר	שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה
19	תְּשַׁעָּה עֶשֶׂר	תְּשַׁע עֶשְׂרֵה
20	עֶשְׂרִים	= muž.

Tyto číslovky jsou složeny u mužského rodu ze statu constructu příslušné jednotky a z tvaru **עֶשֶׂר** u číslovek 11 a 12, u ostatních je tvar pro normální jednotku s následujícím **עֶשֶׂר**. U ženského rodu je pro 11 a 12 status constructus jednotky s tvarem **עֶשְׂרֵה** a u dalších status constructus jednotek rodu ženského s **עֶשְׂרֵה**.

Číslovky od 21 do 99 se tvoří tak, že jednotka v tvaru prostém stojí buď před desítkou nebo za desítkou, následující slovo má spojku **וְ**: 21 **אַחַד וְעֶשְׂרִים** nebo **עֶשְׂרִים וְאַחַד**. U jednotek se rozeznává rod. Tvary pro desítky jsou:

30	שְׁלֹשִׁים	70	שִׁבְעִים
40	אַרְבָּעִים	80	שְׁמֹנִים
50	חֲמִשִּׁים	90	תְּשַׁעִּים
60	שִׁשִּׁים		

100 je substantivum ženského rodu **מֵאָה**, st. cons. **מֵאָת**.

200 duál: **מֵאָתַיִם**; ostatní stovky se vyjadřují statem constructem jednotky a plurálem **מֵאוֹת**: **שְׁלֹשׁ מֵאוֹת**, 300.

1000 je substantivum **אַלְפָּה**, 2000 duál **אַלְפַּיִם**, vyšší tisícovky se skládají ze statu constructu maskulina a plurálu **אַלְפִּים**: 3000 zní **שְׁלֹשַׁת אַלְפִּים**. 10.000 je buď **עֶשְׂרֵת אַלְפִּים** nebo **רִבְבָּה** „množství“, později i **רַבּוּא**, **רַבּוּא**. 20.000 **עֶשְׂרִים אַלְפָּה** nebo **שְׁתֵּי רִבּוֹא** nebo **שְׁתֵּי רַבּוֹת**.

Jak se vyjadřuje počítaný předmět, plyne z následujících příkladů: **מְקוֹם אֶחָד** 'jedno místo', **אִשָּׁה אַחַת** 'jedna žena'; **שְׁנֵים כְּלָבִים** 'dvě psi', **שְׁתַּיִם נָשִׁים** 'dvě ženy'; **שְׁנֵים** a **שְׁתַּיִם** stojí někdy vzadu: **עָרִים שְׁתַּיִם** 'dvě města'. Se suffixem:

שְׁנֵיהֶם 'oni dva'. **שְׁלֹשָׁה מְלָכִים** 'tři králové', **שְׁלֹשׁ עָרִים** 'tři města'; někdy přichází i status constructus: **שְׁלֹשַׁת יָמִים** 'tři dny', nebo stojí číslovka vzadu: **בְּנוֹת שְׁלֹשׁ יָמִים** 'tři dcery'. Od 11 výše stojí číslovka buď před počítaným předmětem nebo po něm: **שְׁנַיִם עֶשֶׂר נְשִׂאִים** 'dvanáct knížat', nebo **שְׁבַטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנַיִם עֶשֶׂר** 'dvanáct kmenů izraelských'. Některá často počítaná substantiva jsou v singuláru: **שִׁבְעָה עֶשֶׂר אִישׁ** 'sedmáct mužů'. Jsou to kromě **אִישׁ** ještě: **בָּקָר** 'skot', **יּוֹם** 'den', **נֶפֶשׁ** 'individuum', 'osoba', **עִיר** 'město', **שֶׁקֶל** 'dvojdachma' atd., **אֶמְדָּה** 'loket', **אֶלְפָּה** 'tisíc', **חֹדֶשׁ** 'měsíc kalendářní', **לַיְלָה** 'noc',

שנה 'rok' (srv. Jerem. 52, 21; 2. Sam. 2, 30 a j.). U těchto jmen není plurálu ani po číslovkách od 20 výše: שלשים איש 'třicet mužů'. Je-li jméno počítaného předmětu napřed, je v plurálu: פרות שבעים 'sedmdesát krav'. Číslo, složená z desítek a jednotek, mají počítaný předmět buď v singuláru vzadu nebo v plurálu vpředu nebo po každé části, při čemž se shoduje v čísle:

שבעים ושבעה איש	sedmdesát sedm mužů;
תשעים ושנים	těch dvaasedesát týdnů;
תשעים שנה ותשע שנים	devadesát let a devět let = 99 let.
מאה איש	sto mužů
עשרת אלפים איש	10.000 mužů
מאה נביאים	sto proroků
אלפי אלם	tisíce beranů (אלפי je status constr. od plurálu אלפים).

Jména, která značí údaj časový nebo kus nebo váhu, bývají někdy vynechávána, mohou-li se vyrozuměti ze souvislosti: עשרה לחם 'deset bochníků chleba' (vynecháno je slovo כפר 'bochník'; 1. Sam. 17, 17); עשרה זהב 'deset šiklů zlata' (vynecháno שקל, Gen. 24, 22) atd.

§ 49. Číslovky řadové

ראשון	první	ששי	šestý
שני	druhý	שביעי	sedmý
שלישי	třetí	שמיני	osmý
רביעי	čtvrtý	תשיעי	devátý
חמישי	pátý	עשירי	desátý

Feminina se tvoří příponami: 1. ראשונה 'prvá', שניה 'druhá', שלישית 'třetí' a pod. 2. ית od číslovek končících v mask. na י: שנית, שלישית, עשירית. souvisí se jm. ראש 'hlava'.

Pro číslovky řadové od 11 se užívá číslovek základních (srv. Gen. 14, 5 a j.). Při datování podle roků, měsíců a dní užívá se rovněž místo řad. číslovek čísl. základních (1. Král. 15, 28: בשנת שלש 'v 3. roce Asově'; Gen. 7, 11: בשבעה עשר יום לחדש 'v 17. dni toho měsíce'; Esther 9, 1: בשנים עשר חדש 'v 12. měsíci').

§ 50. Ostatní druhy číslovek

a) Násobné: אחת 'jednou', שתיים 'dvakrát', שבע 'sedmkrát' (to jsou feminina číslovek základních.) Také duály ženských číslovek základních slouží jako násobné: שבעתים 'sedmkrát' (Gen. 4, 24).

Opisování se děje pomocí slov פעם 'krok', רגלים 'kroky' (Exod. 23, 14. Num. 22, 28 a 22, 32), מנים (Gen. 31, 7 a 41) 'díly', 'vices', nebo ידות (Dan. 1, 20. Gen. 43, 34. 2. Sam. 19, 44) s týmž významem: פעמים 'dvakrát', שלש פעמים 'třikrát', nebo עשרת מנים 'desetkrát'; עשר ידות 'desetkrát'; פעם אחת 'jednou'.

Ženské tvary řadových číslovek mohou mít též funkci násobných: שנית 'po druhé'; פעם חמישית 'po páté' (Nehem. 6, 5).

b) Podílné: vyjadřují se opakováním základních číslovek: שנים שנים 'po dvou', ששה ששה 'po šesti', též se spojkou: שש ושש. I počítaný předmět může být opakován (Num. 13, 2).

c) Zlomkové: ženské tvary řadových číslovek: תשיעית 'devítina', עשירית 'desetina'; někdy přicházejí i tvoření od číslovkových kořenů s vokalisací _ (u laryngálů _): חמש 'pětina', רבע 'čtvrtina'. Zvláštní tvary jsou:

pro polovinu חצי (Exod. 24, 6 a j.),

pro třetinu, שליש, jako míra (Izai. 40, 12),

pro desetinu עשרו (plur. עשרונים), též jako míra pro obilí a mouku (Lev. 14, 10 a j.)

§ 51. Úvod a rozdělení

1. U hebrej. slovesa rozeznávame:

- a) osobu, jež je trojí. V 2. a 3. os. je rozlišen muž. a žen. rod, 1. os. je společná oběma rodům;
- b) číslo, které je dvojí: singulár a plurál. Duál u sloves není;
- c) čas, jenž vyjadřuje především dokonavost nebo nedokonavost děje spolu s časovými vztahy;
- d) způsob, jenž je u perfekta jen indikativ, u imperfekta vedle indikativu ještě jussiv (modus apocopatus), kohortativ (voluntativ, energicus) a imperativ.
- e) odvozené kmeny čili konjugace, vyjadřující jednak slovesný rod (aktivum, passivum a reflexivum), jednak míru děje a okolnosti jej provázející.

Jmenné tvary slovesné jsou participia a infinitivy.

2. Slovesný kořen má tři souhlásky kořenné (radikály), výjimečně i čtyři. Podle nich dělíme slovesa na dvě skupiny:

A. Do první patří slovesa t. zv. silná, která mají ve všech tvarech všechny radikály ve výslovnosti zachovány. Zvláštní jejich skupinu tvoří ta slovesa, která mají některý ze tří radikálů laryngál (ח, ע, ה) po př. ה. K silným slovesům patří i ta, která mají ח na druhém místě a většina s ח na prvním místě.

B. Slabá slovesa jsou taková, v jejichž tvarech někdy nebo vždy některý z radikálů ve výslovnosti mizí nebo se mění. **1.** jako 1. radikál se v mnoha tvarech asimiluje, **2.** jako 1. radikál odpadá ve výslovnosti někdy, jako 3. radikál vždy. **3.** a **4.** působí značné změny, ať jsou na kterémkoli místě. Zvláštní tvary mají také slovesa, u nichž druhý a třetí radikál jsou stejné. Některá slovesa mají takové souhlásky na dvou místech (dvojnásob slabá).

C. Podle toho dělíme slovesa na tyto třídy:

1^a. silná (pravidelná) typu כֶּטֶל.

- 1b. laryngální a to: α) s laryngálem na 1. místě (I. lar.)
β) „ „ 2. „ (II. lar.)
γ) „ „ 3. „ (III. lar.)

2^a. Slovesa slabá s — ; na prvním místě (I. n)

2 ^b .	„	„	„ α) N	„	„	„	(I. ^o)
2 ^c .	„	„	„ β) N	„	třetím	„	(III. ^o)
3 ^a .	„	„	„ — 1a	„	třetím	„	(III. infirmæ)
3 ^b .	„	„	„ — 1a	„	prvním	„	(I. w, j)
3 ^c .	„	„	„ — 1a	„	druhém	„	(II. w, j)
4.	„	„	„	„	druhým a třetím radikálem stejným	„	(II. geminatae).

5. Slovesa dvojnásob slabá, která mají zároveň:

- a) III.³ a I. n: נִשָּׂא 'zdvihl, nesl'.
b) III. infir. a I. n: נֹטֵה 'roztáhl'.
c) II. gem. a I. j nebo I. n: יָלַל 'bědoval'; נָחַס 'chřadl'.
d) III. infir. a I. j: יָפָה 'zářil, byl krásný'.
e) III.³ a I. j: יָצָא 'vyšel'.
f) III. infir. a I.³: אָבַה 'chtěl, zamýšlel'.
g) III.³ a II. w: בָּנָא 'vejítí'.

6. Slovesa čtyřsohlásková o 4 radikálech.

3. Nejlépe se objevují kořenné souhlásky v nejjednodušším slovesném tvaru, jímž je 3. os. sg. muž. perf. základního kmene (qal) a tímto tvarem jsou uváděna slovesa ve slovnících. Výjimku činí slovesa mediae wāw a mediae jōd, která jsou uváděna svými infinitivy, v nichž se slabé hlásky objevují, kdežto v 3. os. sg. muž. perf. qal nejsou: kořen *qwm*, perf. קָם 'vstal', infin. קוֹם; kořen *bjn*, perf. בָּן 'pozoroval', infin. בִּין.

4. Označení příslušnosti některého slovesa k slovesné třídě děje se často v gramatikách se zkratkou a to takto. Vzorem slovesa je

sloveso **פָּעַל** 'dělal', jehož tři souhlásky vyznačují umístění radikálů ostatních sloves. První radikál se značí **פ**, druhý **ע**, třetí **ל**. Na př. je sloveso **נָשָׂא** označováno **פ"י**, protože má nūn na místě prvním, t. j. u vzoru na místě **פ**; nebo **קָוָה** je značeno **ע"ו** jako **צִיץ** jako **ל"א**, **יָצָא** jako **פ"י** a **ל"א** a pod. Slovesa mediae geminatae se značí **ע"ע**.

5. Vokalisace aktivních (přechodných) sloves je $\bar{a}$ ($\bar{a}-a$); odpovídá zřetelně staré vokalisaci akt. sloves $a-a$ (srv. arab. *qatala*.) Slovesa neutrická se tvořila často od příd. jmen s vokalisací $a-i$ (*daqin* 'starý') a $a-u$ (*hasun* 'krásný') a proto jejich vokalisace byla původně **daqina*, **hasuna* (dosud tak v arabštině). V hebr. náležitými změnami samohláskovými máme na př. z **kabida* **כָּבֵד** 'byl těžký' (změnou $i > \bar{e}$ § 24, 2), z **qaṭuna* **קָטַן** 'byl malý' ($u > \bar{o}$ § 24, 2). V imperfektu panovaly původně tyto poměry:

pf. <i>*qatala</i>	} a	impf. <i>*jaqtulu</i>	u
pf. <i>*natana</i>		impf. <i>*jintinu</i>	i
pl. <i>*kabida</i>	} i	impf. <i>*jikbadu</i>	} a
pl. <i>*qaṭuna</i>		impf. <i>*jiqṭanu</i>	

Odtud hebr. **יָקַטַל** a **יָקַטַל** proti **יָבֵדַד** a **יָקַטַל**. Participia aktivní qal jsou **קָטַל**, **קָטַל**, tedy vlastně stará přídavná jména. Tvary ostatních konjugací jsou pravidelné.

§ 52. Odvozené konjugace.

1. Obměnami základního časování, kmene **קָל** ('lehký, snadný') vznikne šest odvozených konjugací, které modifikují význam slovesných tvarů. Židovští gramatikové užívali jako vzoru pro sloveso **פָּעַל**, 'dělal', a obměnami tohoto slovesa se jmenují jednotlivé odvozené konjugace.

a) Druhá konjugace se tvoří předražením **נ** před kořen a jmenuje se **נִפְעַל** niṭ'al: qal **קָטַל**, niṭ'al: **נִקְטַל** niqṭal. Význam její je

původně reflexivní, později a nejčastěji passivní: **נִקְטַל** 'byl zabit', v reflexivním významu vztahuje děj slovesný k podnětu: qal **שָׁמַר** 'hlídal, střežil', **נִשְׁמַר** 'hlídal se, střežil se'. Má někdy význam mediální (aktivní se zvláštním žretem k podnětu): qal **שָׁאַל** 'žádal, prosil', niṭ. **נִשְׁאַל** 'vyprošoval si'. Další význam je tolerativní, t. j. vyjadřuje, že někdo trpí, aby se dělo to, co je vyjádřeno v qal: **דָּרַשׁ** 'přistoupil, vyptával se', niṭ'al **נִדְרַשׁ** 'strpěl, aby byl tázan, poskytl přístup, vyslyšel'. Konečně má i význam vespolečnosti (reciprocity): **שָׁפַט** 'soudil', **נִשְׁפַּט** 'svářil se jeden s druhým, vadil se' (Přisl. 29, 9, Joel 4, 2 a j.)

β) Třetí konjugace se tvoří zdvojením středního písmene v kořeni. Jmenuje se **פִּעֵל** pi'el. Význam má především intensivní, t. j. vyjadřuje, že činnost qal je konána mnoha subjekty, často a důkladně: **פָּקַד** 'přehlížel, prohlížel'; **כָּתַב** (od **כָּתַב**), 'horlivě psal'; **קָבַר** (od **קָבַר** 'pochoval'), 'pochoval mnohé' (Num. 33, 4); **שָׁבַר** (od **שָׁבַר** 'rozbil'), 'úplně, důkladně rozbímal, ztroskotat' (2. Kr. 18, 4 a j.). Někdy značí pi'el, že děj slovesný je vyvolán nějakou osobou, která dá něco vykonati, co je udáno v qal (smysl kausativní): **לָמַד** 'učil se', **לִמַּד** 'učil (způsobil, aby se někdo učil)'; **קָדַשׁ** 'byl svatý', **קִדְּשׁ** 'učinil svatým'. Podobný význam má 6. konjugace hiṭ'il. Další význam je deklarativní (někdo někomu pokládá nebo prohlašuje za nositele vlastnosti, obsažené neb naznačené v qal): **צָדִיק** 'byl spravedlivý', **צִדִּיק** 'prohlásil za spravedlivého' (Ezech. 16, 51); **כָּבֵד** 'byl těžký, vážený', **כִּבְּדוֹ** 'pokládá za váženého, ctil' (Soude. 13, 17 a j.) Také hiṭ'il má podobný význam. Pi'el od podstatného jména vyjadřuje nějakou činnost, provozovanou s příslušným předmětem: **סָקַל** 'kámen', qal **סָקַל** 'kamenoval', pi. **סִקַּל** 'házet kamení na někoho' (2. Sam. 16, 6), 'zbavil pole kamení' (Izai. 5, 2 a 62, 10); **עָפַר** 'prach', pi. **עִפַּר** 'prachem posypal' (2. Sam. 16, 13). Tento význam sluje demonstrativní. Někdy má pi'el též význam jako qal.

γ) Čtvrtá konjugace je passivum konjugace třetí (nebo i první) a tvoří se zdvojením druhého radikálu a vnitřní samohláskovou změnou. Sluje **פָּעַל** pu'al: **קָטַל** *qattal*, 'byl zabijen'; **פֻּקַּד** *puq-qad*, 'byl navštěvován'; **לָמַד** 'byl učen, přivykán' (Oz. 10, 11. Pis. 3, 8); **כָּבַד** 'byl ctěn' a pod.

δ) Pátá konjugace **הִתְפַּעֵל** hitpa"el se tvoří předražením předpony **הִתְ** před kořen a zdvojením druhého radikálu: **הִתְקַטַּל** *hitqattēl*, **הִתְפַּקַּד** *hitpaqqēd* a pod. Významem je reflexivem k pi"ēlu: **קָדַשׁ** 'posvětil', **הִתְקַדַּשׁ** 'zasvětil se pro někoho nebo něco'; někdy mění význam základní konjugace v mediální: **פָּשַׁט** 'svlékl', **הִתְפַּשַּׁט** 'svlékl se'. Význam vespolečnosti (reciprocity), na př. **רָאָה** 'hleděl', **הִתְרָאָה** 2. pl. impf. muž. 'vzájemně na sebe hledíte' (Gen. 42, 1). Hitpa"el vyjadřuje dále, že se někdo chová nebo staví tak, že má vlastnost, vyjádřenou v základním kmeni: **גָּדַל** 'byl velký', **הִתְגַּדַּל** 'ukázal se velkým'; **חָכַם** 'byl moudrý', **הִתְחַכַּם** 'ukazoval, že je moudrý, chytrý' (Ex. 1, 10), 'dělal se moudrým' (Kaz. 7, 16.)

ε) Šestá konjugace se nazývá **הִפְעִיל** hiṭp'il a tvoří se předražením **הִ** před kořen: **הִקְטִיל**, **הִפְקִיד** atd. Význam je kausativní, zřídka deklarativní; buď někdo vyvolá u někoho činnost, naznačenou v qal, nebo je-li qal významem nepřechodný, vyjadřuje hiṭp'il, že se něco stalo tím, co qal naznačuje: **שָׁכַן** 'bydlil', **הִשְׁכִּין** 'nechal někoho bydliti, ubytoval, umístil' (Jos. 18, 1. Žalm 7, 6).

ζ) Sedmá konjugace má jméno **הִפְעִיל** hāṭp'al a tvoří se rovněž předražením **הִ** před kořen, ale na rozdíl od předchozí má v předponě **הָ** qāmaš hāṭūp a po druhé souhláске kmenové nemá **הִ**. Místo **הִ** v předponě bývá někdy **הָ**, čímž vznikne typ **הִפְעִיל**. Někdy přicházejí obě vokalisace u jednoho slovesa: **הִשְׁלַךְ**, **הִשְׁלַח**. Významem je hāṭp'al passivem k hiṭp'ilu: **הִפְקִיד** 'odevzdal', **הִפְקַד** 'bylo odevzdáno'.

2. Přehledně lze vzájemný poměr a souvislost jednotlivých odvozených konjugací znázorniti takto:

	Aktivum	Passivum	Reflexivum
1. Kmen základní	qal		niṭp'al
2. Intensivum	pi"el	pu'al	hitpa"el
3. Kausativum	hiṭp'il	hāṭp'al	

Pozn. Užívání slovesa **פָּעַל** jako vzoru je vypůjčeno z arabštiny (arab. gramatikové označují gram. vzory kořenem f'l a jeho obměnami); do hebr. vzor zavedl v 11. stol. Jōnā Abulwalid Merwān ibn Ġannāh. Protože má tento vzor na 2. místě laryngál, což působí někdy obtíže (srv. zdvojení), zavedl M. Qimḥi vzor **פָּקַד**, ale i tam jsou obtíže vzhledem k dāḡēš lene. Proto v 17. stol. vyvolil J. A. Danz sloveso **קָטַל**. První konjugace se nejmenuje **פָּעַל**, nýbrž **קָל** ('lehká'). — Pokud píši ve jménech odvozených konjugací laryngál zdvojeně (na př. pi"el), naznačuji tím, že na onom místě má býti (a je u normálních sloves typu qāṭal) zdvojení, u laryngálů však není (§ 11, 4). G. Beer ve své mluvnici nazývá proto odvoz. konjugace tvary vzoru (místo pi"el qittēl atd.).

§ 53. Časy

1. Časů v našem slova smyslu v hebr. není. Jako ostatní semit. jazyky většinou, i ona rozlišuje, zda slovesný děj je dokonán, nebo zda trvá nebo teprve nastane. Hebr. má pro dokonanost a nedokonanost děje dva tvary: perfektum pro děj dokonaný v minulosti a v přítomnosti, a imperfektum pro děj nedokonaný. Imperfektum má podle toho hlavně význam praesentní nebo futurální. Názvy perfektum a imperfektum je bráti tedy v původním významu (dokonané, nedokonané.)

2. Perfektum se tvoří těmito koncovkami:

Sg. 3. muž.	—	Pl. 3. m.	—
3. žen.	הָ — -ā	3. ž.	— -ū
2. m.	תָּ — -tā	2. m.	תָּם — -tæm
2. ž.	תָּ — -t	2. ž.	תָּן — -tæn
1. spol.	תִּי — -tī	1. spol.	נָּ — -nū

3. Imperfektum se tvoří jednak příponami (afformativy), jednak předponami (praeformativy); jsou to:

Sg. 3. m.	—, j-	Pl. 3. m.	י....., j.....ū
3. ž.	—, t-	3. ž.	הָ.....ת t.....nā
2. m.	—, t-	2. m.	י.....ת t...ū
2. ž.	י.....ת t...ī	2. ž.	הָ.....ת t.....nā
1. spol.	—, —	1. spol.	נ..... n.....

4. Jak se připojují tyto elementy k slovesnému kořeni, ukazuje příklad perfekta a imperfekta základního kmene:

Perf. 3. os. m. sg.	קָטַל	qāṭāl
3. os. ž.	קָטְלָה	qāṭāl-ā (§ 11, 3, 4; 14, 5d; 21, 3a; 54, 1.)
2. os. m.	קָטַלְתָּ	qāṭāl-tā (§ 11, 4)
2. os. ž.	קָטַלְתְּ	qāṭāl-t (§ 11, 3, 2 a pozn. I.)
1. os. spol.	קָטַלְתִּי	qāṭāl-tī
3. os. spol. pl.	קָטְלוּ	qāṭāl-ū (§ 11, 3, 4; 54, 1)
2. os. m.	קָטַלְתֶּם	qāṭāl-tæm (§ 11, 3, 1; 21, 5)
2. os. ž.	קָטַלְתֶּן	qāṭāl-tæn (§ 21, 5).
1. os. spol.	קָטַלְנוּ	qāṭāl-nū

Impf. 3. os. m. sg.	יִקְטֹל	ji-qtōl (§ 20, 1, pozn. I.)
3. os. ž.	תִּקְטֹל	ti-qtōl
2. os. m.	תִּקְטֹל	ti-qtōl
2. os. ž.	תִּקְטֹלִי	ti-qtōl-ī (§ 21, 3 b)
1. os. spol.	אִקְטֹל	ʾæ-qtōl
3. os. m. pl.	יִקְטְלוּ	ji-qtōl-ū (§ 21, 3 b).
3. os. ž.	תִּקְטְלוּ	ti-qtōl-nā (§ 20, 1, p. I.).
2. os. m.	תִּקְטְלוּ	ti-qtōl-ū
2. os. ž.	תִּקְטְלוּ	ti-qtōl-nā
1. os. spol.	נִקְטֹל	ni-qtōl

5. Imperativ (§ 51, 1 d) má v 2. os. sg. muž. shodný tvar s infinitivem vázaným (§ 64, 5), pův. *quṭul, z toho náležité קָטַל. K jeho formám a významu § 63.

Infinitiv absolutní (§ 64, 1—4) má pův. formu v základní konjugaci qal *qaṭāl, z toho קָטַל (§ 21, 1; 22, 1.).

§ 54. Perfektum

1. Před koncovkami, které začínají samohláskou (jsou to י ve 3. os. plur. a הָ v 3. os. sg. žen.), redukuje se předchozí samohláska ve šwā: קָטְלוּ 'zabili', קָטְלָה 'zabila'. V přestávce se obnovuje původní samohláska a dluží se: קָטַלְתָּ, קָטַלְתְּ, קָטַלְתִּי.

2. Neměnná samohláska je י v tvaru hiṭ'il. Srv. § 20, 2; 52, 1s.

3. Odvozené konjugace mají koncovky osobní stejné jako konjugace základní. Totéž platí i v imperfektu.

4. Ve třetí slabice od konce nastává redukce samohlásky, má-li koncovka přízvuk, v 2. os. plur. קָטַלְתֶּם, קָטַלְתֶּן, קָטַלְתֶּם.

5. Silná slovesa neutrická (§ 51, 5) mají v 2. slabice samohlásku buď nebo . K prvnímu typu patří slovesa jako כָּבֵד 'byl těžký', חָפַץ 'byl nakloněný,' k druhému קָטַן 'byl malý,' קָרַב 'byl blízko', יָגַר 'byl ustrašený' a pod. Slovesa s mají tuto samohlásku jen v 3. os. sg. muž. perf., jinak mají jako קָטַל. Slovesa s zachovávají je všude kromě 2. osob. plur.: קָטַנְתִּי 'byl jsem malý,' ale v 2. pl. קָטַנְתֶּם se zkracuje hōlæm v qāmæš hātūp, čteme: qālantām, qālantēn.

6. Je-li třetí radikál buď ת nebo נ, nevypisuje se, stojí-li před koncovkami, které počínají buď ת nebo נ; tyto jsou pak opatřeny silným dāḡēš: כָּרַתִּי 'řezal jsem' (od כָּרַת) místo כָּרַתִּיתִי 'dali jsme' (od נָתַן) místo נָתַנְתִּי.

Pozn. Bauer a Leander ve své mluvnici zavádějí pro perfektum název nominal, S. Daněk užívá názvu affixál, se zřetelem k vzniku jakož i tvoření. Název perfektum není sice dokonale vyhovující, ale s ohledem k tradiční terminologii i v ostatních jazycích semitských je radno prozatím u něho zůstatí.

§ 55. Význam perfekta

Perfektum značí děj

1. minulý, jehož se užívá o minulosti ve smyslu indoevropského praeterita: בָּרָא אֱלֹהִים 'na počátku stvořil Bůh' (Gen. 1, 1). מִהֲרֹאֵת עָשִׂיתָ 'co jsi to učinila?' (Gen. 3, 11). מִי הִגִּיד לְךָ 'kdo ti oznámil?' (Gen. 3, 13). אִישׁ הָיָה בְּאֶרֶץ־עֵינָן אִיזָב שְׁמוֹ 'muž byl v zemi 'Ūš, 'Ijjōh (bylo) jeho jméno' (Job 1, 1);

2. předminulý (plusquamperfektum): וַיְהִי גַלְיָה אֶת־אֹנָן 'a Hospodin obnažil ucho Samuelovo (= zjevil Samuelovi) jeden den před tím, než přišel Saul, řka...' (1. Sam. 9, 15) ... מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה 'dílo své, které byl učinil...' (Gen. 2, 2);

3. který v minulosti nastal, ale jeho následky sahají do přítomnosti (perfectum praesens): יָדַעְתִּי 'vím, znám' (lat. novi), יָנַעְתִּי 'jsem unaven'; זָקֵן 'je starý'; צָדִיקָתִי 'jsem spravedlivý' (Job 34, 5); גָּדֹלָתְךָ 'jsi veliký' (žalm 104, 1); קָטַנְתִּי 'jsem malý' (Gen. 32, 11);

4. trvací a opěťovaný: אָמַרְתִּי 'říkám' (Job 7, 13); אֲשֶׁר־הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הִלֵּךְ בְּעֵצַת רָשָׁעִים וּבְדֶרֶךְ חַטָּאִים לֹא עָמַד 'blaženosti muže, jenž nechodí v radě zlých a na cestě hříšníků nestojí a na stoličce posměvačů nesedá' (žalm 1, 1);

5. pojatý gnomicky, ve všeobecně poučných výročích, významu praesentního: כִּי־דָרַשׁ דָּמִים אַתָּם וְזָכַר לֹא־שָׂכָה צַעֲקַת עֲנָיִים 'neboť on (jest) vyhledávající krve, pamatuje na ně, nezapomíná na nářek utiskovaných' (žalm 9, 13);

6. přítomný v přísahách a slibech: הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת־כָּל־עֵשֶׂב 'hle, dal jsem vám (= dávám vám) všechno rostlinstvo' (Gen. 1, 29).

7. budoucí, ve slibech: וַתֹּאמֶר לֵאמֹר בְּאִשְׁרֵי כִּי אֲשֶׁרוּנִי בָנוֹת 'a řekla Lea: (Je to) v mém štěstí, neboť jako šťastnou mne budou velebiti dcery, a nazvala jméno jeho Ašer' (Gen. 30, 13);

8. u proroků při budoucnosti: הָעָם הַהֵלָכִים בְּחֹשֶׁךְ רָאוּ 'lid chodců v temnotě — oni uvidí světlo veliké; obyvatelé v zemi stínu smrti — světlo zazáří nad nimi' (Izai 9, 1).

9. Perfektum má někdy i význam kondicionálů, pro něž v hebrejštině zvláštních tvarů není:

a) kondicionálu přítomného: לֹוִי יִהְיֶה צָבָאוֹת הֹוֹתִיר לָנוּ 'kdyby Hospodin zástupů nezanechal nám zůstatku, takřka jako Sodoma byli bychom, Gomoře byli bychom podobni' (Izai. 1, 9);

b) kondicionálu minulého: לֹא־אֱלֹהֵי אָבִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם 'kdyby Bůh otce mého, Bůh Abrahamův a strach Izákův nebyl býval se mnou, věru nyní s prázdnýma rukama bys mne byl pustil' (Gen. 31, 42). Pozn. Perfektum sloves aktivních označuje spíše děj minulý, kdežto perfektum sloves neutrických výsledek minulého a tím přítomný stav. Zvláště je to patrné u sloves, vzniklých z přídav. jmen; tvar כָּבֵד je 1. adjekt.: těžký, 2. participium: jsa těžký, 3. perfektum: ztěžkl, je těžký. — V moderní hebrejštině má perfektum význam minulého času.

§ 56. Imperfektum

1. Imperfektum se tvoří affirmativem i praeformativem v sg. jen v 2. os. žen. rodu, jinak jen praeformativy, naopak v plurále je praeformativ jen v 1. osobě spol. a v ostatních osobách jsou předpony i přípony. Pokud se týče souhlásek, jsou tyto elementy u všech sloves stejné, liší se arci podle okolností svou vokalisací. U silných sloves v zákl. konjugaci (*qal*) je důležitější předpona 1. os. sg. אֶ (s^ogōl vlivem laryngálu!), v pi. je všude u předpon š^wā, v hiḡ. — a v hāḡ. — ā.

2. 2. os. sg. žen. rodu a 2. a 3. os. muž. r. plur. mají také někdy na konci t. zv. paragogické תִּקְטְלוּ (2. pl. m.), תִּשְׁתַּכְּרוּ (2. sg. ž.), יִעֲדְרוּ (3. pl. m.), jmenovitě v pause. Odtud dlouhé vokály v předposl. slabice (místo *tiqṭlū*, *tištakkerū*, *je'ādrū*).

Pozn. Bauer a Leander mají pro impf. název aorist, Daněk je zve praefixál. Jiný název je též futurum. Srv. § 54 pozn.

§ 57. Význam imperfekta

1. Imperfektum má velmi často význam a) budoucího času: מָחָר יַעֲשֶׂה 'nebude již potopy' (Gen. 9, 11). לֹא־יְהִיָּה עוֹד מִבּוֹל 'zítřka vykoná Hospodin tuto věc' (Exod. 9, 5).

וְהָן לֹא־יֵאֱמִינוּ לִי וְלֹא יִשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי כִּי יֹאמְרוּ לֹא־נִרְאָה אֱלֹהֵי יְהוָה 'a co když neuvěří mně a nebudou slyšet hlasu mého, ale řeknou: „Neobjevil se ti Hospodin!“ (Exod. 4, 1); b) budoucího děje, předcházejícího před jiným dějem budoucím: וַיֹּאמֶר עַד 'a pravil: „Až zpustnou (perf.) města... a domy... a země zpustne v pustinu (= zpustne docela)“ (Izai. 6, 11).

2. Význam modální má imperf. v případech jako: לֹא תִקְטַל 'nesmíš zabít', לֹא תִגְנוֹב 'nesmíš krásti', אֲכַל תֹּאכַל 'smíš jísti' (Gen. 2, 16) a pod.; po spojkách účelových nebo vyjadřujících přání, žádost, očekávání atd.: בְּעֵבוֹר תְּבָרַכְךָ נַפְשִׁי 'aby požehnala tobě duše má' (Gen. 27, 4) (v Gen. 27, 25 je פִּן־נַפְשִׁי עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ: (לְמַעַן תִּ'נִּי 'abychom nebyli rozptýleni po tváři celé země' (Gen. 11, 4).

3. Význam přítomnosti má imperf., značí-li děj, jenž trvá nějakou dobu: מַה־תִּבְקֹשׁ 'co hledáš?' (Gen. 37, 15) nebo děj, jenž trvá v přítomnosti jako pokračování děje minulého: לְמַדָּה 'proč stojíš venku?' (Gen. 24, 31), dále při ději obecně platném (typickém), na př. בֶּן חָכֵם יִשְׁמַח־אֲבִי 'moudrý syn rozradostňuje otce' (Přisl. 15, 20), při ději opakovaném: וַיִּרְדְּפוּ אֲתֶכֶם כַּאֲשֶׁר תַּעֲשִׂינָה הַדְּבָרִים 'a honili vás, jako to dělávají včely' (Deuter. 1, 44). V živé řeči prorocké přichází často věta יְהוָה יֹאמֶר 'praví Hospodin' (Izai 1, 11 a j.). Pozn. V moderní hebrejštině má imperfektum význam budoucího času.

4. Minulost vyjadřuje imperfektum při dějích, které trvaly kratší nebo delší dobu v minulosti (Gen. 37, 7. 1. Sam. 3, 2) nebo se opakovaly: כָּכָה יַעֲשֶׂה אִיּוֹב כָּל־הַיָּמִים 'tak činíval Job všechny ty dny' (Job 1, 5). Konečně i po částicích אֲזַי tu, pak, מִתְּרָם ještě ne, מִתְּרָם dříve než, עַד až: אֲזַי יְדַבֵּר יְהוֹשֻׁעַ 'tu promluvil Josue' (Jos. 10, 12); אֲזַי יִשִּׁיר מֹשֶׁה 'tu zpíval Mojžíš' (Exod. 15, 1); מִתְּרָם 'a všechno křoví polní dříve než bylo na zemi (dosud

nebylo...)' (Gen. 2, 5); בָּטָרָם תֵּצֵא 'dříve než jsi vyšel' (Jerem. 1, 5). Srv. dále Gen. 37, 18 a výskyt perfekta v 1. Sam. 3, 7 a Gen. 4, 26.

5. Kondicionální význam má imperfektum v knihách poetických: אָנֹכִי וְעֵין לֹא-תִרְאֵנִי 'byl bych zahynul, aby mne ani oko nespatřilo' (Job 10, 18).

§ 58. Wāw consecutivum

1. Vypravování několika minulých dějů je vyjadřováno tak, že první děj je položen v perfektu a ostatní jsou v imperfektech, před nimiž je ׀ se zdvojením následující souhlásky. Naopak v řadě dějů budoucích je první vyjádřen imperfektem a ostatní perfekty, před nimiž je ׀. Toto wāw označuje ony vztahy souslednosti a proto sluje consecutivum, v hebr. mluvnicích הַפְּתִיחַ, conversivum, jako by obracelo הַפְּתִיחַ význam sloves. tvaru v druhý. Příklady: (2. Kr. 20, 1):

בַּיּוֹמִים הָהֵם חָלָה חִזְקִיָּהוּ לְמוֹת וַיָּבֹא אֵלָיו יִשְׁעִיהוּ בֶן-אֲמוּן
... דְּנִבִּיא וַיֹּאמֶר 'v těch dnech onemocněl Ezechiáš smrtelně, i přišel k němu Izaiáš, syn Amosův, prorok, a pravil...'

druhý případ (Izai. 2, 2—3):

נִבְּאָה יְהוָה הָרַר בֵּית-יְהוָה בְּרֹאשׁ הַהָרִים וְנִשְׂא מִגְבְּעוֹת וְנָהָר
וַיִּשְׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה ... וְלֹא-מָצְאָה דִּיּוֹנָה 'upevněna bude hora domu božího na vrchu hor a povýšena nad vrchy a pohrnou se k ní všechny národy a půjdou mnohé národy a budou říkati...'

2. Před praeformativním א, jež se nezdvouje, má wāw místo samohlásku : וָאָקַח 'a vzal jsem'; při praeformativním י, jež má š-wā mobile, zdvojení většinou není.

3. Stojí-li wāw před jussivem, přechází přízvuk na předposlední slabiku a koncová samohláska se zkracuje; většinou je však jussiv stejný jako imperfektum. Příklady: יֹאמֶר (od אָמַר 'řekl'), וַיֹּאמֶר

'a řekl'; יֵלֶךְ (od הָלַךְ 'šel'), וַיֵּלֶךְ 'a šel'; מָת 'zemřel', impf. יָמוּת, jussiv יָמֹת, s ׀: וַיָּמָת wajjāmāt.

4. V 1. os. sg. i plur. stojí někdy wāw cons. před kohortativem. U záporného tvaru slovesného stojí wāw před zápornou částicí a po perfektu v tomto případě bývá zase imperfektum. U perfekta je po wāw cons. přízvuk v 1. os. sg. a v 2. os. sg. m. na konci: קָטַלְתָּ, ale וְקָטַלְתָּ 'a zabiješ'. V jiných případech se perfectum consecutivum od perfekta s wāw spojovacím (copulativum) nedá rozlišiti.

§ 59. Imperfektum konsekutivní

1. Imperfektum s wāw sousledným se pozná velmi jasně podle ׀ s následujícím zdvojením, případně zdloužením před א (וַיִּקְטַל) 'a zabil', וַאֲקַטֵּל 'a zabil jsem'. Stojí po perfektu a navazuje na časový stupeň jeho děje; překládá se nejčastěji čes. minulým časem. Někdy začíná věta imperfektem s wāw, když je pokračováním předešlého vypravování (Gen. 1, 3. 4. 5). Josuova kniha začíná konsek. imperfektem: וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה 'a stalo se po smrti Mojžíše, služebníka Hospodinova', poněvadž to, co následuje, souvisí s Torou jako její pokračování.

2. Stojí-li mezi wāw a slovesem nějaké slovo, je místo imperfekta konsekutivního perfektní: וַיִּשְׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה ... וְלֹא-מָצְאָה דִּיּוֹנָה 'a poslal holubici... a nenalezla holubice (místa, kde by spočinula)' (Gen. 8, 8—9).

§ 60. Perfektum konsekutivní

1. Na rozdíl od imperfekta konsekutivního nedá se vždy perfektní konsekutivní rozeznati od perfekta s obyčejnou spojkou ׀ smyslu slučovacího (kopulativního).

2. Po imperfektu má význam pokračování v témž čase: וַיָּבֹא מֶלֶךְ הַצִּפּוֹן וַיִּשְׁבֶּךְ סִילְלָה וְלִכְדַּר עִיר 'a přijde král severní a navrší násep a dobude města' (Dan. 11, 15). Poznání perfekta

konsekutivního nám umožňuje jeho přízvuk na konci (v 1. a 2. os. sg.), na př. **וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְשִׁמְעוֹן אֲחִיו עֲלֵה אִתִּי בְגִרְלִי וְנִלְחַמָּה** 'a řekl Juda Šimonovi, svému bratru: Táhní vzhůru se mnou do mého údělu a budeme bojovat (= abychom bojovali) s Kena'anským a já půjdu, ba právě já, s tebou do údělu tvého' (Soud. 1, 3).

3. Po imperativu má význam imperativní.

4. Po imperfektu má perf. též význam přítomnosti:

בִּפְקֹר יִצְיִן וְחִלָּה לְעָרֵב יִמּוּלֵל וְיָבֵשׁ 'za jitra rozkvete a mění se, za večera jej zkosí a uschne (žalm 90, 6); také význam budoucnosti: **יִשְׁלַח מִלֵּאכֹו אִתְּךָ וְהַצְלִיחַ דְּרָכְךָ וְלִקְחָתָּ אִשָּׁה לְבָנִי** 'pošle posla svého s tebou a šťastnou učiní tvou cestu a ty vezmeš ženu mému synovi' (Gen. 24, 40).

§ 61. Jussiv

1. V 2. a 3. os. imperfekta přicházejí t. zv. jussivní formy, které však většinou se nerozeznávají od indikativu. Vyznačeny jsou, pokud jsou odlišeny, zkrácením slova na konci nebo oslabením poslední samohlásky. Slovesa silná mají jasně odlišený tvar jussivu jen v hiṣ'īl, kde je místo **י** psáno **י**: impf. **יִקְטִיל**, juss. **יִקְטֵל**. Stejně se mění **י** v **י** u sloves slabých: **יִנָּשׂ** (od **נָשָׂא**), **יִשָּׁב** (od **יָשַׁב**), **יִיָּטֵב** (od **יָטַב**), **יִקָּם** (od **קָם**), **יִגַּל** (od **גָּל**), **יִמָּצֵא** (od **מָצָא**), u sloves laryngálních: **יִעֲמֹד** (od **עָמַד**); slovesa třetího laryngálu mají v juss. hiṣ. **יִשְׁלַח**, jinak je všude krácení: **יִקָּם** (od **קָם**) atd. Slovesa III. infir. odrážejí koncové **ה**; od **צִוָּה** poručiti je impf. pi. **יִצְוֶה**, juss. **יִצְוֶה** (*j'saw*). U sloves **עָ"ו** a **עָ"י** je **ו** změněno v **ו**: **יָמוּת** 'zemřít', impf. **יָמוּת**, juss. **יָמוּת**, hiṣ. impf. **יָמוּת**, juss. **יָמוּת**. Jak **י**, tak **ו** jsou oslabením imperfektové samohlásky jen s ohledem k historické mluvnici, z níž se toto oslabení dá pochopiti.

2. Jussiv slouží k vyjádření zákazu v 2. a 3. os. a k rozkazu i přání v 2. a 3. os. Zápornkou je **אַל** 'ne' (lat. ne): **אַל תּוֹצֵא** 'ať vydá!'

(rozkaz, Gen. 1, 24); **אַל-תִּשְׁחַת** 'nenič!' (zákaz, Deuter. 9, 26). Po záporce může býti jussiv zesílen též částicí **נָא** **אַל-נָא תְּהִי** 'ať není rozepře' (Gen. 13, 8). Předchází-li před jussivem imperativ nebo kohortativ, má jussiv význam kondicionálu v účelové větě: **הוֹצֵא אֶת-בְּנֶךָ וְיָמַת** 'vyveď svého syna, aby zemřel' (Soudc. 6, 30). **הָעֵתִירוּ אֶל-יְהוָה וְיִסַּר הַצַּרְדִּים מִמֶּנִּי** 'proste k Hospodinu, aby odňal (= a odejme) záby ode mne' (Exod. 8, 4). Pozn. Jiný název jussivu je apokopát (tvar zkrácený).

§ 62. Kohortativ

K 1. os. sg. a 1. os. plur. imperfekta připojuje se **ה** v konjugacích qal, pi'el a hiṣ'īl, před nimž se v kontextových tvarech qal a pi'el samohláska redukuje. Tento tvar sluje kohortativ a značí: 1. výzvu k sobě samému (žalm 31, 8; žalm 2, 3; Exod. 3, 3 v samomluvě), 2. žádost (Deut. 2, 27), prosbu (Num. 20, 17), 3. účel (Gen. 27, 4 a j.), snahu, náklonnost atd.

Příklady: **אֲנִילָה וְאֶשְׂמָחָה** 'chci plesati a radovati se' (žalm 31, 8); **אֶסְרֶה-נָּא וְאֶרְאֶה אֶת-הַמְּרָאָה הַגָּדֹל** 'půjdu tedy a podívám se na to velké vidění' (Exod. 3, 3); **וְהָבִיאתָ לִי וְאָכַלְתָּ בְּעֵבוֹר תְּבָרְכֶךָ נַפְשִׁי** 'a přines mi, ať jím, abych ti požeňnal, dříve než zemru' (Gen. 27, 4).

Pozn. Jiný název pro kohortativ je voluntativ (vyjadřující hnutí volní) nebo energicus (vyjadřující úsilí).

§ 63. Imperativ

1. Má 4 tvary: pro 2. osoby muž. a žen. v sg. a pro tytéž osoby v plur. Shoduje se v 2. os. m. rodu s infinitivem constr.: **קָטַל** 'zabij!' V žen. rodě je koncovka **י**, před níž se mění dvojí **š-wā** v **ו**: **קָטְלִי** (§ 24, 7; 25, 1). Stejně je tomu v 2. os. pl. m.: **קָטְלוּ**. V 2. os. ž. pl. je koncovka **נָה** **קָטְלֶנָה**.

2. Imperativ 2. sg. m. může býti zesílen na konci **ה**:

קטלה (*qātlā*); שְׁמֶרָה 'střež' פִּשׁ 'piš'. Imper. hip. הִקְטִילָה má energ. tvar הִקְטִילָה.

3. Imperativ se zesiluje částicí נָא (Izai. 5, 3 a j.) Kromě rozkazu vyjadřuje též vybidnutí: וְרָעוּ לָכֶם לְצִדִּיקָהּ קָצֵרוּ 'rozsévejte si k spravedlnosti, žněte k milosrdenství' Ozeáš 10, 12; žádost: לֹא שָׁמַעְנִי נָתַתִּי כֶסֶף הַשֹּׁדָה קַח מִמֶּנִּי 'kež mne vyslyšíš, dám (ti) stříbro (za) pole, vezmi (je) ode mne, chci pochovati mrtvého svého tam' Gen. 23, 13; dovolení: וַיֹּאמֶר לוֹ רוּץ 'a řekl mu: Běž' (2. Sam. 18, 23).

4. Zápor se vyjadřuje imperfektem s לֹא nebo jussivem s אַל. Rozkaz v 3. os. se vyjadřuje jussivem.

§ 64. Infinitiv

1. Infinitiv vyjadřuje děj nebo stav, který není jím samým uveden ve vztah k nějaké osobě nebo nějakému předmětu, nemá tedy osobních koncovek. Jest dvojí: prostý (inf. absolutus) a vázaný (inf. constructus).

2. Prostý infinitiv má význam imperativní nebo se jím zesiluje smysl slovesa stejného kořene, před nímž stojí: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם זָכוּר אֶת־הַיּוֹם 'a řekl Mojžíš lidu: Pamatuj na tento den' (zde má inf. זָכוּר smysl imperativní, srv. české 'mlčet!' a pod.) (Exod. 13, 3); אִם צֶעֶק יִצַּעַק אֵלַי 'jestliže křikem křičeti bude ke mně' (Exod. 22, 22); שְׁמָעוּ שְׁמוֹעַ 'slyšte slyšením' (slyšte pořádně) (Izai. 6, 9).

Někdy je sloveso doplněno dvěma infinitivy: וַיִּשְׁלַח 'a vypustil (Noe) havrana a vycházel vycházením a vracením se (= vylétal z archy a zase se do ní vracel) až do vyschnutí vod' (Gen. 8, 7).

3. Trvání děje vyjadřuje se infinitivem הֹלֵךְ od slovesa הָלַךְ 'šel': וַיֵּשְׁבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ הַלּוֹךְ וְשׁוֹב 'a ustupovaly vody s vrchu země postupně' (dosl. eundo et recedendo) (Gen. 8, 3);

וַיִּשְׁרְנָה הַפְּרוֹת בְּדֶרֶךְ עַל־דֶּרֶךְ בֵּית שֶׁמֶשׁ בְּמַסְלָה אַחַת הָלְכוּ 'a krávy přímo šly na správné cestě (= šly správnou cestou) na cestě beth-šemešské, na jedné silnici kráčely stále a bučely' (1. Sam. 6, 12).

4. Někdy stojí infinitiv absolutní na místě určitého slovesa, zvláště jde-li o děje, budící úžas nebo rozmrzelost, nebo po jiném slovese určitém: וּבָחַר אֹתוֹ נִגְלִיתִי אֶל־בֵּית אָבִיךָ... 'zjevil jsem se domu otce tvého... a vyvolil jsem jej ze všech kmenů israelských sobě za kněze' (1. Sam. 2, 27 n.).

Po předložkách infinitiv absolutní není, nemá ani suffixů a nespojuje se s genitivem.

5. Infinitivus constructus je vlastně slovesné substantivum (gerundium). Může mít suffixy objektní i possessivní, může státi též v statu constructu, ale člen mívá málokdy, srv. עֵץ הָדָעַת טוֹב וְרָע 'strom vědění dobra a zla' (Gen. 2, 9).

Po předložce לֵּ doplňuje inf. constr. určité sloveso: אָמַר לֵאמֹר 'řekl řka' (= pravil takto).

6. Po předložkách je inf. constr. zkrácením celé věty vedlejší: כַּשְׁמָעוּ 'když slyšel'; בְּפָגְעוּ 'při oboření se na něho' = když se naň obořil (Num. 35, 19).

7. Inf. constr. vyjadřuje často účel: לִרְאוֹת אֶת־הָעִיר 'k podívání se na město' = aby obhlédl město (Gen. 11, 5).

8. Po הָיָה vyjadřuje inf. constr. s לֵּ děj budoucí; הָיָה může býti i vynecháno. Znamená též modální odstínění děje a překládá se výrazy jako musil, měl, mohl a pod.: וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ לְבוֹא 'a bylo slunce na zapadnutí' = chýlilo se k západu' (Gen. 15, 12). וַיְהִי הַשַּׁעַר לְסֹגֹר 'a byla brána k zavření' = měla býti zavřena (Jos. 2, 5). אִיזִי לְבוֹא אֶל־שַׁעַר הַמֶּלֶךְ 'nebylo (dovoleno) vstoupovati do brány královské' = nesmělo se vcházeti... (Est. 4, 2).

9. Infinitivus constructus doplňuje slovesa všeobecného nebo neurčitěho významu: **וְתִסָּף לִלְדֹת אֶת-אֶחָיו אֶת-הָבֵל** 'a pokračovala k zrození bratra jeho Abela' = a opět porodila (Gen. 4, 2). Taková slovesa jsou: **וְיָסִיף** 'pokračoval', **יָכַל** 'mohl', **אָבַח** 'žádal si', **חָפֵץ** 'měl zálibu' a pod.

10. Infinitivus constr. přijímá suffixy slovesné v prvních osobách; v ostatních má zpravidla suffixy jmenné. Ale tyto se ojediněle vyskytují i v 1. os. sing. Slovesnou jeho povahu vyjadřuje okolnost, že má u sebe pád, který vyžaduje jeho určité sloveso: **וַיֵּצֵא מֶלֶךְ-סֹדֶם לִקְרֹאתוֹ אַחֲרֵי שׁוּבוֹ מֵהַכּוֹת אֶת-כְּדָרְלֶעֶמֶר** 'tu vyšel král sodomský jemu vstříc po návratu jeho (Abrahamově) od potření Kedorla'omera (akus.) (Gen. 14, 17); sloveso **הִכָּה** (hip. od **נָכַח**) vyžaduje akusativu a proto infinitiv **אֶת-כְּדָרְלֶעֶמֶר** má také u sebe akusativ **אֶת-כְּדָרְלֶעֶמֶר**.

11. Jmenná povaha infinitivu je zase vyznačena tím, že může státi v statu constructu. Někdy se obě povahy stýkají v jednom verši: **בְּיוֹם עֲשׂוֹת יְהוָה אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם** 've dni stvoření Hospodina Boha (gen.) země a nebe' (akus.) (Gen. 2, 4). Na infinitivu **עֲשׂוֹת** je závislý genitiv **יְהוָה אֱלֹהִים** a také předmětný akusativ **אֶרֶץ וְשָׁמַיִם**.

Srovnati lze latinský infinitiv a gerundium.

§ 65. Participia

1. Participium má význam českého přechodníku nebo přičestí.
a) V tvaru qal je dvoji: činné (aktivní): **קָטַל**, žen. **קָטְלָה** 'zabíjející', a trpné: **קָטוּל**, žen. **קָטוּלָה**, 'zabitý, -á'. Toto dvoji participium je jen u sloves aktivních. Neutrická slovesa mají jen participium činné s významem přídav. jména: **כָּבֵד** 'těžký', **קָטַן** 'malý'. Žen. rod má v aktivu vedle tvaru **קָטְלָה** ještě tvar segolátní **קָטְלָת**.

b) V niṣ'al je předpona **נִ**, význam je trpný: **נִקְטַל**, ž. **נִקְטְלָה**.
c) Pi'el má jen aktivní participium: **מִקְטֵל**, ž. **מִקְטְלָה**, segolátní tvar **מִקְטִילָת**. Zde, v pu'al, hiṣ'il a hāp'al je charakteristická předpona **מִ**.

d) Pu'al má particip. pass. významu: **מִקְטָל**, ž. **מִקְטְלָה**.

e) Hiṭpa'el má v part. předponu **מִתְ**, význam je reflexivní: **מִתְקַטֵּל**, ž. **מִתְקַטְּלָה**, segol. tvar **מִתְקַטִּילָת**.

f) Hiṣ'il má jen aktivní tvar: **מִקְטִיל**, ž. **מִקְטִילָה**.

g) Hāp'al má part. trpného významu v tvarech **מִקְטָל** (*māqtāl*) nebo **מִקְטָלָה**, ž. **מִקְטָלָה**.

Pozn. Niṣ., pu. a hāp. mají v poslední slabice samohlásku **ā**. Žen. rod má v niṣ. a hiṣ. také segolátní tvary **נִקְטִילָת**, **מִקְטִילָת**. Množné číslo tvoří participia stejně jako podst. a příd. jména příponami **ִים** a **ֹות**.

2. Participia vystupují v řeči jako jména přídavná, zpodstatnělá i jako slovesa. Jako jména mohou býti i v statu constructu a mají suffixy přivlastňovací, jako slovesa mají u sebe vazbu přísluš. slovesa a přijímají objektivní suffixy. Srovnati lze rozdíl: **עֹשֵׂי** 'tvořící mne' (creans me), **עֹשֵׂי** 'meus creans' = 'creator meus, můj stvořitel'.

Příklady jmenného významu: **יִרְאָה אֱלֹהִים** 'bojící se Boha' (Gen. 22, 12); **יֹושְבֵי בֵיתִי** 'obývající (plur.) domu tvého' (žalm 84, 5); **בְּרוּךְ יְהוָה לְבוּשׁ הַבְּדִים** 'oděný lněným šatem' (Ezech. 9, 11); **יְהוָה בְּרוּךְ** 'požehnaný Páně' (Gen. 26, 29); ve významu slovesném: **אֵיבֵי אֶת-דָּוִד** 'panující (plur.) v národě' (1. Král. 9, 23); **אֵיבֵי דָוִד** 'nenávidící Davida' (1. Sam. 18, 29); **הַגִּזְרֵי אֶפְדֹם** 'opásaný efodem' (1. Sam. 2, 18); **הַמְאֹרְרֵי** (part. pi.) 'opásávající mne' (žalm 18, 33) atd.

3. Participium se shoduje (stejně jako příd. jméno) se jménem, k němuž patří, v rodě a čísle: **עֵינֵיהֶם הָרְאוּת** 'jejich oči vidoucí' (= které vidí.). Jako sloveso má participium

u sebe touž vazbu jako jeho určité sloveso: בָּטַח עַל־יְהוָה 'doufající v Hospodina'. Má u sebe předmět i člen (žalm 18, 33, zkracuje vztažnou větu).

4. Se zřetelem k času má participium význam přítomný, minulý i budoucí, což lze zjistiti jen ze souvislosti. Tak značí נָפַל 'padající', 'padlý (padši)' i 'ten, jenž teprve padne' (casurus). Podobně מָת 'umírající', 'zemřevší', 'mrtvý' i 'ten, jenž zemře'. Pasivní participium tvaru qal (קָטוּל) má význam jen minulý.

A. Nejčastější význam participia je přítomný; často nahrazuje participium určité sloveso a má význam přítomný: יִרְאֵה אֲנִכִּי 'bojící se (jsem) já' = 'bojím se' (Gen. 32, 12); דּוֹר הַלֵּךְ וְדוֹר בָּא 'pokolení miji a (jiné) pokolení přichází' (Kaz. 1, 4); כָּל־הַנְּחָלִים 'všechny řeky spěchají' (Kaz. 1, 7); יָדַע יְהוָה דֶּרֶךְ צְדִיקִים 'zná Hospodin cestu spravedlivých' (žalm 1, 6).

B. Význam budoucí má participium na př.: בִּי־מִשְׁחָתִים אֲנַחֲנוּ 'neboť zkazíme my toto místo' (Gen. 19, 13); אֶת אֲשֶׁר־אֲנִי עֹשֶׂה לְכַרְמִי 'to, co já učiním své vinici' (Izai. 5, 5). Srv. i Gen. 41, 25.

C. Minulost značí participium na př.: יָדְיָהֶם מְרִיקִים שִׁקְיָהֶם 'a stalo se, že když oni vyprazdňovali své pytle' (Gen. 42, 35); וְהַנְּעָר בָּכָה 'a hle, chlapec plakal' (Exod. 2, 6). Srv. Soudc. 13, 9; 1. Sam. 17, 23; Job 1, 16 a j. Po slovese הָיָה má participium smysl minulého času trvajícího: הַבֶּקֶר הָיָה הָרִשׁוֹת 'skot byl orající' (= oral) (Job 1, 14). Srv. Gen. 15, 17; Soudc. 16, 21.

5. Po částici הִנֵּה 'hle!', k níž se připojuje přívěsné zájmeno osobní, má participium zpravidla význam přítomného času: הִנֵּה עֵשָׂו אָחִיו מֵתְנַחֵם לֵךְ לְהַרְגֵהּ 'hle, Esau, tvůj bratr, hledá upokojení vůči tobě (tím), aby tě zabil' (Gen. 27, 42); הִנֵּנִי נֹרֵשׁ 'hle, já vyháním od tvé tváře Amorejského' (Exod. 34, 11). Srv. Gen. 16, 11 a j.

Někdy má i význam budoucí: וְאֲנִי הִנֵּנִי מְבִיא אֶת־הַמָּבּוּל 'a já, hle, uvedu potopu vodní na zemi' (Gen. 6, 17). Srv. Izai. 3, 1; 7, 14; 17, 1. Málokdy má smysl minulého času:

וְהִנֵּה אֲנַחֲנוּ מֵאֲלָמִים אֲלָמִים בְּתוֹךְ הַשָּׂדֶה 'a hle, my jsme stavěli snopy uprostřed pole' (Gen. 37, 7). Srv. Gen. 41, 17. Podobně i po sponě יֵשׁ se suffixy: אִם־יִשְׁדֶּךְ מוֹשִׁיעַ 'jestliže vysvobodíš' (Soudc. 6, 36), záporně pomocí záporného אִין 'jestliže nepošleš' (Gen. 43, 5).

6. Hojně se užívá participia aktivního v stavových větách: וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה בְּאֵלְנֵי מַמְרֵא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח־הָאֵהָל 'a zjevil se mu Hospodin v doubravě Mamre a on (byl) sedící u dveří stanu (= když seděl (Abraham) u dveří stanu) (Gen. 18, 1) (§ 85).

§ 66. Vyjádření přítomnosti

1. Pro vyjádření praesentního děje užívá hebrejšтина (jmenovitě pozdější) opisu ze zájmeny osobního samostatného a participia; je to vlastně nominální věta typu אֲנִכִּי קָטַל 'já (jsem) zabíjející' = zabíjím.

2. Jinak se vyjadřuje přítomný čas perfektem (§ 55, 6, 5) nebo imperfektem (§ 57, 3).

§ 67. Silná slovesa

1. mají všechny tři kořenné souhlásky silné, nepůsobící žádných změn souhláskových (s výjimkou přesmyknutí v hitpa"el u některých) ani mimořádných samohláskových a jsou tudíž uváděna jako normální a vzorná. Ve všech tvarech silných sloves se objevují všechny tři kořenné souhlásky.

2. Niṣ'al: n po praefixech se assimiluje prvému radikálu, který je pak zdvojen; v infinitivu a imperativu má druhotnou předponu הִנֵּן, jejíž n se assimiluje následující souhlásce.

3. Pi“ēl má prostřední radikál zdvojen. Po něm je nejčastěji (בּוּב lhal), někdy (hlavně je-li třetí radikál emfatická hláska t, s, q) : מַלֵּט osvobodil, vytrhl z nebezpečí; שָׁקַץ znešvařil, zažehnával; nejméně často : כָּפַר smazal hřích, דִּבֶּר mluvil, פָּאָח pral šaty. Paťah je i před souhláskami neemfatickými: לָמַד učil, אָבַר kazil, קָדַשׁ světil. Je původní. Dále je paťah v 1. a 2. os. sg. i plur. místo šērē.

4. Pu“al má za prvním radikálem , druhý je zdvojen. Pu“alové tvary nejsou svým původem perfekta יָלַד a לָקַח; jde o sekundární zdvojení v původních passivních tvarech konjugace qal (Bergsträsser II. str. 87 nn.)

5. Hiťpa“ēl se poznává příznačnou předponou הֵת před tvarem pi“ēlu, ale má po prvním radikálu paťah. Je-li prvním radikálem sykavka שׁ, שׂ, ס nebo צ, nastane přesmyknutí této sykavky a ת předpony:

kořen שָׁמַר : místo הַשְׁמַר je הִשְׁמַר, 'chránil si',
 „ סָתַר : „ הִסְתַּר, 'skryl se',
 „ צָדַק : „ הִצְטַדַּק, 'ospravedlnil se'.

Při tom se ת předpony mění po צ v ט.

Před zubnicemi ת, ד, ו se ת předpony asimiluje těmto souhláskám (doklady jsou od slabých sloves):

kořen דָּכָא : hiť. : הִדְכָּא, 'byl rozdrcen',
 „ טָמֵא : „ הִטְמָא, 'poskvřnil se',
 „ תָּמַם : „ הִתְמַם, 'pochtivě jednal s někým'.

6. V hiťp“il je v perfektu předpona הֵ, za druhým radikálem . V 1. a 2. os. sg. a plur. mění se toto ħiræq v paťah. V imperfektu předpona הֵ není.

7. V ħāp“al je předpona הֵ vokalisována qāmæš ħāṭūp. Někdy se objevuje původní samohláska : הִשְׁבַּח byl položen; הִשְׁלַךְ

'byl vržen, převrácen', 3. pl. הִשְׁלָכָה; 2. sg. impf. זִ. הִשְׁלִכִי (v imperf. předpona הֵ není.)

Pozn. Příklady pravidelných sloves: שָׁמַר 'střežil', impf. יִשְׁמַר; בָּדַל, hiť. : הִבְדִּיל, impf. יִבְדִּיל, oddělil; גָּבַר (גִּבּוֹר) 'byl silný', impf. יִגְבֵּר; גָּדַל 'byl velký', hiť. : הִגְדִּיל, 'vychovával', impf. יִגְדֵּל; זָמַר pi. : זָמַר 'hrál, zpíval'; לָבַד 'vzal, chytil', impf. יִלְבֹּד; לָמַד 'učil se', impf. יִלְמַד, pi. : לָמַד, impf. יִלְמַד, 'učil'; סָפַר 'čítal', impf. יִסְפֹּר; סָקַל 'kamenoval' atd.

Úplný přehled všech tvarů silného slovesa je v oddíle pádigm, vzor קָטַל (č. 25—31.)

§ 68. Suffixy u tvarů slovesných

1. Předmět zájmenný v akusativě (žřídka v dativě) vyjadřuje se připojením zájmene osobního přívěsného (suffixu) k slovesnému tvaru. Reflexivní předmět (se, si) nevyjadřuje se suffixy, nýbrž slovesnými konjugacemi reflexivního významu (niťp“al, hiťpa“ēl). Tvary suffixů u sloves jsou stejné jako suffixy u jmen, jen v 1. os. sg. je suffix נִי (§ 28).

2. Slovesné tvary před suffixy mívají jinou vokalisaci, poněvadž suffixy byly přivěšovány ještě k tvarům původním, neredukovaným. Před suffixy se nemění tvary hiťp“ilu, protože hiťp“il má neměnné samohlásky. Kromě něho připojují se suffixy jen k tvarům konj. qal a pi“ēl, tedy k aktivním.

3. Původní formy silného slovesa v perf. qal před suffixy zněly takto:

sg. 3. os. m.* qatála	pl. 3. os. sp.* qatālū
3. os. ž.* qatálat	2. os. m.* qatáltū(mu)
2. os. m.* qatáltā	2. os. ž.* qatáltinna
2. os. ž.* qatálti	1. os. sp.* qatálnū
1. os. sp.* qatálti	

Z uvedeného paradigmatu vyplývá, že formy slovesné 1. os. sg. spol. a 2. os. sg. žen. se suffixy rozeznají se od sebe jen podle textové souvislosti.

Se suffixy mění se vokalisace forem původních, jak ukazují příklady: קָטַלְנִי 'zabil mne', z pův. *qatála-nī, suffix způsobil posunutí přízvuku o slabiku dále ke konci, v ní však zůstalo ā (§ 8, 6; 21, 1), předchozí samohláska se před přízvukem prodloužila (§ 21, 1) a ve slabice nejdále od přízvuku nastala redukce (§ 21, 5). Jde zde tedy o aplikaci výše probraných hláskoslovných zjevů (§ 21 nn.) Pokud se přízvuku týče, jest na suffixech od počátku jen v 2. plur. muž. קָטַלְתֶּם a na 2. os. sg. muž. קָטַלְתָּ v kontextu v 3. os. sg. m. perfekta a imperfekta. Jinak byl přízvuk na poslední samohlásce před suffixem.

4. K formám suffixů jest poznamenati: v 3. os. sg. muž. *hu, s koncovým a slovesného tvaru po vypadnutí h (§ 25, 6) dá ō: *šamaráhu > *šamaráu > שָׁמְרוּ (ale je též שָׁמְרוּ), 'hlídal jej'; s 2. os. slovesa: *qataltáhu > *qatalláu > קָטַלְתָּ 'zabil jsi jej'. S 3. os. sg. žen. suffixu: *qatála-ha > קָטַלְתָּ 'zabil ji', s 2. os. slovesa: *qataltá-ha > קָטַלְתָּ 'zabil jsi ji'. Koncové *t-hu dá -ūw, na př. *qatallí-hu > קָטַלְתָּ (ale též קָטַלְתָּ). Konc. 3. os. sg. žen. se suff. הָ dá též תָּ: תָּנִיבָהּ 'ukradla jej'.

5. V imperfektu qal mají koncovky, končící samohláskami, přízvuk: יִקְטְלוּנִי 'zabijí mne'. V žen. tvarech 3. pl. a 2. pl. je nahrazena koncovka נָה koncovkou mužskou וּ: יִקְטְלוּנִי 'ony mne zabijí' ('vy (ž.) mne zabijete'). U tvarů bez koncovek vkládá se před suffix samohláska (spojovací vokál): יִקְטְלֵנִי 'zabije mne'. Před přízvuknými suffixy קָ a כָּ bez spojovacího vokálu udržel se koncový vokál imperfekta v podobě ā: יִקְטַלְךָ jiqṭālḱā, 'zabije tě', יִקְטַלְכֶם jiqṭālḱæm, 'zabije vás'.

6. Vedle připojování suffixů k prostým tvarům imperfektním jsou ještě spojení suffixů s imperfektem, rozšířeným příponou נ (נ). Jde o t. zv. energicus, způsob zdůrazňování, vybízení

a záměrnosti (v arab. je to energicus na -an). Při tom nastávají hláskové a pravopisné změny; -án-nī, -æn-nī > נִי, נִי; -æn-ḱā > קָ -ækkā; -æn-hū > הוּ; -æn-hā > הָ; v 1. pl. -æn-nū > נוּ. Na př. יִקְטְלֵנִי, יִקְטְלֵנִי, יִקְטְלֵנִי.

7. U imperativu jsou původní tvary *quṭúl, 2. sg. ž. *quṭúlī, pl. *quṭúlū, *quṭúlā. Z *quṭúl je náležité קָטַל (§ 53, 5), ale se suffixem: *quṭul-ē-nī > קָטַלְנִי (se spojovacím vokálem ē, § 21, 6). Ostatní tvary se suffixy jsou: קָטַלְנִי, קָטַלְנִי atd.

8. Infinitiv constructus (typ קָטַל, roven imperativu), je též z pův. *quṭul, se suff. 1. sg. *quṭul-ī > קָטַלְנִי, se spoj. vokálem קָטַלְנִי (má obojí suffixy, jmenné i slovesné!) Prvý tvar znamená tudíž: 'moje zabití', druhý: 'zabití mne'.

9. Suffixy se připojují ještě k tvarům pi^{el} a hi^{ip}: př. קָטַלְתָּ, קָטַלְתָּ, קָטַלְתָּ, קָטַלְתָּ, קָטַלְתָּ, קָטַלְתָּ; קָטַלְתָּ (suffixy jsou v těchto případech připojeny k 3. sg. perf. muž.); hi^{ip}. קָטַלְתָּ, קָטַלְתָּ, קָטַלְתָּ, קָטַלְתָּ, קָטַלְתָּ, קָטַלְתָּ (k 3. os. sg. perf. muž.); k 2. sg. imperat. muž. קָטַלְתָּ 'dej ho usmrtiti!'

10. Analogicky se připojují suffixy k tvarům sloves ostatních tříd, na př. středního laryngálu: 3. sg. impf. muž. יִשְׁחַטְנִי (s příp. 1. os. sg.), יִבְרַחְךָ (s 2. os. sg. m.); třetího laryngálu: שְׁמַעֲנִי (2. pl. m. imperat. s 1. os. sg.), יִשְׁלַחְנִי (3. sg. impf. m. s 1. os. sg.), וַיִּשְׁלַחְנִי (3. sg. impf. hi^{ip} s 1. os. sg.); první nūn: יִתְנִי (3. sg. muž. qal impf. s 1. os. sg.); první jōd (*wāw): יִדְעֵנִי (3. sg. muž. impf.); střední zdvojené: סָבַתִּיךָ obkličil jsem tě, אֶסְבֶּךָ 'obkličím tě', יִסְבֶּה 'obkličí ho', hi^{ip}. יִסְבֶּה; střední wāw: שָׁמַתִּיךָ 'položil jsem tě', שָׁמַתִּי 'položil jsi mne', אֶשִׁימָךָ 'položím tě', יִשׁוּפֶךָ 'potře tebe' hi^{ip}. יִקְיִמְךָ 'pozdvihne jej'.

11. U sloves III j (w) (tertiaie infirmae) mizí před suffixy třetí slabý radikál úplně: נָלְנִי, imper. נָלְנִי, imperf. אֶנְלֶךָ atd.

Přehled suffixů u tvarů perf. gal.

Sg. 3. m.	קָטַלְנִי	קָטַלְךָ	קָטַלְךָ	קָטַלְהוּ	קָטַלָּהּ
3. ž.	קָטַלְתָּנִי	קָטַלְתָּךְ	קָטַלְתָּךְ	קָטַלְתָּהוּ	קָטַלְתָּהּ
2. m.	קָטַלְתָּנִי	—	—	קָטַלְתָּהוּ	קָטַלְתָּהּ
2. ž.	קָטַלְתָּנִי	—	—	קָטַלְתָּהוּ	קָטַלְתָּהּ
1. sp.	—	קָטַלְתִּיךָ	קָטַלְתִּיךָ	קָטַלְתִּיהוּ	קָטַלְתִּיהָ
Pl. 3. sp.	קָטַלְנוּנִי	קָטַלְוּךָ	קָטַלְוּךָ	קָטַלְוּהוּ	קָטַלְוּהָ
2. m.	קָטַלְתָּנִי	—	—	קָטַלְתָּהוּ	קָטַלְתָּהּ
1. sp.	—	קָטַלְנוּךָ	קָטַלְנוּךָ	קָטַלְנוּהוּ	קָטַלְנוּהָ
	mne	tebe (m.)	tebe (ž.)	jej	ji
Sg. 3. m.	קָטַלְנוּ	קָטַלְכֶם		קָטַלְם	
3. ž.	קָטַלְתָּנוּ	קָטַלְתָּכֶם		קָטַלְתָּם	
2. m.	קָטַלְתָּנוּ	—		קָטַלְתָּם	
2. ž.	קָטַלְתָּנוּ	—		קָטַלְתָּם	
1. sp.	—	קָטַלְתִּיכֶם		קָטַלְתִּים	
Pl. 3. sp.	קָטַלְנוּ	קָטַלְכֶם		קָטַלְוּם	
2. m.	קָטַלְתָּנוּ	—		קָטַלְתָּם	
1. sp.	—	קָטַלְנוּכֶם		קָטַלְנוּם	
	nás	vás (m.)		je (eos)	

Přehled suffixů u tvarů imperf. gal.

Sg. 3. m.	יִקְטַלְנִי	יִקְטַלְךָ	יִקְטַלְךָ	יִקְטַלְהוּ	יִקְטַלָּהּ
3. ž.	תִּקְטַלְנִי	תִּקְטַלְךָ	תִּקְטַלְךָ	תִּקְטַלְהוּ	תִּקְטַלָּהּ
2. m.	תִּקְטַלְנִי	—	—	תִּקְטַלְהוּ	תִּקְטַלָּהּ
2. ž.	תִּקְטַלְנִי	—	—	תִּקְטַלְהוּ	תִּקְטַלָּהּ
1. sp.	—	אִקְטַלְךָ	אִקְטַלְךָ	אִקְטַלְהוּ	אִקְטַלָּהּ
Pl. 3. m.	יִקְטַלְנוּנִי	יִקְטַלְוּךָ	יִקְטַלְוּךָ	יִקְטַלְוּהוּ	יִקְטַלְוּהָ
3. ž. 2. m. ž.	תִּקְטַלְנוּנִי	—	—	תִּקְטַלְוּהוּ	תִּקְטַלְוּהָ
1. sp.	—	נִקְטַלְךָ	נִקְטַלְךָ	נִקְטַלְהוּ	נִקְטַלָּהּ
	mne	tebe (m.)	tebe (ž.)	jej	ji
Sg. 3. m.	יִקְטַלְנוּ	יִקְטַלְכֶם		יִקְטַלְם	
3. ž. 2. m.	תִּקְטַלְנוּ	תִּקְטַלְכֶם		תִּקְטַלְם	
1. sp.	—	אִקְטַלְכֶם		אִקְטַלְם	
Pl. 3. m.	יִקְטַלְנוּ	יִקְטַלְכֶם		יִקְטַלְוּם	
3. ž. 2. m. ž.	תִּקְטַלְנוּ	—		תִּקְטַלְוּם	
1. sp.	—	נִקְטַלְכֶם		נִקְטַלְוּם	
	nás	vás		je	

§ 69. Slovesa prvního laryngálu

1. Mají jako první kořenovou souhlásku laryngál **ה, ה, ע**; v niṣ'al sem hledí slovesa první **ך**. K slovesům I° srv. § 73.

Laryngály působí samohláskové změny. Místo jednoduchého šwā má první laryngál **—**; proti normálnímu imperat. **קטל** je zde **עמר** 'stůj'!

2. V imperfektu je po praeformativu za prvním radikálem buď šwā quiescens (3. sg. m. **יעתר** 'modlí se') nebo složené šwā, jehož levá část se shoduje se samohláskou praeformativu (3. sg. m. **יהפך** 'obrací'). Slovesa s kmenovým vokálem (samohláskou mezi 2. a 3. radikálem) **ō** mají v praeformativu **a** (**הגר** 'opásal' : **יגגר**; **חרק** 'skřípal zuby' : **יחרק**), slovesa s kmen. vokálem **a** mají v praeformativu **æ** (z *i) (**חרף** 'nadával' : **יחרף**; **חזק** 'pevně lpěl, byl silný' : **יחזק** i **יחזק**).

3. U imperfektních tvarů, které mají koncovku, jsou u laryngálu místo plné samohlásky a příslušného hāṭeṭp dva plné vokály: **יעמד, יעמדו, יעמדו, יעמדו** (proti **תעמד, תעמדו**).

V niṣ'al by měl býti první laryngál zdvojen, místo toho však dochází k náhradnímu zdloužení samohlásky v praeformativu; v imperf. **יחשב** 'jest čítán', imperat. **האספו** 'shromážděte se!', inf. **האכל** 'býti pojídán'. Též u sloves prvé **ך** : **ירחק** 'vzdáli se', **הרפא** 'býti uzdraven', **ארצה** 'budu usmrcen (od רצה).

Pozn. Příklady sloves: **הבט** (יחבט) 'mlátil (obilí)', 'strásal (plody)'; **חסר** (יחסר) 'měl nedostatek', **חמל** (יחמל) 'smiloval se, ušetřil'; **חרד** (יחרד) 'byl zděšený', **חרב** (יחרב) 'byl zpustošen, vyschl', **חרש** (יחרש) 'byl tichý', **עבד** (יעבד) 'pracoval', **עזב** (יעזב) 'nechal na holičkách', **עטה** (יעטה) 'zahalil se, upadl do mdlob', **עמק** (hiṣ. העמיק) 'byl hluboký' (hiṣ. 'hloubil'), **עקב** (יעקב) 'lživě jednal', **ערך** (יערך) 'uspořádal', **עתר** (יעתר) 'modlil

se k', **נעתם** niṣ. נעתם 'zatemnil se', atd. Jako vzor je uvedeno v paradigmatech sloveso **עמד** 'stál' (č. 32—38.)

§ 70. Slovesa druhého laryngálu

1. Mají na místě druhého radikálu laryngál, nebo **ך** jenž má místo prostého šwā vždy hāṭeṭp-**paṭaḥ**. Imperfektum a imperativ základního kmene mají **—** za laryngálem. Infinitiv absolutní má psáno hōlām plene, defektivní hōlām je v infinitivu vázaném. V odvozených kmenech se objevuje v imperfektu niṣ'alu a pi'ēlu **—** za laryngálem.

2. Protože laryngály nepodléhají zdvojení, kompensuje se tento nedostatek dlužením předchozí samohlásky a to před **ך** vždy. Původní tvar pi'ēlu je *birrēk, příslušnou změnou **ברך** bēreḱ. Před **א** je někdy prodloužení, někdy není, na př. **נאה** 'cizoložil', **נאין** 'rouhal se, opovrhoval', **נאר** 'měl v ošklivosti', ale **באר** 'vtesal, vysvětlil', **נאל** 'poskvrnil', **מאן** 'zdráhal se', **פאר** 'zdobil'. Před **ה** je dlužení vzácné: vedle **בהה** je i **בהה** 'zhasil, káral'. V pu'alu se dluží původní **u** v **ō**: **ברך** z *burraḱ.

3. V imperativě a imperfektu základního kmene má laryngál **—** : **ישחט** 'poráží', méně často je **—** : **יאהז** 'chápe se'.

Pozn. Příklady sloves: **רעש** (יִרעש) 'třásl se, chvěl se'; **טהר** 'byl čistý' (יִטהר, pi. pf. **טהר** 'očisťoval'); **בחן** 'zkoušel' (יִבחן); **לחם** 'jedl, bojoval' (impf. 1. os. **אֶלֶחֶם**, niṣ. pf. **נִלְחַם**, impf. **יִלְחֶם**); **מחץ** 'rozdrtil' (יִמחץ); **מהר**, pi. pf. **מהר**, impf. **ימהר** 'pospíchal'; **נהם** (יִנהם) 'řval (lev), naříkal'; **שאל** 'tázal se, přál si' (יִשְׁאַל); pi. **שחת** 'ničil, kazil'; pi. **שרת** 'obsluhoval'; **רחם** 'miloval, byl milosrdný', pi. **רחם**, **רחץ**, impf. 1. os. **אֶרְחֹץ** 'myl, koupal se'; **צחק** 'smál se' (יִצחק); **נחל** (יִנחל) 'získal'; **נחם** 'měl zármutek' (niṣ.); **נעל** 'zavřel na závoru'; **נעם** 'byl půvabný' (יִנעם); **בהן**, pi. **בהן**

'konal kněžský úřad'; **סָעַד** (יִסְעַד) 'podporoval'; **בָּעַר** (יִבְעַר) 'pálil, hořel', a pod.

Pozn. Vzory těchto sloves jsou v paradigmatech **שָׁחַט** 'porážel zvířata', **בָּרַךְ** 'žehnal' a **זָעַק** 'volal, křičel' (č. 39—45).

§ 71. Slovesa třetího laryngálu

1. Sem patří slovesa, která mají na třetím místě kořene buď **ה**, **ע** nebo **ה**. Před nimi, jsou-li na konci a předchází *ē, ī, ō, ū*, zaznívá *paṭaḥ* (furtivum, § 10).

2. Místo š'wā je *paṭaḥ* v 2. os. sg. perf. ž. Proti pravidelnému **קָטַלַת** je **יָדַעַת** 'věděla jsi'. V kontextových formách impf. a imper. všech kmenů je vždy **—**: **יִשְׁלַח**, **יִשְׁלַח**, **יִשְׁלַח** atd., poněvadž si laryngál žádá samohlásky artikulačně nejbližší (*a*). Toto *a* je i v st. constr. participia pi^{el}: **מִשְׁלַח** (st. abs. **מִשְׁלַח**).

Pozn. Příklady sloves: **שָׁכַח** (יִשְׁכַּח) 'zapomněl'; **סָלַח** (יִסְלַח) 'odpustil'; **שָׁמַע** (יִשְׁמַע) 'slyšel' (impf. **יִשְׁמַע**); **רָדַע** (יִרְדַּע) 'radoval se'; **פָּתַח** (יִפְתַּח) 'otevřel'; **גָּלַח**, pi. **גָּלַח**, impf. **יִגָּלַח**, 'oholil, ostříhal'; **זָבַח** (יִזְבַּח) 'obětoval, zabil (zvíře)'; **גָּבַח** (יִגְבַּח) 'byl vysoký'; **יָדַע** (יִדַּע) 'poznal' (je zároveň slovesem I. j); **יָבַקַע** (יִבְקַע) 'vpadl, rozštípl'; **בָּלַע** (יִבְלַע) 'pohltil, zabral'; **צָלַח** (יִצְלַח) 'šel, prošel, vnikl'; **צָמַח** (יִצְמַח) 'pučel, rostl' a j.

Pozn. Vzorem je **שָׁלַח** 'poslal' (v paradigmatech č. 46—52).

§ 72. Slovesa první נ

1. Nūn jako první radikál se asimiluje (§ 26, 2) k následujícímu radikálu, nemá-li samohlásku; **נָפַל** 'padl', imperf. **יִפֹּל** *jippōl* z pův. **jinpōl*. Před laryngály však trvá **נ**, na př. **נָהַם** 'řval', impf.; **יִנְהַם**; výjimkou je **נָהַם** *nihham* (s virtuálním zdvojením (§ 13, 3)), *niṭp'al* slovesa **נָהַם** 'úpěl', *niṭp.* 'litoval', z pův. **ninham*. Nūn odpadne v infinitivu constr. základního kmene, jenž přijímá ženskou

koncovku **נָשַׁת** : **נָשַׁת**. Je-li po druhém radikálu v imperativu **—**, také imperativ ztrácí **נָש** : **נָש** místo **nāš*. Nūn trvá, je-li po druhém radikálu **—** : **נָפַל** 'padni!' V passivu kausativním je původní vokalisace podle vzoru **huṭp'al* : **hungaš*, **הִנָּש**.

2. Sloveso **נָתַן** 'dal' asimiluje i třetí radikál následující počáteční souhláse koncovky:

Perf. sg. 3. muž. **נָתַן**, ž. **נָתְנָה**, 2. m. **נָתַתָּה** (**נָתַתָּ**) z pův. **nantāntā*, 2. ž. **נָתַתָּ** z **nantānti*, 1. spol. **נָתַתִּי**, plur. 3. spol. **נָתַתּוּ**, 2. m. **נָתַתְּ**, 2. ž. **נָתַתְּ**, 1. spol. **נָתַתְּ** (místo **נָתַתְּ**). Imperf. *nā i > e* sg. 3. m. **יִתֵּן** (z **jintēn* ze staršího **jintin*), 3. ž. **יִתְּנָה**, 2. m. **יִתֵּן**, 2. ž. **יִתְּנָה**, 1. spol. **יִתְּנָה**, pl. 3. m. **יִתְּנוּ**, 3. ž. **יִתְּנָה**, 2. m. **יִתְּנָה**, 2. ž. **יִתְּנָה**, 1. spol. **יִתְּנָה**. Imperat. sg. 2. m. **נָתַן**, 2. ž. **נָתְנִי**, pl. 2. m. **יִתְּנוּ**, ž. **יִתְּנָה**. Infin. abs. **נָתֹן**, cons. **נָתַת**. *Niṭp'al* **נָתַן**, impf. **יִנָּתֵן**, *hāṭp'al* **יִתֵּן**.

3. Sloveso **לָקַח** 'vzal' má časování analogické slovesu **נָתַן** protivného významu; imperf. *zní* **יִלְקַח** (**jilqah*), imperat. **קַח**, jednou je **לָקַח** (Exod. 29, 1), zesílený **קָחַח** (Gen. 15, 9), inf. abs. **לִקְוֹחַ**, cons. **לָקַחַת** (s předložkou **לִקְוֹחַת**, žalm 31, 14; *niṭp'al* je pravidelné, **נִלְקַח**, *pu^{al}* **לָקַח**, *hāṭp'al* imperf. **יִלְקַח**, imperf. *pu^{al}* a perfektum *hāṭp'al* není doloženo. Od *hitpa^{al}* *elu* je doloženo jen participium (Exod. 9, 24 a Ezech. 1, 4).

Pozn. **לָקַח** a **יִלְקַח** je pokládáno některými za passivum kmene *qal* (Bergsträsser II. str. 87 nn.)

Pozn. Pro slovesa primae nūn je v paradigmatech příklad **נָגַשׁ** 'přistoupil' (č. 53—59). Příklady sloves: **נָגַשׁ** (impf. **יִנָּשׁ**) 'tloukl'; **נָבַט** pi. **נָבַט** 'pohlížel', *hiṭp.* **הִנָּבֵט** 'upíral pohledy na něco'; **נָגַד** 'zvěstoval, sděloval, vypravoval', *hiṭp.* **הִנָּגַד**, *hāṭp.* **הִנָּגַד** 'zářil' (impf. **יִנָּגַד**, *hiṭp.* **יִנָּגַד** 'rozzářil'; **נָגַח** (יִנָּח) 'trkal (rohem)'; **נָגַע** (יִנָּע) 'přistoupil, napadl'; **נָדַח** (יִדַּח) 'vrazil'; **נָטַע** (יִטַּע) 'sázal'; **נָטַח** (יִטַּח) 'vyzrápěl'; **נָטַח** (יִטַּח) 'odhodil, opustil'; **נָסַךְ** 'lil'; **נָסַךְ** (יִסַּךְ) 'vy-

stoupil'; נָפַץ 'roztrátil'; נָצַר 'opatroval'; נָקַב 'vrtal'; נָקַם 'mstil se'; נָחַף 'obcházel'; נָקַר 'vypíchl, provrtal'; נָשַׁל 'vytáhl, vyhnal'; נָשַׁף 'foukal'; נָשַׁק 'líbal' (נִשַּׁק); נָתַד 'rozléval se (hněv)'; נָתַר 'vyskakoval'; נָתַשׁ 'vytrhl, zničil'. Hlám je v imperfektu charakteristickou samohláskou, ale u sloves, která jsou zároveň slovesy třetího laryng., je patah (*jiggōp-jiggah*).

§ 73. Slovesa první א

1. Rozeznáváme dva druhy těchto sloves. Prvý obsahuje slovesa, jež se chovají zcela jako slovesa prvního laryngálu, kdežto slovesa druhé skupiny potlačují někdy první א úplně.

A. U první skupiny má א v imper. qal אָסַף 'sbírej!'. V impf. má buď š'wā quiescens nebo אָסַר 'sváže', אָסַף 'shromáždí'. V praeformativu 3. sg. m. impf. je אָ u אָסַם 'zavře'. Postoupí-li přízvuk, mění se vokalisace אָ a אָ u אָ, případně אָ : 3. pl. muž. impf. יִאָסְרוּ 'sváží', s příponou zájm. יִאָסְרוֹ 'sváží jej', srv. הִעֲמִידָה 'postavil jsi', s představeným י consecut.: הִעֲמִידָה.

B. K druhé skupině (vlastní slovesa I') patří jen slovesa אָבַד 'zahynul', אָזַל 'odešel', אָצַל 'vzal zpět', אָכַל 'jedl', אָמַר 'řekl', אָהַר 'váhal', אָבַה 'chtěl', אָפַה 'pekl' (obě dvojnásob slabá). V impf. 1. os. sg. původ. praeformativ 'a dá s prvním א ā a to dá ō, jež se pak ujalo ve všech tvarech imperfekta: pův. 'a'kal dá אָכַל 'budu jísti'. Místo dvojího א píše se jen jedno, v ostatních osobách je א v písmě zachováno, ovšem nevyslovuje se a slouží jen jako mater lectionis pro ō: יֹאמַר jōmar, 'řekne'.

2. Infinitiv construct. má א, jehož ḥāṭēp po předložce ל u slovesa אָמַר zmizí, ale š'wā předložky se dluží v לֹאמַר lēmōr, 'legendo, řka'; ale לֹאכַל 'jísti'!

3. Imperfektum má za druhým radikálem kmenový vokál buď — nebo אָ : יֹאכַל 'bude jísti', יֹאחַז (vedle יֹאחֲזִי) 'vezme, uchopí'. Po sousled. wāw se אָ mění v אָ : יֹאמַר 'a pravil'.

4. K slovesům druhé skupiny patří většinou tvarů i slovesa אָחַז 'vzal, chopil', אָהַב 'miloval', אָסַף 'sbíral', אָתָּה 'přišel'.

5. V imperf., imperat. a infin. niṣ'al se místo zdvojení א dluží samohláska praeformativu v אָ : יֹאמַר (3. sg. impf. m.), הִאמַר (infin. cons.), הִאמַר (imperat.)

Pozn. Za vzor slouží v paradigmatech sloveso אָכַל 'jedl' (č. 60—66).

Příklady: אָכַל (impf. יֹאכַל) 'byl smutný'; אָדָם 'byl červený', hiṣ. impf. יֹאדָם 'rudne', hiṣ. יֹאדָם 'jeví se červený, září (vino)'; אָהַל (יֹאהַל) 'obýval stan'; אָזַל 'odešel, vzdálil se', má 3. sg. perf. qal ž. אָזַלְתָּ (jež se má k אָזַל jako מָלַכְתָּ k מָלַךְ); אָזַר (יֹאזַר) 'opásal'; אָמַר (יֹאמַר) 'zavřel'; אָלַם 'byl vázán, byl němý' (niṣ. נֹאֲלַם); אָלַף (יֹאֲלַף) 'učil se'; אָמַל 'prahl, chřadl', pu'lal אָמַל 'zvadl, zprahl, nařikal'; אָמַן 'pevně držel, vychovával', niṣ. נֹאֲמַן 'byl pevný', hiṣ. הִאמִין 'věřil'; אָמַן (יֹאמִין) 'byl zmužilý'; אָנַף (יֹאנַף) 'supěl, hněval se'; אָנַשׁ 'byl těžce nemocen'; אָפַד (יֹאפַד) 'opásal, oděl'; אָפַס 'byl na konci, přestal'; אָצַל 'položil stranou, odňal', niṣ. נֹאֲצַל 'byl oddělen'; אָרַב 'nastrojil lešť' (impf. יֹאֲרַב); אָרַךְ 'byl dlouhý, dlužil se', hiṣ. הִאֲרִיךְ 'prodloužil'; אָרַשׁ 'zasnoubil se'; אָשַׁם (אִשָּׁם) 'obtížil se vinou' (impf. יֹאשָׁם).

§ 74. Slovesa třetí א

1. Slovesa aktivní sem patřící mají v 3. os. sg. perf. m. qal za druhým radikálem ā, neutrická ē: מָצָא našel, מָלָא byl plný. Koncové ā vzniklo náhradným dlužením po zániku doslovného א.

2. א se drží jako mater lectionis všude i před koncovkami imperfekta, začínajícími souhláskami א a ת : מִצָּאתִי, מִצָּאתִי; v odvoze-

ných konjugacích a u neutrických v qal je **א** mater lectionis při *ē* v perfektech, při *æ* v imperativech a imperfektech žen. tvarů plur. i v qal: 3. sg. m. perf. pi. **מָצָא**, 2. sg. m. perf. pu. **מָצָאתָ**, 3. pl. impf. ž. qal **תִּמְצְאוּהָ**, 2. pl. imper. ž. qal **תִּמְצְאוּהָ**.

3. Začíná-li koncovka samohláskou, je **א** jako pevně nasazení (ráz) normální souhláskou: **מָצָאָה** *māš'ā* (jako *qāṭlā*). Vzácně se nevyslovované **א** ani nepíše: **מָצָתִי**, **מָלְתִי**, což je psaní fonetické a nepřesné (Num. 11, 11. Job. 32, 18).

4. Infinitiv od **נָשָׂא** 'zvedl, nesl' má žen. konc. **ת** : **שָׂאת** (*š'ēt*), s předložkou **לְשָׂאת** *lāšet*.

5. V tvaru **אֶחָדָה** (Gen. 31, 39) se nepíše **א** (správné psaní by bylo **אֶחָדָהָ**, od slovesa **הָטָא** 'spáchal'.) Psaní je podle sloves III *j/w* (tertia infirmæ.)

6. Svou laryngální zálibu v a-ových samohláskách podržuje **א** před některými zájmennými příponami. Místo *š'wā* má *ḥātēp-pataḥ*: **הִבְרָאָה** (nif. od **בָּרָא** 'narodil se', Ezech. 28, 13), **אֶמְצָאָה** (Pís. 8, 1). Též před přízvuč. suffixy **כֶּם** atd.

7. Participium qal v ž. rodě má tvary s konc. **ת**, při čemž **א** na konci slabiky se vysune a *i* se dlouží náhradně v *ē*: **מָצָאתָ** (též psáno **מִצָּאתָ** Pís. 8, 10) z **māšīt*; se scriptio defectiva bez **א** v tvaru **יִצֵּאתָ** (Deut. 28, 57).

Pozn. I. Příklady sloves, sem hledících: **בָּרָא** 'vymýšlel si'; **בָּרָא** 'stvořil'; **נָמָא** pi. 'pil, pohlcoval'; **דָּבָא** 'potřel, rozbil'; **רָשָׂא** 'pučel (o rostlině)'; **טָלָא** 'byl záplatovaný'; **טָמָא** 'byl nečistý'; **יָרָא** 'bál se'; **פָּלָא** 'zdržoval, zbraňoval'; **נָבָא** 'prorokoval'; **סָבָא** 'srkal, popíjel'; **סָלָא** 'cenil, hodnotil'; **פָּלָא** 'byl podivuhodný'; **צָבָא** 'konal službu, jm. vojenskou'; **צָמָא** 'žiznil'; **קָנָא** 'horlil'; **קָרָא** 'křičel, volal'; **רָפָא** 'léčil'; **שָׁנָא** 'rostl'; **שָׁנָא** 'nenáviděl'; **הָטָא** 'hřešil'; **נָשָׂא** 'zvedal, nosil'.

Pozn. II. Vzory **מָצָא** a **מָלָא** v paradigmatech č. 67—73.

§ 75. Slovesa první **י** a **י**

1. Slovesa první **י** splýnula se slovesy první **י**, neboť náslovné **י** se změnilo v hebr. v **י**; proti arab. *walada* je hebr. **יָלַד**, proti arab. *waṭaba* hebr. **יָשַׁב**. V některých tvarech se udrželo původní **י**, ba ovládlo i u některých tvarů sloves I. *j*.

2. Původní **י** se udrželo jako souhláska v niṣ. a to v imperf., imperat. a infin.: inf. **הִיּוּלֵד** *hiwālēd* (z **hin-wālēd*) vznikl assimilací **נ** předpony k následujícímu **י**, které stojí na počátku slabiky (*hiw-wā-lēd*). Také v hiṣ. přichází někdy **י** : **הִתְוָדָה** 'přiznal se' (Lev. 5, 5, od **יָדָה**).

3. V hāṣ. splývá **י** se samohláskou *u* v *ū*: **הוּלַד** z **hu-wlad*; v perf. niṣ. tvoří s předchozím pův. *a* dlouhé *ō*: **נוּלַד** z **na-wlad* > **naulad*.

4. Všecka slovesa I. *w* a většina sloves I. *j* tvoří hiṣ. s **י**, které dá s pův. *a* dlouhé *ō*: **הוּלַד**, **הוּדַע**. U několika sloves I. *j* se v hiṣ. udrželo a způsobilo, že praeformativ má **י** (z **ai*): **יִינִיק** (z **ja-jniq* > **jainiq*), perf. **הִינִיק** (od **יָנַק** 'ssál').

5. V imperf., imper. a inf. qal jsou dva způsoby tvoření; v prvním typu zůstává kmenová souhláska **י** a dává s předchozím praeform. vokálem *i*, v druhém typu se celá první slabika i s kmen. souhláskou vysune.

6. V impf. prvního typu je kmenový vokál (za 2. radikálem) **י**, praeformativ má *i* (z **ij-*): **יִרַשׁ** 'osvojil si', impf. **יִרַשׁ**; **יִבַּשׁ** 'vyschl', impf. **יִבַּשׁ**; **יִשֵּׁן** 'spal', impf. **יִשֵּׁן**; **יִנַּק** 'ssál', impf. **יִנַּק**, imper. **יִנַּק**, inf. **יִנַּק**. Též, je-li sloveso III. neutrické: **יָרָא** 'bál se', impf. **יִירָא**. U sloves III. *w/j* (infirmæ) je kmenový vokál **י** a praeformativ s **י**: **יָרָה** 'zběsile si počínal', impf. **יִירָה**; **יָרָה** 'házel', impf. **יִירָה**; **יָפָה** 'zářil, byl krásný', impf. **יִיפָה**.

7. V druhém typu je kmenový vokál **י**; současně je v praeformativu také **י** (pův. *ji-lid*, *ji-šib* po ztrátě *w*): **יָלַד**, **יָשַׁב**, **יָרַד**.

stane v praeformativu původní *i* (וִישַׁב) nebo se 2. mění *i* pod přízvukem v *ē* (וַיִּשַׁב).

b) Je-li druhá souhláska jiná, ale orální, vkládá se mezi obě souhlásky pomocné , při čemž buď 1. trvá původní *i* (יָגַל, Exod. 2, 12) nebo 2. se *i* dluží v *ē* (תָּפַץ, Num. 16, 15).

c) Při druhém radikálu *א* se vkládá pomocná samohláska: יָרָא, Exod. 5, 21, od רָאָה, viděl; ale v konsek. imperfektu je tvar וַיִּרָא, v němž se *א* vůbec nevyslovuje (vysl. *waj-jar*).

d) Je-li prvním radikálem laryngál, má před sebou i za sebou יַעַשׂ.

B. V hiṭ'ıl analogicky vidíme tytéž zjevy; proti יָפַת (od פָּתַח 'byl otevřený', hiṭ. 'rozšířil') je יָגַל (z pův. יָגַל, jako je מָלַךְ z *malk); u laryngálů: יַעַל (od עָלָה 'vystupoval', hiṭ. 'vyváděl, vynášel').

C. V konjugacích se zdvojením střed. radikálu se zdvojení v doslovi ruší: pi. יִצְחָק, zkrác. וַיִּצַּח, podobně יָגַל, יִתְגַּל, וַיִּתְגַּל (Gen. 9, 21). Místo *a* přichází vzácně *ā*: וַיִּתְּרֵם (1. Sam. 21, 14) 'a čmáral' (od תָּרָה).

6. Imperativ někdy ztrácí v tvarech niṭ., pi., hiṭ. a hiṭp. v 2. os. sg. m. koncové הָ, takže v těchto konjugacích jsou dvojí tvary, delší a kratší. Od מָנָה 'počítal': הַמְנֵה a הִמְנֵן; מִן, מִנָּה; הַמְנֵה, הִמְנֵן; הִתְמַנֵּה, הִתְמַנֵּן.

7. U tří sloves se objevuje י jako třetí radikál v některých tvarech:

a) מָתַח 'napínal' (neuživ. v qal), jen particip. pi. ve výraze מִמְּחֵי לִקְשֵׁת 'napínači luků, lučištníci' (Gen. 21, 16).

b) נָאָה 'seděl, bydlil' (neuživ. v qal), pi. נָאָה 'byl krásný, zdobil, slušel' (srv. žalm 93, 5)

c) שָׁחָה 'klonil se', hiṭ. הִשְׁתַּחֲוָה, hiṭp. הִשְׁתַּחֲוָה, imperf. הִשְׁתַּחֲוָה 'konal proskynesi' (Gen. 23, 7; 37, 7 a j.)

8. Ke slovesům III *j/w* patří i dvě slovesa: הָיָה 'byl' a חָיָה 'žil'. Jejich tvary jsou:

a) perf. sg. 3. m. הָיָה, 3. ž. חָיָה, 2. m. חָיִיתָ, 2. ž. חָיִיתָ, 1. spol. חָיִיתָ, pl. 3. spol. חָיו, 2. m. חָיִיתָם, 2. ž. חָיִיתָן, 1. spol. חָיִינוּ. Stejně i חָיָה.

b) imperf. sg. 3. m. יִהְיֶה, 3. ž. תִּהְיֶה, 2. m. תִּהְיֶה, 2. ž. תִּהְיֶה, 1. spol. אֲהִיָּה, pl. 3. m. יִהְיוּ, 3. ž. תִּהְיֶינָה, 2. m. תִּהְיוּ, 2. ž. תִּהְיֶינָה, 1. spol. נִהְיֶה.

c) imperat. sg. 2. m. הָיִה, 2. ž. הָיִי, pl. 2. m. הָיוּ, 2. ž. הָיינָה. Sloveso חָיָה má imperativ חָיִה.

d) infinitiv absolutní הָיָה, חָיָה, constr. הָיִיתָ, od slovesa חָיָה je absolutní חָיָה, constr. חָיִיתָ.

e) jussiv יִהְיֶה, תִּהְיֶה, אֲהִיָּה.

f) participium הָיָה, žen. הָיָה, חי, žen. חָיָה, pl. muž. חָיִים. Niṭ'al: perf. נִהְיִיתָ, 2. m. נִהְיִיתָ, 2. ž. נִהְיִיתָ, 3. m. נִהְיִיתָ, 3. ž. נִהְיִיתָ. Hiṭ. הִתְחַיֵּיתָ, 2. m. הִתְחַיֵּיתָ, 2. ž. הִתְחַיֵּיתָ, 3. m. הִתְחַיֵּיתָ, pl. 2. m. הִתְחַיֵּיתָם, infin. הִתְחַיֵּיתָ, imperat. הִתְחַיֵּה, 2. pl. m. הִתְחַיֵּוּ.

Pozn. Některá slovesa III *j/w*: בִּזָּה 'podceňoval, pohrdal';

בָּכָה 'plakal'; בָּנָה 'stavěl'; גָּרָה pi. 'vyvolával spory'; דָּלָה 'čerpal'; דָּמָה 'byl podobný'; נִכָּה 'ničil'; זָכָה 'byl čistý, bezvadný'; כָּלָה 'končil, končil se'; מָנָה 'počítal'; מָסָה hiṭ. 'rozpouštěl, zbavoval myslí'; מָרָה 'byl vzpurný, neposlušný'; מָשָׁה 'vytáhl'; סָלָה 'potlačoval'; פָּדָה 'vykupoval, vysvobozoval, zachraňoval'; פָּצָה 'otvíral'; צָדָה 'byl pošetilý, dal se oblouditi'; צָבָה 'nadouval se'; צָדָה 'stopoval, lovil'; קָצָה 'učinil konec'; קָרָה 'přihodil se'; pi. 'budoval klenbu'; קָשָׁה 'byl tvrdý, prudký'; רָבָה 'byl početný, mnohý'; רָדָה 'měl moc, panoval'; רָזָה 'nechal zmizeti, zničil', niṭ. 'zhubeněl'; רָמָה 'házet, vrhal'; רָצָה 'nacházel zalíbení'; שָׁבָה 'odváděl do zajetí'; שָׁנָה 'opakoval'; שָׁקָה niṭ. 'byl zatopen'; pu. 'byl napojen'; hiṭ. 'napájel'; תָּנָה 'rozděloval dary', pi. 'chválil'; חָרָה

'vzplanul'; חוה 'viděl'; פסה 'přikrýval'; עלה 'šel vzhůru'; חנה 'tábořil'; ענה 'odpověděl'; ירה hiṭ. 'velebil'; רפה 'byl unaven'; קנה 'očekával, doufal'; צוה pi. 'poroučel'; פנה 'obracel se'; נחה 'vedl'; עשה 'činil'; נכה hiṭ. 'udeřil'; שתה 'pil'; ראה 'viděl', niṭ. 'objevil se'.

Vzorem je sloveso גלה 'obnažil' (Paradig. č. 74—80).

§ 77. Slovesa střední י a י

1. Původní předpokládané podoby kořenů jsou בוש, מות, קום. Aktivní slovesa v perf. qal mají v 3. sg. m. —: u střední י שים. Neutrická — a י: מת, בוש. Před affirmativy, počínajícími samohláskou, je —: קמו, v zavřené slabice se ā mění v a: קמת, קמתם; u neutrických typu מת: 3. sg. ž. מתה, 3. pl. מתו, ale מתה, מתה, מתה; u בוש: 3. sg. ž. בושה, 2. os. בשת, 2. pl. בשתם *bāštəm*.

2. V imperfektu drží se u sloves II. w všude ū: יקום, před affirmativy se samohl.: יקומו, תקומו; před affirmativy se souhláskou vkládá se æ podle sloves III. j: תקומינה, ale vedle toho תשבנה (od שוב). Jussiv יקם, imperf. konsek. וַיִּקֶּם wajjāqām. V 2. pl. ž. imper. קמנה.

Samohláskové řadě těchto sloves ū-ō-ā odpovídá zcela u sloves II. j: ī, ē, æ: impf. ישים (pl. ישימו), imperat. שים, 3. pl. ž. תשמנה, juss. ישם, impf. konsekut. יישם.

Inf. abs. (a const.) קום, שים, part. qal akt. קם, שם, u neutrických מת (ž. rod מתה, rozdíl v přízvuku proti 3. sg. ž. perf.), בוש jsou vlastně přídavná jména. Part. pass. קום, שים.

3. Niṭ. נקום, pl. נקומו (přízvuk je na předposlední u tvarů s affirmativem na samohlásku); před affirmativy se souhláskou se vkládá samohláska ō (podle sloves II. gemin. § 78, 3): נקמותם *nəqōmōtəm*, při nepřizv. ō dává toto ū: נקומותי *nəqūmōtī*.

U imperf. יקום panují analogie podle sloves II. gemin.: יקומו, תקומינה. Infin. srv. v paradigmatech. Part. נקום.

4. Hiṭ. היקים, praefixová samohláska je analogická podle sloves původ. I. j (§ 75, 4). Pl. היקומו. U affirmativů na souhlásku se kmenový vokál krátí: היקמת, nebo se vsouvá ō: הקימות. Je-li praefix daleko od přízvuku, oslabuje se jeho samohláska na —: תקימינה, v imperf. na —: תקימותם.

Imperfektum je stejné jako u sloves II. j, buď s vkladným vokálem תקימינה, nebo bez něho: תקימנה.

Inf. absol. הקם, constr. הקים (podle sloves I. j.). Participium מקים, plur. מקימים.

Hiṭ. sloves II. j má v impf. tvary stejné a je k nerozeznání od impf. qal.

5. Hāṭ. se shoduje s tvary sloves I. j. podle úměry:

הינק = הנקם : הנקם : הנקם. Imperf. ינקם; part. má dlouhou samohlásku: מנקם.

6. Pi^oēl a pu^oal tvoří se zřídka zdvojením středního radikálu; zpravidla se tak děje opakováním 3. radikálu podle sloves II. gem., čímž vznikají tvary pōlēl, pōlal: קומם, impf. יקומם; קומם, impf. יקומם. Tvary s koncovkami splývají u obou konjugací; na př. קוממו, קוממת jsou tvary i pōlēlu i pōlalu. Rozlišení jen v 2. a 3. os. pl. žen.: תקוממנה = pōlēl, תקוממנה = pōlal.

7. Hitpa^oēl je roven pōlēlu až na praefix הת (hitpōlēl).

Pozn. Jako vzor slouží sloveso קום 'vstávati' (č. 98—104).

Příklady: אוץ 'naléhati'; אור 'svítiti'; דום 'mlčeti'; חום 'ušetřiti'; טוב 'býti dobrý'; לון 'přenocovati'; מול 'obřezati'; נוח 'odpočívati'; נום 'prchati'; צור 'loviti'; קור 'hrabati, vyhloubiti', pilpēl: 'rozbíti, roztlouci'; קוץ 'býti omrzely'; עוק hiṭ. 'potlačovati'; עוף 'létati'; נוש 'býti nemocen, trpěti'; נוף 'pokropiti';

נוע 'pohybovati se'; נים 'dřímati'; לוט 'zahaliti'; לוי 'ustoupiti'; מור niṭ. 'změnit se'; רוד 'těkati'; רוח 'čichati'; רום 'pozvednouti se'; רוף 'chvěti se, trásti se'; רוק 'vyprázdniti'; רוש 'býti chudý'; שוב 'vrátiti se'; שוח 'pokloniti se, skloniti se'; שוף 'píchat, poraniti'; שור 'viděti, dívati se'; סור 'vzdáliti se'; hiṭ. 'vzdáliti'; בוש 'styděti se'; רוי 'běžeti'; מוט 'kolísati se'; מוג 'rozplývati se'; גור 'přebývati, meškati'; בוי hiṭ. 'postaviti'. Slovesa II. j: גיר 'obdělávati pole, činiti úrodným'; ציין 'kvěsti'; ריק 'vyprazdňovati', גיל 'jásati'; שית 'položiti'; שיר 'zpívati'; שיש 'radovati se', ציר 'vypraviti se na cestu' a p. Příkladem v paradigmatech בוי 'pozorovati, rozuměti' (č. 105—111).

§ 78. Slovesa střední zdvojené (mediae geminatae)

1. Tato slovesa mají druhý a třetí radikál stejný. 3. os. sg. muž. perf. qal má u neutrických sloves podobu מר (kořen מרר) 'zhořkl, je hořký'; slovesa aktivní mají v této osobě opakovaný druhý radikál a mají podobu סבב (kořen סבב), 'obkličil'. Toto rozlišení je možné i u stejného kořene, na př. צרר (pův. šarar), 'spoutal' (akt.) proti צר (pův. šarir) 'je stisněn' (neutr.).

2. V qal tvary s affirmativy jsou buď podle silných sloves: סבב (šwā compositum místo jednoduchého!), סבבתם, סבבת, nebo jsou se sraženým 2. a 3. radikálem, při čemž vokál před nimi je krátký: סבות, סבותי, סבותם. V imperfektu je očekáváno *jasbub (jako *jaqtul), ale místo toho je výchozím tvarem *jasubb s přesmyknutím samohlásky; z toho náležité יסב [impf. kons. ויסב], 3. pl. יסבו, podobně imperat. סב, infin. cons. סב. V otevřené nebo v závěrečné přízv. slabice u se mění v ō, v nepřízv. zavěšené trvá u, proto 3. pl. žen. תסבין.

Podobně u neutrických sloves: קל (קלל) 'je lehký, rychlý', imperf. יקל z *jiqall, a to z *jiqlal; מר, impf. ימר; plur. יקלו.

3. Začíná-li koncovka souhláskou, vsouvá se mezi ní a slovesný základ ō v perfektu, æ v imperf. a imperat.: שמותי (1. sg. perf.), שמותי (2. pl. ž. imper.), תשמנה (2. a 3. pl. ž. impf.). Tvary s ō jsou analogicky tvořeny podle sloves III. w, a to v době, kdy 3. radikál byl ještě původní י, podle vnější podoby: *sabbaytā jako שמות, stažením סבות. Tvary s æ jsou tvořeny analogicky podle sloves třetí jōd: תסבנה.

4. Samohlásky praeformativů impf. qal jsou dlouhé, poněvadž po sražení 2. a 3. radikálu jsou v otevřené slabice: יסב jā-sōb. Stejně je tomu se samohláskami v perfektech niṭ. (נסב), hiṭ. (הסב); hāṭ. je podle sloves I. w (הוסב).

5. Niṭ. tvořen byl původně předponou na, která se před přízvukem zdloužila: נסב, pl. נסבו. V poloze daleko od přízvuku se samohláska praefixu redukuje: נסבותם. Imperf. pravidelně יסב.

Druhý vokalisační typ v niṭ. je נבו (od בוז, 'pleniti'), imperf. יבו.

6. V hiṭ. je v praefixu ה (při redukci daleko od přízvuku ה), v imperat. a infin. ה. Kmenový vokál bývá ē (z *i) nebo a, někdy od téhož slovesa doloženy jsou tvary obojí; a) ē: הסב, 2. sg. m. הסבות, imperf. יסב, pl. יסבו, b) a: הסב, 3. pl. הסבו, הקל. Pro inf. abs., constr. a imperat. je הסב. Participium je analogické podle sloves II. w.

7. V imperf. qal, hiṭ. a hāṭ. jsou ještě zvláštní tvary, v nichž se náhradně místo 2. radikálu zdvojuje první. Tyto tvary vypadají jako tvary sloves I. n a jsou původem aramaismy: qal יסב (jako נפל od נפל, 'viseti'), hiṭ. יסב (נגש od יגש, 'viseti'), hāṭ. יסב.

8. Piʿēl, puʿal a hitpaʿēl jsou jako u sloves II. w nahrazeny tvary pōlēl, pōlal a hitpōlēl: שומם, שומם, השתומם. (שומם 'býti pustý'). Někdy je i tvoření jako u sloves silných, ale se změnou významu: סבב 'změnil' proti סבב 'obešel'.

Sloveso גָּלַל 'válel', tvoří intensivum opakováním prvních dvou radikálů: גָּלַגַּל, reflex.: הִתְגַּלְגַּל. Jde tu o typy pilpěl a hitpalpěl.

Pozn. Příklady sloves: הִנֵּן 'byl milostivý'; שָׁדַד 'zničil, zplenil, zloupil'; עָרַר 'obnažil se'; תָּמַם 'skončil, skončil se'; שָׁמַם 'byl pustý'; עִשָּׂשׁ 'byl rozpadlý'; רָכַךְ 'byl jemný'; רִנֵּן 'hlasitě volal'; רָצַץ 'rozbíjel'; רָקַק 'plival'; גָּלַל 'valil'; עָנַן pi. 'tvořil mraky'; נָדַד 'dal se do pohybu, prchl, vzdálil se'; שָׁבַךְ 'uklidnil se'; פָּלַל pi. 'rozhodl, potrestal'; כָּסַם 'počítal'; נָצַץ 'žářil'; עָלַל hitpalp. 'někomu něco činil'; עָוַן 'dával na jevo sílu' atd.

Pozn. Jako vzor je uvedeno sloveso סָבַב (סב) 'obkličil' (č. 112—118).

§ 79. Slovesa dvojnásobně slabá

Mnoho sloves má některou ze slabých hlásek na místě dvou, někdy i všech tří radikálů. Kromě sloves, jako אָבָה, הָיָה, הָיָה, atd. patří sem:

1. slovesa s první nūn a třetí 'ālāp:

נָשָׂא 'nesl, zdvihl', imperf. יִשָּׂא, imper. שֵׂא, ž. שֵׂאִי, infin. נִשְׂאָה (též שִׂיא a שִׂאָה);

נָבֵא, není doloženo v qal; niṣ. znamená 'prorokoval' נִבְּאָה, stejný význam má i hitp. הִתְנַבֵּא;

2. slovesa s první nūn a třetí infirmāe:

נָטָה 'roztáhl', má perfektum zákl. kmene jako slovesa III. infir. imper. נָטֵה, inf. cons. נָטוּת, imperf. יִטֵּה, jussiv יִטֵּה, imperat. יִטֵּה, part. akt. נֹטֵה, part. pass. נִטוּי, žen. נִטוּיָה.

Niṣ'al: perf. נָטַה, imperf. אִנְטָה.

Hiṣ'il: perf. הִנְטָה, imperf. הִיטָה, juss. יִטֵּה, infin. הִטוּת, imperat. הִטֵּה, zkrác. imperat. הִט.

נָשָׂה 'opominul, zapomenul', niṣ. נִשָּׂה, imperf. יִנְשָׂה se suff. יִנְשָׂה (Izai. 44, 21), hiṣ. הִנְשָׂה, imperf. יִנְשָׂה.

נָקָה 'byl čistý', v niṣ. נִקָּה 'byl čistý', 'bez viny', pi. נִקָּה 'zprostil viny'.

נָסָה 'vyzkoušel', pi. נִסָּה.

נָכָה 'prorazil', v qal neužív., niṣ. נִכָּה 'byl proboden, zabit' (2. Sam. 11, 15), hiṣ. הִכָּה, imperf. יִכָּה, juss. יִכָּה, imperat. הִכָּה, inf. abs. הִכָּה, cons. הִכּוּת, part. מִכָּה, hāṣ. הִכָּה, jednou הוּכָה (žalm 102, 5), imperf. יִכָּה, part. מִכָּה.

3. slovesa mediae geminatae, u nichž první radikál je buď י nebo נ:

יָלַל 'vyl, nařikal, bědoval', hiṣ. perf. הִיִּלִּיל, imperf. יִיִּלִּיל (Izai. 52, 5), יִיִּלִּיל, 1. os. sg. spol. אִיִּלִּיל, נָדַד 'pohyboval', 'pohyboval se', 'prchal' atd., pō. הִנְדַּד, hiṣ. הִנְדַּד, hāṣ. הִנְדַּד, imperf. יִנְדַּד, part. מִנְדַּד, hit. הִתְנַדַּד.

נָסַם 'chřadl', part. נִסָּם (Izai. 10, 18).

נָבַב 'vyhloubil', part. pass. נִבּוּב 'dutý'.

4. slovesa s první jōd a třetí infirmāe

יָרָה 'hodil, vrhl', imperf. יִיִּרָה, inf. abs. יִרָה, cons. יִרוּת, imperat. יִרָה, part. יִיִּרָה, niṣ. הִיִּרָה, imperf. יִיִּרָה, hiṣ. הִיִּרָה 'vrhl', 'svlážil', 'ukázal', 'učil', imperf. יִיִּרָה; יָנָה 'běsnil', 'potlačoval', imperf. יִיִּנָה, hiṣ. הִיִּנָה; יָדָה 'hodil', pi. 'házel', imperf. יִיִּדָה (Pláč 3, 53), infin. יִדּוּת (Zachar. 2, 4); hiṣ. הִיִּדָה, imperf. הִיִּדָה, hit. הִתְיִדָה.

5. slovesa první jōd a třetí 'ālāp:

יָרָא 'bál se', imperf. יִיִּרָא, imper. יִרָא, inf. יִרָא, niṣ. הִיִּרָא, imperf. יִיִּרָא, pi. יִרָא.

יָצָא 'vyšel', imperf. יִיִּצָא, imper. יִצָא, inf. יִצָא, cons. יִצָאת, part. הִיִּצָא, hiṣ. הִיִּצָא.

6. slovesa první 'ālāp a třetí infirmae; slovesa אָבָה a אָפָה viz § 73, 1 B.

אָלָה 'přisahal', imperf. יֵאָלָה.

אָתָה 'přišel', imperf. יֵאָתָה.

7. slovesa druhé wāw a třetí 'ālāp

בּוֹא, perf. בָּא, 'vstoupil, vešel', imperf. יֵבֹא, imper. בּוֹא, infin.

בּוֹא (1. Král. 14, 12), hiṭ. הִבִּיאתִי, 3. sg. m. הִבִּיֵא, pl.

הִבִּיאתֶם, הִבִּיאתֻם, inf. הִבִּיֵא, imperat. הִבִּיֵא, imperf.

יֵבִיֵא, part. מִבִּיֵא, hāp. הִבִּיֵא, imperf. יֵבִיֵא, part. מִבִּיֵא.

8. Slovesa druhé wāw (jōd) a třetí infirmae:

הָיָה viz § 76, 8; צוּה viz § 76, 5 C.

§ 80. Slovesa čtyřsohlásková

Těchto sloves je velmi málo. Sem patří tvary tyto:

רִמַּשׁ 'čerstvý, šfavnatý', vlastně part. pu. kořene רִמַּשׁ, 'zazelenati se znovu', Job 33, 25. יִרְמַשׁ, 'pustoší ji' (3. os. sg. muž. imperf. od יִרְמַשׁ s přípon. 3. os. sg. ž. rodu, žalm 80, 14). מִכְרַב 'oblečený' (part. pu. od מִכְרַב; 1. Paral. 15, 27 (וְדָוִד מ' בְּמַעֲלֵי בֹיץ), 'a David byl oblečen v byssový plášť'. Srv. dále פִּרְשָׁן Job. 26, 9, 'roztahuje', שִׁמְאֵל, 2. Sam. 14, 19 'obrátit se nalevo'. Tento tvar má formu hiṭp'el; פִּרְשָׁן je pi'el. Čtyřradikální podobu mají i tvary pilp'el, zdvojení dvojradik. útvarů: שִׁעֲשַׁע, 'měl zalíbení', (žalm 94, 19 a j.), pas. שִׁעֲשַׁע (Izai. 66, 12), reflex. הִשְׁתַּעֲשַׁע (Izai. 29, 9), od původního שִׁעֲשַׁע, 'cvrlikal' (Izai. 10, 14) od צִפַּף; צִפַּף, 'valil', hiṭp. הִתְצַפַּף. Od בִּוֵּל, 'měřil', je pilp'el בִּלְבַל, impf. בִּלְבַל, 'vydržel', pas. בִּלְבַל (1. Král. 20, 27). Časování všech těchto tvarů je totožno s časováním tvarů pi'el, pu'al a hiṭpa'el.

§ 81. Slovesa příbuzná původem a významem

1. Málo sloves má doloženo všechny konjugace (kmeny).

a) Někdy od některého slovesa je doložen určitý kmen a pro jiné kmeny se užívá slovesa jiného; kořen שָׁתָה má jen qal a impf. niṭ. a odvozeninu שָׁתִי 'pít' (Kaz. 10, 17), ale jinak slovesné tvary od שָׁתָה, které však nemá qal, nýbrž hiṭ. הִשְׁתָּה, pu. impf. הִשְׁתָּה a niṭ. הִשְׁתָּה.

b) Často se setkáváme se zjevem, že některá slovesa mají 2 silné stejné radikály a liší se ve třetím slabém, při čemž buď α) mají význam shodný: בּוֹז a בּוֹזָה, 'opovrhoval'; צִיֵּן a צִיֵּן, 'zářil, kvetl', nebo β) význam podobný: צָרָר 'spoutal' (arab. šarra), צָר 'je úzký', צֹר 'uzavřít, oblehnutí' (jiného původu je צָרָר 'útočil', arab. ḡarra).

c) u některých takových sloves se tvary navzájem doplňují: יָגַר 'bál se' (perf. od יָגַר, I. j.), יָגַר, imperf., 'bojí se' (od יָגַר, II. w).

ČÁSTICE

§ 82. Vyjádření spony slovy jmen. nebo příslov. původu

1. Spona jest se vyjadřuje částicemi jmen. nebo příslov. původu, které vyznačují existence nebo neexistenci v různém stupni. Je-li podmětem věty jméno, kladou se v st. constructu, je-li podmětem zájmeno, připojují se k nim suffixy. Jsou to slova:

1. יֵשׁ, יֵשׁ 'jest',
2. אֵיךְ, אֵיךְ 'kde (jest)',
3. דִּי, דִּי 'dosti (jest)',
4. הֵנָּה, הֵנָּה 'hle, (tu jest)',
5. עוֹד, עוֹד 'ještě (jest)',
6. אֵין, אֵין 'není'.

1. **יש** znamená 'jest, byl, bude', i v množném čísle. Se suffixy zní: **יִשָּׁה** (Soud. 6, 36) 'jsi'; **יִשְׁנוּ** (Deuter. 29, 14) 'jest', **יִשְׁכֶּם** (Gen. 24, 49) 'jste' (muž.).

Přichází ve vazbě **יִשׁ אֲשֶׁר**, 'jsou takoví, kteří':

וַיִּשׂ אֲשֶׁר אָמְרוּ (Nehem. 5, 2) 'a byli takoví, kteří říkali'. **יש** s dativem znamená 'míti': **יש לי** 'jest mně' = mám, Gen. 43, 7; 44, 20; **כָּל-אֲשֶׁר יִשְׁלֵי** 'cokoliv měl' (Gen. 39, 5); **יִשְׁלֵי תְּקוּהָה** 'jest mně naděje' = 'mám naději' (Ruth 1, 12). Po tázací částici **הֲ** 'zdaž?': **הֲיִישׁ לְדַבֵּר-לְךָ אֶל-הַמֶּלֶךְ** 'zdaž máš co mluvit ke králi?' (2. Kr. 4, 13);

2. **אי**, st. con. **אֵי** spojuje se rovněž se suffixy: **אֵיכָה** 'kde jsi?' (Gen. 3, 9); **אֵי** 'kde je on?' (Exod. 2, 20); **אֵיִם** 'kde jsou oni?' (Izai. 19, 12).

3. **דִּי**, (st. cons.): **דִּיֶּךָ** 'dosti jest ti' (Přisl. 25, 16), **דִּיִּם** 'dosti je jim' (Exod. 36, 7).

4. **הִנֵּה** srv. § 87.

5. **עוֹדְנִי** 'dosud jsem' (Josue 14, 11); **עוֹדְךָ** 'dosud jsi' (Gen. 46, 30); **עוֹדְנָה** 'dosud byla' (1. Král. 1, 22: 'ještě mluvila (Bethsabe) s králem'), **עוֹדְךָ** 'dosud jsi' (1. Kr. 1, 14.); **עוֹדֵם** 'dosud jsou' (Exod. 4, 18.)

6. **אֵין**, **אֵינִי** je zápor k **יש**: **אֵינִי** 'nejsem', **אֵינִי** 'nejsi', **אֵינִי** 'nejší', **אֵינִי** 'není', **אֵינִי** 'není' (žen.), **אֵינֶם** 'nejste', **אֵינֵם** 'nejší', **אֵינֵם** 'není'. Též ve vazbě **אֵין לי** 'není mně' = nemám; **אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל** 'nebylo krále v Izraeli' (Soudc. 21, 25), **אֵין יוֹסֵף בְּבֹר** 'nebylo Josefa v cisterně' (Gen. 37, 29), **אֵין יוֹצֵא וְאֵין בָּא** 'nebylo ani vycházejícího ani vcházejícího' (Jos. 6, 1).

Pozn. **יש** je původně podstatné jméno s významem 'bytí, to, co je', též 'majetek' (srv. Přisl. 8, 21.) **אֵין** je také jméno s významem 'nebytí, nicota, nic' (srv. **כֵּאֵין** Izai. 40, 17; **לֵאֵין** Izai. 40,

23; **מֵאֵין** Izai. 41, 24). Přichází též tvar **אֵין יִשְׁפָּה** ... **אֵין** 'a není zde... oštěpu nebo meče?' (1. Sam. 21, 9). **הֲנִית אֶרֶב** (abs. **אֵי**) 'kde?' je tázací příslovce. Slova **עוֹד** a **דִּי** jsou vlastně podstat. jména, značící 'trvání, dostatek'. **הִנֵּה** je citoslovce ve významu 'hle, aj, ejhle' (§ 87.)

§ 83. Příslovce

1. Příslovce jsou svým původem dvojího druhu: 1. primární, od jiných slov neodvozená a 2. sekundární, odvozená od kořenů jmenných nebo slovesných. Tak jsou na př. zápornky **לֹא** a **אֵל** původní, příslovce **מִדּוּעַ** 'proč?' odvozené od kořene **ידע** 'poznati'.

Primární příslovce nemají žádných přípon ani předpon. K nim patří na př.

אֵי 'tehdy'	אֵי 'zajisté'
אֵי 'kde?' מֵאֵין 'odkud?' (= * <i>mīn 'ajin</i>)	הֲ 'zdaž?'
שָׁם 'tam'	לֹא 'ne'
כֵּן 'tak'	עוֹד 'ještě' (§ 82, 5)
כֵּה 'tak'	פֹּה 'zde'
אֲחֵר 'vzadu'	מְעַט 'málo'
	אֵי 'kde?' atd.

2. Podstatná jména s předložkami původem jsou:

לְבַד 'zvlášť, sám' (§ 84, 6, 7)	מִבֵּית 'zvnitřku',
בְּמֵאֹד 'velmi'	מִחוּץ 'zevně'
בְּאַחַד 'pospolu' a pod.	

Sem hleď i ustrnulé akusativy jako **אֶפֶס** 'již ne', **מְאֹד** 'velmi', a se členem: **הַיּוֹם** 'tohoto dne' = dnes.

Od podstatných jmen se odvozují příslovce koncovkami:

1. **הֲ** (nepřizv. pův. akus. konc.): **אֶרֶצָה** 'k zemi', **מַעְלָה** 'vzhůru';

2. **הַנֶּם** 'zdarma', **אֲמֵנָם** 'zajisté', **רִיקָם** 'marně';

3. **שְׁלֹשׁוֹם** 'předevčírem', **פֶּתָאם** 'hned'.

3. Přísluvečný význam mají často ženské tvary příd. jmen (**רַבָּה** 'hojně, dosti'; **אֲחֵרִית** 'nazpět', **יְהוּדִית** 'židovský'), zájmena (**זֶה** 'zde, nyní'), číslovky (**רִאשׁוֹנָה** 'nejprve') a absolut. infinitivy hlavně z kmene kausativního (**הַרְבֵּה** 'mnoho').

4. Tázací částicí je **הֲ** 'zda', které má před orálními souhláskami ħātēp, před š-wā jednoduchým a laryngály paṭaḥ, před laryngálem, jenž má qāmaš, sēgōl: **הֲנִלֵךְ** 'zdaž vytáhneme?' (1. Kr. 22, 15); **הֲשָׁמַתְ לְבָדָּה אֵל-** 'zdali pak sis všiml?' (Job 2, 3); **הֲיִדַעְתָּם** 'zdaž znáte?' (Gen. 29, 5); **הֲאֵלֶךְ** 'zdaž půjdu?' (Exod. 2, 7); **הֲאֲנִכִּי** 'zdaž já?' (Job 21, 4).

§ 84. Předložky

1. Předložky jsou v hebr. dvojího druhu: 1. o jedné souhlásce, spojené s následujícím slovem a s ním psané dohromady a 2. o více souhláskách, samostatně stojící před svým jménem a odděleně psané.

2. K první skupině patří: **בְּ** 'v, při, s', **לְ** 'k', **כְּ** 'jako, podle'; místo redukované samohlásky je plná před jiným š-wā: **בְּשָׁמִי** 'v mém jménu'; **לְיְהוּדָה** (**lijhūdā*), 'Judovi'; **כַּפְרִי** 'jako ovoce'; a odpovídající plný vokál před ħātēpēm: **כַּאֲרִי** 'jako lev', **לֶאֱכֹל** 'k jidlu', **בַּעֲנִי** 'v bídě'.

Stojí-li mezi nimi a jménem člen, přejímají členovou samohlásku a **ה** členu se vysouvá: **בְּשָׁמַיִם** 'v nebi'; **לְחָלִי** 'nemoci' (dat.); **וּבְאָרֶץ** 'a v zemi'. Po částici **כִּי** člen někdy zůstává, jako **כִּי הַיּוֹם** 'jako dnešního dne'.

Následuje-li po neodlučitelné předložce jednoslabičné slovo nebo přízvučná slabika, dlouží se samohláska předložky: **לְלֵדָת**

'k zrození', **לְנֶצַח** 'pro věčnost'; před jednoslabičnými zájmeny: **בְּזֶה** 'v tom'; **בָּהֶם** 'v nich', **בָּהֶם** 'jako oni' a pod.

Před zájmenem **מֶה** podléhají samohlásky předložek různým změnám:

בְּמֶה 'v čem' (v přestávce **בִּמֶה**);

כְּמֶה 'jak veliký, kolik, kolikrát' (Zach. 2, 6; Gen. 47, 8; žalm 78, 40).

לְמֶה 'k čemu, proč?' Přízvuk je na první slabice, ale před laryngály je přízvuk na konci a zdvojení se ruší: **לְמֶה**.

3. K významu předložky **בְּ**: 1. značí nástroj (čes. 's'): **בְּשִׁבְטִי** 'holí'; 2. prostředek: **בְּמִרְאֵת** 'skrze zrcadla' = 'ze zrcadel', Exod. 38, 8; 3. osobu, při níž se přísahá: **וְאֶשְׁבַּע לְךָ בַּיהוָה** 1. Král. 2, 8 'a přísahal jsem mu při Hospodinu řka'; 4. osobu, skrz níž se něco dělá: **עָבְדוּ בָהֶם** Exod. 1, 14 'pracovali skrze ně' = 'přidržovali je k práci'. 5. osobu, k vůli níž se něco dělá: **אֶעֱבֹדָךְ שִׁבְעַת שָׁנִים בְּרַחֵל** 'budu ti sloužiti sedm let za Rachel' (Gen. 29, 18). 6. cenu: **כָּל-מְקוֹם אֲשֶׁר** **יְהוָה-שֵׁם אֵלָה נֶפֶן בְּאֵלֶּה כֶּסֶף** 'každé místo, na němž je 1000 vinných rév za 1000 stříbrných' (Izai. 7, 23); 7. čas: **בְּשָׁנַת-מוֹת** 'v roce smrti krále Uziáš' (Izai. 6, 1); 8. místo: **הַמִּלֶּכֶת עֵינֵיהוּ** 'v poušti sinajské' Num. 1, 1; 9. doprovod, s: **בָּעַם** 's mnohým lidem' (Num. 20, 20).

4. **לְ** opisuje dativ; zdůrazňuje zřetel: **לְדִי-לֵךְ** 'jdi si!' (Gen. 12, 1); vyjadřuje původce: **מִזְמַר לְדָוִד** 'píseň Davidova'; směr: **לְמִזְרַח** 'k východu slunce'; čas: **לְבֹקֶר** 'v jitře', (žalm 30, 6); okolnost: **לְבִטָּחָה** 'v jistotě', (Lev. 25, 18); je též před infinitivem, na př. **לְעֵשׂוֹת** atd. K opisování genitivu srv. § 41, 3. 4, dativu srv. § 41, 8. S osobními zájmeny přívěsnými tvoří dativy osobních zájmen, srv. § 84, 7, 3.

5. Samostatné předložky:

1. אַחֵר 'po, za' [אַחֵר הַמַּבּוּל 'po potopě', (Gen. 9, 28.)]
2. אַחֲרַי 'po, za' (se suffixy Gen. 32, 19, Lev. 26, 33.)
3. אֶל 'k, na (směrem)', obyčejně s maqqēp: אֶל-מָקוֹם אַחֵר '[na jedno místo' (Gen. 1, 9.)]
4. אֵת 's': וַיִּתְּחֵלֶךְ חֲנוּךְ אֶת-הָאֱלֹהִים 'a putoval Enoch s Bohem' (Gen. 5, 22 a 24.)
5. בְּגִלָּל 'pro, k vůli' (se suff. בְּגִלָּל 'a at žije (bude žít) duše má (= já) pro tebe' (Gen. 12, 13.)
6. בֵּין 'mezi': וְלִזְכָּרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ 'a jako památka mezi očima tvýma' (Exod. 13, 9.)
7. בְּעַד 'pro, kolem, skrze, při': בְּעַד הַחֹמָה 'přes zed (nebo skrze otvor ve zdi)', (2. Sam. 20, 21.) בְּעַד הַחֲלוֹן 'oknem' (Gen. 26, 8.)
8. זוּלַּת 'kromě': זוּלַּתִּי כָּלֵב 'kromě Kaleba' (Deuter. 1, 36.)
9. יַעַן 'pro, k vůli', יַעַן כָּל-תּוֹעֲבֹתֶיךָ 'pro všechny tvé odporné činy' (Ezech. 5, 9); יַעַן מָה 'k vůli čemu' (Aggeus 1, 9).
10. לַמַּעַן 'pro, k vůli', לַמַּעַן חֲמִשִּׁים הַצְדִּיקִים 'pro padesát spravedlivých' (Gen. 18, 24).
11. לְפִי 'každý podle jídla svého' (každý takové množství, které mu stačí k nasycení, Exod. 16, 21). לְפִי הַמָּרָה 'podle (stavu, počtu atd.) dětí' (Gen. 47, 12).
12. לְפָנַי 'před' (od לְפָנַי obličej, tvář), לְפָנַי יְהוָה 'před Hospodínem' (Gen. 18, 22), לְפָנַי מוֹתוֹ 'před svou smrtí' (Gen. 27, 10.) Také בְּפָנַי značí 'před' (se suff. Num. 12, 14. Deuter. 7, 24 a j.)

13. לְקִרְאָת 'proti, vstříc' (Gen. 15, 10; 46, 29.)
14. וְקִרְבָּת מוֹל בְּנֵי עַמּוֹן 'a přiblížíš se (takže budeš) naproti synům Ammonovým' (Deuter. 2, 19.)
15. וַיִּנְחֲלוּ מִחוּץ לָעִיר 'a zanechali ho vně města' (Gen. 19, 16.)
16. מִן-הָעָם 'z lidu' (Exod. 16, 27); מִבְּנוֹת הָת 'z deér hethitských' (Gen. 27, 46.); než: מִתּוֹקִים מִדְּבַשׁ 'sladší než med' (žalm 19, 11); 'skrze, pro': מִמֵּי הַמַּבּוּל 'skrze vody potopy, vodami potopy' (Gen. 9, 11.) Před laryngály je buď מִ אוּבּ.
17. נֶגֶד 'před': נֶגֶד אֶחָיו 'před našimi bratřími' (Gen. 31, 32.) 'proti' (Nehem. 3, 37.) 'naproti' (Exod. 19, 2, 1. Kr. 21, 10.)
18. נֶכַח 'naproti', Exod. 14, 2, נֶכַח Exod. 26, 35.
19. מִסְבִּיב s následujícím ל 'kolem, vùkol' (Num. 1, 50.); מִסְבִּיב הָעָלּוּ מִסְבִּיב לְמִשְׁכַּן-קֶרַח 'odstupte od obydlí Qōraḥova' (Num. 16, 24.)
20. עַד הַיּוֹם הַזֶּה 'až k Sodomě' (Gen. 13, 12.) עַד-קֶדֶם 'až do tohoto dne' (Gen. 26, 33.)
21. עַל 'nad, na, u, při' (Gen. 24, 13. 1. Sam. 4, 20. 2. Sam. 1, 9.) 'k' (navíce) (Gen. 28, 9), 'podle' (Gen. 48, 6.)
22. עִם 's' (Gen. 13, 1.)
23. תַּחַת 'pod', תַּחַת כָּל-הַשָּׁמַיִם 'pod celým nebem' (Gen. 7, 19.) Srv. § 84, 6, 11.
24. אֵצֶל 'u, vedle', se suff. אֵצֶלִי 'u mne' (Gen. 39, 15.)

Uvedené předložky mají ovšem mnoho speciálních odstínů významových, o nichž podávají poučení slovníky.

Pozn. Z uvedených předložek jsou složené č. 5, 7 (?), 10, 11, 12, 13, 15. Jsou ještě jiné složené, na př. מֵעַם 'od' (z min'eḏ, min'im), אֶל-מוֹל פָּנַי 'zpředu' a mn. j.

6. Osobní zájmena přívěsná po předložkách a částicích.

Suffixy se připojují také k některým předložkám a částicím.

1. ke **כֶּ** 'jako' (k rozšíř. tvaru **כִּמוּ**), 2. **מִן** 'od', 3. **בִּ** 'v', 4. **עִם** 's', 5. **אֶת** 's', 6. **לִקְרָאתָ** 'vstříc', 7. **לְבַד** 'odděleně', sám', 8. **לִפְנֵי** 'před', 9. **עַל** 'na', 10. **אֶל** 'k', 11. **תַּחַת** 'pod', 12. **אַחֵר** 'po' (časově), 13. **עַד** 'až k, až do', 14. **סָבִיב** 'kolem', 15. **בֵּין** 'mezi'.

Jejich tvary se suffixy jsou tyto:

1. בָּהֶם; (פֶּכֶךְ); פָּכֶם; בְּמוֹנֵי; בְּמוֹהוּ; (פְּמוֹה); פְּמוֹךְ; בְּמוֹנֵי. 2. pl. též בְּמוֹכֶם, v 3. pl. בְּמוֹהֶם.

- [illegible]

3. בָּהֶם, בָּם; בִּבְנֵי; בְּבָנִים; בְּנוֹ; בָּהֶ; בּוֹ; בְּדָ; (v p. בָּדָ; בִּי; בְּהֶמָּה; בְּהֵמָה; בְּהֵן; בְּהֵן; בְּהֵנָה. V 2. os. sg. muž. i בְּהֵה. Stejně u 5:

לִי 'mně'; לְךָ 'tobě' (m.) (לָכָה Gen. 27, 37), לָהּ 'tobě' (ž., též pro muž. rod v pause, Gen. 4, 6); לִּי 'jemu', לָהּ 'ji'; לָנוּ 'nám'; לָכֶם 'vám' (m.), לָכֶן 'vám' (ž.); לָהֶם (לְהֶמָּה) 'jim' (m.), לָהֶן (לְהֶנָּה) 'jim' (ž.).

4. עֲמָךְ; עַמְּךָ (v p. עֲמָךְ); עֲמוֹ; עַמָּה; עַמְנוּ; עַמְכֶם; עַמְכֵּן;
עַמְדָּה; עַמְדָּתְךָ. V 1. sg. יַעֲמִיד עַמִּי, v 3. pl. m. עַמֵּם.

- [illegible]

6. לְקִרְאֵתֵנוּ; לְקִרְאֵתָהּ; לְקִרְאָתוֹ; לְקִרְאֵתְךָ; לְקִרְאֵתְךָ; לְקִרְאֵתִי.
לְקִרְאֵתְךָ; לְקִרְאֵתְךָ; לְקִרְאֵתְךָ; לְקִרְאֵתְךָ; לְקִרְאֵתְךָ; לְקִרְאֵתְךָ.

7. לְבַדֵּן; לְבַדָּם; לְבַדָּה; לְבַדוֹ; לְבַדָּךְ; לְבַדִּי; לְבַדָּם;
לְבַדָּךְ; לְבַדִּי.

8. לַפְּנִיָּךְ; לַפְּנֵיהֶם; לַפְּנֵינוּ; לַפְּנֵיהֶ; לַפְּנֵי; לַפְּנֵיךָ; לַפְּנֵיהֶם; לַפְּנֵיהֶן.

9. עֲלֵיהֶם; עֲלֵיבֶן; עֲלֵיבָם; עֲלֵינוּ; עֲלֵיָה; עֲלֵיו; עֲלֵיָךְ; עֲלֵיָה; עֲלֵי. עֲלֵיהֶן.

10. אֲלֵיהֶם; אֲלֵיכֶן; אֲלֵיכֶם; אֲלֵינוּ; אֲלֵיהֶ; אֲלֵי; אֲלֵיךְ; אֲלֵיךְ; אֲלֵי.

11. תַּחֲתֵיכֶם; תַּחֲתֵינוּ; תַּחֲתֶיהָ; תַּחֲתָיו; תַּחֲתֶיךָ; תַּחֲתֵיךְ; תַּחֲתֵי.
תַּחֲתֵם V 3. os. pl. m. i תַּחֲתֵיכֶם.

12. אַחֲרֵיכֶם; אַחֲרֵינוּ; אַחֲרֶיהָ; אַחֲרָיו; אַחֲרָיָךְ; אַחֲרֵי; אַחֲרֵיהֶם; אַחֲרֵיהֶן.

13. עֲדִיָּהֶם; עֲדִיָּמֶן; עֲדִיָּבָם; עֲדִיָּנוּ; עֲדִיָּה; עֲדִיָּו; עֲדִיָּךְ; עֲדִיָּךְ; עֲדִיָּךְ.

14. סְבִיבָה; סְבִיבִי; סְבִיבִיךָ; סְבִיבִיךָ atd., nebo na rozšířený tvar s וְ: סְבִיבוֹתַי; סְבִיבוֹתָ atd.

- 15. בִּינְיָהֶם; בִּינְיָתָן; בִּינְיָנוּ; בִּינְיָה; בִּינְיָה; בִּינְיָה; בִּינְיָה.**

Předložky 8.—14. se spojují se suffixy plurálních tvarů. בֵּין přijímá suffixy, označující jednotné číslo, na tvar בֵּין, plur. suffixy na tvary בֵּינִי, בֵּינוּ (v 3. os. pl. m. též בֵּינוֹתָם, 3. os. pl. ž. בֵּינוֹתָן). — Tyto předložky jsou buď pův. skutečné plurály (č. 8, 11, 12, 14, (15)) nebo jejich kmen končil na -aj (‘ilaj, ‘alaj, ‘adaj), které se mění stejně jako aj v plur. suff. podstat. jmen.

7. Od předložky אַתְּ 's' jest lišiti částici אַתְּ (אַתְּ), která se klade před determin. akusativ. Ji se tvoří též po připojení suffixů akusativy osobních zájmen: אִנִּי 'mne', אִתְּךָ 'tebe' (m., v p. אִתְּךָ), אִתְּךָ 'tebe' (ž.), אִתּוֹ 'jej', אִתָּהּ 'ji', אִתָּנוּ 'nás', אִתְּכֶם 'vás' (m.), אִתְּכֶן 'vás' (ž.), אִתְּהֶם (אַתְּהֶם) 'je' (m.), אִתְּהֶן (אַתְּהֶן) 'je' (ž.).

§ 85. Spojky

1. V hebr. jsou dvojí spojky: 1. jednokonsonantní, psané s násled. slovem dohromady a 2. vícekonsonantní, stojící samostatně.

K prvé skupině patří כ 'jako', ו 'a, ale, pak, tedy, pročez', ע (s násled. zdvojením) 'že, aby, protože' atd. Jinak se dělí na spojky o jednom slově, o více slovech, dvojice souvztažné, dále na souřadné a podřadné.

2. ו se mění před souhláskami se _ a před retnicemi v ו (§ 18, 1 b). S následujícím ו se spojuje a mění ve וְוֵי. Před přízvuknou slabikou bývá ו, před hātepy u laryngálů je příslušný plný vokál: וְעַבְדֵּי 'a jeho služebníci'; וְאֵכֶל 'a jezl!'; וְחָלִי wāḥolī, 'a nemoc'. O různých významech spojky ו poučují slovníky.

3. Hlavní spojky slučovací jsou vedle ו ještě גַּם 'i, také, též, také', אֲחֵי 'ano i' (Ezech. 23, 40); disjunktivní je או 'nebo'; odporovací jsou אֲדֹכָא 'avšak, leč', אֵלֶם 'ale' (Job 2, 5), בְּלִעְדֵּי 'leč, vyjma,' v ml. jazyce אֲבֵל 'ale' (Dan. 10, 7, Esdr. 10, 13 a j.), vysvětlovací כִּי 'neboť' (Job 5, 23) a j.

4. Dvojice souvztažných spojek jsou nejpřednější tyto: אִם... אִם (או... או) 'bud... anebo'; אֲדָּה... וְהִנֵּה 'sotva... již tu'; כִּי... כִּי 'čím... tím'; לֹא... כִּי 'ne dříve... než'; גַּם... גַּם 'i... i, 'jak... tak'; ו... מְדַם 'ještě ne... když tu' (Jos. 2, 8, 1. Sam. 3, 3).

5. O spojkách podřadných ve větoslovi.

§ 86. Citoslovce

1. K nim patří výrazy většinou jednoslabičné a většinou ze slabých hlásek pozůstávající, které vyjadřují duševní hnutí. Sem náleží:

אֵי 'ach, běda' (s dativem 1. Sam. 4, 8, Izai. 3, 9 a 6, 5, s akusativem Ezech. 24, 6 a 9, samostatně v Num. 24, 23, ve významu 'běda' v Num. 21, 29.)

אֲבִי 'bída', citoslovečně 'běda' (Přisl. 23, 29.)

אֲחֵי 'ach, běda' (Jos. 7, 7. Soudc. 6, 22 a j.)

אֵי 'ach, běda' (Ezech. 6, 11 a 21, 20).

אֵי 'běda' (Kaz. 10, 16; 4, 10.)

הֵי 'běda' (Amos 5, 16).

הֵי 'běda' (s významem substantivním, Ezech. 2, 10).

הֵי 'běda' (Izai 1, 4), též vybízecí (Zachar. 2, 10).

הֵי 'ach' (Ezech. 30, 2).

אֵי 'ach, běda' (s dat., žalm 120, 5.)

אֵי 'běda' (Job 10, 15. Mich. 7, 1.)

הֵי 'hle, ejhle' (Gen. 44, 23, Ezech. 16, 43).

הֵי 'nebudiž tak, pryč s tím!' (1. Sam. 20, 2.)

הֵי 'hejsa!' (Izai. 47, 16; Ezech. 25, 3.)

אֲנִי 'prosím!' (Gen. 50, 17. Nehem. 1, 5; též אֲנִי 2. Král. 20, 3.)

בִּי 'prosím!' (Gen. 43, 20; 44, 18; Soudc. 6, 13; 1. Sam. 1, 26 a j.)

אֲמִן 'budiž tak, staň se!' (1. Král. 1, 36; Num. 5, 22; Deuter. 27, 15.)

נָא 'prosím, nuže'; postponuje se: הִשְׁקִינֵנָא 'dej mi, prosím, pít!' (Soudc. 4, 19.)

מִי יִתֵּן 'též' (Deut. 28, 67).

הֵן, הִנֵּה 'hle!' (Gen. 3, 22; 12, 19 a j.)

Spojuje se se suffixy: הִנֵּנִי, הִנֵּךְ, הִנֵּה atd.

2. Slovesného původu jsou asi tato citoslovce: הֵם 'pst! ticho!' je vlastně imperat. pi. kořene הִסָּה (Hab. 2, 20, Sofon. 1, 7 a j.) K tomu je plur. הִסָּה (Nehem. 8, 11.) הִבָּה 'nuže', imper. slovesa יָהֵב 'dal', rozšířený přítvorkem הִבָּה. Žen. rod הִבִּי (Ruth 3, 15), mn. č. הִבּוּ (2. Sam. 16, 20.) לָכֵה 'nuže', imper. od יָלַח (§ 75, 9) s přítvorkem הִלָּח (Gen. 31, 44), mn. č. לָכּוּ (Gen. 37, 20.)

3. Příklady: אֵי לְנַפְשָׁם 'běda jejich duši' (Izai. 3, 9.) אֵי לָנוּ 'běda nám!' אֵי לְמִי אֲבִי 'komu běda, komu bída?' (Přisl.

23, 29). אֵי-לֶךְ אֶרֶץ 'bēda tomu dni!' (Joel 1, 15). שְׂמִלְכָךְ נָעַר 'bēda tobě, země, když král tvůj je dítě' (Kaz. 10, 16). עַל כָּל-שְׁעָרֵיהֶם נָתַתִּי אֶבְהַת-חֶרֶב אִחַ עֲשׂוּיָהּ לְכָרֶךְ מַעֲמָהּ 'nad každou bránu jejích dám meč hrozící; běda, připraven jest jako blesk, naostřen je k zabíjení!' (Ezech. 21, 20.)

אֵוִיָּה לִי כִּי-נִגְרָתִי מִשָּׁךְ שְׂכַנְתִּי עִם-אֲהָלֵי קָדֵר 'bēda mně, že přebývám v Mešech, bydlím v stanech qedarských' (Žalm 120, 5.) — יֵעַן אִמְרָךְ הָאֵחַ אֶל-מִקְדָּשִׁי כִּי-נִגְחַל 'protože slovo tvé (bylo) hejsa! k mé svatyni, když byla znesvěcena' (Ezech. 25, 3.) — V 1. Sam. 20, 2: וַיֹּאמֶר לוֹ הַלִּילָה לֹא תָמוּת 'a pravil mu: Ne-budiž tak, nezemřeš.' — אִם-דָּשַׁעְתִּי אֶלְלִי לִי 'jestliže jsem zlosyn, běda mně' (Job. 10, 15.) — וַיְהִי בְּהִיכַל קָדְשׁוֹ הֵם מִפְּנֵיו 'a Hospodin je v chrámě své svatosti, ticho před tváří jeho všechna země!' (Hab. 2, 20.)

III. VĚTA

§ 87. Věty nominální

1. V nomin. větách je podmětem podstat. jméno nebo jiné slovo, které má platnost podst. jména s hlediska skladby, přísudkem je také slovo v platnosti podst. jména. Slovesných tvarů určitých v přísudku není.

Příklady: יְהוָה מַלְכֵנוּ 'Hospodin (je) náš král'; וַיִּהְיֶה הָאָרֶץ טוֹב 'a země té země (je) dobré' (Gen. 2, 12).

2. Nominál. věty mohou míti i jen jedno slovo, na př. věty vypovídací: וּפִילִגְשׁוֹ 'a jeho konkubina (byla jemu)' = a on měl konkubinu (Gen. 22, 24.); věty zvolací: הֲפִנְכֶם 'ta vaše zvrácenost!' (Izai. 29, 16).

3. V kterém čase si musíme sloveso domysleti, o tom rozhoduje celá souvislost. Na př. ve větě יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים (Deuter. 4, 35) 'Hospodin je pravý Bůh', je myšleno sloveso v přítomnosti, ve větě וַיֵּצֵא מֵעֵדֶן 'a řeka (byla) vycházející z Edenu', (Gen. 2, 10) je vypravování děje minulého, ve větě יָדוֹ בְּכָל 'ruka jeho (bude) proti všem' (Gen. 16, 12) je doplniti sloveso v budoucím čase, neboť jde o předpověď.

4. Osobní zájmeno slouží též jako spona: הַנָּהָר הָרְבִיעִי 'čtvrtá řeka (je) on, (totiž) Eufrat' (Gen. 2, 14).

5. Nominální věta začíná obvykle podmětem. Má-li býti přísudkové jméno zdůrazněno, stojí ono na prvním místě: עָפָר אַתָּה 'prach (jsi) ty,' (Gen. 3, 19). Je-li přísudkovým jménem adjektivum, stojí obvykle před podmětem: חַנּוּן יְהוָה 'milostivý a milosrdný (je) Hospodin' (žalm 111, 4).

Příklady: **גַּם הוּא** 'toto (jsou) rody' (Gen. 2, 4). **הָאִישׁ** 'i on (jest) moudrý' (Izai. 31, 2). **אַתָּה הָאִישׁ** 'ty (jsi) ten muž' (2. Sam. 12, 7.). **חֶמֶת תְּנִינִים יִינֶם** 'jed draků (jest) víno jejich' (Deuter. 32, 33). **אֵיהָ יְהוָה אֱלֹהֵי אֱלֹהֵינוּ** 'kde (jest) Hospodin, Bůh Eliášův?' (2. Král. 2, 14). **עֵינֵי יְהוָה אֲלֵצְדִיקִים** 'oči Hospodinovy (jsou) obráceny) k spravedlivým' (žalm 34, 16.). **עֲצָמֵי כְלִיזָה אִישׁ** 'kost má a tělo mé (jsi) ty' (Gen. 29, 14). **וּבִשְׂרֵי אַתָּה מִלְחָמָה** 'všichni tito (byli) mužové bojovníci' (Soudc. 20, 17). **וְהָיוּ יָדֵי כָל־אִשָּׁר אִתָּךְ** 'a silné budou ruce všech, kteří (jsou) s tebou' (2. Sam. 16, 21.). **וַיַּעֲנוּ בְּהַלֵּל וּבְהוֹדֹת לַיהוָה כִּי טוֹב** 'a zanotovali střídavě chválu hymnem a díkyčiněním Hospodinu, že (jest) dobrý, že věčně (trvá) jeho milosrdenství nad Israelem' (Esdr. 3, 11.).

§ 88. Věty verbální

1. Ve větách verbálních je podmětem podstatné jméno, přísudkem určitý tvar slovesný. Místo podst. jména může být i zájmeno, obsažené v slovesném tvaru. Na prvním místě ve větě je zpravidla sloveso: **וַיִּקָּץ פַּרְעֹה** 'a probudil se farao' (Gen. 41, 7.). Je-li na podmětu důraz, může být i na prvním místě, před slovesem: **הַנֶּחֱשׁ הַשִּׂיאֲנִי** 'ten had (o němž je zmínka v 3, 1) mne oklamal' (Gen. 3, 13).

2. Takováto verbální věta může být rozšířena předmětem nebo příslovečným určením nebo obojím: **וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־הַרְקִיעַ** 'a učinil Hospodin oblohu' (Gen. 1, 7.). Při důrazu stojí na počátku jiná část věty než sloveso: **אֶת־הַמֶּלֶךְ רָאָה עֵינֵי** 'krále viděly mé oči.'

3. Slovesný tvar s wāw consecutivem skoro vždy stojí na počátku věty. Záporná částice je před svým slovesem: **לֹא־תַחֲמַד אִשֶּׁת רֵעֶךָ** 'nepožádáš ženy bližního svého' (Exod. 20, 17). Jinak stojí záporka před slovem, jež popírá: **לֹא יְהוָה פָּעַל כְּלִזְזָתָא** 'ne Hospodin učinil všechno toto' (t. j. někdo jiný to učinil) (Deuter. 32, 27.).

4. Často je vytčen větný člen na počátku věty a opakuje se ve větě suffixem: **שִׁיחַם בְּנֵי הַשָּׂקָה נָפְשׁוּ בְּבָתְּכֶם** 'Sichem, syn můj — přilnula duše jeho k vaší dceři' (Gen. 34, 8) = duše mého syna Sichema... Zde je vytčený člen logicky ve větě neshodným přívlastkem v genitivu. Jindy je vytčen předmět: **אֲדַמְתְּכֶם לְנִגְדְּכֶם** 'vaše orná půda před vámi — cizinci požívají ji' = ciz. požívají vaši ornou půdu (Izai. 1, 7).

5. Slovosled ve verbální větě je obvyčn: sloveso-podmět-předmět: **וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־הַרְקִיעַ** 'a učinil Bůh oblohu' (Gen. 1, 7). Ale důležitost příslušné části věty vede zhusta k tomu, že se ona část klade na počátek. Tak bývá též pořádek sloveso-předmět-podmět na př. **שָׂפָלָה נָשִׁים חֶרֶבְךָ** 'dětí zbavoval ženy meč tvůj' (1. Sam. 15, 33); podmět-předmět-sloveso: **יְהוָה תַּפְלִיתִי יִקַּח** 'Hospodin mou modlitbu přijímá' (žalm 6, 10); předmět-sloveso-podmět: **אֲתוּ אָהָב אֲבִיהֶם** 'jej miloval otec jejich' (Gen. 37, 4); předmět-podmět-sloveso: **כִּי־פָשַׁעִי אֲנִי אֶדְעַ** 'neboť viny své já znám' (žalm 51, 5).

Pozn. Slovesa, která mají u sebe předmět v akkusativě, jsou jmenovitě tato: slovesa, značící pobyt nebo pohyb (**יָשַׁב** 'bydlil', **הֵלֵךְ** 'šel', **בּוֹא** 'přijít', **יָצָא** 'vyšel', **עָלָה** 'vystupoval', **יָרַד** 'sestupoval'), oblékání a zdobení (**לָבַשׁ** 'oblékal', **עֲטָה** 'pokrýval', **חָגַר** 'opásal se', **עֲטָר** 'korunoval'), plnost a nedostatek (**מָלָא** 'byl pln', **חָסַר** 'měl nedostatek'). Dvojí akkusativ mají slovesa v hiṣṭil: **וַהֲגַה הָרָאָה אֹתִי אֱלֹהִים גַּם אֶת־יֹרְעִי** 'a hle, dal mně (akk.) Bůh viděti též tvé potomstvo' (Gen. 48, 11); dále u sloves stavění, tvoření **וַיַּצֵּר יְהוָה... אֶת־הָאָדָם עֹפָר** 'a stvořil Hospodin... člověka z prachu (akk.)' (Gen. 2, 7); **וַיִּבְנֶה** 'a vybudoval kameny (v) oltář', (1. Král. 18, 32). Akkusativ vztahu: **הוּא יִשׁוּפֶךָ רֹאשׁ וְאַתָּה תִּשׁוּפֶנּוּ עֵקֶב** 'on bude tebe potírati hlavu (= tobě p. h.) a ty budeš potírati jej patu' (= jemu p.) (Gen. 3, 15).

§ 89. Pravidla shody

1. Jestliže jde podmět před přísudkem, shodují se v čísle: **הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד־אֵל** 'nebesa vypravují slávu boží' (žalm 19, 2). — Je-li sloveso na počátku věty, je sice také shoda mezi podmětem a přísudkem: **וַתִּפְקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם** 'a otevřeny byly oči obou a poznali, že jsou nazi' (Gen. 3, 7). ale nemusí vždy býti. Sloveso může býti v sing. muž. rodu, i když následuje podmět v plur. žen. rodu: **יְהִי מְאֹרֹת** 'ať jsou světla!' (Gen. 1, 14). I před podmětem žen. rodu v sing. může býti sloveso v rodě mužském: **וַיַּעֲבֹר הָרֶגֶז** 'a prošel hlasitý křik v táboře' (1. Král. 22, 36).

2. V nominální větě se shoduje přísudek, vyjádřený přídavným jménem nebo participiem, s podmětem v rodě a čísle: **וְאֵנָשִׁי סָדָם רָעִים וְחַטָּאִים** 'a lidé sodomští (byli) zlí a hříšní' (Gen. 13, 13). Přídavná jména netvoří čísla dvojného a proto jsou v plur., je-li podmět v duálu: **עֵינֵי לֵאָה רַבּוֹת** 'oči Leiny (byly) bezvýrazné' (Gen. 29, 17).

3. Přísudek, vyjádřený přídav. jménem na počátku věty nominální, je někdy v sing. muž. rodu, i když jeho podmět je v plur.: **וַיֵּשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ** 'a spravedlivé (jsou) tvé soudy' (žalm 119, 137); **רָחוֹק מִרְשָׁעִים יְשׁוּעָה** 'daleká (je) od bezbožných spása' (žalm 119, 155).

4. Někdy se užívá pro řeč o ženách tvarů muž. rodu: **אֲנַחְנוּ מְקַטְּרִים לְמַלְכַּת הַשָּׁמַיִם** 'my (ženy) pálime kadidlo královně nebes' (Jerem. 44, 19).

Jména významu kolektivního mají u sebe často sloveso v plur.: **וַיִּשְׁבְּדוּ הָעָם** 'i odpověděl mu lid' (1. Sam. 17, 30); **הַבָּקָר** 'skot oral' (Job 1, 14); **וּבֵית שֵׁמֶשׁ קְצָרִים** 'Beth-Semeš (=obyvatelé města B.-Š.) žali' (1. Sam. 6, 13); **וְנָלּוּ** 'a šli do zajetí (v pror. řeči: půjdou) lid aramský

do Qíru' (Amos 1, 5); **יִירָאוּ מִיְהוָה כָּל־הָאָרֶץ** 'ať se bojí (plur.) před Hospodinem celá země' (žalm 33, 8); méně často mají kolektiva sloveso v singuláru, na př. **וַיִּשְׁלַח יְהוָה בָּעָם אֶת־הַנְּחָשִׁים** 'a poslal Hospodin na lid hady... a štípali lid a mřel lid hojný z Izraele' (Num. 21, 6).

Někdy je předcházející přísudek v sing., následující v plur.: **וַיִּשְׁמַע הָעָם וַיִּתְאַבְּלוּ** 'a slyšel (to) lid a měli žalost' (Exod. 33, 4).

Jména, která mají plur. tvar, ale sing. význam, mají u sebe sing.: **וַיִּקַּח אֲדֹנָי יוֹסֵף אֹתוֹ** 'a vzal pán Josefův jej (= Josefa)' (Gen. 39, 20; **אֲדֹנָיִם** značí pán, pán domu). Podobně u **וְגַם־בְּעֲלֵי יוֹמָת** majitel, pán vl. panstvo 'a také jeho majitel nechť zemře' (Exod. 21, 29). Jméno boží **אֱלֹהִים** má u sebe singulár, na př. **בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים** 'na počátku stvořil Bůh', (Gen. 1, 1), ale někdy i plurál, na př. **וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה** 'a řekl Bůh: Učiníme člověka.' (Gen. 1, 26).

5. U jmen zemí a národů stává často sloveso v sing. žen. rodu: **הֲטָרָם תֵּדַע כִּי אֲבָדָה מִצְרַיִם** 'zdaž dosud nevíš, že upadl v záhubu Egypt?' (Exod. 10, 7), **וְעָרֵי חֲצָרִים תֵּשֵׁב קֶדָר** 'pozdvihnou (hlas) poušť a města její, dvorce, (v nichž) bydlí Qedar' (Izai. 42, 11).

6. Množné číslo osob, které označuje jen část celku nebo jednotlivce, spojuje se někdy se singulárem slovesa: **מַחֲלִילָה מוֹת יוֹמָת** 'a znesvětitelé její (= soboty) smrti zemrou' (Exod. 31, 14). Plurály, značící zvířata, údy těla nebo abstraktní pojmy, mají přísudek často v sing. žen. rodu, na př. **וְעֵינָיו קָמוּהָ** 'a oči jeho stály' (= byly nepohyblivé, slepé) (1. Sam. 4, 15); **בְּהֵמוֹת שָׂדֵה תַעֲרֹג** 'zvířata polní prahnou (po pití)' (Joel 1, 20); **עַד־מָתִי תֵלִין** 'až dokud budou přebývat v nitru tvém myšlenky tvého násilnictví?' (Jerem. 4, 14).

§ 90. Podmět

1. Podmětem v hebr. je podstatné jméno a ty části řeči, které mohou být v syntaktické platnosti podstatného jména, t. j. zájmena, participia, infinitivy, též i zájmenné podměty, obsažené v tvarech určitých sloves.

2. Neurčitý osobní podmět („někdo“, „lidé“) lze vyjádřitíi bud:

a) 3. os. sg. muž. rodu, na př. v Gen. 16, 14: **עַל־כֵּן קָרָא** 'proto nazvali studnu tu studnou živého mne vidoucího.'

b) 3. os. pl. muž. rodu, na př. Esther 2, 2: **יִבְקְשׁוּ לַמֶּלֶךְ** 'ať hledají králi dívky.'

c) 2. os. sg. muž. rodu, na př. Jerem. 23, 37: **כֹּה תֹאמַר** 'takto budou říkati (dosl. budeš říkati) proroku.'

d) passivem: **אִז הֻחַל לְקַרְא בִּשְׁם יְהוָה** 'tehdy bylo počato se vzýváním jména Hospodinova' (Gen. 4, 26), (**הֻחַל** od **חָלַל** 'otevřel, uvolnil', hiṭ. 'počal').

3. Neurčitý podmět neosobní ('to', 'ono') bývá vyjadřován:

a) 3. os. sg. muž. rodu: **וַיְהִי** 'a stalo se' (Gen. 14, 1 a často); **לְמָה חָרָה לָךְ** 'proč se rozpálilo (tvé rozhněvání) tobě' = proč ses rozpálil hněvem (Gen. 4, 6, vynecháno je v této frasi slovo **אֵף**, hněv.)

b) 3. os. sg. žen. rodu: **וַתֵּצֵר לְדָוִד מֵאֵד** 'a bylo úzko Davidovi velice' (1. Sam. 30, 6).

c) participiem: **כִּי מִמּוֹרַח־שֶׁמֶשׁ וְעַד־מָבֹאֵ גְדוֹל שְׁמִי בְּגוֹיִם** 'neboť od východu slunce až k západu jeho veliké (bude) jméno mé mezi národy a ve všem místě bude obětováno (part. pu "al od **קָטַר**), (oběťmi) bude obětováno jménu mému, i čistá oběť' (Mal. 1, 11).

Po neosobním pasivu mívá podmět před sebou částici **אֵת**: **וַיִּגַּד לְרֵבֶכָה אֶת־דְּבָרֵי עֵשָׂו** 'a byla zvěstována Rebece slova Esauova' (Gen. 27, 42); **יֵתֵן אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לַעֲבָדֶיךָ** 'ať je dána země tato tvým služebníkům' (Num. 32, 5).

4. Původce děje při pasivu bývá opatřen předložkami **מִן**, **ל** nebo **בְּ**: **וַיֵּעָתֵר לוֹ יְהוָה** 'dal se od něho (= jím) prositi Hospodin modlitbou', t. j. Izák prosil Hospodina modlitbou (Gen. 25, 21); **וְלֹא־יִפְרָת כָּל־בֶּשֶׂר עוֹד מִמִּי הַמָּבוּל** 'a nebude vyhlazeno veškeré tělo již vodami potopy' (Gen. 9, 11); **שִׁפְךָ דָּם הָאָדָם בָּאָדָם דָּמוֹ** 'a nebude vyhlazeno veškeré tělo již vodami potopy' (Gen. 9, 11); **יִשְׁפֹךְ** '(kdokoli by byl) prolévající krev člověka, člověkem krev jeho bude prolita' (Gen. 9, 6). Tvary **ל**, **מִן**, **בְּ** jsou skutečně podměty v pasivních větách, podobně jako instrumentál v čes. pasivní větě: Králem bylo obléháno město.

5. Nomen je někdy zdůrazněno částicí **אֵת**, která se klade na počátek věty a má asi význam čes. 'to, co se týče' nebo se ani nepřekládá: **אֵת־מְקוֹם כְּסֵאִי וְאֵת־מְקוֹם כַּפּוֹת רַגְלִי** 'to (je) místo mého trůnu a to (je) místo chodidel mých nohou' (Ezech. 43, 7).

6. V hebrejštině jsou i neosobná (bezpodmětá) slovesa (jako čes. prší, blýská se a pod.) Vyjadřována jsou buď 3. os. sg. rodu muž. nebo žen.; na př. **לֹא־תִמְטִיר** 'nepršelo' (Amos 4, 7), **אוֹר** 'rozednívá se' (1. Sam. 29, 10), **נִשְׁעָרָה** 'je bouřka' (žalm 50, 3), **יִחְשֹׁךְ** 'tmí se' (Jerem. 13, 16) a pod.

§ 91. Věty tázací

1. Tázací věty nemají někdy žádných tázacích částic a jejich tázací význam je dán jen jinou melodií nebo jiným slovosledem. Zpravidla užívá se však tázacích částic, jako jsou:

1. **הֲ** 'zdaž', u otázek, na něž můžeme čekati odpověď buď kladnou nebo zápornou (Job 1, 8) nebo zápornou (Gen. 4, 9), případně i kladnou (1 Kr. 21, 20). Má tedy význam všech tří lat. částic ne,

num, nonne. V posledním významu bývá často částice הלא (Gen. 4, 7; 20, 5; Job 1, 10 a j.)

2. אם stává často před nepřímými otázkami (Pís. 7, 13; 2. Kr. 1, 2). Také ה standing před nepř. otázkou.

2. Dvojčlenné otázky (rozlučovací) mají v 1. části ה, v druhé אם nebo אן (lat. utrum-an): הלאנו אתה אם-לצרינו 'zdaž s námi (jsi) ty či s nepřáteli našimi?' (Josue 5, 13). Místo אם v druhé části je též ואם (Job 21, 6), v první části místo ה může být též האף (Job 34, 17.) אן shledává se u Kaz. 2, 19 a Joba 16, 3.

Příklady: táz. věta bez částice: אתה זה בני עשו 'ty jsi ten syn můj Esau?' (Gen. 27, 24). S částicí ה: ויאמר יהוה ה: אל-השטן השמת לבך על-עבדי איוב 'a pravil Hospodin k satanovi: Zdaž jsi přihlédl k mému služebníku Jobovi?' (Job 1, 8); 'zdaž hlídačem bratra svého (jsem) já?' (Gen. 4, 9); המצאתני איבי 'zdaž jsi mne nalezl, nepříteli můj?' (1. Král. 21, 20).

S částicí הלא: הלא הוא אמר-לי אחתי הוא: 'zdaž on mně neřekl: Sestra má (je) ona?' (Gen. 20, 5.) Nepř. otázka s אם: וישלח את-היונה מאתו לראות הקלו המים מעל פני ה: 'a vyslal (Noe) holubici od sebe, aby se dozvěděl (inf. cons. od ראה viděl), zdaž opadly vody s povrchu země' (Gen. 8, 2); s ה: וישלח את-היונה מאתו לראות הקלו המים מעל פני ה: 'a vyslal (Noe) holubici od sebe, aby se dozvěděl (inf. cons. od ראה viděl), zdaž opadly vody s povrchu země' (Gen. 8, 2). Dvojčlenné otázky: כל יושבי הארץ יהיו ואת בימכם ואם בימי אבותיכם 'slyšte to, starši, a pozorujte, všichni obyvatelé země, zdaž to bylo ve vašich dnech či ve dnech vašich otců' (Joel 1, 2); האף שונא משפט יחבוש ואם 'zdaž ten, kdo nenávidí právo, bude panovati, či vysoce spravedlivého prohlásíš za zlého?' (Job 34, 17); ומי יודע ההכם יהיה או סכל 'a kdo ví, zda bude moudrý či poše-

tilec?' (Kaz. 2, 19); הקין לדבר-יוח או מה-ימריצה כי תענה 'zdaž (bude) konec slovům do větru či co tě podněcuje, že (tak) odpovídáš?' (Job 16, 3).

§ 92. Věty jistící

Obsahují souhlas, přitakání, potvrzení. V nominální větě bývá יש (§ 78): אבי יש יהוה במקום 'zajisté bytí Hospodina na tomto místě' = vpravdě jest H. na tomto místě (Gen. 28, 16.). Pojem „ano“ se vyjadřuje v hebrej. příslovcem כן (Exod. 10, 29. Jos. 2, 4. Esdr. 10, 12) nebo se opisuje. V odpovědi se opakuje někdy sloveso tázací věty v příslušné úpravě a znamená ano: הקטלתיו 'zabil jsi ho?' 'odpověď: קטלתי 'zabil jsem' = ano. V 2. Sam. 12, 19: ויאמר הוד המת הילד ויאמרו מת 'a pravil David: Zdaž zemřelo dítě? A řekli: Zemřelo (= ano).'

§ 93. Věty popírací

1. Popírání děje se v nominální větě nejčastěji slovem אין někdy též zápornkou לא. Status absolutus אין přichází po slově, jehož existence se popírá, předchází-li zápor, je status constructus אין. Částice לא popírá s důrazem jeden pojem.

2. V slovesných větách je zápornka לא u indikativu, אל u apokopátu (jussivu) a kohortativu (energiku).

3. Popírací význam mají spojky פן s maqqēp, spojená s imperfektem ('aby ne' v účelových a obavných větách) a לבלתי s imperfektem a častěji s infinitivem; dále אפס 'ne více' (Amos 6, 10), 'ne' (Izai. 54, 15), כל 'ne' (žalm 10, 11, přisl. 10, 30 a j.), בלי 'ne' (Gen. 31, 20, Izai 14, 6, Ozeáš 7, 8 a j.) a טרם ještě ne' (Gen. 2, 5, Exod. 10, 7).

Příklady: ה'יש יהוה בקרבנו אם-אין 'zdaž jest Hospodin uprostřed nás či není?' (Exod. 17, 7); כי לא המטיר יהוה אלהים 'zdaž jest Hospodin uprostřed nás či není?' (Exod. 17, 7);

‘neboť neseslal dešť Hospodin Bůh na zemi a člověka nebylo, aby obdělával zemi’ (Gen. 2, 5); ‘a nebylo vidoucího a nebylo vědoucího a nebylo probouzejícího se’ (= a nikdo to neviděl...) (1. Sam. 26, 12.) — **אני יהוה ואין עוד זולתי אין אלהים ... למען** ‘já (jsem) Hospodin a není více kromě mne, není Boha (kromě mne),... aby poznali,... že není kromě mne (žádného); já (jsem) Hospodin a není více (jiného)’ (**בלעדך**, ‘kromě’) (Izai. 45, 5—6). **בל-ראה אין מים** ‘nebude se divati (už) nikdy’ (žalm 10, 11). — **המך-העץ אשר צויתך לבלתי אכל-ל** ‘nebylo vody’, Exod. 17, 1; **ממנו אכלת** ‘zdaž se stromu, o němž poručil jsem ti, abys s něho nejedl, jsi jedl?’, Gen. 3, 11. — **ואמרו אין** ‘a řekli: Není (tu)’ (1. Kr. 18, 10); **אין כמני** ‘není nikdo jako já, není mi roven’ (Exod. 9, 14); **אין דבר** ‘nic’ ‘není v ni chyby’ (Num. 19, 2); **אין כמני** ‘nic’ (Exod. 5, 11); **אין כל-דבר** ‘vůbec nic’ (Soudc. 18, 10). Důrazný zápor vyjádřen slovem **מאין כמך** ‘vůbec nic není jako ty, není ti rovno’ (Jerem. 10, 6); **ערים מאין יושב ובתים מאין אדם** ‘města bez obyvatel a domy bez lidí’ (Izai. 6, 11). Zápor. adjektiva: **אין כסה** ‘bez peněz’, **אין מספר** ‘bezpočetný’, **אין חקר** ‘nezbadatelný’.

§ 94. Věty práci

1. Jsou uváděny částicemi **לך** ‘kéž’ (lat. utinam) a **אם** stejného významu. **לך** se pojí s imperfektem (Gen. 17, 18: **לך ישמעאל יחיה** ‘kéž by Izmael žil před tebou!’; Job 6, 2: **לך שקול ישקל** ‘kéž by řádně byl zvážěn můj zármutek!’), s imperativem (Gen. 23, 13: **לך שמעני** ‘kéž bys mne vyslyšel, vyslyš mne!’), s perfektem (Num. 14, 2: **לך במדבר הוה** ‘kéž bychom byli zemřeli v zemi egyptské nebo v této

poušti kéž bychom byli zemřeli!’; Num. 20, 3: **לך נוענו** ‘kéž bychom byli zemřeli!’; Izai. 63, 19: **לוא-קרעת שמים** ‘kéž bys roztrhl nebesa!’). **אם** se spojuje s imperfektem (žalm 68, 14; 81, 9; 95, 7; 139, 19).

2. Slovesný tvar významu práciho se doplní v nominální větě, jako je **שלום לכם**, arab. ‘assalāmu ‘alaika (-kum); v bibli má odchýlný význam ‘dobře jste na tom, mějte pokoj’.

3. Práci věta má někdy podobu otázky: **מיישמיני שפט בארץ ועלי יבוא כל-איש אשר-יהיה-לו ריבו-משפט והצדקתיו** ‘kdo by mne dosadil za soudce v (této) zemi? A ke mně by přišel každý, kdo má spor a soud a já bych mu zjednal spravedlnost (= kéž by mne někdo dosadil...)’ (2. Sam. 15, 4).

4. Pracími větami jsou všechny přísahy a zaklínání. Jsou uvedeny přísahou nebo zaklínací formulí, po ní je spojka **אם**, v záporu **אם-לא** ‘neboť’: **חיה-יהוה והי נפשה אם-אעשה את-הדבר הזה** ‘jakože je živ Hospodin a jako že je živa tvá duše (= ty), jestliže učiním věc tuto (= neučiním to).’ (2. Sam. 11, 11). **אם** znamená pak vůbec jen ‘vpravdě’, **אם-לא** ‘zajisté ne’. Zaklínací formule jsou: **חי יהוה** ‘jako že je živ Hospodin’, **חי נפשה** ‘jako že jsi živ’, **חי אני** ‘jako že jsem živ’. Po **אם** přichází vlastně podmínečná věta ‘jestliže to učiním’, hlavní věta vyjadřující, co se má rušiteli přísahy státi, se vynechává ze strachu (jen někdy se říká zvláštní úsloví **כה יעשה-לך אלהים וכה יסוף** ‘tak ať učiní tomu... Bůh a tak ať přidá’ (1. Sam. 3, 17; 20, 13; 2. Sam. 3, 35, smysl podle Hejčla ‘ať ho Bůh trestá a opět trestá.’)

§ 95. Věty stavové

1. Slují tak proto, že podávají bližší určení hlavního děje tím, že uvádějí nějakou bližší okolnost, která děj doprovází nebo za níž

*) Podle Kautzschovy opravy (Gesenius-Kautzsch str. 494).

se děj odehrává nebo stav věcí, jenž je s hlavním dějem současný. Jméno je podle arabské mluvnické, kde mluvíme o nich jako o t. zv. hálových větách (ar. hāl = stav). Připojují se spojkou **ו**. Obsahují jakési příslovečné určení a mohou býti buď nominální nebo verbální.

2. Nominální stavová věta je na př. ... **וַיְהִי אִישׁ אֶחָד** 'a byl jeden muž... a jméno jeho (bylo) Elqana' (1. Sam. 1, 1). **וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סָדְמָה בָּעֶרֶב וְלוֹט יֹשֵׁב** 'a přišli dva andělé do Sodomy večer a (= když) Lot (byl) sedící (= seděl) v bráně sodomské' (Gen. 19, 1). Za příklad verbální věty lze uvést: **וַיֹּאמֶר בּוֹא בְרוּךְ יְהוָה לְמָה** 'a pravil: Vstup, požehnaný Hospodinův, proč stojíš venku, když jsem já připravil dům a místo velbloudům?' (Gen. 24, 31). V češtině starší doby je užíváno v podobných případech slova an, -a, -o (něm. indem) a v obecném usu českém se uvádí často stavová věta spojkou **a** se zájmenem, tedy kopulativně (na př. hledám ho a vidím a on si hraje = a vidím ho hrajícího si).

§ 96. Věty vztažné

1. Vzácně vyjadřován je poměr vztažný tím, že následuje po některém slově ve větě bez vnějšího znamení závislosti věta relativního významu. Tak na př. výraz **לֹא לָהֶם** v Gen. 15, 13: **וַיֹּאמֶר** 'a pravil Abramovi: Věděl jsem věz (určitě věz), že cizincem bude šimě tvé v zemi — ne(ní) jim' = v zemi, která není jejich. Nebo u Izai. 42, 16: **וְהוֹלַכְתִּי עֲוִרִים בְּדֶרֶךְ לֹא יָדְעוּ** 'a povedu slepé po cestě — neznali' = po cestě, kterou neznali. Jména **אֶרֶץ** a **דֶּרֶךְ** jsou neurčitá; i po určitých jménech je shledáváno toto prosté připojení: **אֵיךְ הָעֵדֶר נִתְּנָה לְךָ** 'kde (jest) to stádo — bylo dáno tobě' (= které bylo...) (Jerem. 13, 20). V takovéto vztažné větě je

někdy suffixem u slovesa naznačen vztah k pojmu, na němž je věta závislá (Deuter. 32, 17). Vztažnou moc má někdy určitý člen, jenž stojí před slovesem vztažné věty (Josue 10, 24).

2. Obyčejně se uvádí vztažná věta zájmenem **אֲשֶׁר** (§ 33), jež se vsune zpravidla za určené slovo, od něhož vztah je závislý, a poněvadž je neskloňné, je doplňováno osobním přívěsným zájmenem: (Gen. 23, 13) **הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ** 'země, která ty (jsi) ležící na ní' = země, na které ty ležíš; (Gen. 3, 11) **הָעֵץ אֲשֶׁר הָעֵץ צִוִּיתִיךָ לִבְלֹתִי אֲכַל-מִמֶּנּוּ** 'ten strom, který poručil jsem tobě nejísti s něho' = ten strom, o němž jsem ti poručil, abys s něho nejedl. U jmen, označujících místa, doplněno je zájmeno vztažné příslovcem **שָׁם** 'tam': **הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-הָיָה שָׁם אֶהְיֶה** 'místo, které byl tam jeho stan' = místo, na němž byl... (Gen. 13, 3). **אֲשֶׁר** následuje i po neurčeném jménu (Deut. 28, 49). Má-li platnost nominativní, není po něm suffix (Gen. 3, 3). Po 1. nebo 2. osobě je ve vztažné větě v doplňovacím zájmenu shoda: **אֲנִי יוֹסֵף אֶחִיכֶם** 'já (jsem) Josef, váš bratr, který prodali jste mne' = kterého jste prodali (Gen. 45, 4).

Jak plyne z uvedených příkladů, je **אֲשֶׁר** jen nota relationis a nikoli pravé zájmeno vztažné jako je v indoevrop. jazycích jenž, qui atd. K pochopení hebr. vztažné věty je nejlépe uvést usus obecné češtiny, v níž je ustrnulé co: pán (žena), co jsem ho (ji) viděl.

Příklady: **כִּי תִהְיוּ כְּאֵלֹהִים נִבְלָת עֲלֵהּ וּכְגִנָּה אֲשֶׁר-מִים אֵין לָהּ** 'neboť budete jako terebint, vadnoucí na svém listí, a jako zahrada, která nemá vody' (Izai. 1, 30). — **כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת-רוּחַ** 'všichni, kteří měli dech ducha života ve svých chřipích... zemřeli' (Gen. 7, 22). — **וַיֹּאמֶר לְאַשֶׁר** 'a pravil tomu, jenž (byl) nad jeho domem' (Gen. 43, 16). — **וְהָבִיטוּ אֵלַי אֶת אֲשֶׁר-דָּקְרוּ וְסָפְדוּ עָלַי** 'a budou pohlížeti na mne, toho, ježž probodali, a budou bédovati nad ním'

(Zach. 12, 10). — Vynechané zájmeno: **יֹאכֵר יוֹם אוֹלָד בּוֹ** 'kéž by byl zahynul den, v němž jsem byl zrozen' (Job 3, 3). — Jak vidno z příkladů, slovosled vztažné věty je týž, jako kdyby tato věta byla samostatná.

§ 97. Věty podmětne a předmětne

1. Podmětne věty jsou uváděny buď spojkou **כִּי** že: **אִךְ כִּי** 'zdaž tak (není tomu), že řekl Hospodin: „Nejezte..." (Gen. 3, 1) nebo **טוֹב אֲשֶׁר לֹא-תַדְדֹּר מִשְׁתַּדְּדֹר** 'lepší jest, že neslíbíš, než abys slíbil a nesplnil' (Kaz. 5, 4).

2. Předmětne věty jsou buď nominální nebo verbální a jsou připojovány k hlavní větě buď spojkou nebo beze spojky. Jako spojky užívá se **כִּי** že: **וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי-טוֹב** 'a viděl Hospodin, že (to je) dobré' (Gen. 1, 10); zde je **כִּי** před nominální větou. Před verbální větou je v 1. Kr. 21, 15. Též **אֲשֶׁר** uvozuje buď nominální nebo verbální větu předmětne. Spojení prosté beze spojky je na př. v žalmu 9, 21: **יִדְעוּ גוֹיִם אֲנוֹשׁ הָמָּה** 'ať poznají národy, že jsou smrtelné (lidské podstaty)'.

§ 98. Věty příslovečné

Vyjadřují příslovečné určení k hlavní větě. Podle druhů přísl. určení rozeznávají se přísl. věty: a) časové, b) místní, c) důvodové, d) účelové, e) výsledné, f) připouštěcí, g) srovnávací, h) vylučovací a i) podmiňovací.

a) Časové věty jsou uváděny spojkami:

כִּי 'když'; **כִּי נָעַר יִשְׂרָאֵל וְאֶהְבֵּהוּ** 'když (byl) hochem Izrael, tu jsem jej miloval' (Ozeáš 11, 1). Srv. Gen. 4, 12; Job, 22, 2.

אֲשֶׁר 'když'; **אֲשֶׁר פָּצְתָה הָאָרֶץ אֶת-פִּיהָ וַתִּבְלַעַם** 'když otevřela země ústa svá a pohltila je' (Deut. 11, 6). Srv. 2. Par. 35, 20.

כַּדְּכִי 'když'; **וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב אֶל-הַמַּחֲנֶה וַיֵּרָא אֶת-הָעֵגֹל** 'a stalo se, když se přibližoval k táboru, že spatřil tele' (Exod. 32, 19).

עַד 'zatím co'; **וַיְהִי עַד דְּבַר שְׁאוּל אֶל-הַכֹּהֵן** 'a stalo se, zatím co mluvil Saul ke knězi...' (1. Sam. 14, 19).

עַד-לֹא 'dříve než'; **עַד-לֹא עָשָׂה אָרֶץ וְחוּצוֹת** 'dříve než učinil zemi a prostranství' (Přísl. 8, 26).

עַד 'dříve než'; **זָכֹר אֶת-בּוֹרְאֶיךָ בְּיָמֶיךָ בְּחַוְרָתֶיךָ** 'pamatuj na svého Stvořitele ve dnech svého jinošství, dříve než přijdou dny zlé' (Kaz. 12, 1).

עַד 'až'; **וַתֵּלֶךְ יָד בְּנִי-יִשְׂרָאֵל ... עַד אֲשֶׁר הִכְרִיתוּ אֶת יָבִין** 'a postupovala ruka synů izraelských (proti Jabinovi)... až zahubili Jabinu' (Soudc. 4, 24).

עַד 'až'; **וַיָּבֹאוּ הָהָרָה וַיֵּשְׁבוּ שָׁם שְׁלֹשַׁת יָמִים עַד-שְׁבוּ הָרֹדְפִים** 'a přišli na horu a pobývali tam tři dny, dokud se nenavrátili pronasledovatelé' (Jozue 2, 22).

עַד 'až'; **עַד שִׁיפּוּחַ הַיּוֹם** 'až bude váti večerní větřík' (Pis. 2, 17). Srv. Pis. 3, 4; Soudc. 5, 7.

עַד 'až'; **וַיִּגְדַּל הָאִישׁ ... עַד כִּי-גָדַל מְאֹד** 'a vzrůstal se ten muž ... až se zmožil velmi' (Gen. 26, 13).

עַד 'dokud'; **גַּם לְגַמְלֶיךָ אֲשָׁאֵב עַד אֲסִכְלוֹ לְשֹׁתֶת** 'také tvým velbloudům budu čerpati (vodu), dokud by se důkladně nenapili' (Gen. 24, 19).

אֲחֵרִי 'když'; **אֲחֵרִי נִמְכַּר נֹאכָה תִּהְיֶה-לּוֹ** 'když byl prodán, bude mít právo na vykoupení' (Levit. 25, 48).

אֲחֵרִי 'když'; **לֹא-יִוָּכַל בְּעֹלָה הָרֹאשׁוֹן אֲשֶׁר-שָׁלַח לְשׁוֹב** 'nebude směti její první manžel, jenž ji zapudil, znovu vzít si ji, aby byla (jeho) manželkou, když (jest) poskvrněna (pro něho)' (Deuter. 24, 4).

אֲחֵרִי כַּאֲשֶׁר יֵצְאוּ הָרִדְפִּים אַחֲרֵיהֶם: 'když' (a bránu zavřeli), když vyšli pronasledovatelé za nimi' (Josue 2, 7).

אַחֵר אֲשֶׁר הִכְתָּה הָעִיר: 'když, po tom, co': 'čtrnáctého roku) po tom, co bylo dobyto města' (Ezech. 40, 1).

אַחֵר חֵלֶץ אֶת־הָאֲבָנִים וְאֶחָרֵי הַקְצוֹת: 'když, po tom, co': 'jestliže by se navrátila rána a rozmohla se v tom domě) po vytržení kamenů a po oškrábání domu a po vymazání jeho' (Lev. 14, 43).

בְּעוֹד הַיֶּלֶד חַי צִמְתִּי וְאֶבְכֶּה: 'dokud dítě bylo živo, postil jsem se a plakal jsem' (2. Sam. 12, 22).

וּמֵאִזְּכָּה בָּאתִי אֶל־פְּרַעֲה: 'od té doby, co'; 'od té doby, co jsem přišel k faraonovi' (Exod. 5, 23).

בְּטָרִם אֲצוּרָה בְּטָטֵן יָדַעְתִּיךָ: 'dříve, než jsem tě vytvořil v životě, znal jsem tě' (psaní s י místo אֲצוּרָה od אֲצוּרָה) (Jerem. 1, 5).

יִהְיוּ כְּחֵצִיר נִגְוֹת שְׂקָרָמַת שְׁלֹף יָבֵשׁ: 'budou jako tráva střeš, která dříve než vyrostla, uschne' (žalm 129, 6).

b) Věty místní počínají příslovci místa (kde, kam atd.), na př. בְּאֵשֶׁר הָלָלִים שָׁם הוּא: 'kde(koli) jsou mrtvoly, tam (je i) on (= orei)' (Job 39, 30). אֶל־אֲשֶׁר תֵּלַכְתָּ אֵלַי וּבְאֵשֶׁר תֵּלַכְתָּ אֵלַי: 'kamkoli půjdeš, půjdu, a kdekoli budeš přebývat, budu přebývat' (Ruth 1, 16).

c) Důvodové je כִּי 'protože'; כִּי עָשִׂיתָ וְאֵת אֲרוּרָה אָתָּה: 'protože jsi to učinil, zlořečený budeš' (Gen. 3, 14).

אֲשֶׁר, 'protože'; Gen. 34, 13: אֲשֶׁר טָמְאָה אֶת דִּינָה אָחֻתָּהּ: 'protože poskrnil Dínu, její sestru'.

Dále je mnoho složených spojek:

עַל כֵּן (Deuter. 29, 24); עַל אֲשֶׁר (žalm 42, 7); אֲשֶׁר עַל (Gen. 31, 20); כִּי־עַל־כֵּן (Gen. 18, 5); אֲשֶׁר עַל־כֵּן (Deuter. 31, 17);

(Job 34, 27); יַעַן כִּי (Izai. 3, 16); יַעַן אֲשֶׁר nebo jen יַעַן (Num. 20, 12); עַל־דִּבְרֵי אֲשֶׁר (Levit. 26, 43); בְּאֵשֶׁר (Gen. 39, 9); יַעַן וְיַעַן (Deuter. 23, 5); עַקֵּב אֲשֶׁר (Deuter. 4, 37); תַּחַת כִּי (Gen. 26, 5); עַקֵּב (Amos 4, 12); עַקֵּב (Num. 14, 24); עַקֵּב כִּי 'právě proto, že' (Jerem. 3, 8); מֵאֲשֶׁר (Izai. 43, 4); תַּחַת אֲשֶׁר (1. Sam. 26, 21).

'Protože ne' se řekne עַל־כֵּן (Gen. 31, 20) nebo מִכֵּן (Deuter. 28, 55). Také pouhé spojovací wāw může mít smysl příčinný, na př. v Gen. 22, 12: וַיֵּדַעְתִּי כִּי־יִרְאֶה אֱלֹהִים אֶתָּה וְלֹא הִשְׁכַּחְתָּ: 'věděl jsem, že jsi bojící se Boha a nezadržel jsi syna svého ode mne' (= protože jsi mi neupřel svého syna). V žalmu 60, 13: הִבְהִילֵנוּ עֲזָרַת מִצָּר וְשׂוֹא תִשׁוּעַת אֲדָם: 'dej nám pomoc před nepřítelem a (= protože) je marná pomoc lidská'.

d) Účelové věty jsou uvozovány spojkami:

לְמַעַן אֲשֶׁר, 'aby', nebo jen pouhým לְמַעַן, na př. v Exod. 4, 5: לְמַעַן יֵאֱמִינוּ בִּי־נִרְאָה אֵלֶיךָ יְהוָה: 'aby uvěřili, že se ukázal tobě Hospodin'. וְהָבֵאתָ לְאֲבִיךָ וְאָכַל בְּעֵבֶר אֲשֶׁר יְבָרְכֶךָ: 'a přineseš otci svému a bude jísti, aby ti požehnal před svou smrtí' (Gen. 27, 10); תֵּשֶׁבֶעַ בְּעֵבֶר אֲשֶׁר יְבָרְכֶךָ: 'a budu jísti, aby požehnala tobě duše má, dříve než zemru' (Gen. 27, 4); také pouhé אֲשֶׁר značí 'aby'; אֲשֶׁר יֵדְעוּ כִּי בְּאֵשֶׁר חֵיִתִּי עִם־מֹשֶׁה אֶהְיֶה עִמָּךְ: 'aby poznali, že jako jsem byl s Mojžíšem, budu (i) s tebou' (Jozue 3, 7).

Záporné 'aby ne' se vyjadřuje: אֲשֶׁר לֹא (Gen. 11, 7); לֹא־בְלִי (2. Sam. 14, 14). V knize Kazatel vyjadřuje se aby též שֶׁ: וְהָאֱלֹהִים שֶׁ: 'a Bůh (to) činí, aby se báli před jeho tváří'; záporně též עַל־דִּבְרֵי שְׁלֹא v 7, 14: ... אֶת־יְהוָה: 'také toto učinil Bůh, aby nenalezl člověk po něm nic'.

e) Výsledné spojky jsou: **מִי אֲנֹכִי כִי אֵלֶךְ** 'takže'; **אֵל-פִּרְעָה** 'kdo (jsem) já, že bych šel k faraonovi' (= jsem tak nepatrný, takže...) (Exod. 3, 11); **אֲשֶׁר** v Gen. 11, 7: **אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ** 'takže by nerozuměli'.

f) Na počátku vět připouštěcích bývají spojky:

אִם (Job 9, 15: **אִם-צִדְקָתִי** 'třeba bych byl spravedlivý, v právu'); **גַּם** (Izai. 49, 15: **גַּם-אֵלֶּה תִּשְ�כַּחַנָּה וְאֲנֹכִי לֹא אֲשַׁכַּח** 'i kdyby na tebe ony zapoměly, já na tebe nezapomenu'. (žalm 23, 4). Též **עַל** Job 16, 17: **עַל לֹא-הֵמָּה עָשָׂה** 'ačkoli bezpráví neučil' (Izai. 53, 9).

g) Srovnávací věty mají v předvěti **כַּאֲשֶׁר** 'jak', v závěti **כֵּן** 'tak': **כַּאֲשֶׁר יִהְיֶה הָאָרֶץ ... כֵּן יֵרֵד יְהוָה צְבָאוֹת לַעֲבֹא** 'jako lev řve ... tak sestoupí Hospodin zástupů k boji na horu Sion' (Izai. 31, 4).

h) Vylučovací (exceptivní) věty jsou uvedeny spojkami: **לֹא אֲשַׁלְּחֶךָ כִּי אִם-בִּרְכָתִי** 'nepustím tě, leda že mi požehnáš' (Gen. 32, 27). **הֵיכֵן שְׁנֵים יַחְדָּו: בִּלְתִּי אִם** 'zdaž půjdou dva spolu, leda že by se snesli?' (Amos 3, 3). Též pouhé **בִּלְתִּי** přichází (Izai. 10, 4).

i) Podmínečné věty srv. § 99.

§ 99. Podmínečné věty

1. Vyjadřuje-li podmíněné souvětí podmínku splnitelnou, užívá se spojky **אִם** 'jestliže', která má význam lat. si s indikat. Záporně 'jestliže ne' se vyjadřuje **לֹא אִם**. Předvěti může být buď větou nominální nebo větou verbální. Vztahuje-li se předvěti k minulosti, pojí se **אִם** s perfektem (Gen. 43, 9. Ester 5, 8: **אִם-מִצָּאתִי הֵן** 'jestliže jsem našla milost v očích králových'). Předvěti, které vyjadřuje potenciální podmínku v přítomnosti nebo v budoucnosti, má imperfektum: **אִם-תֵּלַכְתִּי עִמִּי וְהִלַּכְתִּי** 'jest-

liže bys šla se mnou, půjdu' (Soudc. 4, 8). Také se užívá imperfekta, je-li v předvěti minulý děj trvající nebo opětovací. Po **אִם** může být i participium (Soudc. 9, 15) nebo infinitiv (Job 9, 27). Místo **אִם** bývá někdy spojka **כִּי** (Gen. 4, 12), někdy a to v ml. písemnictví **הֵן** ([jako v bibl. aram. Dan. 2, 5] Job 40, 23, Izai. 54, 15, Jerem. 3, 1).

2. V irreálních souvětích je spojkou **לִי** 'kdyby', později **אִלּוּ** z původ. **אִם לִי** (Ester 7, 4, Kaz. 6, 6), záporně **לֹא-לִי** (Gen. 43, 10, Soudc. 14, 18) a **לִי-לֹא** (Gen. 31, 42 a Deut. 32, 27) 'kdyby ne', nisi s konj. imperf. nebo plusquamperf. v latině. Předvěti je buď nominální věta (na př. v 2. Sam. 18, 12) nebo verbální, v níž je buď perfektum: **לִי חֲכָמוּ יִשְׁכִּילוּ וְזֹאת** 'kdyby byli moudří, rozuměli by tomu' (Deut. 32, 29; srv. Num. 22, 29, 1. Sam. 14, 30, Soudc. 13, 23), nebo imperfektum (Ezech. 14, 15, Deut. 32, 27).

Pozn. Na místě **לִי** může stát též **אִם** (žalm 50, 12, Ozeáš 9, 12), ale naopak tomu není.

2. Podmínečná věta může být i bez spojky (srv. Gen. 44, 29, 2. Kr. 10, 15, žalm 139, 18, přisl. 18, 22 a j.).

Příklady: **אִם-לֹא הִבִּיאֲתִי אֵלֶיךָ וְהִצַּגְתִּי לְפָנֶיךָ וְחָטָאתִי לָךְ** 'jestliže ho nepřivedu k tobě a nepostavím ho před tebe, budu vinen hříchem tobě po všechny dny' (Gen. 43, 9). **אִם בָּאֵת אַתָּם מִשְׁחִים אֵתִי לְמֶלֶךְ עֲלֵיכֶם בְּאוֹ חֶסֶד בְּצִלִּי** 'jestliže doopravdy vy mne pomazujete za krále nad sebou, pojdte, odpočívajte v mém stínu; jestliže ne, ať vyjde oheň z bodláku a ať stráví cedry libanonské' (Soudc. 9, 15); **אִם-אֲמַרִּי אֲשַׁכַּחַּה שִׁיחִי** 'je-li mé přemýšlení: Zapomenu na svůj zármutek, změním svou tvář a rozveselím se' (Job 9, 27); **הֵן יִשְׁלַח אִישׁ אֶת-אִשְׁתּוֹ ... הֵי שׁוֹב אֵלֶיהָ עוֹד** 'jestliže propustí muž ženu svou ... zdaž se k ní znovu navrátí?' (Jerem. 3, 1).

וְאִלּוּ לְעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת נִמְכְּרוּ הַחֲרָשִׁי 'kdybychom za otroky
 a za otrokyně byli prodáni, mlčela bych' (Ester 7, 4); לֹא
 חֲרַשְׁתֶּם בְּעִנְלָתִי לֹא מִצְאָתֶם חֵדְתִּי 'kdybyste nebyli orali mou
 jalovici, nebyli byste uhodli mou hádanku' (Soudc. 14, 18); לִי
 חֲפִץ יְהוָה לְהַמִּיתֵנוּ לֹא-לֶקֶח מִיָּדוֹ עָלָה 'kdyby chtěl Hospodin
 nás usmrtiti, nevzal by z ruky naší zápalné oběti' (Soudc. 13, 23);
 וּלְקַחְתֶּם גַּם-אֶת-זֶה מֵעַם פָּנֵי ... וְהוֹרַדְתֶּם אֶת-שִׁיבְתִּי בְרָעָה
 'a (jestliže) jste vzali i tohoto od mé tváře (= ode mne),
 ...tedy jste uvrhli mé šediny s utrpením do podsvětí (= hrobu)'
 (Gen. 44, 29).

Část druhá

PARADIGMATA

HEBREJSKÁ

A. PODSTATNÁ JMÉNA

I. skupina. Neměnná jména se suffixy

(1—3)

Sg.st. abs.	סוּם	קוּל	שִׁיר	גְּבוּל רוּחַ צֶאֱן גֵּר
st. con.	סוּם	קוּל	שִׁיר	
Sg. 3. m.	סוּמוֹ	קוּלוֹ	שִׁירוֹ	זְרוּעוֹ חֲלוּמוֹ גֵּרוֹ
3. ž.	סוּמָה	קוּלָּה	שִׁירָה	כְּתָבָה
2. m.	סוּמָךְ	קוּלָּךְ	שִׁירְךָ	
2. ž.	סוּמָךְ	קוּלָּךְ	שִׁירְךָ	
1. sp.	סוּמִי	קוּלִי	שִׁירִי	צוּרִי צֶאֱנִי רוּחִי
Pl. 3. m.	סוּמָם	קוּלָם	שִׁירָם	כְּתָבָם
3. ž.	סוּמָן	קוּלָן	שִׁירָן	
2. m.	סוּמָכֶם	קוּלָכֶם	שִׁירָכֶם	צֶאֱנָכֶם רוּחָכֶם
2. ž.	סוּמָכֶן	קוּלָכֶן	שִׁירָכֶן	
1. sp.	סוּמָנוּ	קוּלָנוּ	שִׁירָנוּ	צֶאֱנָנוּ
Pl.st. abs.	סוּמִים	קוּלוֹת ¹⁾	שִׁירִים	קֶלֶת ¹⁾ Psáno též
st. con.	סוּמִי	קוּלוֹת	שִׁירִי	בְּכוּרִי
Sg. 3. m.	סוּמִיו	קוּלוֹתָיו	שִׁירָיו	
3. ž.	סוּמִיָּה	קוּלוֹתֶיהָ	שִׁירֶיהָ	
Sg. 2. m.	סוּמִיָּךְ	קוּלוֹתֶיךָ	שִׁירֶיךָ	גְּבוּלֶיךָ
2. ž.	סוּמִיָּךְ	קוּלוֹתֶיךָ	שִׁירֶיךָ	
1. sp.	סוּמִי	קוּלוֹתִי	שִׁירִי	

III. skupina. Proměnná jména s konc. dlouhou samo-
hláskou kromě —: (7—10)

Sg. st. abs.	פְּקִיד	אֲדוֹן	מְקוֹם	בְּרוּךְ
st. con.	פְּקִיד	אֲדוֹן	מְקוֹם	בְּרוּךְ
Sg. 3. m.	פְּקִידוֹ	אֲדוֹנוֹ	מְקוֹמוֹ	בְּרוּכוֹ
3. ž.	פְּקִידָה	אֲדוֹנָה	מְקוֹמָה	בְּרוּכָה
2. m.	פְּקִידָךְ	אֲדוֹנֶךָ	מְקוֹמְךָ	בְּרוּכְךָ
2. ž.	פְּקִידָךְ	אֲדוֹנֶךָ	מְקוֹמְךָ	בְּרוּכְךָ
1. sp.	פְּקִידִי	אֲדוֹנִי	מְקוֹמִי	בְּרוּכִי
Pl. 3. m.	פְּקִידֵם	אֲדוֹנֵם	מְקוֹמֵם	
3. ž.	פְּקִידָן	אֲדוֹנָן	מְקוֹמָן	
2. m.	פְּקִידְכֶם	אֲדוֹנֵיכֶם	מְקוֹמְכֶם	בְּרוּכְכֶם
2. ž.	פְּקִידְכֶן	אֲדוֹנֵיכֶן	מְקוֹמְכֶן	
1. sp.	פְּקִידֵנוּ	אֲדוֹנֵנוּ	מְקוֹמֵנוּ	
Pl. st. abs.	פְּקִידִים	אֲדוֹנִים	מְקוֹמוֹת	בְּרוּכִים
st. con.	פְּקִידִי	אֲדוֹנִי	מְקוֹמוֹת	בְּרוּכִי
Sg. 3. m.	פְּקִידוֹ	אֲדוֹנוֹ		
3. ž.	פְּקִידָה	אֲדוֹנָה		
2. m.	פְּקִידָךְ	אֲדוֹנֶךָ	מְקוֹמוֹתֶיךָ	בְּרוּכְךָ
2. ž.	פְּקִידָךְ	אֲדוֹנֶךָ		
1. sp.	פְּקִידִי	אֲדוֹנִי	מְקוֹמוֹתִי	בְּרוּכִי

Pl. 3. m.	פְּקִידֵהֶם	אֲדוֹנֵיהֶם		
3. ž.	פְּקִידָהֶן	אֲדוֹנָהֶן		
2. m.	פְּקִידֵיכֶם	אֲדוֹנֵיכֶם	מְקוֹמוֹתֵיכֶם	בְּרוּכֵיכֶם
2. ž.	פְּקִידֵיכֶן	אֲדוֹנֵיכֶן		
1. sp.	פְּקִידֵנוּ	אֲדוֹנֵנוּ		

Podle פְּקִיד: נְבִיא 'prorok', pl. נְבִיאִים, st. cons. נְבִיאִי, se suff. 2. m. נְבִיאֶיךָ, 2. pl. m. נְבִיאְכֶם, 1. sg. u plur. נְבִיאִי, 2. m. נְבִיאֶיךָ; מְשִׁיחַ 'pomazaný, Mesiáš', st. cons. מְשִׁיחַ, suff. 1. sg. מְשִׁיחִי, 1. sg. při plur. מְשִׁיחֵי; יָמִי 'pravý'; נְשִׂיא 'kníže'; תְּמִים 'dokonalý'. — Podle פָּדוּר: שְׁלוֹם 'mír'; קְרוֹב 'bližní'; קָדוֹשׁ 'svatý'; גָּדוֹל 'velký'; פָּדוּר 'čest'. — Podle בְּרוּךְ: participia passivní typu קְטוּל 'usmrcený'.

IV. skupina. Proměnná jména s posledním —: (11—12)

Sg. st. abs.	שֵׁם	אֵיב	Jako עֵץ 'strom'.
st. con.	שֵׁם	אֵיב	Jako סֵפֶר 'písař';
Sg. 1. sp.	שְׁמִי	אֵיבִי	רֵפָא 'lékař'; אֶהֱב 'milující';
Pl. 3. m.	שְׁמֵם		כֹּהֵן 'přítel'; קָטַל 'zabíjející';
2. m.	שְׁמֶכֶם	אֵיבְכֶם	'kněz'; עוֹר 'slepý'; אֵלֶם 'němý';
			פֶּסַח 'chromý'; מוֹקֵשׁ 'osidlo'.
Pl. st. abs.	שְׁמוֹת	אֵיבִים	
st. con.	שְׁמוֹת	אֵיבִי	
Sg. 1. sp.	שְׁמוֹתִי	אֵיבִי	
Pl. 3. m.	שְׁמוֹתֵהֶם		
2. m.	שְׁמוֹתֵיכֶם	אֵיבֵיכֶם	

V. skupina. Proměnná jména o vokalisacích $\frac{--}{--}$, $\frac{--}{--}$, $\frac{--}{--}$:
(13—15)

Sg.st.abs.	זָקֵן	חָכֵם	חָצֵר	עֵנָב	Podle חָכֵם :
st.con.	זָקֵן	חָכֵם	חָצֵר		בָּשָׂר 'maso',
Sg.3.m.	זָקֵנוּ				קֹהֵל 'obec, shro- máždění',
3.ž.	זָקְנָהּ				נָהָר 'řeka', st. cons.
2.m.	זָקְנֶךָ				נָהָר
2.ž.	זָקְנֶיךָ				זָהָב 'zlató',
1.sp.	זָקֵנִי	חָכְמִי	חָצְרִי		מָטָר 'dešť',
Pl.3.m.	זָקֵנָם				דָּבָר 'slovo',
3.ž.	זָקְנָן				מִשָּׁל 'příslloví',
2.m.	זָקְנֶכֶם	חָכְמֶכֶם	חָצְרֶכֶם		צָבָא 'vojenský zá- stup',
2.ž.	זָקְנֶיכֶן				רָשָׁע 'zlý'.
1.sp.	זָקְנִי				Podle עֵנָב :
					לֵבָב 'srdce'.
Pl.st.abs.	זָקִנִים	חָכְמִים	חָצְרִים	עֵנָבִים	Podle חָצֵר :
st.con.	זָקִנִי	חָכְמִי	חָצְרִי	עֵנָבִי	יָבֵשׁ 'suchý',
Sg.3.m.	זָקֵנוּ				כָּבֵד 'těžký',
3.ž.	זָקְנָהּ				רָעֵב 'hladový'.
2.m.	זָקְנֶךָ				
2.ž.	זָקְנֶיךָ				
1.sp.	זָקֵנִי	חָכְמִי	חָצְרִי		

Pl. 3. m.	יְקַנְיָהֶם			
3. ž.	יְקַנְיָהֶן			
2. m.	יְקַנְיָכֶם	תַּחֲרִיכֶם	תַּחֲמִיכֶם	
2. ž.	יְקַנְיָנָן			
1. sp.	יְקַנְיָנוּ			

VI. skupina. Nomina segolata (16—18)

Sg. st. abs.	מֶלֶךְ	סֶפֶר	קֶדֶשׁ	Podle מֶלֶךְ :
st. con.	מֶלֶךְ	סֶפֶר	קֶדֶשׁ	חֶסֶד 'milosrdenství',
Sg. 3. m.	מֶלֶכוֹ	סֶפְרוֹ	קֶדְשׁוֹ	דָּרֶךְ 'cesta',
3. ž.	מֶלְכָּה	סֶפְרָה	קֶדְשָׁהּ	עֶבֶד 'služebník',
2. m.	מֶלְכֶּךָ	סֶפְרְךָ	קֶדְשְׁךָ	שֶׁמֶן 'olej',
2. ž.	מֶלְכְּךָ	סֶפְרְךָ	קֶדְשְׁךָ	שֶׁמֶשׁ 'slunce'.
1. sp.	מֶלְכִי	סֶפְרִי	קֶדְשִׁי	Podle סֶפֶר :
Pl. 3. m.	מֶלְכֵם	סֶפְרֵם	קֶדְשֵׁם	נָדָר 'slib',
3. ž.	מֶלְכֶן	סֶפְרָן	קֶדְשָׁן	חִלּוּל 'hůl, kmen',
2. m.	מֶלְכֶכֶם	סֶפְרֵכֶם	קֶדְשֵׁכֶם	זֵכֶר 'paměť'.
2. ž.	מֶלְכֶכֶן	סֶפְרֶכֶן	קֶדְשֶׁכֶן	Podle קֶדֶשׁ :
1. sp.	מֶלְכֵנוּ	סֶפְרֵנוּ	קֶדְשֵׁנוּ	מִתֵּן 'hýžďe',
Pl. st. abs.	מְלָכִים	סִפְרִים	קִדְּשִׁים	בֹּקֶר 'ráno',
st. con.	מְלָכֵי	סִפְרֵי	קִדְּשֵׁי	אֶחָד 'stan',
				אֶכֶל 'pokrm',
				גִּלְתָּן 'mlat'
				(pl. גִּלְתּוֹת)

Sg. 1. m.	מֶלֶכִּי	סַפְּרִי	קַדְשִׁי	V plur. žen. koncovka:
3. ž.	מַלְכִּיהָ	סַפְּרִיהָ	קַדְשִׁיהָ	רֹהַן 'roh',
2. m.	מַלְכִּידָּ	סַפְּרִידָּ	קַדְשִׁידָּ	נֶפֶשׁ 'duše',
2. ž.	מַלְכִּיהָ	סַפְּרִיהָ	קַדְשִׁיהָ	אֶרֶץ 'země',
1. sp.	מַלְכִּי	סַפְּרִי	קַדְשִׁי	חֶרֶב 'meč'.
Pl. 3. m.	מַלְכֵיהֶם	סַפְּרֵיהֶם	קַדְשֵׁיהֶם	
3. ž.	מַלְכֵיהֶן	סַפְּרֵיהֶן	קַדְשֵׁיהֶן	
2. m.	מַלְכֵיכֶם	סַפְּרֵיכֶם	קַדְשֵׁיכֶם	
2. ž.	מַלְכֵיכֶן	סַפְּרֵיכֶן	קַדְשֵׁיכֶן	
1. sp.	מַלְכֵינוּ	סַפְּרֵינוּ	קַדְשֵׁינוּ	

VII. skupina. Jména **ע"ע**: (19—20)

Sg. st. abs.	אֵם	חֵק	מִנְּךָ 'šíp'; עֵת 'čas';
st. con.	אִם	חֵק־	עַם 'ná-
Sg. 3. m.	אִמּוֹ	חֵקוֹ	rod'; נֵן 'zahrada';
1. sp.	אִמִּי	חֵקִי	מַעַז 'pevnost', 'úto-
Pl. 2. m.	אִמְכֶם	חֵקְכֶם	čistě'; כָּל 'vše'; רַב 'mnohý';
			לֵב 'sřila'; תָּם 'nevinny';
			עַז 'srdce'; יָם 'moře'.
Pl. st. abs.	אִמּוֹת	חֵקִים	עֲתִים
st. con.	אִמּוֹת	חֵקִי	Jména se středním původ.
Pl. 1. sp.	אִמּוֹתִי	חֵקִי	עֵז 'koza' (*'inz);
Pl. 2. m.	אִמּוֹתֵיכֶם	חֵקֵיכֶם	אֶף 'hněv, nos',
			חֵד 'patro v ústech'.

VIII. skupina. Jména na ה: (21)

Sg. st. abs.	חֹהָה	רֹעֵה 'pastýř';	מִקְנֵה 'stádo'	שָׂדֶה
st. con.	חֹהָה	רֹעֵה	מִקְנֵה	שָׂדֶה
Sg. 1. sp.	חֹהִי	רֹעִי		שָׂדִי
Pl. 2. m.	חֹהֶם			
Pl. st. abs.	חֹהִים	רֹעִים		שָׂדוֹת
st. con.	חֹהִי			שָׂדֵי שָׂדוֹת
Sg. 1. sp.	חֹהִי			שָׂדוֹתִי
Pl. 2. m.	חֹהֶם			שָׂדוֹתֵיכֶם

Ženský rod (22)

Sg. st. abs.	סוֹסָה		Pl. st. abs.	סוֹסוֹת
st. con.	סוֹסָת		st. con.	סוֹסוֹת
Sg. 3. m.	סוֹסָתָהּ	סוֹסָתָם	Sg. 3. m.	סוֹסוֹתֶיהָ
3. ž.	סוֹסָתָהּ	סוֹסָתָן	3. ž.	סוֹסוֹתֶיהָ
2. m.	סוֹסָתָדָּ	סוֹסָתָכֶם	2. m.	סוֹסוֹתֶיהָ
2. ž.	סוֹסָתָדָּ	סוֹסָתָכֶן	2. ž.	סוֹסוֹתֶיהָ
1. sp.	סוֹסָתִי	סוֹסָתָנוּ	1. sp.	סוֹסוֹתֵינוּ

Jména ženského rodu

II. skupina: דגה 'ryba', שפה 'ret', שנה 'rok', מנה 'díl', בנה 'výšina', קצה 'konec', הרה 'těhotná', אלה 'prokletí', יפה 'krásná'.

III. skupina: צדקה 'spravedlnost', ברכה 'požehnání', ארמה 'půda', לבנה 'cihla'.

IV. skupina: יושבה 'obyvatelka, sedící', קטלה 'zabíjející', בטחה 'důvěřující', אכלת 'pojídající'.

V. skupina: בהמה 'zvíře', גדרה 'zeď', השקרה 'temnota', נבלה 'mrtvola'.

VI. skupina: מלכה 'královna', אהבה 'láska', ירפה 'bok', שיערה 'vlas', חרפה 'hanba', ארוה 'zpuštěné místo', ארוה 'jesle'.

VII. skupina: עמקה 'hluboká', גדלה 'nádhra', אחזה 'majetek', חנפה 'zasvěcení'.

VIII. skupina: רעה 'pastýřka'.

Duál

(23—24)

St. abs.	רגלים 'nohy'	נחשתים 'dvojice měděných pout'	שפתים 'rty'
st. con.	רגלי		שפתי
Sg. 3. m.	רגליו		
3. ž.	רגליה		
2. m.	רגליך		
2. ž.	רגליך		
1. sp.	רגלי		
Pl. 3. m.	רגליהם		
3. ž.	רגליהן		
2. m.	רגליכם		
2. ž.	רגליכן		
1. sp.	רגלינו		

B) SLOVESA

α) Silná slovesa

Qal

Perfektum

(25)

Sg. 3. m.	קטל	כבד	קטן
3. ž.	קטלה	כבדה	קטנה
2. m.	קטלת	כבדת	קטנת
2. ž.	קטלת	כבדת	קטנת
1. spol.	קטלתי	כבדתי	קטנתי
Pl. 3. spol.	קטלו	כבדו	קטנו
2. m.	קטלתם	כבדתם	קטנתם
2. ž.	קטלתן	כבדתן	קטנתן
1. spol.	קטלנו	כבדנו	קטנו

Imperativ

Sg. 2. m. קטל, כבד 2. ž. קטלי, כבדי
Pl. 2. m. קטלו, כבדו 2. ž. קטלנה, כבדנה

Imperfektum

Sg. 3. m.	יקטל	יכבד	יקטן
3. ž.	תקטל	תכבד	תקטן
2. m.	תקטל	תכבד	תקטן
2. ž.	תקטלי	תכבדי	תקטני
1. spol.	אקטל	אכבד	אקטן

Pl. 3. m.	יִקְטְלוּ	יִכְבְּדוּ	יִקְטְנוּ
3. ž.	תִּקְטְלֶנָּה	תִּכְבְּדֶנָּה	תִּקְטְנֶנָּה
2. m.	תִּקְטְלוּ	תִּכְבְּדוּ	תִּקְטְנוּ
2. ž.	תִּקְטְלֶנָּה	תִּכְבְּדֶנָּה	תִּקְטְנֶנָּה
1. spol.	נִקְטַל	נִכְבַּד	נִקְטַן

Infinitiv

Absolutni קָטוֹל כְּבוֹד
Constructus קָטַל כָּבֵד

Participium

Aktivni קָטֹל, ž. קֹטֶלֶה, pl. m. קֹטְלִים, ž. קֹטְלוֹת
Passivni קָטוּל, ž. קֻטְּלָה, pl. m. קֻטְּלִים, ž. קֻטְּלוֹת

Niṣ'al

(26)

Sg. 3. m.	pf. נִקְטַל	impf. יִקְטַל	imper. —	Infin.
3. ž.	נִקְטְלָה	תִּקְטַל	—	abs. נִקְטַל, הִקְטַל
2. m.	נִקְטַלְתָּ	תִּקְטַל	הִקְטַל	cons. הִקְטַל
2. ž.	נִקְטַלְתְּ	תִּקְטְלִי	הִקְטְלִי	Particip. נִקְטַל ž. נִקְטְלָה pl. נִקְטְלִים נִקְטְלוֹת
1. sp.	נִקְטַלְתִּי	אִקְטַל	—	
Pl. 3. m.	נִקְטְלוּ	יִקְטְלוּ	—	
3. ž.	"	תִּקְטְלֶנָּה	—	
2. m.	נִקְטַלְתֶּם	תִּקְטְלוּ	הִקְטְלוּ	
2. ž.	נִקְטַלְתֶּן	תִּקְטְלֶנָּה	הִקְטְלֶנָּה	
1. sp.	נִקְטַלְנוּ	נִקְטַל	—	

Pi^{ee}l

(27)

Sg. 3. m.	pf. קָטַל	impf. יִקְטַל	imper. —	Infin.
3. ž.	קָטְלָה	תִּקְטַל	—	abs. קָטַל, יִקְטַל
2. m.	קָטַלְתָּ	תִּקְטַל	קָטַל	constr. קָטַל
2. ž.	קָטַלְתְּ	תִּקְטְלִי	קָטְלִי	Particip. מִקְטַל ž. מִקְטְלָה (מִקְטְלָה) pl. מִקְטְלִים מִקְטְלוֹת
1. sp.	קָטַלְתִּי	אִקְטַל	—	
Pl. 3. m.	קָטְלוּ	יִקְטְלוּ	—	
3. ž.	"	תִּקְטְלֶנָּה	—	
2. m.	קָטַלְתֶּם	תִּקְטְלוּ	קָטְלוּ	
2. ž.	קָטַלְתֶּן	תִּקְטְלֶנָּה	קָטְלֶנָּה	
1. sp.	קָטַלְנוּ	נִקְטַל	—	

Pu^{ee}al

(28)

Sg. 3. m.	pf. קָטַל	impf. יִקְטַל	imper. není	Infin.
3. ž.	קָטְלָה	תִּקְטַל	—	absol. קָטַל
2. m.	קָטַלְתָּ	תִּקְטַל	—	constr. קָטַל
2. ž.	קָטַלְתְּ	תִּקְטְלִי	—	Particip. מִקְטַל pas. מִקְטְלָה ž. מִקְטְלָה (מִקְטְלָה) pl. מִקְטְלִים מִקְטְלוֹת
1. sp.	קָטַלְתִּי	אִקְטַל	—	
Pl. 3. m.	קָטְלוּ	יִקְטְלוּ	—	
3. ž.	"	תִּקְטְלֶנָּה	—	
2. m.	קָטַלְתֶּם	תִּקְטְלוּ	—	
2. ž.	קָטַלְתֶּן	תִּקְטְלֶנָּה	—	
1. sp.	קָטַלְנוּ	נִקְטַל	—	

Sg. 3. m.	pf. הִתְקַטֵּל	impf. יִתְקַטֵּל	imper. —	Infin.
3. ž.	הִתְקַטְּלָה	תִּתְקַטֵּל	—	abs. הִתְקַטֵּל
2. m.	הִתְקַטַּלְתָּ	תִּתְקַטֵּל	הִתְקַטֵּל	cons. הִתְקַטֵּל
2. ž.	הִתְקַטַּלְתְּ	תִּתְקַטְּלִי	הִתְקַטְּלִי	Particip.
1. sp.	הִתְקַטַּלְתִּי	אֶתְקַטֵּל	—	
Pl. 3. m.	הִתְקַטְּלוּ	יִתְקַטְּלוּ	—	מִתְקַטֵּל
3. ž.	"	תִּתְקַטְּלֶנָּה	—	ž. מִתְקַטְּלָה
2. m.	הִתְקַטַּלְתֶּם	תִּתְקַטְּלוּ	הִתְקַטְּלוּ	(מִתְקַטְּלָה)
2. ž.	הִתְקַטַּלְתֶּן	תִּתְקַטְּלֶנָּה	הִתְקַטְּלֶנָּה	pl. מִתְקַטְּלִים
1. sp.	הִתְקַטַּלְנוּ	נִתְקַטֵּל	—	מִתְקַטְּלוֹת

Sg. 3. m.	pf. הִקְטִיל	impf. יִקְטִיל	imper. —	Infin.
3. ž.	הִקְטִילָה	תִּקְטִיל	—	abs. הִקְטִיל
2. m.	הִקְטִילְתָּ	תִּקְטִיל	הִקְטִיל	cons. הִקְטִיל
2. ž.	הִקְטִילְתְּ	תִּקְטִילִי	הִקְטִילִי	Particip.
1. sp.	הִקְטִילְתִּי	אֶקְטִיל	—	
Pl. 3. m.	הִקְטִילוּ	יִקְטִילוּ	—	akt. מִקְטִיל
3. ž.	"	תִּקְטִלֶנָּה	—	ž. מִקְטִילָה
2. m.	הִקְטִילְתֶּם	תִּקְטִילוּ	הִקְטִילוּ	(מִקְטִילָה)
2. ž.	הִקְטִילְתֶּן	תִּקְטִלֶנָּה	הִקְטִלֶנָּה	Jussiv
1. sp.	הִקְטִילְנוּ	נִקְטִיל	—	יִקְטִיל

Sg. 3. m.	pf. הִקְטִיל	impf. יִקְטִיל	imper. není	Infin.
3. ž.	הִקְטִילָה	תִּקְטִיל	—	abs. הִקְטִיל
2. m.	הִקְטִילְתָּ	תִּקְטִיל	—	constr. הִקְטִיל
2. ž.	הִקְטִילְתְּ	תִּקְטִילִי	—	Particip.
1. sp.	הִקְטִילְתִּי	אֶקְטִיל	—	
Pl. 3. m.	הִקְטִילוּ	יִקְטִילוּ	—	pas. מִקְטִיל
3. ž.	"	תִּקְטִלֶנָּה	—	ž. מִקְטִילָה
2. m.	הִקְטִילְתֶּם	תִּקְטִילוּ	—	pl. מִקְטִילִים
2. ž.	הִקְטִילְתֶּן	תִּקְטִלֶנָּה	—	מִקְטִילוֹת
1. sp.	הִקְטִילְנוּ	נִקְטִיל	—	

β) Slovesa laryngální

1. Slovesa prvního laryngálu

Qal

Sg. 3. m.	pf. עָמַד	impf. יַעֲמֵד	imper. —	Infin.
3. ž.	עָמְדָה	תַּעֲמֵד	—	abs. עָמַד
2. m.	עָמַדְתָּ	תַּעֲמֵד	עָמַד	cons. עָמַד
2. ž.	עָמַדְתְּ	תַּעֲמְדִי	עָמְדִי	Particip.
1. sp.	עָמַדְתִּי	אֶעֱמַד	—	
Pl. 3. m.	עָמְדוּ	יַעֲמְדוּ	—	akt. עָמַד
3. ž.	"	תַּעֲמְדֶנָּה	—	pas. עָמַד
2. m.	עָמַדְתֶּם	תַּעֲמְדוּ	עָמְדוּ	
2. ž.	עָמַדְתֶּן	תַּעֲמְדֶנָּה	עָמְדֶנָּה	
1. sp.	עָמַדְנוּ	נַעֲמַד	—	

Sg. 3. m.	pf. נִעְמַד	impf. יַעֲמֵד	imper. —	Infin.
3. ž.	נִעְמַדָּה	תַּעֲמֵד	—	absol. נִעְמֹד
2. m.	נִעְמַדְתָּ	תַּעֲמֵד	הֶעֱמַד	cons. הֶעֱמֵד
2. ž.	נִעְמַדְתָּ	תַּעֲמִדִי	הֶעֱמִדִי	Participium
1. sp.	נִעְמַדְתִּי	אֶעֱמַד	—	
Pl. 3. m.	נִעְמְדוּ	יַעֲמְדוּ	—	נִעְמֵד
3. ž.	"	תַּעֲמִדְנָה	—	
2. m.	נִעְמַדְתֶּם	תַּעֲמְדוּ	הֶעֱמְדוּ	
2. ž.	נִעְמַדְתֶּן	תַּעֲמִדְנָה	הֶעֱמִדְנָה	
1. sp.	נִעְמַדְנוּ	נִעְמַד	—	

Sg. 3. m.	pf. עָמַד	impf. יַעֲמֵד	imper. —	Infin.
3. ž.	עָמַדָּה	תַּעֲמֵד	—	עָמַד
2. m.	עָמַדְתָּ	תַּעֲמֵד	עָמַד	Particip.
2. ž.	עָמַדְתָּ	תַּעֲמִדִי	עָמִדִי	
1. sp.	עָמַדְתִּי	אֶעֱמַד	—	מֵעָמַד
Pl. 3. m.	עָמְדוּ	יַעֲמְדוּ	—	
3. ž.	"	תַּעֲמִדְנָה	—	
2. m.	עָמַדְתֶּם	תַּעֲמְדוּ	עָמְדוּ	
2. ž.	עָמַדְתֶּן	תַּעֲמִדְנָה	עָמִדְנָה	
1. sp.	עָמַדְנוּ	נִעְמַד	—	

Sg. 3. m.	pf. עָמַד	impf. יַעֲמֵד	imper. není	Infin.
3. ž.	עָמַדָּה	תַּעֲמֵד	—	עָמַד
2. m.	עָמַדְתָּ	תַּעֲמֵד	—	Particip.
2. ž.	עָמַדְתָּ	תַּעֲמִדִי	—	
1. sp.	עָמַדְתִּי	אֶעֱמַד	—	מֵעָמַד
Pl. 3. m.	עָמְדוּ	יַעֲמְדוּ	—	
3. ž.	"	תַּעֲמִדְנָה	—	
2. m.	עָמַדְתֶּם	תַּעֲמְדוּ	—	
2. ž.	עָמַדְתֶּן	תַּעֲמִדְנָה	—	
1. sp.	עָמַדְנוּ	נִעְמַד	—	

Sg. 3. m.	pf. הִתְעַמַּד	impf. יִתְעַמַּד	imper. —	Infin.
3. ž.	הִתְעַמַּדָּה	תִּתְעַמַּד	—	הִתְעַמַּד
2. m.	הִתְעַמַּדְתָּ	תִּתְעַמַּד	הִתְעַמַּד	Particip.
2. ž.	הִתְעַמַּדְתָּ	תִּתְעַמַּדִי	הִתְעַמַּדִי	
1. sp.	הִתְעַמַּדְתִּי	אֶתְעַמַּד	—	מִתְעַמַּד
Pl. 3. m.	הִתְעַמְדוּ	יִתְעַמְדוּ	—	
3. ž.	"	תִּתְעַמַּדְנָה	—	
2. m.	הִתְעַמַּדְתֶּם	תִּתְעַמְדוּ	הִתְעַמְדוּ	
2. ž.	הִתְעַמַּדְתֶּן	תִּתְעַמַּדְנָה	הִתְעַמַּדְנָה	
1. sp.	הִתְעַמַּדְנוּ	נִתְעַמַּד	—	

Hiṭ'il

(37)

Sg. 3. m.	pf. העמיד	impf. יעמיד	imper. —	Infin.
3. ž.	העמידה	תעמיד	—	abs. העמד
2. m.	העמידת	תעמיד	העמד	cons. העמיד
2. ž.	העמידת	תעמיד	העמיד	Particip.
1. sp.	העמידתי	אעמיד	—	
Pl. 3. m.	העמידו	יעמידו	—	מעמיד
3. ž.	"	תעמידנה	—	Jussiv
2. m.	העמידתם	תעמידו	העמידו	
2. ž.	העמידתן	תעמידנה	העמידנה	
1. sp.	העמידנו	נעמיד	—	

Hâṭ'al

(38)

Sg. 3. m.	pf. העמד	impf. יעמד	imper. neni	Infin.
3. ž.	העמדה	תעמד	—	abs. העמד
2. m.	העמדת	תעמד	—	Particip.
2. ž.	העמדת	תעמדי	—	
1. sp.	העמדתי	אעמד	—	מעמד
Pl. 3. m.	העמדו	יעמדו	—	
3. ž.	"	תעמדנה	—	
2. m.	העמדתם	תעמדו	—	
2. ž.	העמדתן	תעמדנה	—	
1. sp.	העמדנו	נעמד	—	

2. Slovesa středního laryngálu

Qal

(39)

Sg. 3. m.	pf. שחט	impf. ישחט	imper. —	Infin.
3. ž.	שחטה	תשחט	—	abs. שחוט
2. m.	שחטת	תשחט	שחט	cons. שחט
2. ž.	שחטת	תשחטי	שחטי	Particip.
1. sp.	שחטתי	אשחט	—	
Pl. 3. m.	שחטו	ישחטו	—	שחוט
3. ž.	"	תשחטנה	—	pas. שחוט
2. m.	שחטתם	תשחטו	שחטו	
2. ž.	שחטתן	תשחטנה	שחטנה	
1. sp.	שחטנו	נשחט	—	

Niṭ'al

(40)

Sg. 3. m.	pf. נשחט	impf. ישחט	imper. —	Infin.
3. ž.	נשחטה	תשחט	—	abs. נשחוט
2. m.	נשחטת	תשחט	השחט	cons. השחט
2. ž.	נשחטת	תשחטי	השחטי	Particip.
1. sp.	נשחטתי	אשחט	—	
Pl. 3. m.	נשחטו	ישחטו	—	נשחט
3. ž.	"	תשחטנה	—	
2. m.	נשחטתם	תשחטו	השחטו	
2. ž.	נשחטתן	תשחטנה	השחטנה	
1. sp.	נשחטנו	נשחט	—	

Sg. 3. m.	pf.	יָבֹרֵךְ	imperf.	יִבְרַךְ	imper. —	Infin. abs.
3. ž.	בָּרַךְ	בָּרַךְ	—	—	—	a cons. בָּרַךְ
2. m.	בָּרַכְתָּ	תִּבְרַךְ	—	—	—	Particip.
2. ž.	בָּרַכְתָּ	תִּבְרַכְי	—	—	—	
1. sp.	בָּרַכְתִּי	אֲבָרַךְ	—	—	—	מְבָרַךְ
Pl. 3. m.	בָּרְכוּ	יִבְרְכוּ	—	—	—	
3. ž.	"	תִּבְרַכְנָה	—	—	—	
2. m.	בָּרַכְתֶּם	תִּבְרְכוּ	—	—	—	
2. ž.	בָּרַכְתֶּן	תִּבְרַכְנָה	—	—	—	
1. sp.	בָּרַכְנוּ	נִבְרַךְ	—	—	—	

Sg. 3. m.	pf.	בָּרַךְ	imperf.	יִבְרַךְ	imper. není	Infin. není.
3. ž.	בָּרַכְה	תִּבְרַךְ	—	—	—	Participium:
2. m.	בָּרַכְתָּ	תִּבְרַךְ	—	—	—	
2. ž.	בָּרַכְתָּ	תִּבְרַכְי	—	—	—	מְבָרַךְ
1. sp.	בָּרַכְתִּי	אֲבָרַךְ	—	—	—	
Pl. 3. m.	בָּרְכוּ	יִבְרְכוּ	—	—	—	
3. ž.	"	תִּבְרַכְנָה	—	—	—	
2. m.	בָּרַכְתֶּם	תִּבְרְכוּ	—	—	—	
2. ž.	בָּרַכְתֶּן	תִּבְרַכְנָה	—	—	—	
1. sp.	בָּרַכְנוּ	נִבְרַךְ	—	—	—	

Sg. 3. m.	pf.	הִתְבָּרַךְ	imperf.	יִתְבָּרַךְ	imper. —	Infin. abs.
3. ž.	הִתְבָּרַכְה	תִּתְבָּרַךְ	—	—	—	הִתְבָּרַךְ
2. m.	הִתְבָּרַכְתָּ	תִּתְבָּרַךְ	—	—	—	Particip.
2. ž.	הִתְבָּרַכְתָּ	תִּתְבָּרַכְי	—	—	—	
1. sp.	הִתְבָּרַכְתִּי	אֲתְבָרַךְ	—	—	—	מִתְבָּרַךְ
Pl. 3. m.	הִתְבָּרְכוּ	יִתְבָּרְכוּ	—	—	—	
3. ž.	"	תִּתְבָּרַכְנָה	—	—	—	
2. m.	הִתְבָּרַכְתֶּם	תִּתְבָּרְכוּ	—	—	—	
2. ž.	הִתְבָּרַכְתֶּן	תִּתְבָּרַכְנָה	—	—	—	
1. sp.	הִתְבָּרַכְנוּ	נִתְבָּרַךְ	—	—	—	

Sg. 3. m.	pf.	הִזְעִיק	imperf.	יִזְעִיק	imper. —	Infin.
3. ž.	הִזְעִיקָה	תִּזְעִיק	—	—	—	הִזְעִיק
2. m.	הִזְעִיקְתָּ	תִּזְעִיק	—	—	—	Participium:
2. ž.	הִזְעִיקְתָּ	תִּזְעִיקִי	—	—	—	
1. sp.	הִזְעִיקְתִּי	אֲזְעִיק	—	—	—	מִזְעִיק
Pl. 3. m.	הִזְעִיקוּ	יִזְעִיקוּ	—	—	—	
3. ž.	"	תִּזְעִקְנָה	—	—	—	
2. m.	הִזְעִיקְתֶּם	תִּזְעִיקוּ	—	—	—	
2. ž.	הִזְעִיקְתֶּן	תִּזְעִקְנָה	—	—	—	
1. sp.	הִזְעִיקְנוּ	נִזְעִיק	—	—	—	

Sg. 3. m.	pf. הִזְעַק	impf. יִזְעַק	imper. neni	Infin.
3. ž.	הִזְעָקָה	תִּזְעַק		הִזְעַק
2. m.	הִזְעָקְתָּ	תִּזְעַק		Particip. מִזְעָק
2. ž.	הִזְעָקְתְּ	תִּזְעָקִי		
1. sp.	הִזְעָקְתִּי	אִזְעַק		
Pl. 3. m.	הִזְעִקוּ	יִזְעִקוּ		
3. ž.	"	תִּזְעַקְנָה		
2. m.	הִזְעַקְתֶּם	תִּזְעִקוּ		
2. ž.	הִזְעַקְתֶּן	תִּזְעַקְנָה		
1. sp.	הִזְעַקְנוּ	נִזְעַק		

3. Slovesa třetího laryngálu

Sg. 3. m.	pf. שָׁלַח	impf. יִשְׁלַח	imper. —	Infin.
3. ž.	שָׁלַחַה	תִּשְׁלַח	—	abs. שָׁלוּחַ
2. m.	שָׁלַחְתָּ	תִּשְׁלַח	שָׁלַח	cons. שָׁלַח
2. ž.	שָׁלַחְתְּ	תִּשְׁלַחִי	שָׁלַחִי	Particip. שָׁלוּחַ
1. sp.	שָׁלַחְתִּי	אִשְׁלַח	—	
Pl. 3. m.	שָׁלְחוּ	יִשְׁלְחוּ	—	
3. ž.	"	תִּשְׁלַחְנָה	—	
2. m.	שָׁלַחְתֶּם	תִּשְׁלְחוּ	שָׁלְחוּ	
2. ž.	שָׁלַחְתֶּן	תִּשְׁלַחְנָה	שָׁלַחְנָה	
1. sp.	שָׁלַחְנוּ	נִשְׁלַח	—	

Sg. 3. m.	pf. נִשְׁלַח	impf. יִשְׁלַח	imper. —	Infin.
3. ž.	נִשְׁלַחַה	תִּשְׁלַח	—	abs. נִשְׁלוּחַ
2. m.	נִשְׁלַחְתָּ	תִּשְׁלַח	הִשְׁלַח	cons. הִשְׁלַח
2. ž.	נִשְׁלַחְתְּ	תִּשְׁלַחִי	הִשְׁלַחִי	Particip. נִשְׁלַח
1. sp.	נִשְׁלַחְתִּי	אִשְׁלַח	—	
Pl. 3. m.	נִשְׁלְחוּ	יִשְׁלְחוּ	—	
3. ž.	"	תִּשְׁלַחְנָה	—	
2. m.	נִשְׁלַחְתֶּם	תִּשְׁלְחוּ	הִשְׁלְחוּ	
2. ž.	נִשְׁלַחְתֶּן	תִּשְׁלַחְנָה	הִשְׁלַחְנָה	
1. sp.	נִשְׁלַחְנוּ	נִשְׁלַח	—	

Sg. 3. m.	pf. שָׁלַח	impf. יִשְׁלַח	imper. —	Infin.
3. ž.	שָׁלַחַה	תִּשְׁלַח	—	abs. שָׁלַח
2. m.	שָׁלַחְתָּ	תִּשְׁלַח	שָׁלַח	cons. שָׁלַח
2. ž.	שָׁלַחְתְּ	תִּשְׁלַחִי	שָׁלַחִי	Particip. מִשְׁלַח
1. sp.	שָׁלַחְתִּי	אִשְׁלַח	—	
Pl. 3. m.	שָׁלְחוּ	יִשְׁלְחוּ	—	
3. ž.	"	תִּשְׁלַחְנָה	—	
2. m.	שָׁלַחְתֶּם	תִּשְׁלְחוּ	שָׁלְחוּ	
2. ž.	שָׁלַחְתֶּן	תִּשְׁלַחְנָה	שָׁלַחְנָה	
1. sp.	שָׁלַחְנוּ	נִשְׁלַח	—	

Sg. 3. m.	pf. שָׁלַח	impf. יִשְׁלַח	imper. neni	Particip.
3. ž.	שָׁלַחַה	תִּשְׁלַח		מִשְׁלַחַח
2. m.	שָׁלַחְתָּ	תִּשְׁלַח		
2. ž.	שָׁלַחְתְּ	תִּשְׁלַחִי		
1. sp.	שָׁלַחְתִּי	אֲשַׁלַּח		
Pl. 3. m.	שָׁלְחוּ	יִשְׁלְחוּ		
3. ž.	„	תִּשְׁלַחְנָה		
2. m.	שָׁלַחְתֶּם	תִּשְׁלְחוּ		
2. ž.	שָׁלַחְתֶּן	תִּשְׁלַחְנָה		
1. sp.	שָׁלַחְנוּ	נִשְׁלַח		

Sg. 3. m.	pf. הִשְׁלִיחַ	impf. יִשְׁלִיחַ	imper. —	Infin.
3. ž.	הִשְׁלִיחַה	תִּשְׁלִיחַ	—	abs. הִשְׁלִיחַ
2. m.	הִשְׁלַחְתָּ	תִּשְׁלִיחַ	הִשְׁלַח	cons. הִשְׁלִיחַ
2. ž.	הִשְׁלַחְתְּ	תִּשְׁלִיחִי	הִשְׁלִיחִי	Particip.
1. sp.	הִשְׁלַחְתִּי	אֲשַׁלֵּיחַ	—	מִשְׁלִיחַ
Pl. 3. m.	הִשְׁלִיחוּ	יִשְׁלִיחוּ	—	
3. ž.	„	תִּשְׁלַחְנָה	—	
2. m.	הִשְׁלַחְתֶּם	תִּשְׁלִיחוּ	הִשְׁלִיחוּ	
2. ž.	הִשְׁלַחְתֶּן	תִּשְׁלַחְנָה	הִשְׁלַחְנָה	Jussiv
1. sp.	הִשְׁלַחְנוּ	נִשְׁלִיחַ	—	יִשְׁלַח

Sg. 3. m.	pf. הִשְׁתַּלַּח	impf. יִשְׁתַּלַּח	imper. —	Infin.
3. ž.	הִשְׁתַּלַּחַה	תִּשְׁתַּלַּח	—	cons. הִשְׁתַּלַּח
2. m.	הִשְׁתַּלַּחְתָּ	תִּשְׁתַּלַּח	הִשְׁתַּלַּח	Particip.
2. ž.	הִשְׁתַּלַּחְתְּ	תִּשְׁתַּלַּחִי	הִשְׁתַּלַּחִי	מִשְׁתַּלַּח
1. sp.	הִשְׁתַּלַּחְתִּי	אֲשַׁתַּלַּח	—	
Pl. 3. m.	הִשְׁתַּלְּחוּ	יִשְׁתַּלְּחוּ	—	
3. ž.	„	תִּשְׁתַּלַּחְנָה	—	
2. m.	הִשְׁתַּלַּחְתֶּם	תִּשְׁתַּלְּחוּ	הִשְׁתַּלְּחוּ	
2. ž.	הִשְׁתַּלַּחְתֶּן	תִּשְׁתַּלַּחְנָה	הִשְׁתַּלַּחְנָה	
1. sp.	הִשְׁתַּלַּחְנוּ	נִשְׁתַּלַּח	—	

Sg. 3. m.	pf. הִשְׁלַח	impf. יִשְׁלַח	imper. neni	Infin.
3. ž.	הִשְׁלַחַה	תִּשְׁלַח		abs. הִשְׁלַח
2. m.	הִשְׁלַחְתָּ	תִּשְׁלַח		Particip.
2. ž.	הִשְׁלַחְתְּ	תִּשְׁלַחִי		מִשְׁלַח
1. sp.	הִשְׁלַחְתִּי	אֲשַׁלַּח		
Pl. 3. m.	הִשְׁלַחוּ	יִשְׁלַחוּ		
3. ž.	„	תִּשְׁלַחְנָה		
2. m.	הִשְׁלַחְתֶּם	תִּשְׁלַחוּ		
2. ž.	הִשְׁלַחְתֶּן	תִּשְׁלַחְנָה		
1. sp.	הִשְׁלַחְנוּ	נִשְׁלַח		

γ) Slovesa první 2

Qal

(53)

Sg. 3. m.	pf.	נָגַשׁ	impf.	יִגֵּשׁ	imper. —	Infin.
3. ž.		נִגְשָׁה		תִּגַּשׁ	—	abs. נִגְשׁ
2. m.		נִגַּשְׁתָּ		תִּגַּשׁ	נִגַּשׁ	cons. נִגַּשְׁתָּ
2. ž.		נִגַּשְׁתְּ		תִּגַּשִׁי	נִגַּשִׁי	Particip. akt. נִגַּשׁ pas. נִגּוּשׁ
1. sp.		נִגַּשְׁתִּי		אִנֵּשׁ	—	
Pl. 3. m.		נִגַּשׁוּ		יִגַּשׁוּ	—	
3. ž.		”		תִּנְגַּשְׁנָה	—	
2. m.		נִגַּשְׁתֶּם		תִּנְגַּשׁוּ	נִגַּשׁוּ	
2. ž.		נִגַּשְׁתֶּן		תִּנְגַּשְׁנָה	נִגַּשְׁנָה	
1. sp.		נִגַּשְׁנוּ		נִגַּשׁ	—	

Pi^oel

(55)

Sg. 3. m.	pf.	נִגַּשׁ	impf.	יִנְגַּשׁ	imper. —	Infin.
3. ž.		נִנְגַּשָּׁה		תִּנְגַּשׁ	—	נִנְגַּשׁ
2. m.		נִנְגַּשְׁתָּ		תִּנְגַּשׁ	נִנְגַּשׁ	Particip. מִנְגַּשׁ
2. ž.		נִנְגַּשְׁתְּ		תִּנְגַּשִׁי	נִנְגַּשִׁי	
1. sp.		נִנְגַּשְׁתִּי		אִנְגַּשׁ	—	
Pl. 3. m.		נִנְגַּשׁוּ		יִנְגַּשׁוּ	—	
3. ž.		”		תִּנְגַּשְׁנָה	—	
2. m.		נִנְגַּשְׁתֶּם		תִּנְגַּשׁוּ	נִנְגַּשׁוּ	
2. ž.		נִנְגַּשְׁתֶּן		תִּנְגַּשְׁנָה	נִנְגַּשְׁנָה	
1. sp.		נִנְגַּשְׁנוּ		נִנְגַּשׁ	—	

Niṣ^oal

(54)

Sg. 3. m.	pf.	נִגַּשׁ	impf.	יִנְגַּשׁ	imper. —	Infin.
3. ž.		נִנְגַּשָּׁה		תִּנְגַּשׁ	—	הִנְגַּשׁ
2. m.		נִנְגַּשְׁתָּ		תִּנְגַּשׁ	הִנְגַּשׁ	Particip. נִנְגַּשׁ
2. ž.		נִנְגַּשְׁתְּ		תִּנְגַּשִׁי	הִנְגַּשִׁי	
1. sp.		נִנְגַּשְׁתִּי		אִנְגַּשׁ	—	
Pl. 3. m.		נִנְגַּשׁוּ		יִנְגַּשׁוּ	—	
3. ž.		”		תִּנְגַּשְׁנָה	—	
2. m.		נִנְגַּשְׁתֶּם		תִּנְגַּשׁוּ	הִנְגַּשׁוּ	
2. ž.		נִנְגַּשְׁתֶּן		תִּנְגַּשְׁנָה	הִנְגַּשְׁנָה	
1. sp.		נִנְגַּשְׁנוּ		נִנְגַּשׁ	—	

Pu^oal

(56)

Sg. 3. m.	pf.	נִגַּשׁ	impf.	יִנְגַּשׁ	imper. neni	Infin.
3. ž.		נִנְגַּשָּׁה		תִּנְגַּשׁ		נִנְגַּשׁ
2. m.		נִנְגַּשְׁתָּ		תִּנְגַּשׁ		Particip. מִנְגַּשׁ
2. ž.		נִנְגַּשְׁתְּ		תִּנְגַּשִׁי		
1. sp.		נִנְגַּשְׁתִּי		אִנְגַּשׁ		
Pl. 3. m.		נִנְגַּשׁוּ		יִנְגַּשׁוּ		
3. ž.		”		תִּנְגַּשְׁנָה		
2. m.		נִנְגַּשְׁתֶּם		תִּנְגַּשׁוּ		
2. ž.		נִנְגַּשְׁתֶּן		תִּנְגַּשְׁנָה		
1. sp.		נִנְגַּשְׁנוּ		נִנְגַּשׁ		

Sg. 3. m.	pf. התנַשׁ	impf. יתנַשׁ	imper. —	Infin.
3. ž.	התנַשָּׂה	תתנַשׁ	—	התנַשׁ
2. m.	התנַשֶּׁת	תתנַשׁ	התנַשׁ	Particip. מתנַשׁ
2. ž.	התנַשֶּׁת	תתנַשִּׁי	התנַשִּׁי	
1. sp.	התנַשֵּׁתִי	אתנַשׁ	—	
Pl. 3. m.	התנַשּׁוּ	יתנַשּׁוּ	—	
3. ž.	”	תתנַשְּׁנָה	—	Particip. מתנַשֵּׁ
2. m.	התנַשְּׁתֶם	תתנַשּׁוּ	התנַשּׁוּ	
2. ž.	התנַשְּׁתֶן	תתנַשְּׁנָה	התנַשְּׁנָה	
1. sp.	התנַשְּׁנִי	נתנַשׁ	—	

Sg. 3. m.	pf. הִנֵּשׁ	impf. יִנֵּשׁ	imper. neni	Infin.
3. ž.	הִנֵּשָּׂה	תִּנֵּשׁ	—	abs. הִנֵּשׁ
2. m.	הִנֵּשֶׁת	תִּנֵּשׁ	—	cons. הִנֵּשׁ
2. ž.	הִנֵּשֶׁת	תִּנֵּשִׁי	—	Particip. מִנֵּשׁ
1. sp.	הִנֵּשֵּׁתִי	אִנֵּשׁ	—	
Pl. 3. m.	הִנֵּשּׁוּ	יִנֵּשּׁוּ	—	
3. ž.	”	תִּנֵּשְׁנָה	—	
2. m.	הִנֵּשְׁתֶּם	תִּנֵּשּׁוּ	—	Particip. מִנֵּשֵּׁ
2. ž.	הִנֵּשְׁתֶּן	תִּנֵּשְׁנָה	—	
1. sp.	הִנֵּשְׁנִי	נִנֵּשׁ	—	

Sg. 3. m.	pf. הִנִּישׁ	impf. יִנִּישׁ	imper. —	Infin.
3. ž.	הִנִּישָּׂה	תִּנִּישׁ	—	abs. הִנִּישׁ
2. m.	הִנִּישֶׁת	תִּנִּישׁ	הִנִּישׁ	cons. הִנִּישׁ
2. ž.	הִנִּישֶׁת	תִּנִּישִׁי	הִנִּישִׁי	Particip. מִנִּישׁ
1. sp.	הִנִּישֵּׁתִי	אִנִּישׁ	—	
Pl. 3. m.	הִנִּישּׁוּ	יִנִּישּׁוּ	—	Jussiv יִנִּישׁ
3. ž.	”	תִּנִּישְּׁנָה	—	Particip. מִנִּישֵּׁ
2. m.	הִנִּישְׁתֶּם	תִּנִּישּׁוּ	הִנִּישּׁוּ	
2. ž.	הִנִּישְׁתֶּן	תִּנִּישְּׁנָה	הִנִּישְּׁנָה	
1. sp.	הִנִּישְׁנִי	נִנִּישׁ	—	

Sg. 3. m.	pf. אָכַל	impf. יֹאכַל	imper. —	Infin.
3. ž.	אָכַלָּה	תֹּאכַל	—	abs. אָכַל
2. m.	אָכַלְתָּ	תֹּאכַל	אָכַל	cons. אָכַל
2. ž.	אָכַלְתְּ	תֹּאכְלִי	אָכְלִי	אָכַל
1. sp.	אָכַלְתִּי	אָכַל	—	Particip. אֹכֵל אֹכֵלָה
Pl. 3. m.	אָכְלוּ	יֹאכְלוּ	—	
3. ž.	”	תֹּאכְלֶנָּה	—	
2. m.	אָכַלְתֶּם	תֹּאכְלוּ	אָכְלוּ	
2. ž.	אָכַלְתֶּן	תֹּאכְלֶנָּה	אָכְלֶנָּה	pas. אֹכֵל
1. sp.	אָכַלְנִי	נֹאכַל	—	

Nip^{al}

(61)

Sg. 3. m.	pf. נִאָכַל	impf. יֵאָכַל	imper. —	Infinit. הֵאָכַל
2. m.	podle sloves	podle sloves	הֵאָכַל	Particip. נֹאכַל
2. ž.	I. laryng.	I. laryng.	הֹאכְלִי	
Pl. 2. m.			הֹאכְלוּ	
2. ž.			הֹאכְלָנָה	

Pi^{al}

(62)

Sg. 3. m.	pf. אָכַל	impf. יֵאָכַל	imper. —	Infinit. אָכַל
2. m.	pravidelně	pravidelně	אָכַל	Particip. מֹאכֵל
2. ž.			pravidelně	

Pu^{al}

(63)

Sg. 3. m.	pf. אָכַל	impf. יֵאָכַל	imper. není	Inf. אָכַל
	pravidelně	pravidelně		Particip. מֹאכֵל

Hitpa^{al}

(64)

Sg. 3. m.	pf. הִתְאָכַל	impf. יִתְאָכַל	imper. —	Infinit. הִתְאָכַל
2. m.	pravidelně	pravidelně	הִתְאָכַל	Particip. מִתְאָכֵל

Hiṣ^{il}

(65)

Sg. 3. m.	pf. הֵאָכִיל	impf. יֵאָכִיל	imper. הֵאָכִיל	Infinit. הֵאָכִיל
2. m.	podle sloves	podle sloves	podle sloves	Particip. מֵאָכִיל
	I. laryng.	I. laryng.	I. laryng.	

Hāṣ^{al}

(66)

Sg. 3. m.	pf. הֵאָכַל	impf. יֵאָכַל	imper. není	Inf. cons. הֵאָכַל
	podle sloves	podle sloves		Particip. מֵאָכַל
	I. laryng.	I. laryng.		

e) Slovesa třetí N

Qal

(67)

Sg. 3. m.	perf. מָצָא	מָלָא	impf. יִמָּצֵא	יִמָּלָא
3. ž.	מָצְאָה	מָלְאָה	תִּמָּצֵא	תִּמָּלָא
2. m.	מָצְאתָ	מָלְאתָ	תִּמָּצֵא	תִּמָּלָא
2. ž.	מָצְאתְ	מָלְאתְ	תִּמָּצְאִי	תִּמָּלְאִי
1. sp.	מָצָאתִי	מָלַאתִי	אִמָּצֵא	אִמָּלָא
Pl. 3. m.	מָצְאוּ	מָלְאוּ	יִמָּצְאוּ	יִמָּלְאוּ
3. ž.	"	"	תִּמָּצְאָנָה	תִּמָּלְאָנָה
2. m.	מָצְאתֶם	מָלַאתֶם	תִּמָּצְאוּ	תִּמָּלְאוּ
2. ž.	מָצְאתֶן	מָלַאתֶן	תִּמָּצְאָנָה	תִּמָּלְאָנָה
1. sp.	מָצְאָנוּ	מָלַאנוּ	נִמָּצֵא	נִמָּלָא

Sg. 2. m.	Imper. מָצֵא	Infinit. abs. מְצֹא
2. ž.	מָצְאִי	cons. מָצֵא
Pl. 2. m.	מָצְאוּ	Particip. akt. מָצֵא נִשָּׂא
2. ž.	מָצְאָנָה	pas. מְצֹא נִשּׁוּא

Nip̄'al

(68)

Sg. 3. m.	pf. נִמְצָא	impf. יִמְצָא	imper. —	Infin.
3. ž.	נִמְצָאָה	תִּמְצָא	—	ab. נִמְצָא
2. m.	נִמְצָאתָ	תִּמְצָא	הִמְצָא	cons. הִמְצָא
2. ž.	נִמְצָאתְ	תִּמְצָאִי	הִמְצָאִי	Particip. נִמְצָא
1. sp.	נִמְצָאתִי	אִמְצָא	—	
Pl. 3. m.	נִמְצְאוּ	יִמְצְאוּ	—	
3. ž.	”	תִּמְצְאֶנָּה	—	
2. m.	נִמְצַאתֶם	תִּמְצְאוּ	הִמְצְאוּ	
2. ž.	נִמְצַאתֶן	תִּמְצְאֶנָּה	הִמְצְאֶנָּה	
1. sp.	נִמְצָאנוּ	נִמְצָא	—	

Pu'al

(70)

Sg. 3. m.	pf. מִצָּא	impf. יִמְצָא	imper. neni	Infin. neni.
3. ž.	מִצָּאָה	תִּמְצָא		Particip. מִמְצָא
2. m.	מִצָּאתָ	תִּמְצָא		
2. ž.	מִצָּאתְ	תִּמְצָאִי		
1. sp.	מִצָּאתִי	אִמְצָא		
Pl. 3. m.	מִצְאוּ	יִמְצְאוּ		
3. ž.	”	תִּמְצְאֶנָּה		
2. m.	מִצְאתֶם	תִּמְצְאוּ		
2. ž.	מִצְאתֶן	תִּמְצְאֶנָּה		
1. sp.	מִצְאָנוּ	נִמְצָא		

Pi^{cc}ēl

(69)

Sg. 3. m.	pf. מִצָּא	impf. יִמְצָא	imper. —	Infin.
3. ž.	מִצָּאָה	תִּמְצָא	—	abs. מִצָּא
2. m.	מִצָּאתָ	תִּמְצָא	מִצָּא	cons. מִצָּא
2. ž.	מִצָּאתְ	תִּמְצָאִי	מִצָּאִי	Particip. מִמְצָא
1. sp.	מִצָּאתִי	אִמְצָא	—	
Pl. 3. m.	מִצְאוּ	יִמְצְאוּ	—	
3. ž.	”	תִּמְצְאֶנָּה	—	
2. m.	מִצְאתֶם	תִּמְצְאוּ	מִצְאוּ	
2. ž.	מִצְאתֶן	תִּמְצְאֶנָּה	מִצְאֶנָּה	
1. sp.	מִצְאָנוּ	נִמְצָא	—	

Hitpa^{cc}ēl

(71)

Sg. 3. m.	pf. הִתְמַצָּא	impf. יִתְמַצָּא	imper. —	Infin.
3. ž.	הִתְמַצָּאָה	תִּתְמַצָּא	—	cons. הִתְמַצָּא
2. m.	הִתְמַצָּאתָ	תִּתְמַצָּא	הִתְמַצָּא	Particip. מִתְמַצָּא
2. ž.	הִתְמַצָּאתְ	תִּתְמַצָּאִי	הִתְמַצָּאִי	
1. sp.	הִתְמַצָּאתִי	אִתְמַצָּא	—	
Pl. 3. m.	הִתְמַצְאוּ	יִתְמַצְאוּ	—	
3. ž.	”	תִּתְמַצְאֶנָּה	—	
2. m.	הִתְמַצְאתֶם	תִּתְמַצְאוּ	הִתְמַצְאוּ	
2. ž.	הִתְמַצְאתֶן	תִּתְמַצְאֶנָּה	הִתְמַצְאֶנָּה	
1. sp.	הִתְמַצְאָנוּ	נִתְמַצָּא	—	

Sg. 3. m.	pf. הִמְצִיא	impf. יִמְצִיא	imper. —	Infin.
3. ž.	הִמְצִיֵּא	תִּמְצִיא	—	abs. הִמְצֵא
2. m.	הִמְצִאתָ	תִּמְצִיא	הִמְצֵא	cons. הִמְצִיא
2. ž.	הִמְצִאתְּ	תִּמְצִיאִי	הִמְצִיאִי	Particip. מִמְצִיא
1. sp.	הִמְצִאתִי	אִמְצִיא	—	
Pl. 3. m.	הִמְצִיאוּ	יִמְצִיאוּ	—	Jussiv יִמְצֵא
3. ž.	„	תִּמְצִינָה	—	
2. m.	הִמְצִאתֶם	תִּמְצִיאוּ	הִמְצִיאוּ	
2. ž.	הִמְצִאתֶן	תִּמְצִינָה	הִמְצִינָה	
1. sp.	הִמְצִאֲנוּ	נִמְצִיא	—	

Sg. 3. m.	pf. הִמְצֵא	impf. יִמְצֵא	imper. není	Infin. není.
3. ž.	הִמְצִיֵּא	תִּמְצֵא		Particip. מִמְצֵא
2. m.	הִמְצִאתָ	תִּמְצֵא		
2. ž.	הִמְצִאתְּ	תִּמְצֵאִי		
1. sp.	הִמְצִאתִי	אִמְצֵא		
Pl. 3. m.	הִמְצִאוּ	יִמְצִאוּ		
3. ž.	„	תִּמְצִינָה		
2. m.	הִמְצִאתֶם	תִּמְצִאוּ		
2. ž.	הִמְצִאתֶן	תִּמְצִינָה		
1. sp.	הִמְצִאֲנוּ	נִמְצֵא		

Sg. 3. m.	pf. גָּלָה	impf. יִגָּלֶה	imper. —	Infin.
3. ž.	גָּלָתָה	תִּגָּלֶה	—	abs. גָּלֶה
2. m.	גָּלִיתָ	תִּגָּלֶה	גָּלֶה	cons. גָּלוֹת
2. ž.	גָּלִיתְּ	תִּגָּלִי	גָּלִי	Particip. גָּלֶה
1. sp.	גָּלִיתִי	אִגָּלֶה	—	
Pl. 3. m.	גָּלוּ	יִגָּלוּ	—	ž. גָּלֶה
3. ž.	„	תִּגָּלִינָה	—	pas. גָּלוּי
2. m.	גָּלִיתֶם	תִּגָּלוּ	גָּלוּ	ž. גָּלוּיָה
2. ž.	גָּלִיתֶן	תִּגָּלִינָה	גָּלִינָה	Jussiv יִגָּל
1. sp.	גָּלִינוּ	נִגָּלֶה	—	

Sg. 3. m.	pf. נִגָּלָה	impf. יִנָּגֶלֶה	imper. —	Infin.
3. ž.	נִגָּלָתָה	תִּנָּגֶלֶה	—	abs. נִגָּלֶה
2. m.	נִגָּלִיתָ	תִּנָּגֶלֶה	הִנָּגֶלֶה	cons. הִנָּלוֹת
2. ž.	נִגָּלִיתְּ	תִּנָּגִלִי	הִנָּגִלִי	Particip. נִגָּלֶה, ž. נִנָּגֶלֶה
1. sp.	נִגָּלִיתִי	אִנָּגֶלֶה	—	
Pl. 3. m.	נִגָּלוּ	יִנָּגֻלוּ	—	Jussiv יִנָּגֶל
3. ž.	„	תִּנָּגִלִינָה	—	
2. m.	נִגָּלִיתֶם	תִּנָּגֻלוּ	הִנָּגֻלוּ	
2. ž.	נִגָּלִיתֶן	תִּנָּגִלִינָה	הִנָּגִלִינָה	
1. sp.	נִגָּלִינוּ	נִנָּגֶלֶה	—	

Sg. 3. m.	pf.	impf.	imper. —	Infin.
3. ž.	גָּלָה	תִּגְלֶה	—	abs. גָּלָה, גִּלָּה
2. m.	גָּלִיתָ	תִּגְלֶה	גָּלָה	cons. גָּלוּת
2. ž.	גָּלִיתָ	תִּגְלִי	גָּלִי	Particip.
1. sp.	גָּלִיתִי	אֶגְלֶה	—	מִגְלָה, ז. מִגְלָה
Pl. 3. m.	גָּלוּ	יִגְלוּ	—	Jussiv יִגְלֶה
3. ž.	”	תִּגְלִינָה	—	
2. m.	גָּלִיתֶם	תִּגְלוּ	גָּלוּ	
2. ž.	גָּלִיתֶן	תִּגְלִינָה	גָּלִינָה	
1. sp.	גָּלִינוּ	נִגְלָה	—	

Sg. 3. m.	pf.	impf.	imper. není	Infin. גָּלוּת
3. ž.	גָּלָה	תִּגְלֶה		Particip. מִגְלָה
2. m.	גָּלִיתָ	תִּגְלֶה		
2. ž.	גָּלִיתָ	תִּגְלִי		
1. sp.	גָּלִיתִי	אֶגְלֶה		
Pl. 3. m.	גָּלוּ	יִגְלוּ		
3. ž.	”	תִּגְלִינָה		
2. m.	גָּלִיתֶם	תִּגְלוּ		
2. ž.	גָּלִיתֶן	תִּגְלִינָה		
1. sp.	גָּלִינוּ	נִגְלָה		

Sg. 3. m.	pf.	impf.	imper. —	Infin.
3. ž.	הִתְגַּלָּה	תִּתְגַּלֶּה	—	cons. הִתְגַּלָּת
2. m.	הִתְגַּלִּיתָ	תִּתְגַּלֶּה	הִתְגַּלָּה	Participium מִתְגַּלָּה
2. ž.	הִתְגַּלִּיתָ	תִּתְגַּלִּי	הִתְגַּלִּי	
1. sp.	הִתְגַּלִּיתִי	אֶתְגַּלֶּה	—	Jussiv יִתְגַּלֶּה
Pl. 3. m.	הִתְגַּלוּ	יִתְגַּלוּ	—	
3. ž.	”	תִּתְגַּלִּינָה	—	
2. m.	הִתְגַּלִּיתֶם	תִּתְגַּלוּ	הִתְגַּלוּ	
2. ž.	הִתְגַּלִּיתֶן	תִּתְגַּלִּינָה	הִתְגַּלִּינָה	
1. sp.	הִתְגַּלִּינוּ	נִתְגַּלָּה	—	

Sg. 3. m.	pf.	impf.	imper. —	Infin.
3. ž.	הִתְגַּלָּה	תִּתְגַּלֶּה	—	ab. הִתְגַּלָּה
2. m.	הִתְגַּלִּיתָ	תִּתְגַּלֶּה	הִתְגַּלָּה	cons. (cons.) הִתְגַּלָּת
2. ž.	הִתְגַּלִּיתָ	תִּתְגַּלִּי	הִתְגַּלִּי	Particip.
1. sp.	הִתְגַּלִּיתִי	אֶתְגַּלֶּה	—	
Pl. 3. m.	הִתְגַּלוּ	יִתְגַּלוּ	—	Jussiv יִתְגַּלֶּה
3. ž.	”	תִּתְגַּלִּינָה	—	
2. m.	הִתְגַּלִּיתֶם	תִּתְגַּלוּ	הִתְגַּלוּ	
2. ž.	הִתְגַּלִּיתֶן	תִּתְגַּלִּינָה	הִתְגַּלִּינָה	
1. sp.	הִתְגַּלִּינוּ	נִתְגַּלָּה	—	

Sg. 3. m.	pf. הָגֵלָה	impf. יִגְלֶה	imper. není	Inf.
3. ž.	הִגְלֵתָהּ	תִּגְלֶה		abs. הָגֵלָה
2. m.	הִגְלִיתָ	תִּגְלֶה		(cons.) הִגְלֵתָ
2. ž.	הִגְלִיתְ	תִּגְלִי		Particip. מִגְלֶה
1. sp.	הִגְלִיתִי	אֶגְלֶה		
Pl. 3. m.	הִגְלוּ	יִגְלוּ		
3. ž.	"	תִּגְלִינָה		
2. m.	הִגְלִיתֶם	תִּגְלוּ		
2. ž.	הִגְלִיתֶן	תִּגְלִינָה		
1. sp.	הִגְלִינוּ	נִגְלֶה		

η) Slovesa první

1. (jōd bylo původně wāw)

Qal

Sg. 3. m.	pf. יָלַד	impf. יִלְדֶּה	imper. —	Inf.
3. ž.	יָלַדָהּ	תִּלְדֶּה	—	abs. יָלַד
2. m.	יָלַדְתָּ	תִּלְדֶּה	לָד	cons. יָלַדְתָּ
2. ž.	יָלַדְתְּ	תִּלְדִּי	לָדִי	Particip. אִלְדֶּה יָלַדְתָּ יָלַדְתְּ יָלַדְתִּי יָלַדְתֶּם יָלַדְתֶּן יָלַדְנוּ
1. sp.	יָלַדְתִּי	אִלְדֶּה	—	
Pl. 3. m.	יָלְדוּ	יִלְדוּ	—	
3. ž.	"	תִּלְדֶּנָה	—	
2. m.	יָלַדְתֶּם	תִּלְדוּ	לָדוּ	
2. ž.	יָלַדְתֶּן	תִּלְדֶּנָה	לָדֶנָה	
1. sp.	יָלַדְנוּ	נִלְדֶּה	—	

Sg. 3. m.	pf. נִוְלַד	impf. יִוְלַד	imper. —	Inf.
3. ž.	נִוְלַדָהּ	תִּוְלַד	—	cons. הִוְלַד
2. m.	נִוְלַדְתָּ	תִּוְלַד	הִוְלַד	Particip. נִוְלַד
2. ž.	נִוְלַדְתְּ	תִּוְלַדִּי	הִוְלַדִּי	
1. sp.	נִוְלַדְתִּי	אִוְלַד	—	
Pl. 3. m.	נִוְלְדוּ	יִוְלְדוּ	—	
3. ž.	"	תִּוְלַדְנָה	—	
2. m.	נִוְלַדְתֶּם	תִּוְלְדוּ	הִוְלְדוּ	
2. ž.	נִוְלַדְתֶּן	תִּוְלַדְנָה	הִוְלַדְנָה	
1. sp.	נִוְלַדְנוּ	נִוְלַד	—	

Kořen יָבֵשׁ (neutr., ale s pův. j)

Qal

Sg. 3. m.	pf. יָבֵשׁ	impf. יִיבֹשׁ	imper. —	
3. ž.	יָבֵשָׁהּ	תִּיבֹשׁ	—	
2. m.	יָבֵשְׁתָּ	תִּיבֹשׁ	יָבֵשׁ	
2. ž.	יָבֵשְׁתְּ	תִּיבֹשִׁי	יָבֵשִׁי	
1. sp.	יָבֵשְׁתִּי	אִיבֹשׁ	—	
Pl. 3. m.	יָבְשׁוּ	יִיבְשׁוּ	—	
3. ž.	"	תִּיבֹשְנָה	—	
2. m.	יָבֵשְׁתֶם	תִּיבְשׁוּ	יָבְשׁוּ	
2. ž.	יָבֵשְׁתֶן	תִּיבֹשְנָה	יָבֹשְנָה	
1. sp.	יָבֵשְׁנוּ	נִיבֹשׁ	—	

Kořen **יָשַׁב**
Qal

(84)

Sg. 3. m.	pf. יָשַׁב	impf. יֹשֵׁב	imper. —	Infin. abs. יָשׁוּב
2. m.	jako יָלַד	jako יָלַד	שֵׁב jako יָלַד	cons. שָׁבַת
				Particip. a. יֹשֵׁב
				p. יָשׁוּב

Niṣ'al

(85)

Sg. 3. m.	pf. נִישַׁב	impf. נִיֹּשֵׁב	imper. —	Infin. הַנִּישַׁב
2. m.	jako יָלַד	jako יָלַד	הִנֵּשֵׁב jako יָלַד	Particip. נִישֵׁב

Pi^{cc}el

(86)

Sg. 3. m.	pf. יִישַׁב	impf. יִיֹּשֵׁב	imper. —	Infin. יִישַׁב
2. m.	jako קָטַל	jako קָטַל	יִישַׁב pravidelně	Particip. מִיִּשֵׁב

Pu^{cc}al

(87)

Sg. 3. m.	pf. יִישַׁב	impf. יִיֹּשֵׁב	imper. není	Infin. יִישַׁב
	pravidelně	pravidelně		Particip. מִיִּשֵׁב

Hiṣ'il

(88)

Sg. 3. m.	pf. הִישִׁיב	impf. הִיֹּשֵׁב	imper. —	Infin.
3. ž.	הִישִׁיבָה	תֹּשִׁיב	—	ab. הִישִׁיב
2. m.	הִשְׁבֵּתָ	תֹּשִׁיב	הִשְׁבֵּב	cons. הִשְׁבִּיב
2. ž.	הִשְׁבֵּתָן	תֹּשִׁיבִי	הִשְׁבִּיבִי	Particip.
1. sp.	הִשְׁבֵּתִי	אֹשִׁיב	—	מִשְׁבִּיב

Pl. 3. m.	הוֹשִׁיבוּ	יֹשִׁיבוּ	—	Jussiv יִשַׁב
3. ž.	„	תֹּשְׁבֶנָּה	—	
2. m.	הוֹשְׁבֵתֶם	תֹּשִׁיבוּ	הוֹשִׁיבוּ	
2. ž.	הוֹשְׁבֵתָן	תֹּשְׁבֶנָּה	הוֹשְׁבֶנָּה	
1. sp.	הוֹשְׁבֵנִי	נֹשִׁיב	—	

Hāṣ'al a hitpa^{cc}el

(89—90)

Sg. 3. m.	pf. הִתְיַשַּׁב הוֹשַׁב	impf. יִתְיַשֵּׁב יֹשַׁב	Imper. hitp.
3. ž.	הוֹשְׁבָה	תֹּשַׁב	sg. 2. m. הִתְיַשֵּׁב
2. m.	הוֹשְׁבֵתָ	תֹּשַׁב	pravidelně
2. ž.	הוֹשְׁבֵתִי	תֹּשְׁבִי	
1. sp.	הוֹשְׁבֵתִי	אֹשַׁב	
Pl. 3. m.	הוֹשִׁבוּ	יֹשִׁבוּ	
3. ž.	„	תֹּשְׁבֶנָּה	
2. m.	הוֹשְׁבֵתֶם	תֹּשִׁבוּ	
2. ž.	הוֹשְׁבֵתָן	תֹּשְׁבֶנָּה	
1. sp.	הוֹשְׁבֵנִי	נֹשַׁב	
Infin. hāṣp.			Particip. hāṣp.
cons. הוֹשַׁב			מוֹשַׁב
Infin. hitp.			particip. hitp.
הִתְיַשַּׁב			מִתְיַשֵּׁב

Slovesa první

2. (Jed je původní)

Qal

(91)

Sg. 3. m.	pf.	יָנַק	impf.	יִנַּק	imper. —	Infin.
3. ž.		יָנַקָה		תִּינַק	—	abs. יָנוּק
2. m.		יָנַקְתָּ		תִּינַק	יָנַק	cons. יָנַק
2. ž.		יָנַקְתְּ		תִּינַקִּי	יָנַקִּי	Particip.
1. sp.		יָנַקְתִּי		אֵינַק	—	
Pl. 3. m.		יָנַקוּ		יִנַּקוּ	—	akt. יָנַק
3. ž.		”		תִּינַקְנָה	—	pas. יָנוּק
2. m.		יָנַקְתָּם		תִּינַקוּ	יָנַקוּ	
2. ž.		יָנַקְתֶּן		תִּינַקְנָה	יָנַקְנָה	
1. sp.		יָנַקְנוּ		נִינַק	—	

Niṣ'al se nevyskytuje

(92)

Pi^{cc}el

(93)

Sg. 3. m.	pf.	יָשַׁב	impf.	יִישַׁב	imper.	Infin.
2. m.		pravidelně		pravidelně	יָשַׁב	Particip.
					pravidelně	מוֹשֵׁב

Pu^{cc}al

(94)

Sg. 3. m.	pf.	יָשַׁב	impf.	יִישַׁב	imper. není	Infin.
		pravidelně		pravidelně		יָשַׁב

Hiṣ'il

(95)

Sg. 3. m.	pf.	הִיטִיב	impf.	יִיטִיב	imper. —	Infin.
3. ž.		הִיטִיבָה		תִּיטִיב	—	abs. הִיטֵב
2. m.		הִיטִיבְתָּ		תִּיטִיב	הִיטֵב	cons. הִיטִיב
2. ž.		הִיטִיבְתְּ		תִּיטִיבִי	הִיטִיבִי	Particip.
1. sp.		הִיטִיבְתִּי		אִיטִיב	—	
Pl. 3. m.		הִיטִיבוּ		יִיטִיבוּ	—	מִיטִיב
3. ž.		”		תִּיטִיבְנָה	—	Jussiv יִיטֵב
2. m.		הִיטִיבְתָּם		תִּיטִיבוּ	הִיטִיבוּ	
2. ž.		הִיטִיבְתֶּן		תִּיטִיבְנָה	הִיטִיבְנָה	
1. sp.		הִיטִיבְנוּ		נִיטִיב	—	

Hâṣ'al

(96)

Sg. 3. m.	pf.	הִוִּטֵב	impf.	יִוִּטֵב	imper. —	Infin.
		jako יֵשֵׁב		jako יֵשֵׁב		Particip.
						מוֹטֵב

Hiṭpa^{cc}el

(97)

Sg. 3. m.	pf.	הִתִּיטֵב	impf.	יִתִּיטֵב	imper. —	Infin.
2. m.		pravidelně		pravidelně	הִתִּיטֵב	Partic.
						מִתִּיטֵב

9) Slovesa střední 1

Qal

(98)

Sg. 3. m.	pf.	impf.	imper. —	Infin.
3. ž.	קָם	תָּקום	—	abs. קום
2. m.	קָמַתָּ	תָּקוּם	קום	cons. קום
2. ž.	קָמַתְּ	תָּקוּמִי	קָוְמִי	Particip.
1. sp.	קָמַתִּי	אָקוּם	—	abs. קם
Pl. 3. m.	קָמוּ	יָקוּמוּ	—	pas קום
3. ž.	”	תָּקוּמִינָה	—	Jussiv יקם
2. m.	קָמַתֶּם	תָּקוּמוּ	קָוְמוּ	
2. ž.	קָמַתְּן	תָּקוּמִינָה	קָמְנָה	
1. sp.	קָמֹנוּ	נָקוּם	—	

Nip'al

(99)

Sg. 3. m.	pf.	impf.	imper. —	Infin.
3. ž.	נָקָם	תָּקום	—	abs. הָקום
2. m.	נָקַמְתָּ	תָּקוּם	הָקום	cons. הָקום
2. ž.	נָקַמְתְּ	תָּקוּמִי	הָקוּמִי	Particip. נָקום
1. sp.	נָקַמְתִּי	אָקום	—	
Pl. 3. m.	נָקָמוּ	יָקוּמוּ	—	
3. ž.	”	תָּקוּמִינָה	—	
2. m.	נָקַמְתֶּם	תָּקוּמוּ	הָקוּמוּ	
2. ž.	נָקַמְתְּן	תָּקוּמִינָה	הָקוּמְנָה	
1. sp.	נָקַמְנוּ	נָקום	—	

Pi^oel (pölēl)

(100)

Sg. 3. m.	pf.	impf.	imper. —	Infin.
3. ž.	קִימָה	תִּקְוֶם	—	Particip.
2. m.	קִימַתָּ	תִּקְוֶם	קִוֶּם	מְקִוֶּם
2. ž.	קִימַתְּ	תִּקְוֶמִי	קִוֶּמִּי	
1. sp.	קִימַתִּי	אִקְוֶם	—	
Pl. 3. m.	קִימוּ	יִקְוֶמוּ	—	
3. ž.	”	תִּקְוֶמִינָה	—	
2. m.	קִימַתֶּם	תִּקְוֶמוּ	קִוֶּמוּ	
2. ž.	קִימַתְּן	תִּקְוֶמִינָה	קִוֶּמְנָה	
1. sp.	קִימְנוּ	נִקְוֶם	—	

Pu^oal (pōlal)

(101)

Sg. 3. m.	pf.	impf.	imper. neni	Infin.
3. ž.	קִימָה	תִּקְוֶם		Particip.
2. m.	קִימַתָּ	תִּקְוֶם		מְקִוֶּם
2. ž.	קִימַתְּ	תִּקְוֶמִי		
1. sp.	קִימַתִּי	אִקְוֶם		
Pl. 3. m.	קִימוּ	יִקְוֶמוּ		
3. ž.	”	תִּקְוֶמִינָה		
2. m.	קִימַתֶּם	תִּקְוֶמוּ		
2. ž.	קִימַתְּן	תִּקְוֶמִינָה		
1. sp.	קִימְנוּ	נִקְוֶם		

Sg. 3. m.	pf. הִתְקַוְּמָה	impf. יִתְקַוְּמֵם	imper. —	Infin. הִתְקַוְּמָם
3. ž.	הִתְקַוְּמָה	תִּתְקַוְּמֵם	—	Particip. מִתְקַוְּמָם
2. m.	הִתְקַוְּמָתָּ	תִּתְקַוְּמֵם	הִתְקַוְּמָם	
2. ž.	הִתְקַוְּמָתָּ	תִּתְקַוְּמֵמִי	הִתְקַוְּמֵמִי	
1. sp.	הִתְקַוְּמָתִי	אֲתְקַוְּמֵם	—	
Pl. 3. m.	הִתְקַוְּמוּ	יִתְקַוְּמוּ	—	Particip. מִתְקַוְּמָם
3. ž.	”	תִּתְקַוְּמֵנָה	—	
2. m.	הִתְקַוְּמָתֶם	תִּתְקַוְּמוּ	הִתְקַוְּמוּ	
2. ž.	הִתְקַוְּמָתֶן	תִּתְקַוְּמֵנָה	הִתְקַוְּמֵנָה	
1. sp.	הִתְקַוְּמָנוּ	נִתְקַוְּמֵם	—	

Sg. 3. m.	pf. הִוְקַם	impf. יִוְקַם	imper. neni	Infin. הִוְקַם
3. ž.	הִוְקַמָּה	תִּוְקַם	Particip. מִוְקַם	Particip. מִוְקַם
2. m.	הִוְקַמְתָּ	תִּוְקַם		
2. ž.	הִוְקַמְתָּ	תִּוְקַמִּי		
1. sp.	הִוְקַמְתִּי	אִוְקַם		
Pl. 3. m.	הִוְקַמוּ	יִוְקַמוּ	Particip. מִוְקַם	Particip. מִוְקַם
3. ž.	”	תִּוְקַמְנָה		
2. m.	הִוְקַמְתֶּם	תִּוְקַמוּ		
2. ž.	הִוְקַמְתֶּן	תִּוְקַמְנָה		
1. sp.	הִוְקַמְנוּ	נִוְקַם		

Sg. 3. m.	pf. הִקִּים	impf. יִקִּים	imper. —	Infin. —
3. ž.	הִקִּימָה	תִּקִּים	—	abs. הִקִּים
2. m.	הִקִּימָתָּ	תִּקִּים	הִקִּים	cons. הִקִּים
2. ž.	הִקִּימָתָּ	תִּקִּימִי	הִקִּימִי	Particip. מִקִּים
1. sp.	הִקִּימָתִי	אִקִּים	—	
Pl. 3. m.	הִקִּימוּ	יִקִּימוּ	—	Jussiv יִקִּים
3. ž.	”	תִּקִּימְנָה	—	Particip. מִקִּים
2. m.	הִקִּימוּתֶם	תִּקִּימוּ	הִקִּימוּ	
2. ž.	הִקִּימוּתֶן	תִּקִּימְנָה	הִקִּימְנָה	
1. sp.	הִקִּימוּנוּ	נִקִּים	—	

Sg. 3. m.	pf. בָּן	impf. יִבֵּן	imper. —	Infin. —
3. ž.	בָּנָה	תִּבֵּן	—	abs. בּוּן
2. m.	בָּנָתָּ	תִּבֵּן	בִּין	cons. בִּין
2. ž.	בָּנָתָּ	תִּבְנִי	בִּינִי	Particip. בּוּן
1. sp.	בָּנָתִי	אִבֵּן	—	
Pl. 3. m.	בָּנוּ	יִבְנוּ	—	akt. בּוּן
3. ž.	”	תִּבְנִינָה	—	pas. בּוּן
2. m.	בָּנָתֶם	תִּבְנוּ	בִּינוּ	Particip. בּוּן
2. ž.	בָּנָתֶן	תִּבְנִינָה	—	
1. sp.	בָּנוּ	נִבֵּן	—	

Niḡ'al

(106)

Sg. 3. m.	pf. נָבֹן	impf. יָבֹן	imper. —	Infinit. הַבֹּן
2. m.	jako נָקֹם	jako יָקֹם	הַבֹּן jako הָקֹם	Particip. נָבֹן

Pi'el (pōlēl)

(107)

Sg. 3. m.	pf. בִּוּן	impf. יְבִין	imper. —	Infinit. בִּוּן
2. m.	jako קִוֵּם	jako יְקִוֵּם	בִּוּן jako קִוֵּם	Particip. מְבִיץ

Pu'al (pōlal)

(108)

Sg. 3. m.	pf. בִּוּן	impf. יְבִין	—	Infinit. בִּוּן
2. m.	jako קִוֵּם	jako יְקִוֵּם	—	Particip. nedoloženo.

Hiḡ'il

(109)

Sg. 3. m.	pf. הִבִּין	impf. יִבִּין	imper. —	Infinit. הִבִּין
2. m.	jako הָקִים	jako יָקִים	הִבִּין jako הָקִים	Particip. מְבִין
				Jussiv יִבֵּן

Hāḡ'al

(110)

Sg. 3. m.	pf. הִוֵּב	impf. יִוֵּב	—	Infinit. הִוֵּב
2. m.	jako הִוֵּם	jako יִוֵּם	—	Particip. מְוִבֵּן

Hitpa'el (hitpōlēl)

(111)

Sg. 3. m.	pf. הִתְבִּין	impf. יִתְבִּין	imper. —	Infinit. הִתְבִּין
2. m.	jako הִתְקִוֵּם	jako יִתְקִוֵּם	הִתְבִּין jako הִתְקִוֵּם	Particip. מִתְבִּין

*) Slovesa střední zdvojené

Qal

(112)

Sg. 3. m.	pf. סָבַב (חָם)	impf. יָסַב	imper. —	Infinit.
3. ž.	חָמָה, סָבְבָה (סָבָה)	תָּסַב	—	abs. סָבֹב
2. m.	חָמֹת (סָבֹת)	תָּסַב	סָב	cons. סָב
2. ž.	סָבֹת	תָּסְבִי	סָבִי	Particip.
1. sp.	סָבֹתִי	אָסַב	—	akt. סָבֵב
Pl. 3. m.	חָמוּ, סָבְבוּ (סָבוּ)	יָסְבוּ	—	pas. סָבוּב
3. ž.	„	תִּסְבְּיָנָה	—	
2. m.	סָבֹתָם	תָּסְבוּ	סָבוּ	
2. ž.	סָבֹתֵיךְ	תִּסְבְּיָנָה	סָבְיָנָה	
1. sp.	סָבֹנוּ	נָסַב	—	

Niḡ'al

(113)

Sg. 3. m.	pf. נָסַב	impf. יָסַב	imper. —	Infinit.
3. ž.	נָסְבָה	תָּסַב	—	abs. הָסֹב
2. m.	נָסְבוֹת	תָּסַב	הָסַב	cons. הָסַב
2. ž.	נָסְבוֹת	תָּסְבִי	הָסְבִי	Particip. נָסֵב
1. sp.	נָסְבוֹתִי	אָסַב	—	žen. נָסְבָה
Pl. 3. m.	נָסְבוּ	יָסְבוּ	—	
3. ž.	„	תִּסְבְּיָנָה	—	
2. m.	נָסְבוֹתָם	תָּסְבוּ	הָסְבוּ	
2. ž.	נָסְבוֹתֵיךְ	תִּסְבְּיָנָה	הָסְבְּיָנָה	
1. sp.	נָסְבוֹנוּ	נָסַב	—	

Sg. 3. m.	pf. סִיב	impf. יִסִּיב	imper. —	Infin.
3. ž.	סִיבָּה	תִּסִּיב	—	abs. סִיב
2. m.	סִיבָּת	תִּסִּיב	סִיב	cons. סִיב
2. ž.	סִיבָּת	תִּסִּיבִי	סִיבִי	Particip. מְסִיב
1. sp.	סִיבָּתִי	אִסִּיב	—	
Pl. 3. m.	סִיבּוּ	יִסִּיבּוּ	—	
3. ž.	”	תִּסִּיבְנָה	—	
2. m.	סִיבְתֶם	תִּסִּיבּוּ	סִיבּוּ	
2. ž.	סִיבְתֶן	תִּסִּיבְנָה	סִיבְנָה	
1. sp.	סִיבְנוּ	נִסִּיב	—	

Sg. 3. m.	pf. הִסְתִּיב	impf. יִסְתִּיב	imper. —	Infin.
3. ž.	הִסְתִּיבָּה	תִּסְתִּיב	—	abs. הִסְתִּיב
2. m.	הִסְתִּיבָּת	תִּסְתִּיב	הִסְתִּיב	Particip. מִסְתִּיב
2. ž.	הִסְתִּיבָּת	תִּסְתִּיבִי	הִסְתִּיבִי	
1. sp.	הִסְתִּיבָּתִי	אִסְתִּיב	—	
Pl. 3. m.	הִסְתִּיבּוּ	יִסְתִּיבּוּ	—	
3. ž.	”	תִּסְתִּיבְנָה	—	
2. m.	הִסְתִּיבְתֶם	תִּסְתִּיבּוּ	הִסְתִּיבּוּ	
2. ž.	הִסְתִּיבְתֶן	תִּסְתִּיבְנָה	הִסְתִּיבְנָה	
1. sp.	הִסְתִּיבְנוּ	נִסְתִּיב	—	

Sg. 3. m.	pf. סִיב	impf. יִסִּיב	imper. není	Infin.
3. ž.	סִיבָּה	תִּסִּיב		abs. סִיב
2. m.	סִיבָּת	תִּסִּיב		Particip. מְסִיב
2. ž.	סִיבָּת	תִּסִּיבִי		
1. sp.	סִיבָּתִי	אִסִּיב		
Pl. 3. m.	סִיבּוּ	יִסִּיבּוּ		
3. ž.	”	תִּסִּיבְנָה		
2. m.	סִיבְתֶם	תִּסִּיבּוּ		
2. ž.	סִיבְתֶן	תִּסִּיבְנָה		
1. sp.	סִיבְנוּ	נִסִּיב		

Sg. 3. m.	pf. הִסֵּב	impf. יִסֵּב	imper. —	Inf.
3. ž.	הִסֵּבָה	תִּסֵּב	—	abs. הִסֵּב
2. m.	הִסֵּבָת	תִּסֵּב	הִסֵּב	cons. הִסֵּב
2. ž.	הִסֵּבָת	תִּסֵּבִי	הִסֵּבִי	Particip. מִסֵּב
1. sp.	הִסֵּבָתִי	אִסֵּב	—	
Pl. 3. m.	הִסֵּבוּ	יִסֵּבוּ	—	ž. מִסֵּבָה
3. ž.	”	תִּסֵּבִינָה	—	
2. m.	הִסֵּבוּתֶם	תִּסֵּבוּ	הִסֵּבוּ	
2. ž.	הִסֵּבוּתֶן	תִּסֵּבִינָה	הִסֵּבִינָה	
1. sp.	הִסֵּבוּנוּ	נִסֵּב	—	

Sg. 3. m.	pf. הוֹסֵב	impf. יוֹסֵב	imper. neni	Inf.
3. ž.	הוֹסְבָה	תוֹסֵב		abs. הוֹסֵב
2. m.	הוֹסְבוֹת	תוֹסֵב		Particip. מוֹסֵב
2. ž.	הוֹסְבוֹת	תוֹסְבִי		ž. מוֹסְבָה
1. sp.	הוֹסְבוֹתִי	אוֹסֵב		
Pl. 3. m.	הוֹסְבוֹ	יוֹסְבוֹ		
3. ž.	”	תוֹסְבִינָה		
2. m.	הוֹסְבוֹתָם	תוֹסְבוֹ		
2. ž.	הוֹסְבוֹתֶיךָ	תוֹסְבִינָה		
1. sp.	הוֹסְבוֹנוֹ	נוֹסֵב		

MLUVNICE ARAMEJŠTINY

§ 101. Abeceda. Viz § 1.

§ 102. — 103. Písmena roztažitelná a koncová. Viz § 2.—3.
Ve vědeckých publikacích se roztažitelných písmen neužívá.

§ 104. — 105. Rozdělení a výslovnost souhlásek. Viz § 4.—5.

§ 106. Souhlásky explosivní a spirantní. Viz § 6.

§ 107. Označování samohlásek. Viz § 7.

1. Aramejšťina používá písmen א, י, ה jako značek pro dlouhé vokály obdobně jako hebrejšťina, na př.: הוֹדַע *hōdaʿ*, בֵּית *bēṭ*, הוֹסַפַּת *hūsāpāt*, בִּדְדָק *bīdāq*, חֲכָמָה *ḥākmā*.

Zatím co v hebrejšťině א jako značka pro vokál je jenom tam, kde skutečně ' dříve bylo, aramejšťina ho užívá daleko častěji, často i na úkor ה: רֵאשׁ *rēš*, בֵּיתָא (st. determinatus), חֵינָא (fem. -ā, za správnější חֵינָה).

2. Viz § 7. 2.

3. Viz § 7. 3. V punktaci biblické aramejšťiny jsou též hebraismy. Příklady v § 119.

§ 108. Výslovnost a psaní samohlásek. Viz § 8.

1. B. 2. c) Qāmāṣ se čte výjimečně jako ā v otevřené slabice v někt. tvarech předložky קָדַם: קָדַםְוַיִּי Dan 6, 19 (L); 7, 10, 2° (L); (ale קָדַםְוַיִּי tamtéž 1°).
b) לִקְבֵּל *lāq̄bel* 'pro'.

§ 109. Scriptio plena a defectiva. Viz § 9.

Souhlasí s hebrejšťinou, jen א je častější. Srovn. § 107, 1.

§ 110. Paṭaḥ furtivum. Viz § 10.

§ 111. Š°wā. Viz § 11.

§ 112. Š°wā compositum. Viz § 12.

§ 113. Dāḡēš lene a dāḡēš forte. Viz § 13.

1. Pozn. I. Na rozdíl od hebrejštiny se v aramejštině dvojhláska -aj- považuje za skutečnou dvojhlásku, takže se po ní souhlásky spirantisují jako po samohlásce: בֵּיתָה bajteh 'jeho dům'.

§ 114. Značky v písmu. Viz § 14.

§ 115. Q°rē, k°tīḥ, mimořádné body a smíšené tvary. Srov. § 15.

1. Q°rē jsou v aram. částech SZ poměrně častější než v hebrejských. Vždy je u zájmena osobního 2. sg. m. (§ 127), u suffixu téže osoby (§ 127) a 3. sg. fem. (§ 128).

5. Jméno Boží יְהוָה se v aramejských částech Starého Zákona nevyskytuje.

§ 116. Přízvuk. Přízvuk v aramejštině je též důrazový, ale patrně byl silnější než v hebrejštině.

1. Podobně jako v hebrejštině je v biblické aramejštině přízvuk slovní většinou na poslední slabice: na př. דָּהָב d°hāḥ, často též na předposlední: נָפַל padly, סָפַת 'skončila', עָלָה 'na něm', כָּנָמָ takto, מָלַךְ 'král'.

§ 117. Akcenty. Aramejské partie Starého Zákona jsou opatřeny akcenty prosaickými (§ 17, 4) obdobně jako hebrejské. Viz § 17: 1—6, 9.

§ 118. Slabika. Srov. § 18.

1. a) Jako v hebrejštině začíná slabika jedinou souhláskou.
b) Výjimka jako v hebrejštině: א = ā- před retnicemi a před š°wā: וּפִם 'a ústa', וּשְׂעָר 'a vlas'.
2. Slabiky otevřené a zavřené jako v hebrejštině.
3. Otevřené slabiky:
a) s hlavním přízvukem mají vokál dlouhý (בָּעָא

[§ 118]

'hledal', בָּעִינָא 'hledali jsme'); někdy krátký: אָמְרו 'řekněte!', אָבִי 'můj otec', רַגְלֵי 'nohy',

b) s vedlejším přízvukem mají vokál dlouhý (עָלְמִין 'věky'); krátký jen pod vlivem laryngál (שַׁעֲתָא 'hodina', לִדְוִין 'necht ony jsou', נְדִירִי 'moudrost') a v 6 ojedinělých případech (viz Bauer-Leander s. 15 n).

c) nepřízvučné mají vokál dlouhý (דָּלֶךְ 'hořící') nebo redukovaný (š°wā): יָתַב 'zasedl', עָמַר 'vlna'; krátký jen před virtuálně zdvojenou laryngálou (מִחֵן 'slitovati se') a před stejnými dvěma konsonanty (לִבְבָהּ 'jeho srdce').

4. V aramejštině není otevřená slabika před přízvukem prodlužována, nýbrž se redukuje: דָּבָר < *dabár [hebr. דָּבָר].

5. Zavřené slabiky

a) s hlavním přízvukem mají samohlásky dlouhé (לָחֵן 'jim', שָׁמַת 'položil jsi') nebo krátké (רָשַׁמַת 'napsal jsi', דָּהָב 'zlato').

b) s vedlejším přízvukem stejně jako

c) nepřízvučné mají vokály krátké (עַמְמִיא 'národy', גָּבָא 'jáma', מֶלֶכָא 'král').

Pozn. I—III. na str. 49 platí i pro aramejštinu.

Přehled slabik (a jejich vokálů):

	otevřená	zavřená
s hlavním přízvukem:	vokál dlouhý, výjimečně krátký	dlouhý i krátký
s vedlejším přízvukem:	dlouhý výjimečně krátký	krátký zřídka dlouhý
nepřízvučná:	dlouhý nebo redukovaný (výjimečně krátký)	krátký zřídka dlouhý

§ 119. Pausa.

Pausální tvary v aramejštině se neliší od kontextových. Kde však masoretská tradice uvádí tvar odlišný od kontextového, je to buď chybný hebraismus (na př. חֵיל místo *חֵיל Dan 3, 4; Ezr 4, 23; יְדִי místo *יְדִי Dan 3, 15), nebo umělé rozlišení v některých tvarech: v pause většinou i, v kontextu vždy e: יַתְעֲבַר (Ezr 6, 12; 7, 21) proti יְתַעֲבַר (Ezr 6, 11; 7, 23; Dan 3, 29).

Hlavní jevy hláskoslovné

§ 120. Samohlásky.

1. Systém samohlásek, kterým masoreti opatřili biblické aramejské texty, je obdobný jejich systému hebrejskému. Doloženy jsou samohlásky:

krátké	i	e	æ	a	ā	o (?)	u	—
dlouhé	ī	ē	ǣ	—	ā̄	ō (?)	ū	—
redukované	—	—	æ	a	o	—	—	·

2. Samohlásky stálé jsou uvedeny v § 143, odst. 3. Jsou v podobných případech jako v hebrejštině.

§ 121. Změny krátkých samohlásek.

1. V aramejštině se krátký vokál v otevřené slabice před přízvukem redukuje. [V hebrejštině se dlouží; zdá se, že to však byla obrana proti této redukci, které byli zvyklí aramejsky mluvící Židé ze své běžné mluvy.] Na př. כָּתַב (<*katáb(a)) 'napsal'; דָּבַר כָּתְבוּ (<*dabár(u)) nebo <*dabār) 'slovo'. Aramejský status absolutus je tedy roven statu konstrukt [i hebrejskému statu konstrukt]. Redukovaným vokálem je š·wā, ať již před redukcí bylo a (כָּתַב), i (לֵב) <*libāb(u) 'srdce' nebo u (קִשַּׁם)

<*quš(u)t, 'pravda'. U laryngál je α (חֲסֶה 'hlína') nebo α (אֱלֶה 'bůh').

2. Krátký vokál se pod přízvukem nedlouží: (dabár(u) >) דָּבַר (hebr. דָּבַר).
3. Krátký vokál otevřené slabiky v 2. a 3. slabice před přízvukem se též redukuje: תִּלְתָּא 'tři'; תִּקְבְּלוּ 'přijímáte'.
4. Jsou-li však před přízvučnou slabikou dvě otevřené slabiky s krátkými vokály, vokál druhé z nich se eliduje, první v slabice tím zavřené zůstane [stejně jako v hebrejštině: דָּבְרִיכֶם]. Na př. מַלְכִּין (<*malakīn); עֲבָרַת (<*abadēt).
5. V zavřených slabikách a může přejít (postupně) v i: *katbeṭ > כָּתַבְתָּ; *bašrā > בָּשָׂרָא. V sousedství laryngál se a drží, viz odst. 4, poslední příklad.
6. i se někdy mění v zavřené slabice v e, zvláště v tvarech slovesných (viz § 154, 3), m. j. v participiích: קָטַל 'zabíjející' (ale: דָּלַק 'hořící'). Srov. též § 119 na konci.
7. u se někdy v zavřené slabice přízvučné mění v o (jen ve tvarech nominálních, ne u sloves): *gubb > גֻּב 'jáma' (ve statu emf. zůstává u: גֻּבָּא). Viz § 144, IV. V nepřízvučné slabice zavřené přechází někdy u v ā: *hunḡat > הֻנְחַת 'byl dán dolů'.

§ 122. Změny dlouhých samohlásek.

1. Původní ā v aramejštině zůstává jako ā: אֱלֶה 'bůh', שְׁלָמָא (st. emph.) 'pokoj'. [V hebr. ā > ē: אֱלֹהִים, שְׁלֹמִים]
2. Dlouhé vokály zůstávají i v zavřené slabice: שָׁמַת šāmtā 'položil jsi' [v hebr. se krátí: שָׁמַת]; možná též v מִדְּנָתָא a pod., srov. § 144, VII, 2; s. 266.

§ 123. Změny původních dvojhlásek.

1. au dá všude ē: יֵם 'den', רָמְנוּ (<*remá(j)u 'hodili').

2. b) *ai* zůstává v zavřené slabice s hlavním přízvukem, při čemž se vsune pomocné *i*: *qarnāin* > -*ājīn* קַרְנַיִן 'rohy'; někdy též tam, kde není na konci slova, בֵּיתָא 'dům', (ale ne vždy: יְמִידוֹן < -*aihōn* a j.).

a) *ai* se mění v *ē* vždy na konci slova: מִבְנָא (< *mibnāi*) 'stavěti' a ve statu konstruktu בֵּית ('dům'), někdy i jinde: יְמִידוֹן (< -*aihōn*) 'jejichž dny'.

§ 124. Vložené samohlásky (anaptyktické).

1. K oddělení dvou souhlásek na konci slova se vkládá *æ* (*sægol*): מַלְךְ (< **malk*), 'král'; שָׁמַת (< **šāmt*), 'položil jsem'.

2. Náзву segolatisace se používá, i když je vložený vokál jiný, *i* po *j* (na př. -*aj(i)n* קַרְנַיִן), *a* po laryngále: מַעַם *ta'(a)m* 'rozkaz'.

§ 125. Změny samohlásek vlivem laryngál.

1. a) Protože se laryngály a *r* nezdvojují, dochází někdy před nimi k náhradnímu dloužení *a* v *ā*, *i* v *ē*: בָּרַךְ (* < *barrik*) 'požehnal'; תִּרַע (< **tirr-*). Viz též § 170, 3.

b) (Někdy zůstane vokál nezdložený (t. zv. virtuální geminace), viz § 170, 3.).

2. Před koncovým ה, ע (א) se mění krátké vokály v *a*, před dlouhými (s výjimkou *ā*) se vyvine t. zv. paṭaḥ furtivum: נִהְשָׁכָה (< -*ih*) 'nalézáme'; רוּחַ *rūaḥ* (< *rūḥ*) 'duch'. Srovn. § 171, 1 a 2.

3. Jako redukováný vokál za laryngálou může být jen ḥaṭeṭ, obvykle ḥaṭeṭ paṭaḥ: חֶמֶר 'vino', אֶלֶה 'bůh'. § 169, 1; 170, 1; 173, 2.

4. Za laryngálou, jež uzavírá slabiku, se může vyvinout též ḥaṭeṭ: **dahbā* > דְּהָבָא 'zlaté' (st. emph.). § 170, 2.

5. Před laryngálou s ḥaṭeṭem může být jen odpovídající plný vokál: דְּהָבָא, דְּהָא 'ona bude', אֲחֵרִי 'jiná'. Při posunu přízvuku jsou před laryngálou i za ní dva stejné plné vokály: תַּעֲבֹדוּ 'uděláte', לֹהֲוִי 'ony budou', הָחִרְבָּת 'byla zničena'. § 169, 5.

§ 126. Souhlásky.

1. Původní *w-* na začátku slova přechází v *j-* (výjimka spojka וְ). § 175, 1.

2. *n* se k těsně následující souhlásce asimiluje jen někdy: יָפַל < **jīnpel* 'dává'. Srovn. § 172. (Někdy zůstává, na př. יָתַן 'dává' [hebr. יָתַן], po př. se zdvojená souhláska opět dissimuluje, viz 3.)

3. Uprostřed slova se někdy místo prvé ze zdvojených souhlásek objeví *n*: הַנֶּעַל < **ha^{cc}el*. Srovn. zde odst. 2. a § 172, § 178, 1.

4. Zdvojené souhlásky na konci slova se zjednodušují: **ḥajj* > חַי (plur. חַיִּים). Viz § 178: 1, 2; § 144: IV.

5. ' na konci slabiky se vysunuje a předchozí vokál se dluží: **jī^{cc}kul* > jēkul יַאֲכַל § 173, 1.

6. O přesmyknutí a připodobnění *t* a sykavek viz § 167, odst. 2 a 4 na konci.

7. Sykavky a zubnice aramejské a hebrejské si odpovídají takto: Původním [v arabštině zachovaným] interdentalám *t* a *d* odpovídají v aramejštině dentály *t* a *d*, v hebrejštině sykavky *š* a *z*. Podobně původní emfatické interdentaly *t* a *d* daly v arabštině emfatické *ṭ* a *ḍ*, v aramejštině dentální *t* a emfatické *q* nebo ' , v hebrejštině splynuly obě v *š*. Aramejské původní sykavky *s*, *š*, *š*, *z* odpovídají hebrejským, rovněž i původní dentály *t* a *d*.

aramejské	<i>t d</i>	<i>t d</i>	<i>t t</i>	<i>ʿ(q)</i>	<i>š</i>	<i>š š s z</i>
hebrejské	<i>t d</i>	<i>š z</i>	<i>t š</i>	<i>š</i>	<i>š</i>	<i>š š s z</i>
arabské	<i>t d</i>	<i>t d</i>	<i>t z</i>	<i>d</i>	<i>š</i>	<i>š s s z</i>
(v starší fázi semitské se předpokládá)	<i>t d</i>	<i>t d</i>	<i>t t</i>	<i>d</i>	<i>š</i>	<i>š š s z</i>

Příklady:

aramejsky	hebrejsky	arabsky	význam
יָתֵב <i>jətib</i>	יָשַׁב <i>jāšab</i>	<i>waṭaba</i>	hebr. a aram. 'seděti' arab. 'skákatí' (obojí se skříženými nohama)
דָּהָב <i>dəhab</i>	זָהָב <i>zāhab</i>	<i>ḡahab(un)</i>	'zlato'
נָטַר <i>nətar</i>	נָצַר <i>nāšar</i>	<i>našara</i>	'hleděti si', 'dávati pozor'
אַרַע <i>ʾaraʿ</i>	אַרְצָא <i>ʾæræš</i>	<i>ʾarḡ(un)</i>	'země'
(אַרְקָא <i>ʾarqā</i>)			

II. TVAROSLOVÍ

O t. zv. částech řeči viz str. 63.

Zájmena

§ 127. Osobní zájmena samostatná.

Sg. 1. os.	אֲנִי <i>ʾanā</i>	
2. „ m.	{ kətib אַתָּה <i>(ʾantā)</i> qərē אַתָּה <i>ʾantə</i>	
2. „ f. nedoložena		
3. „ m.	הוּא <i>hūʾ</i>	
3. „ f.	הִיא <i>hīʾ</i>	
Pl. 1. „	אֲנֵינוּ, אַנְהֵנָא <i>ʾanāhnā</i>	
2. „ m.	אַנְתֻּן <i>ʾantūn</i>	
2. „ f. nedoložena		
3. „ m.	{ הֵמוֹ (Ezr) <i>himmō</i> הֵמוֹן (Dan) <i>himmōn</i>	
	אֲנֵנוּ <i>ʾinnūn</i>	
3. „ f.	אֲנֵנִי <i>ʾinnīn</i>	

V 2. os. sg. a pl. není *n* assimilováno k následujícímu *t*.

(Pro 2. os. sg. f. je v elefantinských papyrech tvar אַנְתִּי -asi *ʾantī*). Tvary 3. pl. m. a f. אֲנֵנוּ a אֲנֵנִי vznikly pravděpodobně z přívěsných zájmen u sloves (Bauer-Leander, s. 270). [Srov. § 27 pozn.: arab. *ʾanā*, *ʾanta*, *ʾanti*]

§ 128. Osobní zájmena přívěsná (suffixy zájmenné).

1. Viz § 28. 1. Suffixy u singuláru. (אב *ʾotec*, ראש *hlava*).

[§ 128] 2. Suffix pro 1. os. u slovesa je *-nī* נִי, ostatní jako u nomina.

3. Sg. 1.	-ī	רָאשִׁי	אֲבִי
2. m.	-(ā)k	רָאשֶׁךָ	אֲבוֹךָ
2. f.	nedoložena		
3. m.	-hī, -ēh	רָאשֶׁה	אֲבוֹהִי
3. f.	-āh	רָאשֶׁה	
Pl.: 1.	-ānā	רָאשֵׁנָא	
2. m.	{ -ākōm (Ezr) -ākōn (Dan)	רָאשֵׁכֶם רָאשֵׁכֶן	
2. f.	nedoložena		
3. m.	{ -āhōm (Ezr) -āhōn (Ezr Dan)	רָאשֵׁהֶם רָאשֵׁהֶן	
3. f.	-āhēn (Dan)	רָאשֶׁהָ	

4. První z uvedených vzorů je pro singuláry končící na vokál. Jsou zachovány jen uvedené 3 tvary. Druhý vzor je pro singuláry končící na souhlásku.

(V elefantinských papyrech jsou i suffixy 2. sg. f. typu (אֲבוֹכִי). U suffixů 2. a 3. pl. m. jsou doloženy tvary starší na *-m* a mladší na *-n*.

5. Suffixy u plurálu (pluralický příznak *-aj-*): רָעִיּוֹן 'myšlenka'.

Sg. 1.	-āj	רָעִיּוֹנִי
2. m.	{ יך (= -ājik) k ^o tīb -āk q ^o rē	רָעִיּוֹנֶךָ רָעִיּוֹנְךָ
2. f.	nedoložena	
3. m.	-ōhī	רָעִיּוֹנִהִי
3. f.	{ יה (= -ājah) k ^o tīb -āh q ^o rē	רָעִיּוֹנֶיהָ רָעִיּוֹנָהָ

Pl. 1. -ānā (?) (אֲתֵנָא doloženo jen u spony)

2. m. -ēkōn (Dan) רָעִיּוֹנֶכֶן

2. f. nedoložena

3. m. { -ēhōm (Ezr) רָעִיּוֹנֶהֶם

{ -ēhōn (Ezr, Dan) רָעִיּוֹנֶהֶן

3. f. -ēhēn (בִּינֵיהֶן doloženo jen u předložky)

6. Tyto tvary mají suffix stejný jako u singuláru, jsou však rozšířeny o duální a plurální příznak *-aj-*. 2. sg. m. a 3. sg. f. se ve výslovnosti (q^orē) připodobnily tvarům při singuláru. -ē- v 2. a 3. os. plur. vzniklo z *-aj-*. V 3. sg. m. *-ajhū* > *-aw* > *-ō*; suffix v dissimilovaném tvaru (*-hū* >) *-hī* byl ještě navíc připojen.

7. Na rozdíl od hebrejštiny se k plurálům (většinou ženským) na *-āt* ת připojují stejné suffixy jako k singulárům: na př.: אֲבֹתַי 'moji otcové', אֲרָצֶיךָ 'tvé stezky', אֲרָצֵהָ 'jeho kolena', מִנְחָתָהֶן 'jejich oběti'.

§ 129. Význam a užívání osobních zájmen samostatných.

1. Ač jsou i v aramejštině osoby dostatečně určeny svými koncovkami, užívá se ještě osobních zájmen, někdy nadbytečně, někdy pro zpřesnění: וְאֵנָּה שְׁמַעַת 'a já jsem uslyšel', (Dan 5, 16). רִיחִי אֵנָּה דְנִיָּאל 'duch můj, (já), Danielův', (Dan 7, 15).

2. Velmi často slouží jako spona (kopula):

מִן אֲנֹן שְׁמַחַת גְּבַרְיָא 'která jsou jména mužů' (Ezr 5, 4).

Při tom nemusí být ve shodě rodem a číslem:

אַתְּהָהּ רָאשָׁה 'ty (jsi) hlava' (Dan 2, 38).

§ 130. Význam a užívání osobních zájmen přívěsných (suffigovaných).

1. U sloves jako v hebrejštině.

2. U jmen podobně jako v hebrejštině.

Pro aramejské dialekty je příznačné časté předjímání (prolepse) suffixu vyjadřujícího jméno, jež pak následuje. Tak podle masoretské akcentuace v Ezr 4, 11: **שְׁלַחוּ עֲלֹוּהִי עַל־אַרְתַּחֲשֶׁשְׁתָּא** 'poslali jemu, Artaxerxovi' V biblické aramejštině jinak tato vazba ztotožňuje: **בְּה בְּלִילִיא מְנָה מְלִכּוּתָא** 'téže noci' (Dan 5, 30). 'z téhož království' (Dan 7, 24).

Často je prolepse při vazbě s **דִּי** (viz § 133, 2, c).

3. I pro aramejštinu platí, že suffixů nelze užiti ve funkci zvrtné. K vyjádření vztahu zvrtného (reflexivního) je nutno užiti opisu pomocí substantiva: **לֹא הִשְׁפִּילַת לְבַבְךָ** 'neponížil jsi se(be)' (doslova: 'své srdce' Dan 5, 22).

§ 131. Zájmena ukazovací.

1. Pro bližší poukázání
'tento' sg. m. **דִּנְה** *d'nā*, 'tato' sg. f. **דִּא** *dā*; 'tito' pl. pro oba rody: **אַלְה** *'ellā* (= hebr.), (Jer 10, 11, Ezr 5, 15) **קִטְלִי**; **אַל** *'ēl* (Ezr 5, 15) **קִרְרִי** *'illēn* (v Dan). [Odpovídá hebrejskému **זֶה**, **זֹה**].
2. Má funkci substantivní i adjektivní:
דִּנְה קִלְמָא 'toto je sen'; (Dan 2, 36; 4, 15); **קִרְנֵא־דָא** 'tento roh' (Dan 7, 8); **בְּאַתְרֵי דִּנְה** 'potom' (Dan 7, 6, 7).
3. Pro vzdálenější poukázání:
Sg. m. **דִּיךְ** *dēk*, f. **דִּיךְ** *dāk* (Ezr) } 'onen', 'ona'
pro oba rody **דִּיכְךְ** *dikkēn* (Dan) }
Pl. **אַלְיךְ** *'illēk* 'oni'.
[Jinak než v hebrejštině; srovnej však arabské *dāka* = 'onen'.]
Užívá se ho jen adjektivně: **קְרִיתָא דִּיךְ** 'ono město' (Ezr 4, 13).

§ 132. Zájmena tázací.

1. Substantivní pro osoby **מָן** *man* 'kdo?'
[Rozdílné od hebrejského, ale srovn. arab. *man*.]
2. Pro věci **מָה** *mā* 'co?'
[Stejně jako v hebrejštině a arabštině *mā*].

§ 133. Zájmeno vztažné.

1. Aramejšтина má jediné všeobecné vztažné zájmeno **דִּי** *dī* pro všechny rody a čísla [Srov. arab. (*alla*)*dī*].
2. Užívá se ho:
 - a) samostatně: **הִיכְלָא דִּי בִירוּשָׁלַם** 'chrám (jenž je) v Jerusalemě' (Ezr 5, 14), **אֵילָנָא דִּי חַיִּית** 'strom, který jsi viděl' (Dan 4, 17);
 - b) ve spojení s jiným zájmenem: **מִן־דִּי־לֹא יִפֹּל** 'kdo nepadne' (Dan 3, 6) (srov. též § 134, 2);
 - c) k vyjádření vztahu přivlastňovacího původně jen k jménu určenému: **מֵאֲנִיָּא דִּי־בֵית־אַלְהָא** 'nádoby domu božího' (Ezr 5, 14), pak i k neurčenému: **נָהָר דִּי־נִיר** 'ohnivá řeka' (Dan 7, 10). Často je tento vztah předjat suffixem: **שְׁמֵה דִּי־אַלְהָא** 'jméno jeho (totiž) Boha' = 'jméno boží' (Dan 2, 20). Tato vazba významem odpovídá vazbě statů konstruktů s genitivem (viz § 142, 3);
 - d) jako spojky v různých funkcích (viz § 185).

§ 134. Zájmena neurčitá.

1. Není pro ně zvláštních tvarů.
2. 3. K se všeobecnování se používá též zájmena tázacího: **וּמָה חֲשֶׁךְ** 'a kterékoli potřeby' (Ezr 6, 9), **וּמָה דִּי... יִיטֵב** 'a cokoli... bude (se zdát) dobře' (Ezr 7, 18). Viz též § 133, 2 b.

4. 'Jeden-druhý', 'navzájem' se vyjadruje jako v hebrejštině opakováním zájmena ukazovacího: **הַזֶּה הַזֶּה עִם-הַזֶּה** 'spojené jeden s druhým, navzájem' (Dan 2, 43).

5. 'Každý', 'všechn' כל kol, před maqqepem כל- kál-
(vlastně substantivum 'celost', arab. kull(un)).

Vazby jako v hebrejštině:

a) před neurčeným sing.: 'každý', כָּל-אִישׁ 'každý člověk' (Dan 3, 10);

b) před určeným sing.: 'celý', כָּל-אֶרֶץ 'celá země' (Dan 2, 35 a 39);

c) před určeným kolektivem: 'veškerý', כָּל-בִּשְׂרָא veškeré tělo'; (Dan 4, 9);

d) před plurálem: 'všichni', לְכָל חַיִּימִי בָבֶל 'všechny mudrce babylonské' (Dan 3, 12).

V aramejštině je kromě toho tvar כּלָּא *kōllā* 'vše', 'všichni'. מִזֶּן לְכָל־אֲנָשׁ *jídlo pro všechny* (bylo) na něm' (Dan 4, 9, 18).

§ 135. Člen.

1. V aramejštině byl člen původně asi též *-hā* jako v hebrejštině, ale protože se klade za příslušné jméno, podlehl jistým změnám. Stav jména se členem se nazývá *status determinatus* nebo *emphaticus*.

2. U singulárů a plurálů na *-āf* je člen v tvaru *-ā*. Je na něm přízvuk, který působí na určované slovo. M. sg. אֱלֹהִים *ʾēlāh*, 'bůh', se členem אֱלֹהֵהָ *ʾēlāhā* 'Bůh'; f. sg. הַכְּמָה, status constructus חֲכָמָה, status emphaticus **hākmat-ā* > חֲכָמָתָה 'moudrost'; plur. אֶצְבָּעַן, st. constr. אֶצְבָּעַתָּה, st. emph. אֶצְבָּעַתָּה 'prsty'.

3. a) u plurálů na *-in* a duálů se člen **-hā* připojuje k příznaku *-aj-* a dá s ním *-ajjā* יֵאָיִי, st. const.

*-aj, st. emph. יָמִי 'dny'; duál מַאֲנִיָּה 'váhy' (Dan 5, 27) (ale Leningradský rukopis má: מַאֲנִיָּה).

b) u slov odvozených příponou *-āj* je v plurálu st. emph. na *-ājē* (q^orē -ā^ojē): *כְּשָׂרַיִם כְּשָׂרָאֵי q^orē 'Chaldejci'.

4. Pro tvoření statů emphatiku feminin v singuláru a všech duálů a plurálů máme tedy praktické pravidlo, že se připojí k jménu ve statě konstruktu. (Bauer a Leander mají za to, že skutečně stat. emph. vznikl připojením členu ke statě konstruktu, s. 85).

Nomina

§ 136. Kořen.

1. I v aramejštině je základní význam slova spjat s kořenem, jenž je v naprosté většině tvořen třemi konsonanty. Pro malý rozsah biblicko-araméjských textů je i počet dokladů menší:

מֶלֶךְ *mælæk* 'král'

מַלְכָּתָא *malkā'tā* (doložen jen st. emph.) 'královna',

מַלְכוּת *malkū* 'království', 'vláda'.

2. Jednoradikální jsou jen částice (ו, ל, כ, ב) a zájmena (א, י, ה, מ), jednoradikální nomen není doloženo žádné, neboť slovo pro 'ústa' [v hebr. פה] bylo rozšířeno o druhý radikál m (asi zbytek označení neurčitosti t. zv. mimací): פפ (se suff. פמה).

3. K dvojradikálním patří na př. slova:

אב 'otec', אח 'bratr', יד 'ruka', שנה 'rok', בר 'syn',
שם 'jméno', אע [hebr. עץ] 'dřevo', 'strom', תרי (st.
constr.) 'dva', נשין 'ženy', מאה 'sto'.

4. Čtyřkonsonantní jsou ná př.: קרשם 'kouzelník',
כראר 'krk'.

§ 137. Tvoření jmen.

1. Původní dvojkonsonantní (שם), trojkonsonantní (מלך, ארע, דבר) a vícekonsonantní (חרטום).
2. Odvozená (A) z kořene
 - a) zdvojením středního radikálu: גבר 'hrdina',
 - b) opakováním třetího radikálu: רענן 'zelenající se',
 - c) opakováním druhého a třetího radikálu: שפרפר 'úsvit',
 - d) opakováním celého dvojsouhláskového kořene: נלנל 'kolo'.
- (B) e) praefixy
 - α) -: ארע [hebr. ארע] 'paže',
 - δ) m-: משכן 'obydlí', מעבר 'dílo'. Též k tvoření infinitivu qalu (§ 164, 2),
 - η) t-: תדירא (st. emphat., od דרר) 'okruh',
 - β) h- a š- slouží k tvoření infinitivů kausativních slovesných kmenů haṣ'elu a šaṣ'elu: השמדה 'zhubiti', שכללה 'dokončiti'.
- (C) f) suffixy:
 - α) -āj [odpovídá hebr. -ī]: כדמי 'Chaldejský', 'prvý',
 - ε) -ān [hebr. -ān i > -ōn]: בנין 'stavba', אילן 'strom' [srovn. hebr. אילון],
 - ζ) -ōn [= hebr.]: רעיון 'myšlenka' (srovn. hebr. רעיון),
 - η) -ī, st. constr. -īt: אחרי, 'konec',
 - θ) -ū, st. constr. -ūt: מלכו, st. constr. מלכות 'království',
 - κ) -ō, - (kanaanismus za -ā, ה): בלד 'daň', רבו 'deset tisíc'.

§ 138. Rod jmen.

1. Aramejský rod mužský a ženský odpovídá hebrejskému.

2. Maskulinum nemá zvláštní koncovky, častá jsou i feminina bez koncovky: אבן 'kámen', ארע 'země', עין 'oko', patrně též עז 'koza'.

3. Feminina se většinou tvoří příponami:

- a) -t jen v -īt a -ūt, kde mizí ve statu absolutu: st. abs. אחרי, st. constr. אחריית 'konec', st. abs. מלכו, st. constr. מלכות, st. emph. מלכותא 'království'.
- b) -at, z něhož asi jako v arabštině v pause vzniklo -ah, jež pravděpodobně jako v hebr. proniklo i do kontextových tvarů a dalo -ā, ה. (Místo tohoto ה v aramejštině je často psáno א.) V ostatních tvarech se -at udrželo: st. abs. חיה (nebo חיוא), st. constr. חיות, st. emph. חיותא 'zvíře'.
- c) -ī jen ve fem. אחרי 'aherī 'jiná' k masc. אחרין 'jiný'.

4. Jako obojrodá se jeví v biblické aramejštině נור 'ohně' (masc. Dan 7, 9; fem. Dan 3: 6, 11 a j.), צפר 'pták' (masc. Dan 4, 9 q^otib; fem. Dan 4, 9 q^orē; 4, 18).

Pozn. I. Masc. s žen. koncovkou: פחה 'místodržící', בנת 'druh'.

Pozn. II. Kolektiva bývají fem., na př. גלי 'vystěhovalec'. Abstrakta bývají též fem., na př. רבו 'velikost'.

§ 139. Číslo.

Aramejšтина má tři čísla: singulár, duál, plurál. V tom i v jejich užívání se shoduje s hebrejštinou.

- (A) 1. Duál značí předměty párové: má koncovku v st. abs. -ājin קרנין 'rohy'; v st. constr. -ē (< *-aj) קרניי; v st. emph. -ajjā (< *aj + člen *hā) קרנייא. [Srovn. arab. -ajni konc. du. pro nepřímé pády, -aj pro st. constr. du.]
2. Ve femininu se tyto koncovky připojují k tvaru na -at: מאתין 'dvě stě' (od מאה < *mi'at-).

[§ 139] 3. Příklady: יָרֵיךְ 'ruce', שָׁנִיךְ 'zuby' po př. 'kly' (ve dvou řadách) Dan 7, 7, עֵינֶיךָ (st. constr.) 'oči', מְאוֹנֵיךָ (st. emph.) 'váhy', t. j. dvě misky vah (patří k „dualia tantum“).

4. Duál tvoří jen jména podstatná. Příslušná adjektiva (a též zájmena a slovesa) jsou v plurálu: שָׁנִיךְ רַבְרָבִין 'velké zuby (kly)' Dan 7, 7.

5. Duál za plurál: קַרְנֵיךְ עֶשֶׂר 'deset rohů', Dan 7, 7.

6. Duálová koncovka je i u číslovky 'dva'; masc. doloženo jen v st. constr. תְּרֵי, fem. st. abs. תְּרֵיתִי (< *-ajn).

(B) Plurál.

7. a) Starší způsob tvoření plurálu opakováním je u adjektiva רַב 'velký', avšak u takto vytvořeného plurálu jsou ještě normální plurálové koncovky: masc. רַבְרָבִין 'velcí', fem.: רַבְרָבִין, emph. רַבְרָבִיתָא 'velké'. (Srovn. též odvozené subst. רַבְרָבִינִי 'velmoži').

8. b) Všeobecně má plurál tyto koncovky:

α1) maskulinum ve st. abs. -īn, יִין -:

מְלָכִין 'králové', חֲכִימִין 'moudří'.

[Srovn. arabské -īna, konc. plur. masc. pro nepřímé pády.]

(Pozn. V textu nalezneme i hebraismy na -īm:

מְלָכִים 'králové', Ezr 4, 13; אֲלָפִים jako k^{et}iḥ, oprávněno však v q^{rē} אֲלָפִין 'tisíce', Dan 7, 10.)

α2) maskulinum ve st. constr. -ē, יֵ, - (< *-aj, jako v duálu): יְדֵיךְ 'dny', חֲכִימֵיךְ 'mudrci'.

α3) maskulinum ve st. emph.: -ajjā, אֵיךְ (< *-aj + člen *hā): יְדֵיךְ 'dny'.

β1) femininum ve statu absol. -ān, יָ, - (místo *-āt, n analogicky podle masc. -īn): אֶצְבָּעֵיךְ 'prsty',

[§ 139] β2) ve st. constr. (původní) -āt, תָּ, אֶצְבָּעֵתְךָ.

β3) ve st. emph. -āṭā, תָּא, אֶצְבָּעֵתָא.

9. Některá maskulina mají v plurálu koncovku (ženskou) -ān: שֵׁם 'jméno', pl. שְׁמֹתָ (constr.); כְּרֶסֶס 'trůn', pl. -ān: שְׁמֹתָ (constr.); אֲרִיָּה 'lev', pl. emphat. אֲרִיֹתָא; אָב 'otec', pl. se suff. אֲבֹתָי.

10. Některá feminina mají v plur. koncovku (mužskou) -īn: מִלָּה 'slovo', pl. מִלִּין; רוּחַ 'duch', רֻחוֹךְ [v hebr. רֻחוֹת]; שָׁנָה 'rok', pl. שָׁנִין; נָשִׁים 'ženy' (sing. nedoloženo).

11. Zvláštní je slovo אָנִשׁ. Původně kolektivum 'lidé', 'lidstvo' (slovensky 'svet'), (na př. Dan 4, 22), z něhož může být jedinec vytčen pomocí statu konstrukt slova 'syn': sg. בְּרֵךְ אָנִשׁ (důležité místo Dan 7, 13), pl. בְּנֵי אָנִשָּׁא (Dan 2, 38; 5, 21). Ale i samo אָנִשׁ někde značí jednotlivého člověka (Dan 2, 10; 3, 10; 5, 7; 6, 8, 13 (!)).

12. Plurál s koncovkou masc. i fem. má slovo יָדֵים 'den', a to bez patrného rozdílu významu: častěji יְדֵיךְ (na př. Dan 7, 9), jen 2× st. constr. יְדֵיךְ Ezr 4, 15, 19. (O duálu viz § 139(A).)

13. Plurál od אֱלֹהִים je אֱלֹהִיךְ; značí v aramejštině [na rozdíl od hebr. אֱלֹהִים = 'božstvo', 'Bůh'] vždy více bohů; je to plurál skutečný, numerický. (Též Dan 5, 11: 'moudrost bohů' = 'božská' a p.).

14. Některá jména jsou pluralia tantum: רַחֲמִין 'slitování' (pův. 'vnitřnosti', srovn. řec. σπλάγχνα splachna, pův. 'střevo'). Srovn. též חֲסִין 'pšenice' jako zrní [na rozdíl od hebr. חֲסִי — 'obilí na poli'].

15. Kolektiva jsou na př.: אֵץ 'dříví'; עֵץ 'ptactvo'; עֵפִי 'listí'; בֶּשֶׂר 'maso', pak: זִיּוּכִי 'živočišstvo', 'lidstvo'.

§ 140. Status.

V aramejštině může být nomen v trojím stavu (statu):

1. Status absolutus (jako v hebr., viz § 42, 2, 3). Značí jméno položené samostatně.
2. Status constructus (jako v hebr., viz § 42, 2, 3). Před genitivem s oslabeným přízvukem.
3. Status emphaticus (determinatus) s postponovaným členem -ā (< *-hā) (člen připojen za slovem). [V hebrejštině mu odpovídá nomen determinované členem, srov. § 142, 2, 1].

§ 141. Vyjádření pádů.

1. Zbytky původních pádových koncovek jsou v aram. řídké:
2. Nominativní -u v suffigovaných tvarech jména *אב 'otec': אבך 'tvůj otec', אביו 'jeho otec'.
3. Akusativní -a zůstalo jako nepřízvučná směrová přípona některých adverbii ארעה 'dole', עלה 'nahore', תמה 'tam'; a též snad כלל 'vše'. (Viz § 134, 6e).
4. Žádné genitivní -i se v biblické aramejštině nezachovalo.
5. Aramejšтина nemá zvláštního vokativu, ve zvolání se užívá substantiva ve statu emphatiku: מלכא 'králi!'; עממיא 'národy' atd. ..., (Dan 3, 4).
6. a) Původní genitiv je zřetelný jako druhý člen ve vazbě statu konstrukt (viz dále § 142, 3).
b) Tento vztah je vyjadřován i opisy s ל, viz dále § 133, 2c; § 142 e.
7. a) Akusativ jako pád přímého předmětu: ובנין ביתא 'a stavějí dům' (Ezr 5, 11); לא השפלת לבבך 'nepo-

nížil jsi své srdce' (zvratně: 'sebe', viz § 130, 4) (Dan 5, 22); též dvoji předmět: פתגמא התיבונא 'odvětili nám (vyjádřeno suffixem) odpověď' (Ezr 5, 11).

- b) Přímý předmět bývá též (většinou u osob) uvozován předložkou ה: הנעל לדניאל 'vyvedl Daniele' Dan 2, 25; ולמאניא... היתיו 'a přinesli nádoby' Dan 5, 23; שאלנא להם 'dotázali jsme se jich' Ezr 5, 10.
(Pozn. Táž předložka ל vyjadřuje i vztah dativní: להבימין... יהב 'dává moudrým' Dan 2, 21; וכן אמרין להם 'a takto k nim promluví' Ezr 5, 3).

§ 142. Determinace (určení).

1. Vlastní jména označují určitou osobu či věc, a jsou tedy sama o sobě determinována: בבבל, דניאל, přívlastek k nim musí být též determinován: בבבל רבתא 'veliký Babylon' Dan 4, 27.
2. Determinace se provádí připojením členu, čímž vznikne status emphaticus (determinatus). [Na rozdíl od pozdější aramejštiny a syrštiny je v biblické aramejštině tento stav výrazem jména určeného.]
Této determinace se užívá [jako v hebrejštině a v arabštině], aby se některý pojem označil jako známý
a) je-li vytčen ukazovacím zájmenem: צלמא דכין 'ona socha' (Dan 2, 31);
b) byl-li dříve zmíněn: חלמא '(určitý) sen', neboť byla o něm řeč dříve (Dan 4, 3): חלם (bez determinace) (Dan 4, 2);
c) je-li všeobecně znám: α) jako jedinečný: ארעה 'země', אלהא 'Bůh'; β) za jedinečný považovaný: מלכא 'král' par excellence, totiž perský; γ) ze souvislosti: שמש ספרא 'Š. písař' (Ezr 4, 8);

- [§ 142] d) značí-li druh: **חַיָּוְיָא** 'zvěř';
 e) známá jména látek a abstrakta: **זָהָבָא** 'zlato' (Dan 2, 35), **חֲכָמְתָא** 'moudrost' (Dan 2, 20, 21).
 3. a) Determinace následujícím genitivem oslabí logicky i přízvukem determinované jméno, jež se dostane do statu konstruktu. Viz § 140, 2.
 b) Vazba tato je v aramejštině poněkud těsnější než v hebrejštině, takže může být i přirovnána k složeninám (některých) jazyků indoevropských: **עֲבַרְיִנְהֵרָה** Ezr 4, 10 a j. 'Zářiči'; **לִבְב־אַנְשׁ** Dan 7, 4 'lidské srdce', něm. 'Menschenherz'. V češtině se vyjádří tudíž spíše adjektivem než genitivem substantiva.
 c) Determinace je jen u druhého (posledního) člena, a ta determinuje celý výraz: **בֵּית מַלְכָּא** '(určitý) dům králův'; **חֲכִימֵי בָבֶל** Dan 2, 12 '(jistí) mudrci babylonští'; **שְׂאֵר הַשְּׁהוּת בֵּית אֱלֹהִים** Ezr 7, 20 'ostatek potřeby domu Boha tvého'.
 d) Záleží-li na tom, aby první člen byl determinován, determinuje se druhý, i když na jeho determinaci nezáleží: **עֵתִיק יוֹמִין** Dan 7, 22 '(ten) Starý dnů (dny)'; bez determinace: **עֵתִיק יוֹמִין** Dan 7, 9 'Starý dnů'.
 e) (Má-li být první člen neurčený, je nutno použít jiných vazeb, s **ל** [jako v hebrejštině a arabštině] nebo s **דִּי**: **מֶלֶךְ לְיִשְׂרָאֵל** Ezr 5, 11 '(nějaký) král izraelský'.
 f) Vazba statu konstruktu jmen **בַּעַל** 'pán' a **בֶּר** 'syn' slouží k vyjádření určité souvislosti s výrazem genitivním (při čemž uvedená jména sklesnou na formální slove): **בַּעַל־טַעַם** Ezr 4, 8 a j. 'kancléř' (vl. 'pán dekretu'); **בְּנֵי־נִלּוּתָא** Ezr 6, 16, Dan 2, 25 a j. 'vyhnanci, exulanti' (vl. 'synové vyhnanství, exilu').

g) Vazba statu konstruktu vyjadřuje na př. vztahy látkové (**זָלָם דְּהָבָא** 'zlatá socha'), vysvětlovací (**מְדִינַת בָּבֶל** 'kraj babylonský'), vlastnosti (**עֵתִיק יוֹמִין** 'Starý dny, co do dnů', Dan 7, 9; pod. 7, 22).

4. Determinace suffixem je vlastně zvláštní případ determinace genitivní, při níž genitiv osobního zájmena je přivěšen k jménu, takže s ním tvoří celek považovaný za jedno slovo. (Připojování suffixů viz § 128, 3—7).

§ 143. Deklinace.

1. Ve vzorech se uvádějí kromě tří statů též příklady tvarů suffigovaných s lehkými suffixy (pro všechny osoby singuláru a 1. os. plurálu; jako příklad se uvádí 1. sg.) a s těžkým suffixy (pro 2. a 3. os. plurálu; jako příklad 2. pl. m.). Protože biblické aramejské texty jsou nerozsáhlé, mnohé tvary se nedají doložit, a vzory jsou neúplné.

2. Koncovky nominální jsou:

Status	pro masc. (a fem. bez koncovky)			pro fem. s koncovkou		
	Sg.	du.	pl.	Sg.	du.	pl.
abs.	—	-ájin	-in	-ā (-ī, -ū)	-tájin	-ān
constr.	—	-ē	-ē	-āt (-it, -ūt)	nedoložen	-āt
emph.	-ā	-ajjā	-ajjā	-etā n. -tā, (-itā, -ūtā)	nedoložen	-ātā

3. Při deklinaci některé samohlásky podléhají zákonitým změnám. Nemění se však samohlásky:

a) původem dlouhé (**יֹם, שֶׁן**)

b) zůstávající v slabice stále zavřené (**רַב, חֲכִים**)

a) k nimž náleží i slabiky, které byly zavřené a vlivem „zavírající“ laryngály se „pootevřely“ vsunutím **ħ**-tepu (**אַחֲרִי** < *ahri),

β) a slabiky, které se staly otevřenými po zjednodušení zdvojené laryngály (מַרְעֵע < *m^{ra}‘a’; בַּר < *barr, st. emph. בָּרָא)

c) š^wā, je-li dosti daleko od přízvuku (קָצַת, מְרִינָה).

§ 144. Nominální třídy.

A. Maskulina (a feminina bez koncovky).

Druh	proměnné vokály	koncový konsonant	Třída
nesegolátní	žádný	stále jednoduchý	I.
nesegolátní	1 (v ultimě)	stále jednoduchý	II.
nesegolátní	2	stále jednoduchý	III.
nesegolátní	(nanejvýš jeden)	zdvojený před koncovkami	IV.
segolátní	různé	jednoduchý (původně dva konsonanty na konci slova)	V.
nesegolátní		původně j, w, ’ (z toho > -ē)	VI.

B. Feminina s koncovkou.

Odvozená od maskul. třídy

I.—V.	se silným posledním radikálem	koncovka -ā (< -af)	VII.
VI.	se slabým posledním radikálem	koncovka -āt, ī, -ā	VIII.

Třída I. (Vokály neproměnné, konc. konsonant stále jednoduchý.

Vzor: יום ‘den’ (רוח fem. ‘duch’, אֱלֹהִים ‘bůh’, שָׁנִי ‘velký’; כְּשָׂרִי ‘chaldejský’)

	abs.	constr.	emph.	s leh. suff.	s těž. suff.
Sg.	יום	יום	יוֹמָא	יוֹמִי	יוֹמְכוֹן
Pl.	יוֹמִין	יוֹמִי	יוֹמִיא	יוֹמִי	יוֹמִיכוֹן

[§ 144] Slova s koncovou laryngálou po dlouhém vokálu s výjimkou ā mají v bezkoncovkových tvarech pataḥ furtivum: רוּחַ, a místo š^wa mobile u laryngály ḥateḗ pataḥ: אֱלֹהִים. Podobně nomina III^a mají též ḥateḗ pataḥ (שָׁנִיכוֹן), ale koncové ’ se eliduje: שָׁגְגִי saggī.

Slova na -āj (většinou odvozená) píší přechodový konsonant (Gleitlaut) buď pomocí א nebo pomocí י.

Sg. abs. כְּשָׂרִי, emph. כְּשָׂרִיא nebo כְּשָׂרְאָה.

Pl. abs. כְּשָׂרִיין nebo כְּשָׂרְאִין, emph. כְּשָׂרִיא or כְּשָׂרְאִי.

Třída II. (Vokál poslední slabiky proměnný, koncový konsonant stále jednoduchý).

Vzor: עָלַם ‘věk, věčnost’ (יָד fem. ‘ruka’, קָאִם ‘stojící’).

	abs.	constr.	emph.	s leh. suff.	s těž. suff.
Sg.	עָלַם	עָלַם	עָלְמָא	עָלְמִי	עָלְמְכוֹן*
Pl.	עָלְמִין	עָלְמִי	עָלְמִיא	עָלְמִי	עָלְמִיכוֹן

Slovo יָד má sg. s těž. suff. יָדְכוֹן, du. abs. יָדִין.

Podle II. tř. se deklinují participia qalu (קָטַל nebo קָטְל ‘zabíjející’). Participia qalu sloves II w/j mají na švu א, ale se drží ve výslovnosti před š^wā: sg. abs. קָאִם, pl. abs. קָטְלִין se drží ve výslovnosti před š^wā: sg. abs. קָאִם, pl. abs. קָטְלִין. Podobně i pl. constr. קָטְלִין, קָאִמִין.

Třída III. (Dva vokály proměnné, konc. konsonant stále jednoduchý).

Zde je velmi názorně patrné, že v aramejštině redukce vokálů pokročila dále než v hebrejštině. Vokál poslední slabiky se udržel jen ve st. abs. a st. constr. singuláru, které jsou tvarově shodné, na př. בָּשָׂר ‘maso’ [odpovídají hebr. st. constr. בָּשָׂר, zatím co hebr. st. abs. je בָּשָׂר]. V ostatních tvarech se druhý vokál eliduje, první zůstává plný; a často

[§ 144] v zavřené slabice přechází v *i*: *bašrā > בשרא (st. emph.).
Vzory: זמן 'čas', דָּהָב 'zlato'; participia hitp^eelu מְתִיבֵה 'daný', מְתַעֲבֵר 'udělaný'.

	abs.	constr.	emph.	s leh. suff.	s těž. suff.
Sg.	זָמַן	זִמְּן	זִמְּנָא	זִמְּנִי	זִמְּנִיכּוֹן
Pl.	זִמְּנִין	זִמְּנִין	זִמְּנִינָא	זִמְּנִינִי	זִמְּנִיכּוֹנִין

U laryngály místo š*wā mobile je ḥatep pataḥ: דָּהָב, מְתִיבֵה.

Třída IV. (Koncový konsonant před koncovkou zdvojen).

Na konci slova, t. j. ve st. abs. a const. singuláru je konsonant jednoduchý רַב (< *rabb) 'velký', פֶּה 'ústa'. Před koncovkou je zdvojený a) původně רַבָּא rabbā (emph.); b) pro udržení plného vokálu פֶּה (se suff.). Původní *u* se drží před zdvojeným konsonantem: גֵּבָא (st. emph.) 'jáma', před jednoduchým ve st. abs. a constr. sing. přechází často v *o*: גֵּב.

רַב 'veliký' (plurál viz § 139 B, a) פֶּה 'ústa' (viz § 136, 2), חֲרָטִים 'kouzelník', שִׁנַּיִן (du.) 'zuby'; חַי (sg.) 'živý', חַיִּין (pl.) 'živí', 'život'.

	abs.	constr.	emph.	s leh. suff.	s těž. suff.
Sg.	חֲרָטִים	חֲרָטִים	חֲרָטִינָא	חֲרָטִינִי	חֲרָטִיכּוֹן
Pl.	חֲרָטִינִין	חֲרָטִינִין	חֲרָטִינִינָא	חֲרָטִינִינִי	חֲרָטִיכּוֹנִין

Třída V. Segolata.

1. Nomina, která se stala po odpadnutí pádových koncovek jednoslabičnými (*malku > *malk), byla vsunutím pomocného vokálu mezi koncové souhlásky opět rozšířena na dvojslabičná, při čemž přízvuk buď zůstal na původním kmenovém vokálu předposlední slabiky מֶלֶךְ mēlæk 'král', nebo se přesunul na vložený vokál slabiky poslední,

[§ 144] a původní vokál předposlední slabiky se redukoval צֶלֶם š'lem 'socha', כֶּסֶף k'sap 'stříbro'. V tvarech s koncovkami zůstal plný vokál, při čemž *a* někdy přešlo v *i*: דָּבָה (< *dabh) 'oběť', pl. דְּבָהִין. Plurál se tvoří z dvojslabičných základů typu qatāl, takže se shoduje s plurály třídy III. Je-li třetí radikál *b*, *g*, *d*, *k*, *p*, *t*, je v plurále spirantisován: מַלְכִין malkīn (< *malakīn).

Typy qatl a qitl do značné míry splývají.

Příklady: a) typ qatl: viz výše, též: אֶבֶן, אֶבְנֵי (fem.) 'kámen'.

b) typ qitl: הֶלֶם 'sen', חֶלְמָא (æ < i, působením laryngály); סֵפֶר 'kniha', pl. סִפְרִין.

c) typ qutl: קֶשֶׁט 'pravda'; נְגִיזָא 'světlo', בְּתֵל 'zeď', pl. בְּתֵלִיא.

	abs.	constr.	emph.	s leh. suff.	s těž. suff.
Sg.	מֶלֶךְ	מֶלֶךְ	מֶלֶכָא	מֶלֶכִי	מֶלֶכִיכּוֹן
Pl.	מֶלְכִין	מֶלְכִין	מֶלְכִינָא	מֶלְכִינִי	מֶלְכִיכּוֹנִין

2. U kmenů II *j* (vesměs typu qatl) se -aj- udržuje (v st. abs. sing. se za ně vkládá *i*): עֵינַי 'ájin 'oko'; jen v constr. sg. a někdy před leh. suffixy se monofthongisuje v *ē*:

Sg. בֵּית 'dům', constr. בֵּיתָא, emph. בֵּיתָא, se suff. בֵּיתִי (viz § 113, pozn. I.)

Pl. עֵינִין; constr. עֵינִין (du); se suff. עֵינִי.

3. Od kmenů III *j*: עֲפִיָה 'āp̄jeh 'jeho listí'; III *w*: חֲוָא emph. 'vidění'.

Třída VI. Jména na -ē (s pův. konc. radikálem *w*, *j*, ').

Původní koncový konsonant se neudržel ve tvarech bez koncovky (st. abs. a constr. singuláru), jako mater lectionis se píše ה (původně u kmenů na *w* a *j*) nebo א (původně

[§ 144] u kmenů na ^ו). Před koncovkami singuláru a mužského plurálu je souhláskové *j*, před koncovkami plurálu ženského typu souhláskové *w*.

בָּנָה st. abs. a constr. 'stavějící', partic. galu slovesa III infirmæ; pl. abs. בָּנִין.

מִצְבָּה 'chtění', st. emph. מִצְבֵּי, se suff. מִצְבֵּי.

כָּרְסָה st. abs. a constr. 'trůn', se suff. כָּרְסֵי, plur. abs.

כָּרְסֵי, emph. כָּרְסוֹתָא.

Třída VII. Feminina na *-ā* (s posledním radikálem silným).

1. Femininní koncovky viz § 143, 2.

Vzory חַיָּה 'zvíře' s vokály neproměnnými, אֲנָרָה (správněji אֲנָרָה) 'dopis' s proměnným vokálem.

	abs.	constr.	emph.	s leh. suff.	s těž. suff.
Sg.	חַיָּה	חַיֹּת	חַיֹּתָא	חַיֹּתִי	—
	אֲנָרָה	אֲנָרָת	אֲנָרָתָא	אֲנָרָתִי	—
Pl.	חַיִּין	חַיִּית	חַיִּיתָא	חַיִּיתִי	חַיִּיתְכוּן
	אֲנָרִין	אֲנָרִית	אֲנָרִיתָא	אֲנָרִיתִי	אֲנָרִיתְכוּן

2. Nomina typu מְדִינָה 'kraj, provincie', mají ve st. emph. מְדִינָתָא, což je asi forma smíšená (§ 15, 4): *m^adīn^atā* nebo *m^adīn^atā*.

3. Suffixy připojované k plurálu feminin jsou tytéž jako suffixy při singulárech; že patří k plurálu, je dostatečně vyznačeno koncovkou *-āt*. [V hebrejštině je před suffixy ještě příznak plurálu *-aj* -]. Viz § 128, 7.

4. U feminin odvozených od maskulin segolátních je třetí radikál explosivní: מְלָכָה 'královna', st. constr., מְלָכָתָא, emph. מְלָכָתָא. Vokály jsou neproměnné.

Třída VIII. Feminina na *-āt*, *-ī*, *-ū* (s posledním radikálem slabým).

1. U feminin typu *-at* se slabým posledním radikálem se *w* (nebo *j*) mezi vokály vysunulo a vokály se stáhly: původní *qašawat* > *qašāt* > קָצַת st. abs. a cs. V plurálu se drží *w* souhláskové: *קָצַת 'druh' masc., suffigované tvary plur.

קָצַתְהוּ, קָצַתְהוּ.

2. U feminin na *-ī* a *-ū* původní *-t* v st. abs. sg. vypadlo, udrželo se však v st. constr. a před suffixy. V plurálu slov na *-ū* je konsonantní *w*.

אֲחֵרִי 'konec', מְלָכִי 'království'.

	abs.	constr.	emph.	s leh. suff.	s těž. suff.
Sg.	אֲחֵרִי	אֲחֵרִית	אֲחֵרִיתָא	אֲחֵרִיתִי	—
	מְלָכִי	מְלָכִית	מְלָכִיתָא	מְלָכִיתִי	—
Pl.	—	מְלָכִית	מְלָכִיתָא	—	—

§ 145. Nomina tvořená zvláštním způsobem (mimo třídy).

*אב 'otec'; sg. se suff. אָבִי, אָבוּךָ, אָבוּהִי (viz § 128, 3). Plur. rozšířen o *h*: se suff. אָבֵיהֶם, אָבֵיהֶיךָ.

*אח 'bratr'; pl. se suff: Ezr 7, 18 אחֵיךָ *ketīb*, אחֵיךָ *q^{re}* (dissimilace: *a* > *æ* před laryngálou s *ā*).

בֵּר (constr.) 'syn'; se suff. בָּרָה; plur. constr. בָּנִי, se suff. בָּנִיהוּ, בָּנִיהוּ.

מָרָא (constr.) 'pán'.

*בֵּית 'dům'; constr. בֵּית, emph. בֵּיתָא (viz § 113, pozn. I.); plur. se suff. בֵּיתֵיךָ *bātēkōn* s explosivním jednoduchým *t*, תָּא má *dāgēš* lene. Viz § 123, 2.

רָאשׁ (constr.) 'hlava'; se suff. viz § 128, 3. Pl. רָאשֵׁין, se suff. רָאשֵׁיהֶם Ezr 5, 10 (hebraismus).

שֵׁם (constr.) 'jméno', se suff. viz § 128, 3. Plurál je rozšířen o *h* (jako u אָב): constr. שֵׁמְהֵךָ, se suff. שֵׁמְהֵיהֶם.

§ 146. Přídavná jména.

1. Koncovky singulární i plurální stejné jako u substantiv.
2. Přívlastkové adjektivum stojí vždy za substantivem, a shoduje se s ním v rodu, čísle a determinaci.

§ 147. Vyjádření stupňů přídavných jmen

- a) pomocí předložky מִן 'z' za komparativ: חֲזוֹנָה רַב מִן־חֲבֵרָתָהּ Dan 7, 20 'vzezření její (bylo) větší než jejích družek';
- b) genitivní vazbou za superlativ: שָׁפֵל אֲנָשִׁים Dan 4, 14 'nejnižší z lidí', 'docela nízký'.

Číslovky

§ 148. Číslovky základní.

1. Od 1—10 jsou doloženy tvary:

	pro rod mužský		pro rod ženský	
	st. abs.	st. constr.	st. abs.	(st. constr.)
1	אֶחָד	—	אֶחָדָה	nedoložen
2	—	(אֶחָדִים)	אֶחָדִים	—
3	שְׁלֹשָׁה	—	שְׁלֹשָׁה	—
4	אַרְבָּעָה	—	אַרְבָּעָה	—
6	—	—	שֵׁשׁ	—
7	שִׁבְעָה	שִׁבְעָה	—	—
10	עֶשְׂרֵה	—	עֶשְׂרֵה	—

(1: ° v násloví elidováno; 2: dissimilace *n* v *r* před *n*).

Číslovky 3—10 sloužící k počítání mužských předmětů mají koncovky ženské, a naopak.

2. Z číslovek 11—19 doloženo jen '12' תְּרֵי עֶשְׂרִי.
3. Z desítek doloženy: '20' עֶשְׂרִין, '30' תְּלָתִין, '60' שְׁתֵּין, '100' מֵאָה, '200' (duál) מֵאָתַיִם, '400' אַרְבַּע מֵאָה, '1000'; sg. abs. אֶלֶף, constr. אֶלֶף, emph. אֶלְפָּה; plur. אֶלְפִּים.

'10000' sg. constr. רִבּוֹן, plur. Dan 7, 10 קִרְבֹּן רִבּוֹן, q^orē רִבְבָן.

4. Ze složených čísel doloženy jen '62' שְׁתֵּין וְתַרְתִּין a '120' מֵאָה וְעֶשְׂרִין.

§ 149. Číslovky řadové.

Doloženy jen:

'první': masc. pl. emph. קִדְמִיָּא; fem. sg. emph. קִדְמִיָּתָא, pl. emph. קִדְמִיָּתָא.

'druhý': fem. sg. abs. תְּנִינָה.

'třetí': fem. sg. abs. תְּלִיתִיָּא k^otīb, q^orē. תְּלִיתִיָּא.

'čtvrtý': masc. sg. emph. a fem. sg. abs: רְבִיעִיָּא k^otīb,

q^orē; fem. sg. emph. רְבִיעִיָּתָא.

Pro čítání let a dnů v měsíci se užívá číslovek základních (Dan 7, 1, Ezr 6, 15).

§ 150. Ostatní druhy číslovek.

Příslovce 'po druhé' תְּנִינָה.

Násobný výraz 'sedmkrát' חֲדָר שִׁבְעָה.

Slovesa

§ 151. Úvod a rozdělení.

1. Slovesné kategorie:

a) osoba 1., 2. a 3. (1. společná, 2. a 3. rozdělená na masc. a fem.)

b) číslo: singulár a plurál (duál není).

c) čas (t. zv. tempus): Neodpovídá naší kategorii času, avšak nekryje se ani s videm slovesným; perfektum děj konstatuje, imperfektum líčí (Brockelmann, Arabische Grammatik, 11. vyd. 1948, s. 118). Vlastní vztahy časové a vidové se poznávají spíše ze souvislosti. Srovn. § 153.

[§ 151] d) způsob (modus): u perfekta nerozlišen; u imperfekta: indikativ a jussiv; imperativ.

e) odvozené kmeny vyjadřují jednak slovesný rod (aktivum, reflexivum, řidčeji passivum), jednak míru a okolnosti děje. Srovn. § 152.

f) Jmenné tvary jsou infinitiv a participia.

2. Kořen slovesa má tři souhlásky (radikály).

A. Silná slovesa jsou

a) orální se všemi radikály orálními;

b) laryngální, je-li kterýmkoli z radikálů *h*, *ʕ*, *h*. Ze sloves s *ʕ* sem náleží jen ta, která mají *ʕ* jako druhý radikál. Dále sem náleží též slovesa s *r* jako druhým a třetím radikálem.

α) I lar. (ד, ע, ה)

β) II lar. (ד, ע, ה; א; ר).

γ) III lar. (ד, ע, ה; ר).

B. Slabá slovesa assimilují (*n*) nebo elidují některý radikál (*w*, *j*, *ʕ*).

a) jednoduše slabá

α) I *n* (נ)

β) Assimilující sloveso *slq* סלק.

γ) I *ʕ* (א).

δ) I *w*, *j* (א).

ε) II *w*, *j* (א).

ζ) III infirmae — *w*, *j*, *ʕ* (א, א, א).

η) II (mediae) geminatae (א). Třetí radikál je stejný jako druhý.

b) dvojitě slabá. Vesměs III infirmae, při tom též:

α) I *n*, β) I *ʕ*, γ) I *w*, δ) II *j*.

3. Ve slovnících se uvádějí slovesa třemi radikály bez vokalisace.

4. Označení hebrejskými písmeny podle vzoru פֿעל viz § 51, 4.

5. Rozlišení aktivních a neutrických sloves ve vokalisaci kmene prostého (*qal*, *p^oal*) je dosti nejasné, a malý počet doložených sloves nedovoluje jisté závěry. Perfekta na *a* jsou jak aktivní (יָהַב 'dal') tak neutrická (נָפַל 'padl').

Perfekta na *i* po př. z něho vzniklé *e* jsou (s jedinou výjimkou) neutrická (יָהַל 'mohl', שָׁלַט 'vládl').

U imperfekt všech tří typů se vyskytují jak význam aktivní, tak neutrický: *u*: יֹאכַל 'bude jíst', יָכַל 'bude moci'; *a*: יִלְבַּשׁ 'obleče', יֵאָבְדוּ '(nechť) zhynou'; *i* (*e*): יִנָּתֵן 'dá', יִפֹּל 'padne'.

K perfektům na *a* jsou doložena imperfekta na *u* a *i*. K perfektům na *i* (*e*) náleží imperfekta na *u*, *i*, a *a*. Je tedy nutno u každého slovesa uvádět jak perfektní tak imperfektní kmenový vokál.

§ 152. Slovesné kmeny.

1. Systém aramejských kmenů slovesných se shoduje s hebrejským v tom, že má též 1. kmen prostý, 2. kmen intenzivní tvořený geminací středního radikálu, 3. kmen kausativní tvořený pomocí praefixu, jímž je kromě *h*- též *ʕ*- [srovn. arabštinu] a z akkadštiny převzaté *š*-. Avšak reflexivy s *t* převzaly většinou i funkci passiva; passivum tvořené vnitřní změnou vokalicou pomocí *u* se udrželo plně jen v kausativu na *h*-, kdežto v kmeni prostém je zastoupeno méně [více však než v hebrejštině] a v intenzivním jen nepatrně.

[§ 152] 2. K označování těchto kmenů se užívá též vzoru p^l פעל.
Pro aktivní prostý kmen se vedle p^oal [též v syrštině]
užívá též hebrejského názvu qal 'lehký', 'prostý'.

3. Přehled slovesných kmenů v biblické aramejštině:

kmen	aktivní	reflexivní (pass.)	passivní
prostý	p ^o al (= qal)	hitp ^o el	(jen perf. a partic.)
intensivní	pa ^o el	hitpa ^o al	—
kausativní (na š-)	haṣ ^o el, 'aṣ ^o el šaṣ ^o el	— hištaṣ ^o al	hāṣ ^o al (perf.) —

(Passivní participia intensivu a kausativu náležejí tvaroslovně k příslušnému aktivnímu kmenu).

4. Reflexivum (a passivum) má vždy jiný kmenový vokál než příslušný kmen aktivní: kmen prostý má aktivum na *a*, reflexivum na *e*, kmeny intensivní a kausativní aktivum na *e* a reflexivum (passivum) na *a*.

5. Význam kmenů.

I. P^oal (qal) značí prostý děj aktivní nebo neutrický.

II. Hitp^oel je jeho reflexivum (יתוין Dan 4, 9 'živi se'),
častěji passivum (יתעבד Ezr 6, 11 '(nechť) je učiněn').

III. Pa^oel značí obvykle děj zesílený (קמל 'pobil'), často zasahuje i do funkce kausativní (בטלת 'přestala': בטרלו 'působili, aby se přestalo', t. j. 'zarazili'), i v tom, že se tvoří denominativně (מלה 'slovo': מלל 'mluvil').

IV. Hitpa^oal je reflexivní, po př. reciproký (התערב 'mísiti se (navzájem)') a passivní (התבקר 'byl hledán').

V. Haṣ^oel a šaṣ^oel jsou přechodné (יטב 'seděl', וטב 'usa-
dil'), i někdy nepřechodné (הצליח 'měl úspěch').

VI. Hištaṣ^oal: jediný doklad má význam passivní: ישתכללו 'jsou dokončovány'.

VII.—VIII. Passivní qal (= p^oil) a hāṣ^oal jsou čistě pas-
sivní: קטילת 'byla zabita', הוסק 'byl zvednut' (od מלך
'vyšel').

§ 153. Časy.

1. Aramejské perfektum a imperfektum odpovídají
přibližně hebrejským a arabským, t. j. perfektum děj
konstatuje, imperfektum jej líčí (srovn. § 151, 1, c) a to
tvarem i významem. Lze však říci, že tyto aramejské časy
jsou poněkud bližší našemu pojetí časů než hebrejské časy.

2. Affixy perfekta:

Sg. 3. m. — —	Pl. 3. m. -ā יְ-
3. f. -āt תְּ-	3. f. -ā הָ-
2. m. -tā, -t תְּ, תְּ-	2. m. -tān תְּ-
2. f. nedoložena	2. f. nedoložena
1. -(e)t תְּ-	1. -nā נָה, נָה-

V 3. os. pl. je zachováno původní rozlišení rodů. — Kon-
covka 2. os. sg. m. se vyskytuje v tvaru redukováném
i neredukovaném. Affixy vokalické -ā, -ā jsou (na rozdíl
od hebr.) nepřízvučné.

V 3. sg. f. se drží původní *t* [v hebr. jen před suffixy].
Koncovky 2. f. v biblické aramejštině nejsou doloženy.
(2. sg. f. v elefantinských papyrech je תִּי -tī); 2. sg.
pl. v pozdější židovské aramejštině -tān.)

3. Praefixy a affixy imperfekta.

Sg. 3. m. <i>j-</i> — — י	Pl. 3. m. <i>j- -ān</i> ין י
3. f. <i>t-</i> — — ת	3. f. <i>j- -ān</i> ין י
2. m. <i>t-</i> — — ת	2. m. <i>t- -ān</i> ין ת
2. f. nedoložena	2. f. nedoložena
1. — — א	1. <i>n-</i> — — נ

3. os. pl. f. má praefix *j* shodně s 3. os. pl. m. (2. os. pl. f. v pozdější židovské aramejštině je *tiqlān*). 2. a 3. os. pl. má na konci původní *-n* [zachované i v arabštině a částečně v hebrejštině]. (Podobně i 2. sg. f. *-īn* v říšské a později i židovské aramejštině). Koncovka 3. os. pl. f. odpovídá příslušné koncovce perfektní: *-ūn*: *-ū* = *-ān*: *-ā*. K praefixu *l-* ve tvarech לִהְיוֹת a pod. viz § 176, odst. 3 na konci.

4. Affixy imperativu jsou obdobné affixům 2. osob imperfekta.

Sg. m. — —	Pl. m. <i>-ū</i> י
f. <i>-ī</i> י -	f. nedoložen

Podobně jussiv 3. os. pl. m. má *-ū*: יֵאבְדוּ Jer 10, 11 'nechť zhynou'. (Se suffixem viz Dan 5, 10).

§ 154. Perfektum.

1. Způsob tvoření je v některých tvarech kolísavý. Proto uvádíme zde nejčastější formy zkonstruované z radikálů *k-t-b* כתב 'psáti', neboť na nich je zřetelně vidět i explozivní po př. spirantní výslovnost.

2. Vzory: Kmen. vokál *a*

Sg. 3. m. כתב
3. f. nedoložena
2. m. כתבת, כתבת
2. f. nedoložena
1. כתבת
Pl. 3. m. כתבו
3. f. כתבה
2. m. כתבתון
2. f. nedoložena
1. כתבתנה, כתבתנה

kmen. vokál *i* (> *e*)

כתב, כתב
כתבת, כתבת, כתבת
כתבת (כתבת)
nedoložena
כתבת
כתבו
כתבה
nedoložena
nedoložena
כתבתנה

Koncovky 3. p. m. a f. *-ū* a *-ā* jsou nepřízvučné.

3. Vokál *a* v otevřené první slabice se všude redukoval: **katáb(a)* > כתב. [V hebrejštině se před přízvukem zdloužil].

Kmenový vokál *i* v otevřených slabikách zůstal, v zavřených slabikách uprostřed slova se změnil v *e*. V zavřených slabikách na konci slova bývá *i* i *e*.

V 1. sg. se vsunuje před koncové *-t* vokál: נטלתי 'zvedl jsem'. V první slabice zavřené bývá *i*, podobně i někde v 3. sg. f. סלקת 'vyšla'.

§ 155. Význam perfekta.

Perfektum značí děj:

1. minulý: השכחת גבר Dan 2, 25 'nalezl jsem muže', על ובעה Dan 2, 16 'vešel a zeptal se'.
2. předminulý: כרי ידע Dan 6, 11 'když poznal'.

3. minulý zasahující do přítomnosti: **לֹא שָׁלֵם** Ezr 5, 16 'není (ještě) hotov'.

Perfektum se spojkou **וְ** má vždy svůj původní význam [**וְ** consecutivum v aramejštině není].

§ 156. Imperfektum.

1. K úpravě vzoru viz § 154, 1.

2.	typ na <i>u</i>	<i>a</i>	<i>i</i> (> <i>e</i>)
Sg. 3. m.	יִכְתֹּב	יִכְתֹּב	יִכְתֹּב יִכְתֹּב
3. f.	תִּכְתֹּב	<i>p</i>	<i>p, p</i>
2. m.	תִּכְתֹּב	<i>p</i>	<i>p, p</i>
1.	אִכְתֹּב (א)	<i>p</i>	<i>p, p</i>
Pl. 3. m.	יִכְתְּבוּ	=	=
3. f.	יִכְתְּבוּ	=	=
2. m.	תִּכְתְּבוּ	=	=
1.	נִכְתְּבוּ	<i>p</i>	<i>p, p</i>

U typů na *a* a *i* (> *e*) jsou tvary bez koncovek (označené *p*), podobné tvarům typu na *u* jen s rozdílem kmenového vokálu; tvary označené = jsou s nimi shodné, neboť kmenový vokál je zredukován. Praefixový vokál 1. os. sg. je buď původní *i*, nebo vlivem laryngály *: *i* > *æ* [jako v hebrejštině].

§ 157. Význam imperfekta.

1. Značí často děj budoucí: **וּבְתָרְךָ תִּקְוִים מַלְכִּי** Dan 2, 39 'a po tobě povstane království'.
2. Ve vyjadřování přítomnosti se vyskytuje imperfektum poměrně řídkěji než v hebrejštině, neboť mu v této funkci konkuruje participium (§ 165, 4).

וְלִמְן־דִּי יִצְבֵּא יִתְנַה Dan 4, 29 'a komu chce, (tomu) je dává'.

3. Značí též minulé děje trvající a opětovací [pro něž má na př. latina imperfekta]. [Srovn. též věty stavové s impf. v arabštině.]

'Zvedl jsem oči (perf.), a moje vědomí se mi vracelo (**יָתִיב**, impf.)' Dan 4, 31.

4. Imperfektem se vyjadřují též projevy vůle:

a) rozkaz: **תִּפְּלוּ וְתִסְגְּדוּ** Dan 3, 5, 'padnete a skloníte se'.

b) přání: **שְׁלָמְכוֹן יִשְׁנָא** Dan 3, 31 'nechť se váš pokoj rozhojní'.

c) výzva: **נִהְיָא** Dan 2, 4 'nechť oznámíme'.

[V těchto případech by byl v hebrejštině nejspíše jussiv (a), (b), který je v aramejštině řídký, či kohortativ (c), jenž v aramejštině není.]

§ 158 — 160. *Wāw* consecutivum v aramejštině není. Jednotný tvar spojky **וְ** má význam kopulativní (slučovací). Imperfektum se spojkou **וְ** má vždy význam imperfektní, perfektum s **וְ** vždy má smysl perfektní.

§ 161. Jussiv.

Jussiv je v biblické aramejštině řídký; jen v jednom případě má tvar odlišný od imperfekta: **יִאֲכָרֵךְ** Jer 10, 11 'ať zhy-nou'. Význam je stejný jako v hebrejštině: rozkaz a přání kladné i záporné (s **אַל**): **אַל־יִבְהִלְךָ** Dan 4, 16 'ať tě neděsí'.

§ 162. Kohortativ v biblické aramejštině není. Srovn. § 157, 4, c).

§ 163. Imperativ.

1. Tvarové koncovky odpovídají imperfektním 2. osob co do kvality vokálu, avšak nemají koncový přízvuk ani -n.

Kmenové vokály jsou různé jako u imperfekta (§ 156, 2).
Vokál 1. slabiky se redukuje (jako v perfektu, § 154, 3).

Sg. m.	כָּתַב	כָּתַב	כָּתַב, כָּתַב
f.	כָּתְבִי	ostatní nedoloženy	
Pl. m.	כָּתְבוּ	כָּתְבוּ	כָּתְבוּ
f.	nedoložen		

Tvoří jej jen kmeny aktivní.

2. Značí rozkaz: כָּוְמִי אֶכְלִי Dan 7, 5 'vstaň (a) jezl', po př.
přání מְלָכָא לְעֵלְמִין חַיִּי Dan 2, 4 a j. 'králi, buď na
věky živ!'; a to jen kladně.

(Zápor se vyjadřuje jussivem s אֶל-).

(Zvlášť důrazný rozkaz či zákaz se vyjadřuje imperfek-
tem, záporka je לֹא. Viz § 157, 4, a).

§ 164. Infinitiv.

1. Infinitiv je v aramejštině jen jeden. Odpovídá významem
českému infinitivu, po př. podstatnému jménu slovesné-
mu.
2. V p^oalu má prefix *mi-* מִ- 'shromáždit'.
V odvozených kmenech má koncovku -ā ve st. abs., ve
st. constr. -at nebo -ūt, před suffixy jen -ūt.

P ^o al:	מִכְתֵּב	Hitp ^o el:	הִתְכַּתֵּב
Pa ^o el:	כְּתִיבָא	Hitpa ^o al:	הִתְכַּתְּבָא
Ha ^o el:	הִכְתֵּבָא (a ^o el: *א-, ša ^o el: ש-)		

3. Většinou vyjadřuje cíl děje a bývá opatřen předložkou
ל 'k': 'vyšel zabíjet' לְהַטִּילָא Dan 2, 14. [Srov. německý
inf. s "zu" a anglický s "to"].

Se záporkou: לֹא לְהַשְׁנִיָּה Dan 6, 9 'výnos
k nezměnění, který nesmí být změněn'.

4. Slovesná povaha infinitivu je patrna z toho, že má
u sebe předmět připojený stejnou vazbou jako u slovesa
určitého: אָמַר לְמוֹא לְאַתּוּנָא Dan 3, 19 'poručil vyto-
pit pec'; 'nemáme zapotřebí ti slovo odpovědět (פָּתְנָם
לְהַתְּבוּתָךְ)' Dan 3, 16.
5. Jmenná povaha se projevuje zvláště po předložkách,
často se i substantivisuje: בְּהַתְּבַהֲלָה Dan 2, 25 'v spě-
chu'; כְּמַצְבִּיָּה Dan 4, 32 'podle své vůle'.

§ 165. Participia.

1. V biblické aramejštině se vyskytují participia u všech
kmenů, v reflexivních v jedné formě s významem re-
flexivním, u aktivních ve dvou: aktivní a passivní.
2. a) α) V kmenu prostém je participium aktivní v tvaru
[proti hebrejštině původnějším, srovn. arab.] כָּתַב
(nebo כְּתִיב), se stálým ā.
- β) Passivní participium je typu כְּתִיב.
- b) Participia odvozených kmenů mají prefix *m-* (מ-). Voka-
lisace aktivních (a reflexivních) je stejná jako u pří-
slušných imperfekt; passivní se liší tím, že mají v po-
slední slabice *a*. [Srovn. arab.]

aktivní	passivní	reflexivní
Qal: כָּתַב (כתב)	כְּתִיב	Hitp ^o el: מִתְכַּתֵּב
Pa ^o el: מְכַתֵּב (כתב)	מְכַתֵּב	Hitpa ^o al: מִתְכַּתְּבָא
Ha ^o el: מְהַכְתֵּב	מְהַכְתֵּב	Hāp ^o al: nedoložen.
(A ^o el: מִכְתֵּב (כתב))		

3. Významem odpovídají aktivní participia českému přechodníku přítomnému: **קָטַל** 'zabíjeje', 'zabíjející'; pasivní českému přičestí minulému trpnému: **זָקִיף** 'vztyčený'.

4. Co do času odpovídá aramejské participium aktivní imperfektu, jehož funkci částečně přebírá. § 157, 2.

Značí děj budoucí: **מִרְדִּי** 'vyženou tě' (pak 2 imperfekta) Dan 4, 22; i minulý nedokonavý: 'vyšly (perf.) prsty a psaly (**וְכָתְבָן**)' Dan 5, 5.

Přítomnost je v biblické aramejštině mnohem častěji vyjadřována participiem než imperfektem; na př.: **יָדַע אָנָּה** Dan 2, 8 'vím'; **מִתְבְּנֵא** Ezr 5, 16 'je stavěn'.

5. Participium má tedy větší rozsah a frekvenci než v hebrejštině. Často se spojuje se slovesem **הָיָא** 'býti'; **תְּהוּא** (**מִתְהוּבָא** Ezr 6, 8 'bude dána') a se sponou **אִתִּי** (viz § 182, 2): **לֹא אִתִּיכֹן פְּלִחִין** Dan 3, 14 'opravdu nectíte?'.

Zajímavá je aramejská vazba participia **אָמַר** 'říkající' po perfektu: **עָנוּ וְאָמְרִין** Dan 2, 7, 10 a j., 'odpověděli a řekli'.

6. Participium pasivní může mít i význam přítomný: **דְּחִיל** 'obávaný', pak 'strašný' Dan 2, 31 [srov. latin. 'tremendus'].

7. [Z participia s osobním zájmenem se v pozdější aramejštině vytvořil opisný présens; byl pak převzat i do novější hebrejštiny.]

(§ 166. Vyjádření přítomnosti. — Viz § 155, 157, 165.)

§ 167. Odvozené kmeny silného slovesa. U těchto kmenů mají perfektum a imperfektum vždy shodný charakteristický vokál. Je jím *e* v **hitp^eelu**, **pa^eelu**, **haṣ^eelu**; *a* v **hitpa^aalu** a **hāṣ^aalu**. Význam viz § 152, 5.

[§ 167] 1. Passivní **qal** (**p^eil**) se vyskytuje jen v perfektu, jež je nutno lišit od participia passivního **qalu**. V 3. os. sg. m. tvarově se shodují, ale v ostatních tvarech jsou perfektní koncovky jasně vyznačeny.

Doloženy jsou tyto osoby:

Sg. 3. m.	כָּתִיב	'byl napsán' Ezr 5, 7
3. f.	כָּתִילָת	'byla zabita'
2. m.	תְּקִילָתָהּ	'byl jsi zvážen'
Pl. 3. m.	כָּתִיבוּ	'byly otevřeny'

2. Reflexiv **qalu** (**hitp^eel**) má praefix *t-* a před ním v perfektu předražené *hi-*, zřídka *'i-*.

Doložené osoby:

	Perf.	Imperf.
Sg. 3. m.	הִתְכַּתֵּב	יִתְכַּתֵּב (-תב)
3. f.	הִתְכַּתֵּבָת	יִתְכַּתֵּבָת (-תב)
Pl. 3. m.	הִתְכַּתְּבוּ	יִתְכַּתְּבוּ
2. m.	הִתְכַּתְּבוּן	יִתְכַּתְּבוּן
Inf.	הִתְכַּתֵּבָה	Partic. מִתְכַּתֵּב

3. os. sg. f. má tvar segolatisovaný.

Je-li prvním radikálem sykavka, přesmykne se před praefixové *t*: **תִּשְׁתַּבֵּק** 'bude zanechána'. Praefixové *t* se assimuluje k *š* a *z*, viz odst. 4, srovn. § 126, 6.

3. Intensiv aktivní (**pa^eel**) zdvojuje střední radikál. Praefixový vokál se redukuje.

[§ 167] Doložené osoby:

	Perf.	Imperf.
Sg. 3. m.	כָּתַב, כָּתַב	יִכְתֹּב, יִכְתֹּב
2. m.	—	תִּכְתֹּב
1.	כָּתַבְתָּ	אֲכַתֵּב
Pl. 3. m.	כָּתְבוּ	יִכְתְּבוּ
2. m.	—	תִּכְתְּבוּ
1.	—	נִכְתֵּב
Infinitiv (אֵ-), כָּתֹבָה.		Imperativ pl. m. כָּתְבוּ.
Participium aktivní מִכְתֵּב, passivní מִכְתֵּב.		

4. Intensiv reflexivní (hitpa'al).

Doložené osoby:

	Perf.	Imperf.
Sg. 3. m.	הִתְכַּתֵּב (אֵ-)	יִתְכַּתֵּב
3. f.	—	תִּתְכַּתֵּב
2. m.	הִתְכַּתַּבְתָּ	—
Pl. 3. m.	הִתְכַּתְּבוּ	—
2. m.	הִתְכַּתְּבוּ	—

Participium מִתְכַּתֵּב.

K přesmyknutí sykavky a připodobnění *t* viz odst. 3.

Příklad: יִצְטַפֵּעַ 'bude skrápěn'.

5. Kausativ aktivní (haṣ'el, 'aṣ'el, šaṣ'el) má praeфикový vokál *a*. V impf. a partic. se vyskytují tvary s *h-* (a š-) i tvary s elidovaným prefixovým konsonantem [podobné hebrejským].

Doložené tvary:

	Perf. s <i>ha-</i>	(s 'a-)	Imperf. s <i>ha-</i>	synkopované
Sg. 3. m.	הִכְתֵּב, הִכְתֵּב	אֲכַתֵּב	יִהְיֶה (תִּבְּ)	יִכְתֹּב
3. f.	הִכְתֵּבְתָּ	—	תִּהְיֶה	—
2. m.	הִכְתֵּבְתָּ, הִכְתֵּבְתָּ	—	תִּהְיֶה	תִּכְתֹּב (תִּבְּ)
1.	הִכְתֵּבְתָּ	—	—	—
Pl. 3. m.	הִכְתְּבוּ	—	יִהְיֶה	יִכְתְּבוּ
2. m.	הִכְתְּבוּ	—	תִּהְיֶה	—
1.	—	—	נִהְיֶה	—

Šaṣ'el: perf.: שִׁכְתֵּב, שִׁכְתֵּב; impf.: יִשְׁכְּתֵב

Imperativ sg. m.: אֲכַתֵּב, הִכְתֵּב.

Infinitiv: שִׁכְתֹּבָה, הִכְתֹּבָה (אֵ-).

Partic. aktiv.: מִשְׁכְּתֵב, מִכְתֵּב (תִּבְּ), מִהְכְּתֵב.

passiv.: מִהְכְּתֵב.

6. Kausativ reflexivní (hištaṣ'al): doloženo jen impf.

יִשְׁתַּכְּלוּ Ezr 4, 13, 16 'jsou dokončovány'.

7. Kausativ passivní (hāṣ'al): praeфикový vokál je buď

původní *u* nebo *ā* v zavřené slabice z něho vyvinuté.

Doloženy jen některé osoby perfekta: Sg.: 3. m. הִכְתֵּב,

3. f. הִכְתֵּבְתָּ (הֵ-), 1. הִכְתֵּבְתָּ. Pl.: 3. m. הִכְתְּבוּ.

§ 168. Slovesa se suffixy.

1. S určitými i jmennými tvary slovesnými se spojují objektní suffixy, tvarově shodné se suffixy posesivními (§ 128, 2 a 3) vyjma 1. os. sg., kde je *-nī* נִי (u posesivních *-ī* יִ-). Jsou jen u aktivních kmenů.

[§ 168] (Infinitivy a participia mohou mít suffix objektní i possessivní.)

2. Protože připojením suffixu je většinou přízvuk slovesného tvaru posunut, mívá suffigované sloveso jinou vokalisaci než prosté. Je tedy nutno ji odvoditi z předpokládaného původního tvaru podle příslušných hláskoslovných zákonů (viz § 121, 1, 3, 4).

3. Perfektum: Doložené osoby a suffixy:

Osoby:

1. sg. *qatalt-: se suff. 3. sg. f.: קָטַלְתָּהּ; בְּנִיתָהּ 'vystavěl jsem ji'.
2. sg. m. *qataltá-: se suff. 1. pl.: קָטַלְתָּנָא (dissimilace *a* před *ā* v *æ*); הוֹדַעְתָּנָא 'oznámil jsi nám'.
3. sg. m. *qatal-: suffixy jako u tvarů nominálních (§ 128, 3): haṭel se suff. 2. sg. m.: הִקְטַלְךָ; qal se suff. 3. sg. m. קָטַלָהּ.
3. pl. m. *qatalā-: haṭel se suff. 3. sg. m. הִקְטַלְבֹּהֶי (suffixové -hū se po -ū- dissimuluje v -hī; srov. § 128, 3, 3. sg. m.).

Osoby: | Suffixy:

	1. sg.	2. sg. m.	3. sg. m.	3. sg. f.	1. pl.
1. sg.	—	—	קָטַלְתָּהּ	—	—
2. sg. m.	קָטַלְתָּנִי	—	—	—	קָטַלְתָּנָא
3. sg. m.	—	קָטַלְךָ	קָטַלָהּ	קָטַלָהּ	—
3. pl. m.	קָטַלְנוּ	—	קָטַלְוָהּ	—	—

4. Imperfektum má před suffixem ještě -nn- zjednodušené někdy v -n-. [Podobně někdy v hebrejštině. Je to zjev obdobný arabskému energiku prvnímu *jaqtulanna*.]

Osoby: | Suffixy:

	1. sg.	2. sg. m.	3. sg. m.	3. sg. f.	2. pl. m.
3. sg. m.	יְקַטְלָנִי	יְקַטְלָנְךָ	יְקַטְלָנָהּ	יְקַטְלָנָהּ	יְקַטְלָנְכֶם
3. pl. m.	יְקַטְלוּנִי	—	יְקַטְלוּנָהּ	—	—

Misto suffixů 3. os. pl. m. a f. jsou osamostatněná zájmena, vzniklá ze suffigovaných: אֲנִי, אַתָּה (srov. § 127).

5. Imperativ: doložen v haṭelu sg. m.: הָעֲלֵנִי 'přiveď mne!', a v pa'elu pl. m.: הַבְּלִיחֵי 'zkažte jej!'.

6. Infinitiv: qal: מְקַרְבָּהּ 'jeho bližení'.

V odvozených kmenech vždy na -ūt-: haṭel הוֹדַעְתָּנִי 'oznámil mně'.

7. Participium se suffixy v biblické aramejštině není doloženo.

§ 169. Slovesa prvé laryngály (*h, h, ʿ*; nikoliv ').

1. Redukovaný vokál za laryngálou je haṭep pataḥ: עָבַד 'udělal', עָבְדִּי, יְתַעְבֵּד. Viz § 125, 3.

2. U laryngály se drží *a*: עָבַדְתָּ (proti כָּתַבְתָּ).

3. V imperfektu je v praeformativu buď *a* (יְחַלְפוּ) 'proměnění se') nebo *æ* (< *i*): יַעֲבֹד 'jde'; מַעֲבֵד 'děláti'; haṭel הִחַסְנוּ 'zaujali'.

4. Za první radikál takových tvarů se někdy vsunuje haṭep odpovídající praefixovému vokálu: 3. sg. f. תְּהוּא 'bude'. Viz § 125, 5.

5. Je-li přízvuk vzdálenější, vyvine se za laryngálou odpovídající plný vokál: תַּעֲבֹדוּ 'děláte', הִחָרַבְתָּ hāḥarbat (hāp'al) 'byla zpustošena'. § 125, 5.

§ 170. Slovesa druhé laryngály (*h, ḥ, ʿ, ʔ*, též *r*).

1. Redukovaný vokál po laryngále je vždy *a*: יִשְׁאַלְנֶכָּן (se suff.) 'táže se vás'. § 125, 3.
2. Po laryngále uzavírající slabiku se může vyvinout ḥatep: יִתְּיָהֶם 'jsou dávání'. § 125, 4.
3. Laryngály se nezdvojují, v intensivu tedy je před jednoduchou laryngálou buď původní vokál krátký (virtuální geminace, viz § 125, 1b), nebo náhradně zdložený (viz § 125, 1b).
Virtuální geminace je u *ḥ* vždy יִדְחֻלֵּנִי 'uhodí', יִדְחֵשׁ מִנִּי 'vydělá mne', u *h* většinou: יִבְהַלֵּנִי 'zneklidní mne', u ʿ většinou: יִטְעֲמוּ 'budou krmit'.
Náhradní zdložení je před *r* vždy תִּקְרַב 'žehnal', תִּקְרַב 'přinášíš'; מִעֲרַב part. pass. pa. 'smíšený', před ʿ někdy: אֲתִיעֲמוּ 'poradili se', před *h* jednou.

§ 171. Slovesa třetí laryngály (*h, ḥ, ʿ*, též *r*).

1. Jako krátký vokál před třetím laryngálním radikálem na konci slova je vždy *a* (אָמַר 'řekl', אָמַר 'řekni!', אָמַר 'říkající'); rovněž uprostřed slova: אָמְרוּ 'řekněte!', שִׁבַּחְתָּ 'velebil jsi'. § 125, 2.
2. Po dlouhém vokálu poslední slabiky se vyvine před laryngálou paṭaḥ furtivum: שְׁלִיחַ ślīaḥ (partic. pass.) 'poslaný'. § 125, 2.
3. Mezi třetí laryngálou a koncovkovým -ī (-f) je vokál -a-:
1. os. sg. ḥap̄'elu הִשְׁבַּחְתָּ 'nalezl jsem', 3. os. f. sg. hitp̄'elu הִשְׁתַּבַּחְתָּ 'byla nalezena'; ale 2. os. sg. m. הִשְׁתַּבַּחְתָּ s explosivním -f.

§ 172. Slovesa I *n* a sloveso *s-l-q* (סִלַּק).

1. Kmenové *n* je assimilováno k těsně následujícímu konsonantu jen někdy (v hebrejštině vždy).
Máme tedy tvary assimilované (יָפַל, padne', תִּפְלוּ 'padnete', מִצִּיל 'osvobozující', תַּחַת < *tanhit 'sejmeš') a neassimilované: יָתַן 'dá', יִתְּנוּ 'dají', מָתַן 'dátí', הִנֵּפֶק 'vyvedl', הִנֵּחַ 'byl sňat'. Srovn. § 126, 2a).
2. V imperativu qalu se první radikál *n* vysunuje u všech sloves: פָּקֵד 'vyjdi!', שָׂא 'vezmi' (נִשָּׂא) [v hebrejštině jen u sloves s kmenovým vokálem imperfekta *a* (*i* > *e*)].
3. Podobně se u slovesa *s-l-q* סִלַּק 'vystupovati' assimiluje *l* k předchozímu *s*, jestliže není mezi nimi vokál: Ḥap̄'el: perf. הִסְלִיקוּ (< *haslīqū); ḥap̄'al: perf. הִסֵּק. Avšak zdvojené -ss- se může rozvést ve skupinu -ns-: ḥap̄'el inf. *ḥassāqā > הִנְסַקָּה. § 126, 3.
4. Je pravděpodobné, že i svrchu uvedené tvary neassimilované byly nejprve assimilovány, a teprve později byl zdvojený vokál pomocí *n* rozveden. Srovn. § 126, 2 a 3.

§ 173. Slovesa I ʿ (א).

1. Všechna slovesa I ʿ vysunují v imperfektu qalu ʿ po prefixu, a předchozí prefixový vokál *i* se náhradně dluží v *ē*: (*jī'kul >) יָאֵכַל 'jí', תִּאֲמְרוּ 'řeknete'; jussiv יֵאבְדוּ 'necht zhynou'. § 126, 3.
2. Redukovaný vokál po ʿ je *a* (אָמַר 'řekl', אָכַל 'jez'), avšak imperativ slovesa אָמַר 'řikati' má *a*: אָמַר, אָמְרוּ. Srovn. § 125, 3.
3. U laryngálního ʿ se drží *a*: אָמַרְתָּ 'řekl jsem', srovn. § 169, 2.

4. Haṣ̣'el a ḥāṣ̣'al se tvoří analogicky podle sloves I w/j, na př.: **יְהוּכָדָן** 'zničí', **הוּכַר** 'byl zničen'; další viz § 175, 2.

§ 174. Slovesa III ° přešla k slovesům III infirmae: § 176.

§ 175. Slovesa I w/j.

1. Původní *w* přešlo v *j* v násloví [arab. *wahaba* - **יָהַב** 'dal'], analogicky i uprostřed slova ve všech tvarech kmene prostého a intenzivního (na př. **יָתִיב**). § 126, 1.
2. Původní *w* zůstalo v kausativu a proniklo tam i u sloves s původním *j*: **הוּתַב** (< **hawteb*) 'usadil' od **יָתַב**; **הוּדַע** 'oznámí' od **יָדַע**; **הוּסַפַּת** 'byla přidána' od **סָפַת**.
3. Všechny tvary sloves původně I *w* i původně I *j* se tedy vyrovnaly a splynuly, s výjimkou několika sloves, jež mají *j* v haṣ̣'elu (na př. **הִיבֵל** < **hajbel* 'dopravil') a sloves I ° sem přešlých (§ 173, 4):

הִימַן 'uvěřil', part. pass. **מְהִימָן**; od **הִימַן** 'uvedl', inf. **הִימִיחַ** od **אָתַח**.

V šaṣ̣'elu se píše *s* i sloveso převzaté z akkadštiny [imper. *šēzib*] 'vysvoboditi': perf. **שִׁיב**, imperf. **יִשִּׁיב**, partic. **מִשִּׁיב**.

4. I v aramejštině se tvoří imperfektum a imperativ galu dvěma způsoby [srovn. v hebr. § 75, 5—7]:
 - a) ponechává se první konsonant *j*: **יֵיטַב** (< **jajtab*) 'je dobrý',
 - b) vysunuje se první slabika s prvním radikálem: imp. **הַב** 'dej!', **דַּע** 'poznej!'. Avšak v imperfektu se druhý radikál (analogicky podle sloves II. gem. § 178, 3) zdvojí: **יָתַב** 'sedne' (perf. **יָתַב**), **יָכַל** 'zmůže' (perf. **יָכַל**). Zdvojení se někdy rozvede pomocí *n*: **תִּנְדַּע** (< **tid-da*) 'poznáš', **יִנְדַּעַן** (perf. **יָדַע**).

§ 176. Slovesa III infirmae (pův. III *j*, *w*, °).

1. V aramejštině splynula slovesa III *j*, III *w* a též III °. Převládá typ III *j*, od něhož lze všechny tvary odvodit. Jako matres lectionis slouží **י** i **א** bez ohledu na původní kořen slovesa: **הָיָה** Dan 5, 19 a j.; **הָיָא** Dan 5, 19 a j. 'byl'.
2. a) V galu aktivní perfektum 3. os. m. končí na -ā: **בָּעָא** 'žádal'. V 3. os. sg. f. se vysunula slabá souhláska, vokál poslední slabiky je dlouhý nebo krátký: (**ana-wat* >) **עָנָת** 'odpověděla', (**hawajat* >) **הָיָת**, **הָיָת** 'byla'. V 3. os. pl. m. se též vysunul slabý konsonant na švu slabik: (**banájū* > **banáu* >) **בָּנִי** 'vystavěli'.
- b) V osobách, jejichž affix začíná souhláskou, se u perfektu na *a* vzniklá dvojhhláska -ai- buď udržela (v 2. os. sg. m. **הָיִיתָ** 'vzrostl jsi') nebo monofthongisovala v ē (1. sg. **הָיִיתִי**, 1. pl. **רָמִינָא** 'hodili jsme', 2. pl. m. **הָיִיתֶיךָ** 'viděli jste').
- c) U perfektu na *i* je 1. os. **עָבִית** (< **šabiwt*) 'chtěl jsem', 3. pl. m. **אִשְׁתִּי** 'ištiw s předřazeným'.
3. V imperfektu tvary bez affixů končí na -ē: **יָקָרָה** (od **קָרָא**) 'zvolá'; **תִּהְיֶה** 3. sg. f. '(ona) je'; **תִּקְנָא** (od **קָנָה**) 'koupíš'; **אִבְעָא** 'požádám'. 3. pl. m. končí na -ōn: **יִשְׁתִּין** 'pijí' (< **jišta(j)ūn*). Sloveso **הָיָה** 'býti' má v 3. os. sg. m. a 3. pl. m. i f. prefix *l-* místo *j-*: **לְהִיָּא**; **לְהִיָּין** *læh^hwōn*; **לְהִיָּין**.
4. Imperativy jsou tvořeny různě: sg. m. **הָיִי** 'žij!', **שֵׂא** 'vezmi!', pl. m. **הָיִין** 'buďte!'
5. Infinitiv a participium aktivní končí na -ē: **מְקָרָא** 'volati', **מְהִיָּה** 'viděti'; **בָּעָה** 'žádající', **קָרָא** 'volající'. (Femininum na -jā: **רְמִיָּה**, **שִׁנִּיָּה**, obojí = 'podobající se')

6. Participium passivní končí též na -ē, avšak jeho první slabika je redukována: בָּנָה 'vystavěn', שָׂרָא 'uvolněn' (pl. שָׂרָיו).
7. Passivní prostý kmen (p^oil), končí v 3. os. sg. m. na -ī (גָּלָי 'byl zjeven', קָרָי 'byl (pře)čten'), v 3. pl. m. na -īw (רָמְיוּ 'byli hozeni').
8. V odvozených kmenech jsou perfekta na -ī (viz odst. 2c); 3. sg. m.: הִתְמַלִּי 'byl naplněn', רָבִי 'zveličil', הִגְלִי 'zavedl do vyhnanství'; 3. sg. f. אֶתְכַרֶּית 'byla zmatena'; 2. sg. m. מִנִּית 'ustanovil jsi'; 3. pl. m. שִׁנּוּ 'změnili', הִעֲדִי 'odstranili'.
(Podobně jediný doložený imperativ prostý מְנִי 'ustanov!').
9. Imperfekta a aktivní participia odvozených kmenů mají stejné koncovky jako u kmene prostého: יִתְבַּנֵּא 'je stavěn', נִחָא a נִהְיָא 'ukazujeme', יִשְׁתַּחֲוֶה 'je dělán', יִשְׁתַּנּוּ 'mění se', יִבְעוּ 'hledají', תִּהְיֶהוּ tⁱhah^wōn 'ukazujete', (podobně jediný doložený imperativ suffigovaný הִחֲנִי 'ukážte mi!'); מִתְבַּנֵּא 'stavěný', מִצְלָא 'modlíci se', מִהֲעֲדָא 'odstraňující'.
10. V infinitivu ha^pel^u הִשְׁנִיָּה 'změnit', a ve femininu participia passivního pa^eel^u מִשְׁנִיָּה měnící se objevuje konsonantní j. Viz též odst. 5. na konci.

§ 177. Slovesa II w/j.

1. Z předpokládaných kořenů typu q-w-m 'povstati', š-j-m 'položiti', lze odvodit všechny tvary.
2. V perfektu qalu je vesměs přízvukně ā: כָּפַת, שָׂם, קָם 'skončila', קָמוּ, שָׁמוּ; i v slabice dosud nebo původně zavřené: 2. sg. m. שָׁמַת, 1. sg. שָׁמַת. (Jediná výjimka: רָם 'zvedl se').

[§ 177] 3. V imperfektu a imperativu mají slovesa II w ve směs ā. יָקוּם, תִּדְרֹשׁ 'budeš bydleti', תִּדְרֹשְׁנָה 'pošlapá ji', קוּמִי, יָקוּמוּ. Slovesa II j mají obdobně ī: imper. שִׁימוּ. (Sloveso *הָלַךְ 'jíti' má impf. יִהְיֶה a inf. מִהְיֶה).

4. V participiu qalu se střední radikál vysunul, přechodový konsonant se píše pomocí קָאָם. Srovn. však plurál q^orē קוּמִין § 144, 2.
5. Perfektum passivního qalu (p^oil) je zastoupeno tvary 3. sg. m. שָׁם a 3. sg. f. שָׁמַת.
6. V hitp^oelu je prefixové t zdvojeno, patrně proto, aby byl počet konsonantů stejný jako u silného slovesa (יִתְשַׁבֵּן: יִתְשַׁבֵּן jillezīn 'živi se'). (יִתְשַׁבֵּן a יִתְשַׁבֵּן mají ā analogicky podle qalu).
7. Ha^pel^u má [jako v hebrejštině] vokál ī po př. ē. Perf. 3. sg. m. הִקִּים, הִקִּים, 2. sg. m. הִקִּימַת, 1. sg. הִקִּימַת, 3. pl. m. הִקִּימוּ. Se suff.: 3. sg. m. se suff. 3. sg. m. הִקִּימָה, 3. pl. m. se suff. 1. pl. הִתִּיבֵנָא 'odvětili nám'. Infinitiv הִזְדָּה 'býti pyšný'.
Imperfektum a participium mají v konsonantním prefixu před přízvukem dlouhý vokál: 3. sg. m. יִהְיֶה(י), part. מִהְיֶה (ale 3. pl. m. יִהְיֵבוּ).
Tvary synkopované: 3. sg. m. יָקָם, 3. sg. f. תִּקְּהָ, 3. pl. m. יִתִּיבוּ, partic. מִרִּים.
8. Hā^pal má pro 3. sg. f. perfekta tvar הִקִּימַת (Dan 7, 4, srovn. v. 5 a varianty!)
9. Intensivy se tvoří řidčeji silně (יִתְיַבֵּן infinitiv pa^eel^u), častěji (podle sloves II gem., viz § 178, 7) opakováním posledního radikálu: od יָרָם 'býti vysoký': partic. pōlelu מִרִּים 'vyvyšující', partic. hitpōlelu הִתְרַמְּמַת 'vyvyšil ses'.

10. Jako silný radikál funguje střední *w* a *j* u sloves III infirmae (na př. הָיָא 'býti') a u denominativního slovesa תָּוָה 'užasl'.

§ 178. Slovesa II geminatae (ע"ע).

1. Druhý a třetí radikál jsou stejné, a často splývají v geminovaný konsonant. Tento konsonant se na konci slova zjednodušuje (§ 126, 3). Často se místo druhého konsonantu náhradně zdvojuje první [což bylo převzato i do hebrejštiny, § 78, 7]. Zdvojený konsonant se v aramejštině často rozvede vsunutím *n* na místo prvního z dvojice konsonantů (§ 126, 2 a 3), na př.: הָנַעַל (< **ha"el*) 'uvedl'; perf. haṣ'elu.
2. V qalu jsou doloženy perfektní tvary: עָל 'vešel', נָדַת 'uprchla', עָלַת *q'rē (עָלַת k'tiḥ, Dan 5, 10), דָּקָו, var. דָּקָו dāqqū Dan 2, 35 'rozdrtili'.
Jediný doklad pro imperativ je נָדַת 'vytněte!'.
3. V imperfektu a v infinitivu je geminován první konsonant; oba doklady mají zde zjednodušenou laryngálu: imperf. 3. sg. f. תָּרַע (< **lirrō*; *ō* je hebraismus) od רָעַע [hebr. רָצַץ 'rozbiti'; inf. מָחַן (< **mihḥan*) od חָנַן 'slitovati se'. Další doklady odsud převzatého způsobu tvoření u sloves I *j*, § 175, 4.
4. V kausativu je většinou zdvojen první radikál: Tak v haṣ'elu v perf. 3. sg. m. הָנַעַל (< **ha"el*, v. výše odst. 1.), 3. sg. f. תָּרַע; v imper. sg. se suff. 1. sg. הָנַעַלְנִי 'uved mne!'; v participiu מְהַנֵּחַ; infinitiv je הָנַעַלְהָ nebo הָנַעַלְהָ (obojí z **ha"ālā*).
5. Hāṣ'al má doloženy tvary perfektní: הָעַל 'byl uveden'.
6. Jako u silného slovesa jsou tvořeny aṣ'el 3. sg. f. תָּטַל

'hledá si stín', a tvary šaṣ'elu a hištaṣ'alu slovesa שָׁכַל 'dokončiti': שָׁכַלְלִי Ezr 4, 12 q'rē; שָׁכַלְלָה, שָׁכַלְלָה, שָׁכַלְלָן.

7. Tvary intensivu jsou většinou tvořeny silně: v pa'elu je perf. מָלַל 'promluvil', imperf. יִמְלַל, partic. akt. מִמְלַל (fem. מִמְלַלָּה); מָרַעַע (< **mra"i*) 'rozbíjející'; imper. קָצַצוּ 'vytněte'; v hiṣpa'alu participium מִתְחַנֵּן 'prosící o slitování'.
8. Jen perf. 3. sg. m. reflexivního intensivu אֲשַׁתּוּמָם 'ztrnul', od שָׁמַם je tvořeno způsobem běžným v hebrejštině (§ 78, 8).

§ 179. Slovesa dvojité slabá.

Jsou v biblické aramejštině vesměs III infirmae, a k tomu α) I *n* (1), β) I ' (2—3), γ) I *w* (4), δ) II, *j* (5).

1. נָשָׂא qal 'vziti': perf. נָשָׂא, imper. שָׂא.
2. אָזַח qal 'zapáliti': inf. מִזָּח, partic. pass. אֹזַח.
3. אָתַח qal 'přijiti': perf. אָתַח, 3. pl. m. אָתּוּ; imper. pl. אָתּוּ; inf. מִתָּח; partic. akt. אֹתַח. Hāṣ'el 'přinést' podle sloves I *j*: perf. 3. sg. m. הָיִיתִי, 3. pl. m. הָיִיתִי, inf. הָיִיתִי. Hāṣ'al 'býti přinesen': perf. 3. sg. f. הָיִיתִי, 3. pl. m. הָיִיתִי.
4. שִׁצִּי 'dokončiti' (z akkad. *ušēṣī*): perf. (א) שִׁצִּי Ezr 6, 15.
5. חָיָה qal 'žiti': imper. sg. חָיִי; aṣ'el 'oživiti': part. akt. מְחַיֶּה (jako u sloves II gem., pův. **hijj*).

§ 180. Slovesa čtyřsohlásková se v bibl. aramejštině nevy-skytují.

§ 181. O příbuznosti sloves, jež se shodují ve dvou radikálech, platí totéž, co v hebrejštině (§ 81).

Částice

§ 182. Částice.

Podle pojmů nám běžných se mohou dělit na příslovce, předložky, spojky, a citoslovce. Na některých lze ještě poznat jejich původ z některého nomina nebo slovesa. Vyjádření spony příslovci:

1. עוד 'ještě' (je): עוד מלתא Dan 4, 28 'ještě (bylo) slovo...'
2. איתי 'jest (existuje)': איתי גברין Dan 3, 12 'jsou (zde) muži...'; לא-איתי אנש Dan 2, 10 'není člověka, ... který by mohl'. Se suff. 2. sg. m.: האיתך 'zda jsi?' Dan 2, 26 q^{re}.
3. (Vyjádření spony osobním zájmenem viz § 129, 2)

§ 183. Příslovce.

1. Původní:

Místní: תמה 'tam' [hebr. שמה]; ער-כה '(až) sem'.

Časová: אדון 'tehdy,' s předložkami באדון 'ihned'. מן-אדון 'od té doby'.

Způsobová: כן a כנא 'tak'.

2. Záporky: לא 'ne' [lat. 'non'] [= hebr. לא]; אל- 'ne' [lat. 'ne,'] [= hebr. אל-].

3. Tázací částice: ה 'zda', na př. הלא 'zda ne?'. Má tvar ה před souhláskou se š^wā (היכל 'zda může?') a před laryngálou היתך 'zda jsi?' Dan 2, 26 q^{re}.

4. Odvozená:

a) příponami: -ā (původně akkusativní -a) a -ūt: ארעה 'dole', עלא 'nahore'; תנינות 'podruhé'.

b) od adjektiv a číslovek bez zvláštní přípony: שגיא 'velice' (jako adj. = 'velký'); יציבא 'jistě, ano' (jako adj. 'jistý'); יתירה 'velice' (jako adj. 'veliká').

5. Cizího (perského) původu jsou: אדרונה 'správně', אספרנא 'pečlivě'.

§ 184. Předložky:

I. Jednoduché:

A. Jednosouhláskové: ב 'v, na, skrz'; ל 'k'; כ 'podle' (ve funkci spojky: 'jako').

1. Před slovem začínajícím souhláskou se š^wā mají tvar s i: בשמיא 'v nebesích', לתרע 'k bráně'. (Začíná-li také slovo na j, splyne s ním toto i v i: ידון 'ruce', *bi-j^dājin >) בידון 'v rukou'.

2. Před laryngálou s řetěpem má předložka odpovídající plný vokál: בחסה 'hlínou', להורה 'k zpyšnění'; někdy též u q לקבל lāq^obel 'kvůli, pro'.

3. V ostatních případech je tvar s redukováným vokálem: בכל b^kāl- 'všude', לצד 'ke straně, proti', במצביה 'podle jeho vůle'.

4. Suffigované tvary (srovn. § 128, 3): od ב: בי, בד, בה, ביה; od ל: לד, לה, להם, להן; od כ: כה, כהן, כהן.

B. Dvojsouhláskové:

עם 's', se suff. עמי, עמה a pod.

מן 'od, z', se suff. מני, מנד, מנה, מנה; מנהי Dan 2, 33 a j. q^{re}. n se assimuluje jen zřídka מארעה 'ze země' Jer 10, 11), častěji zůstává: מן-יציב 'jistě'.

*ית nota accusativi: jen יתהן 'je' Dan 3, 12.

C. Vícesouhláskové:

*לית 'při': מן-ליתך 'od tebe'.

נגד 'proti'.

קבל 'před, proti': לקבל 'kvůli, pro', (viz zde A. 2.), כל-קבל 'pro' (= כל + ל + ב).

D. Vicesouhláskové končící na *-aj, jejichž suffigované tvary vypadají jako plurální (§ 128, 5):

עד (*ada) 'až k', časově 'zatím co'.

על (*alaj) 'na', 'nad'; se suff. עלי; עלך k^{atib}, עלך q^{rē} Dan 3, 12 a j.; עליה; עליו k^{atib}, עליה q^{rē}; עליהם; עליהם.

קדם 'před' (se suff. -aj- podle, על): קדמי; קדמוני a pod. תחת 'pod': se suff. תחתיו; תחתיה.

בין 'mezi'; se suff. ביניהם; ביניהן k^{atib}, ביניהן q^{rē} Dan 7, 8. אחרי 'po', 'za': se suff. אחריהן.

II. Složené:

Složených předložek je v aramejštině mnoho. Viz výše u קדם, קבל, לת.

Další na př.: באתר 'po', se suff. בתוך; בגוא 'uvnitř'.

III. Předložkové výrazy příslovečné:

Na př. בען a בענת 'nyní'; בחדה 'jako jeden', 'zároveň'; מן-קשט 'opravdu'; אחרי דנה 'potom'; בדנה '(jako toto) tak'; על-דנה 'proto'; במה 'jak'.

§ 185. Spojky.

1. a) Spojka ו w má tvar ū- ו před retnicí a souhláskou se š^{wā}: ופשרה 'a jeho výklad', ונבזה 'a dar'. (S j^š-splývá v wī-: ויקר; ויקר 'a čest'). Před laryngálou s haṭ-ṭem je příslušné š^{wā}: ואמר 'a řekl', ואנש 'a člověk'. ו má většinou význam slučovací. (V aramejštině není wāw consecutivum).

b) Může být i u prvního členu: ועינין לה ופם 'měla i oči i ústa' Dan 7, 20.

c) Avšak ו má i význam rozlučovací, odporovací, vysvětlovací a účelový וישתון 'aby pili' Dan 5, 2).

2. Slučovací je וָאק 'také', vždy ve spojení s וָאק 'a také'.

3. Rozlučovací: וָהן...הן...הן 'buď — buď — buď' Ezr 7, 26.

4. Podmiňovací: וָהן 'jestliže' [proniklo i do hebrejštiny]: Dan 2, 5; Ezr 4, 13; se zápornou: וָהן לא Dan 2, 5 a j., וָהן 'ne-li' Dan 2, 11 a j.

5. Odporovací: וָהן 'ale', 'nýbrž' Dan 2, 30 a j., וָהן 'ale' Ezr 5, 13.

6. Relativní וָהי má rozsáhlé uplatnění i jako spojka: a) vysvětlovací: 'neboť' Dan 2, 20; b) všeobecně podřazující: 'že' Dan 2, 8; c) též k uvození přímé řeči [jako řecké οὕτως recitativum]: Dan 2, 25 a j.; d) důvodové: 'protože' Dan. 2, 47; e) důsledkové: 'takže' Ezr 5, 10; e) účelové: 'aby' Dan 4, 3 (se zápornou וָהי לא Dan 2, 18).

7. Účelovou funkci mají i וָמה 'aby ne' Ezr 4, 22 a וָברת וָהי 'aby, proto' Dan 2, 30; 4, 14.

8. Spojkou přirovnávací je וָ 'jak(o)': tvary viz § 184, I, A, na př. Dan 2, 10, Ezr 5, 7.

9. Časové spojky jsou složeny s וָהי: וָהי 'jakmile' Dan 3, 7; וָהי 'od té doby, co' Ezr 4, 23; וָהי 'až' Dan 2, 9.

10. Důvodovou po př. připouštěcí funkci mají spojky složené s וָקבל (viz § 184, I, B): וָקבל וָהי 'protože' (Ezr 6, 13); וָקבל וָהי (וָ + וָ + וָ) 'protože' (Dan. 2, 8), 'ačkoliv' (Dan 5, 22).

§ 186. Citoslovce.

וָהא; וָהא; וָהא; vesměs ve významu 'hle'.

III. VĚTA

Rozdíl mezi větou nominální a verbální není v aramejštině tak vyhraněný jako v hebrejštině. Přechodem jsou věty, kde je přísudkem participium, neboť aramejské participium má funkci spíše slovesnou než jmennou.

§ 187. Věty nominální (jmenné).

1. Podmětem je podstatné jméno nebo zájmeno je zastupující, může též zůstat nevyjádřen. V přísudku není určitý tvar slovesný, nýbrž jméno podstatné nebo přídavné, zájmeno je zastupující, nebo předložková vazba. Obvyklý slovosled je: podmět — přísudek (S—P). Čas není vyjádřen, je dán jen souvislostí.

עֲפִיָּה שְׁפִיר 'listí jeho (bylo) krásné' (Dan 4, 9).
כָּל־מַעֲבָדָיו קָשָׁט 'všechny činy jeho (jsou) pravda' (Dan 4, 34). וְדַנְיָאֵל בְּתַרְע מַלְכָּא a Daniel (byl) v bráně královské' (t. j. u dvora) (Dan 2, 49).

2. Jako spona bývá

- a) osobní zájmeno (viz § 129, 2),
- b) částice אִתִּי אֱלֹהִים בְּשָׁמַיָּא 'je Bůh v nebesích' (Dan 2, 28).
- c) Za nominální věty jsou od některých považovány ty věty verbální, u nichž sloveso הָיָה 'býti' slouží jako „spona“ jen k vyjádření času: הָיָה 'oko... bylo nad staršími' (Ezr 5, 5), תְּהִיָּא 'království bude mocné' (Dan 2, 40).

3. T. zv. nominální věta složená klade zdůrazněné nomen napřed: עֲלָמָא רִאשֵׁה דִּי־דָהָב 'socha, hlava její (je) ze zlata', 'hlava té sochy...' (Dan 2, 32).

§ 188. Věty verbální (slovesné).

1. Ve větě verbální je v přísudku vždy sloveso určité, podmět je vyjádřen nominem, jeho zájmenem, anebo může být neurčitý a tudíž nevyjádřený [jako u německého „man“] לֹא יִתְּנֻן 'nedají', 'nebude se dávat' (Ezr 4, 13); לֹךְ טָרְדִין 'vyženou tě' (Dan 4, 22 a 29). Neosobní výrazy jsou:

עֲלֹהִי טַאב (יִטֵּב) שְׁפִר קָדְמִי 'líbilo se mi', 'libilo se mu' (zalíbí se mu); בָּאֵשׁ עֲלֹהִי 'nelíbilo se mu'.

2. V aramejštině je nejčastější slovosled:

podmět — sloveso (S-V) וְדָתָא נִפְקָת 'a zákon vyšel' (Dan 2, 13); דַּנְיָאֵל הָתִיב 'Daniél odpověděl' (Dan 2, 14). Pořadí sloveso — podmět (V-S) [nejčastější v hebrejštině a v arabštině] je v aramejštině řidší: שִׁימ טַעַם 'byl vydán rozkaz' (Dan 3, 29 a j.); u slovesa עֲנָה a pod. Častý je chiasmus, na př. Dan 5, 24.

3. Předmět přímý (akkusativní) bývá za slovesem:

אֱלֹהִי שְׁלַח מַלְאָכָה 'Bůh můj poslal svého posla' (Dan 6, 23). Předmět určitý, zvláště osobní, je často uvozen předložkou לְ הֵנַעַל לְדַנְיָאֵל 'uvedl Daniele' (Dan 2, 25); Dan 2, 24 a j. Srovn. § 141, 6 a 7.

§ 189. Pravidla shody (kongruence).

Podmět se shoduje s přísudkem verbálním i nominálním v rodě a čísle.

Je-li sloveso napřed, není pak shoda vždy. Celkem lze pozorovat, že singulár bývá spíše než plurál, a maskulinum spíše než femininum. Na př.: וְהִתְנַבִּיאַ (sg). 'a prorokoval(i)... Chaggaj a Zecharjá' (Ezr 5, 1);

(f.) מְגִלָּה הָרָה (m.) וְהִשְׁתַּכַּח 'i nalezl(a) se... jedna listina (svitek) Ezr 6, 2.

§ 190. Podmět.

Podmět neurčitý viz § 188, 1.

§ 191. Věty tázací.

1. Otázky slovní (věcné) jsou uvozeny zájmeny מִן 'kdo?' a מָה 'co?', na př. Ezr 5, 3 a 9; Dan 2, 15. (Viz § 132.)
2. Otázky zjišťovací bývají uvozeny částicí הָ 'zda', na př. הִיכָל לְשִׁיבּוּתֶיךָ... אֱלֹהֶיךָ 'mohl tě tvůj Bůh zachránit?' (Dan 6, 21) (Viz § 183, 3).

§ 192. Vyjádření kladu.

Kladná odpověď na otázku uvozenou částicí הֲלֵא 'zda ne?' je יָצִיבָה 'jistě', 'ano' (Dan 3, 24).

§ 193. Věty popírací.

1. Záporka לֹא je vždy před popíraným slovem, tedy v záporných větách před slovesem či sponou אִתִּי.
2. Vazba לֹא + infinitiv s ל — viz § 164, 3.
3. Záporka אֵל — viz § 161.

§ 194. (a) Věty práci jsou vyjádřeny na př. jussivem: § 161.

Věty složené

§ 194. (b). Věty práci souřadné.

1. Bývají spojeny spojkou וְ; někdy jsou beze spojky, zvláště imperativy (§ 163, 2, první příklad).
2. Po slovesech rozkazovacích je obsah rozkazu vyjádřen též větou souřadnou: 'poručil, aby... oblékli' וְהִלְבְּשׁוּ (Dan 5, 29).

§ 195. Věty stavové.

1. Vyjadřují vedlejší okolnost, a jsou tedy podřazené smyslem vždy, formou někdy. Mohou býti nominální i verbální:

עוֹד מִלְתָּא בִפִּי מַלְכָּא 'ještě (bylo) slovo v ústech králových, (když) tu spadl hlas s nebe' (Dan 4, 28);
'vítr je odnesl, takže žádná stopa po nich se nenašla' וְכָל-אַתֵּר לֹא-הִשְׁתַּכַּח לְחוּץ (Dan 2, 35).

§ 196. Věty vztažné.

Jsou vlastně druhem vět stavových. V aramejštině jsou vždy uvozeny vztažnou částicí דִּי.

'Podle moudrosti, jež je v tobě' דִּי-בִינְיָךְ (Ezr 7, 25).

'Strom, jež jsi viděl דִּי הָיִיתָ (Dan 4, 17).

I tázací zájmena slouží jako vztažná (מָה v Ezr 6, 9) a souvztažná: מִן-דִּי-לֹא יָפַל... יִתְרָמָא 'každý, kdo ne-
padne..., bude uvřazen' (Dan 3, 6).

Spojení לֹא דִּי znamená 'bez': דִּי-לֹא שָׁלוֹ 'bez průtahů' (Ezr 6, 9).

§ 197—8. Různé věty spojkové.

Příklady jsou uvedeny u příslušných spojek v § 185.

§ 199. Věty podmínkové.

Bývají uvozeny spojkou הֲוֵן 'jestliže' (záporné obyčejně לֹא-הֲוֵן); v předvěti i v závěti je imperfektum. Ve všech dokladech v bibl. aramejštině je podmínka skutečná budoucí, na př.: 'Jestliže oznámíte (תִּתְּנוּ-הֲוֵן) ...sen..., dostanete (תִּתְּנוּ-בְּלֵוֹן) dary' (Dan 2, 6).

Seznam paradigmát v textu:

Osobní zájmeno samostatné	§ 127, s. 247
Osobní zájmena přívěsné	§ 128, s. 248—249
Nominální koncovky	§ 143, s. 261
Nominální třídy: přehled	§ 144, s. 262
vzorce třídy I.—VIII.	§ 144, s. 262—267
Silné sloveso (orální): perfektum	§ 154, s. 275
imperfektum	§ 156, s. 276
imperativ	§ 163, s. 278
infinitiv	§ 164, s. 278
participia	§ 165, s. 279
odvozené kmeny:	
p ^o ʿil	§ 167, 1; s. 281
hiṭp ^o ʿel	§ 167, 2; s. 281
pa ^o ʿel	§ 167, 3; s. 282
hiṭpa ^o ʿal	§ 167, 4; s. 283
haṭp ^o ʿel a p.	§ 167, 5; s. 283
Slovesa se suffixy:	§ 168, 3 a 4; s. 284—285

Předmluva	5
-----------	---

ÚVOD

1. Semitské jazyky	7
2. Skupina kenaanská	8
3. Hebrejščina	9
4. Hebrejská bible po stránce jazykové	10
5. Jazyky aramejské	12
6. Aramejščina biblická	15
7. Vědecké zpracování hebrejštiny a aramejštiny	15

LITERATURA

I. Literatura k studiu hebrejštiny	18
II. Literatura k studiu aramejštiny	20

ČÁST PRVNÍ

MLUVNICE HEBREJŠTINY

§ 1—99, str. 23—182

ČÁST TŘETÍ

MLUVNICE ARAMEJŠTINY

§ 101—199, str. 237—302

I. PÍSMO, PRAVOPIS, ZÁKLADY HLÁSKOSLOVÍ

§ 1. Abeceda	25	[239]
§ 2. Písmena koncová	26	
§ 102.—103. Písmena roztažitelná a koncová	239	
§ 3. Písmena roztažitelná	27	
§ 4. Rozdělení souhlásek	27	[239]
§ 5. Výslovnost souhlásek	28	[239]
§ 6. Souhlásky explosivní a spirantní	30	[239]
§ 7. Označování samohlásek (vokálů)	30	239
§ 8. Výslovnost a psaní samohlásek	33	239
§ 9. Scriptio plena a defectiva	35	239
§ 10. Pataḥ furtivum	38	[240]
§ 11. Šewā	38	[240]
§ 12. Šewā compositum	40	[240]
§ 13. Dāḡeš lene a dāḡeš forte	41	240

§ 14. Značky v písmě	44	[240]
§ 15. Qere, koteb, mimořádné body a smíšené tvary	46	240
§ 16. Přízvuk	49	240
§ 17. Akcenty	50	240
§ 18. Slabika	51	240
§ 19. Pausa	54	242

Hlavní jevy hláskoslovné

§ 20. Samohlásky	55	242
§ 21. Změny krátkých samohlásek	57	242
§ 22. Změny dlouhých samohlásek	59	243
§ 23. Změny původních dvojhásek	60	263
§ 24. Vložené samohlásky	60	244
§ 25. Změny samohlásek vlivem laryngál	60	244
§ 26. Souhlásky (konsonanty)	61	245

II. TVAROSLOVÍ

Zájmena

§ 27. Zájmena osobní samostatná	63	247
§ 28. Zájmena osobní přívěsná (suffixy zájmenné)	63	247
§ 29. Význam a užívání osobních zájmen samostatných	65	249
§ 30. Význam a užívání osobních zájmen přívěsných	65	249
§ 31. Zájmena ukazovací	67	250
§ 32. Zájmena tázací	68	251
§ 33. Zájmena vztažná	69	
§ 133. Zájmeno vztažné		251
§ 34. Zájmena neurčitá	70	251
§ 35. Člen	71	252

Jména. — (Nomina)

§ 36. Kořen	73	253
§ 37. Tvoření jmen	74	254
§ 38. Rod jmen	76	254
§ 39. Číslo jmen	78	255
§ 40. Duál (číslo dvojně)	80	
§ 140. Status		258
§ 41. Vyjadřování pádů	82	258
§ 42. Determinace. Status constructus.	84	
§ 142. Determinace.		259
§ 43. Připojování přívěsných zájmen (suffixů)	88	
§ 143. Deklinace.		261
§ 44. Deklinace	89	
§ 144. Nominální třídy		262

§ 45. Jména nepravidelná	94	
§ 145. Nomina tvořená zvláštním způsobem.		267
§ 46. Přídavná jména	97	268
§ 47. Vyjádření stupňů přídavných jmen	98	268

Číslovky

§ 48. Číslovky základní	99	268
§ 49. Číslovky řadové	102	269
§ 50. Ostatní druhy číslovek	103	269

Slovesa

§ 51. Úvod a rozdělení	104	269
§ 52. Odvozené konjugace	106	
§ 152. Slovesné kmeny		271
§ 53. Časy	109	273
§ 54. Perfektum	111	274
§ 55. Význam perfekta	112	275
§ 56. Imperfektum	114	276
§ 57. Význam imperfekta	114	276
§ 58. Wāw consecutivum	116	
§ 59. Imperfektum konsekutivní	117	
§ 60. Perfektum konsekutivní	117	
§ 158—160. (Wāw consecutivum)		[277]
§ 61. Jussiv	118	277
§ 62. Kohortativ	119	[277]
§ 63. Imperativ	119	277
§ 64. Infinitiv	120	278
§ 65. Participia	122	279
§ 66. Vyjádření přítomnosti	125	[280]
§ 67. Silná slovesa	125	
§ 167. O tvoření kmeny silného slovesa		280
§ 68. Suffixy u tvarů slovesných	127	
§ 168. Slovesa se suffixy		283
§ 69. Slovesa první laryngály	132	285
§ 70. Slovesa druhé laryngály	133	286
§ 71. Slovesa třetí laryngály	134	286
§ 72. Slovesa první ʔ — In	134	
§ 172. Slovesa In a sloveso s-l-q		287
§ 73. Slovesa první ʔ — I'	136	287
§ 74. Slovesa třetí ʔ — III'	137	[287]
§ 75. Slovesa první ʔ a' — I w/j	139	288
§ 76. Slovesa třetí ʔ a' — III infirmæ	140	289
§ 77. Slovesa střední ʔ a' — II w/j	144	290
§ 78. Slovesa střední zdvojené — II geminatae	146	292

§ 79. Slovesa dvojité slabá	148	293
§ 80. Slovesa čtyřsohlásková	150	[293]
§ 81. Slovesa příbuzná původem a významem	151	[293]

Částice

§ 82. Vyjádření spony jmen. a přísloveč. výrazy	151	294
§ 83. Příslovce	153	294
§ 84. Předložky	154	295
§ 85. Spojky	159	296
§ 86. Cítoslovce	160	297

III. VĚTA

§ 87. Věty nominální	163	298
§ 88. Věty verbální	164	299
§ 89. Pravidla shody	166	299
§ 90. Podmět	168	300
§ 91. Věty tázací	169	300
§ 92. Věty jistící	171	
§ 192. Vyjádření kladu		300
§ 93. Věty popírací	171	300
§ 94. Věty práci	172	300
§ 95. Věty stavové	173	301
§ 96. Věty vztažné	174	301
§ 97. Věty podmíněné a předmětné	176	
§ 98. Věty příslovečné	176	
§ 197.—198. Různé věty spojkové		301
§ 99. Věty podmínkové	180	301

ČÁST DRUHÁ

PARADIGMATA HEBREJSKÁ

str. 183—236

PARADIGMATA ARAMEJSKÁ

viz seznam

na str. 302

A. Podstatná jména (I.—VIII. skupina)	185—194
B. Slovesa	195—236
α) Silná slovesa	195
β) Slovesa laryngální (I—III lar.)	199
γ) Slovesa první 1	210
δ) Slovesa první 2	213
ε) Slovesa třetí 3	215
ζ) Sloves třetí 1 a 2 (tertia infirmiae)	219
η) Slovesa první 3	222
θ) Slovesa střední 1	223
ι) Slovesa střední 2	231
κ) Slovesa střední zdvojené	233